

วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE CULTURE OF TAXATION IN THAILAND

Miss Pakarang Chuenjit

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Political Science

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย

โดย

นางสาวปะการัง ชื่นจิตร

สาขาวิชา

รัฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์ ดร.แลรี่ ชโรเดอร์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีมนาน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร.แลรี่ ชโรเดอร์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลน้อย ตริรัตน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พิษณุ เสงี่ยมพงษ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์)

ปะการัง ชื่นจิตร : วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย (THE CULTURE OF TAXATION IN THAILAND) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.จรัส สุวรรณมาลา, อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ศ. ดร.แลร์รี่ ซโรเตอร์, 229 หน้า.

วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้รัฐไทยจัดเก็บภาษีได้น้อย ไม่เพียงพอสำหรับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและอธิบายลักษณะของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยสองระบบ คือ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ตลอดจนเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาวิธีการจัดเก็บภาษี และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีจำนวนทั้งสิ้น 400 รายซึ่งยื่นแบบแสดงรายการภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่จากเขตภาษี 15 เขตในทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย และสัมภาษณ์ผู้จัดเก็บภาษีในสำนักงานสรรพากรพื้นที่ในเขตภาษีดังกล่าวเขตละ 3 คน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 45 คน ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2555 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2556

ผลการศึกษาพบว่าแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยคือการยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น ในภาพรวมยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพอยู่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องและขอหักลดหย่อนอย่างเต็มที่ ตลอดจนการมีทัศนคติไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการซึ่งมีมากกว่าครึ่ง ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีมิเท่าที่ไม่ตั้งใจเสียภาษีให้ยินยอมเสียภาษีอยู่มาก โดยเฉพาะการเฝ้าระวังติดตามผู้เสียภาษีอย่างจ้องจับผิด และยังมีอคติต่อผู้เสียภาษีอีกด้วย

สาขาวิชา รัฐศาสตร์

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อนิติ .....
.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก .....
.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาร่วม .....
.....

5281504924 : MAJOR POLITICAL SCIENCE

KEYWORDS: CULTURE OF TAXATION / TAX CULTURE / TAX ADMINISTRATION

PAKARANG CHUENJIT: THE CULTURE OF TAXATION IN THAILAND. ADVISOR:
PROF. CHARAS SUWANMALA, CO-ADVISOR: PROF. LARRY SCHROEDER, 229 pp.

The culture of taxation is one primary reason for the low and insufficient income tax in Thailand. The main objective of this study is to discover and describe the patterns of tax culture in Thai tax system, including Personal Income Tax and Corporate Income tax. The other objective is to suggest policy recommendations for improving tax administration in Thailand.

Four hundred taxpayers who file tax form at area revenue office in fifteen tax areas throughout the country were selected to response a set of questions in a survey. Researcher also conducted an interview with forty-five tax collectors from area revenue office in the same tax areas during June 2012 to January 2013.

The result showed that the culture of taxation in Thailand is compulsory compliance. An undesirable pattern of culture of taxation in Thai tax system is relatively high. More than fifty percent of taxpayers file tax form incorrectly, try to use deduction to reduce taxable income and do not trust in government. Meanwhile, tax collectors keep an eye on taxpayers and have a negative attitudes towards taxpayers.

CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Political Science

Academic Year: 2014

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยอันประกอบไปด้วย ทุนอุดหนุนการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทุนการศึกษา โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยมา ณ ที่นี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่าน ซึ่งไม่อาจจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด ผู้มีพระคุณท่านแรกที่ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณคือ ศ.ดร.จรัส สุวรรณมาลา อาจารย์ที่ปรึกษาหลักผู้คอยประสิทธิ์ประสาทวิชา ให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน เพื่อให้การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ที่สุด ท่านที่สอง คือ ศ.ดร. Larry Schroeder อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้คำแนะนำตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆในการเขียนบทความภาษาอังกฤษ ตลอดเวลาที่ผู้วิจัยได้ไปศึกษาทำงานที่ The Maxwell School ณ มหาวิทยาลัย Syracuse ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ ศ.ดร.อนุสรณ์ ภูมิณี ศ.ดร.ติเรก ปัทมสิริวัฒน์ รศ.ดร.พิทยา บวรวัฒนา รศ.ดร. นवलน้อย ตรีรัตน์ และ รศ.ดร.พิชญ์ เสงี่ยมพงษ์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา และข้อแนะนำต่างๆที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สรรพากรทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ตลอดจนขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ไม่ได้กล่าวนาม ขอขอบพระคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียน พี่น้องร่วมการศึกษา ณ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน สำหรับการให้คำปรึกษา ให้กำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัว ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ ที่ได้เปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจ ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	2
1.1 สภาพปัญหาการจัดเก็บภาษีของไทย.....	2
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	9
1.3 สมมติฐานในการวิจัย.....	9
1.4 ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	9
1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	10
1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ.....	14
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
บทที่ 2 แนวความคิดพื้นฐานว่าด้วยวัฒนธรรมในระบบภาษี.....	18
2.1 การให้คำนิยาม “วัฒนธรรมในระบบภาษี”.....	18
2.2 งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษี.....	24
2.3 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษี.....	36
2.4 วิธีการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษี.....	38
บทที่ 3 วิธีการศึกษาวิจัย.....	41
3.1 การคัดเลือกประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	41
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50

3.3 การเก็บข้อมูล	53
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	54
บทที่ 4 ลักษณะทั่วไปของระบบภาษีที่ใช้ในการศึกษา.....	55
4.1 ลักษณะทั่วไปของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Personal Income Tax)	55
4.2 ลักษณะทั่วไปของระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporate Income Tax).....	61
บทที่ 5 พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	66
5.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	66
5.2 พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	67
5.3 ทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	72
5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	86
5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	92
บทที่ 6 พฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	102
6.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	102
6.2 พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	103
6.3 ทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	110
6.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	113
6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา....	114
บทที่ 7 พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	118
7.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	118
7.2 พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล.....	119
7.3 ทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	124
7.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	138
7.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	146

บทที่ 8 พฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล	158
8.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	158
8.2 พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล.....	159
8.3 ทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล	166
8.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล	168
8.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล	170
บทที่ 9 วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย.....	172
9.1 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	172
9.2 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล.....	181
บทที่ 10 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	191
10.1 สรุปผลการวิจัย.....	191
10.2 อภิปรายผล : ข้อค้นพบที่มีนัยต่อแนวคิดทางวิชาการว่าด้วยวัฒนธรรมในระบบภาษี	196
10.3 ข้อเสนอแนะ	200
รายการอ้างอิง	206
ภาคผนวก.....	215
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	229

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1	รายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี พ.ศ.2541-2557	4
ตารางที่ 2.1	ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษี.....	25
ตารางที่ 3.1	อัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ร้อยละ)	45
ตารางที่ 3.2	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง	49
ตารางที่ 4.1	อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาขณะทำการศึกษา	59
ตารางที่ 4.2	รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2555	60
ตารางที่ 4.3	อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลขณะที่ทำการศึกษา	64
ตารางที่ 4.4	รายได้จากภาษีเงินได้นิติบุคคล ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2555.....	65
ตารางที่ 5.1	คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (200 คน)	66
ตารางที่ 5.2	พฤติกรรมกรรณรูปแบบแสดงรายการของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	69
ตารางที่ 5.3	พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร	71
ตารางที่ 5.4	พฤติกรรมการขอหักรายการลดหย่อนภาษี	72
ตารางที่ 5.5	ทัศนคติในเรื่องการมีจิตสำนึกในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	74
ตารางที่ 5.6	ทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี.....	77
ตารางที่ 5.7	ทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ..	80
ตารางที่ 5.8	ความเชื่อมั่นในระบบการเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	84
ตารางที่ 5.9	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	88
ตารางที่ 5.10	ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดากับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	93
ตารางที่ 5.11	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับอายุของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	94

ตารางที่ 5.12 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับระดับการศึกษาของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา.....	96
ตารางที่ 5.13 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสถานภาพสมรสของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา.....	98
ตารางที่ 5.14 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและระดับรายได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา.....	99
ตารางที่ 5.15 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและแหล่งรายได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา.....	100
ตารางที่ 6.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (45 คน)	102
ตารางที่ 6.2 พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี.....	106
ตารางที่ 6.3 พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี.....	109
ตารางที่ 6.4 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	111
ตารางที่ 6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา..	113
ตารางที่ 6.6 ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดากับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	115
ตารางที่ 6.7 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดากับระดับการ พัฒนาทางเศรษฐกิจ	116
ตารางที่ 7.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (200 คน)	118
ตารางที่ 7.2 พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล.....	121
ตารางที่ 7.3 พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร	122
ตารางที่ 7.4 พฤติกรรมการขอหักรายการลดหย่อนภาษี.....	124
ตารางที่ 7.5 ทศนคติในเรื่องการมีจิตสำนึกในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	125
ตารางที่ 7.6 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี.....	129
ตารางที่ 7.7 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ	132
ตารางที่ 7.8 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล.....	136

ตารางที่ 7.9 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	139
ตารางที่ 7.10 ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	147
ตารางที่ 7.11 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ	148
ตารางที่ 7.12 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับประเภทรูรกิจของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	151
ตารางที่ 7.13 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการมีบริษัทในเครือของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	152
ตารางที่ 7.14 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากรัฐบาลของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	154
ตารางที่ 7.15 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	156
ตารางที่ 8.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล (45 คน)	158
ตารางที่ 8.2 พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี	162
ตารางที่ 8.3 พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี	165
ตารางที่ 8.4 ทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	167
ตารางที่ 8.5 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล	169
ตารางที่ 8.6 ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล	171
ตารางที่ 9.1 แบบแผนพฤติกรรมและทัศนคติในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกตามเขตภาษีรายภูมิภาค	176
ตารางที่ 9.2 แบบแผนพฤติกรรมและทัศนคติในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลจำแนกตามเขตภาษีรายภูมิภาค	186

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1.1 สัดส่วนรายได้จัดเก็บของรัฐจำแนกตามประเภท (ร้อยละ).....	2
แผนภาพที่ 1.2 สัดส่วนภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อมต่อรายได้ภาครัฐบาล ปี พ.ศ. 2531-2556.....	3
แผนภาพที่ 1.3 อัตราส่วนรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปี พ.ศ.2541-2557.....	5
แผนภาพที่ 1.4 เปรียบเทียบจำนวนแรงงานในระบบและนอกระบบ ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2557 ...	7
แผนภาพที่ 1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	12
แผนภาพที่ 2.1 ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษี	24
แผนภาพที่ 3.1 วิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	42
แผนภาพที่ 3.2 เขตพื้นที่การจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร.....	44
แผนภาพที่ 5.1 การมีจิตสำนึกในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	75
แผนภาพที่ 5.2 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี	79
แผนภาพที่ 5.3 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ.....	82
แผนภาพที่ 5.4 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	85
แผนภาพที่ 6.1 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	112
แผนภาพที่ 7.1 การมีจิตสำนึกในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	127
แผนภาพที่ 7.2 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี.....	131
แผนภาพที่ 7.3 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ...	134
แผนภาพที่ 7.4 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	137
แผนภาพที่ 8.1 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล.....	168
แผนภาพที่ 9.1 ทศนคติและพฤติกรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	173

แผนภาพที่ 9.2	วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย	175
แผนภาพที่ 9.3	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีกรุงเทพมหานคร .	178
แผนภาพที่ 9.4	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคกลาง	179
แผนภาพที่ 9.5	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคเหนือ	179
แผนภาพที่ 9.6	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	180
แผนภาพที่ 9.7	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคใต้	181
แผนภาพที่ 9.8	ทัศนคติและพฤติกรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล	182
แผนภาพที่ 9.9	วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล	184
แผนภาพที่ 9.10	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีกรุงเทพมหานคร.....	187
แผนภาพที่ 9.11	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีภาคกลาง.....	188
แผนภาพที่ 9.12	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีภาคเหนือ.....	188
แผนภาพที่ 9.13	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	189
แผนภาพที่ 9.14	แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีภาคใต้	190
แผนภาพที่ 10.1	วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย.....	202

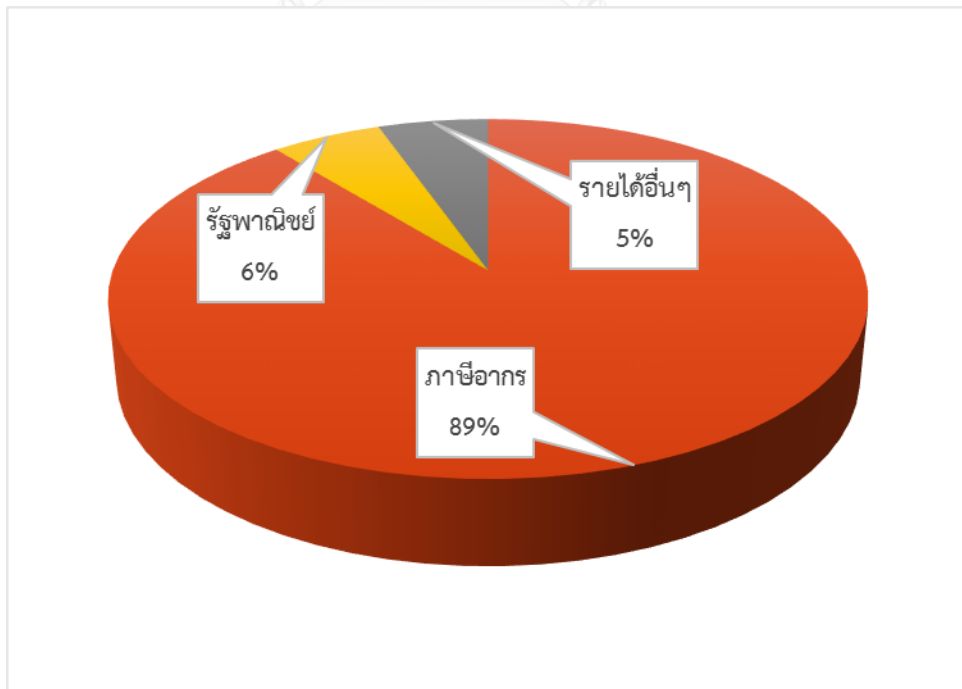
บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหาการจัดเก็บภาษีของไทย

รัฐบาลในทุกประเทศจำเป็นต้องหารายได้เพื่อนำมาใช้ในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในประเทศได้อย่างเพียงพอ หนึ่งในแหล่งรายได้ของรัฐได้แก่รายได้จากภาษีซึ่งจัดเก็บจากประชาชนในประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้น รายได้จากภาษีนับเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของรัฐบาลไทย โดยข้อมูลผลการจัดเก็บรายได้รัฐบาลประจำปีงบประมาณ 2557 แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลไทยจัดเก็บรายได้จาก 3 แหล่ง ได้แก่ รายได้จากภาษีอากร รายได้จากรัฐพาณิชย์ และรายได้อื่นๆ ในจำนวนรายได้ทั้งหมดที่รัฐจัดเก็บพบว่ารัฐบาลมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรมากที่สุดคิดเป็นกว่าร้อยละ 90 ของรายได้ที่รัฐจัดเก็บทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นชัดเจนว่ารัฐบาลไทยพึ่งพารายได้จากภาษีของประชาชนเป็นแหล่งรายได้หลักในการนำไปใช้จัดบริการสาธารณะต่างๆ ให้กับประชาชนในประเทศ

แผนภาพที่ 1.1 สัดส่วนรายได้จัดเก็บของรัฐจำแนกตามประเภท (ร้อยละ)

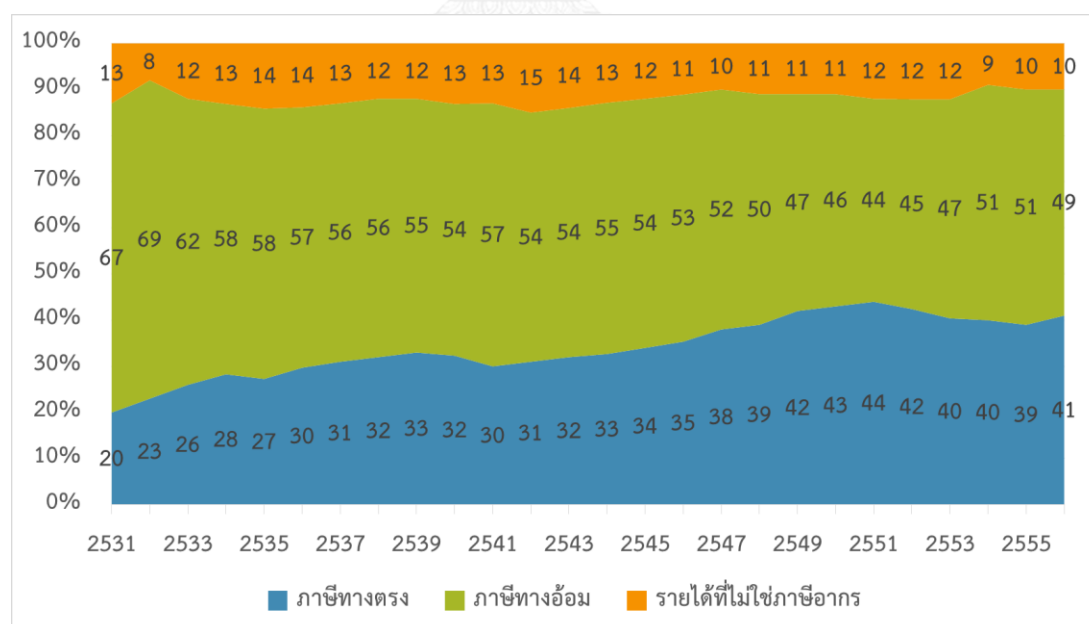

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (2557)

เมื่อพิจารณาเฉพาะแหล่งรายได้หลักของรัฐอย่างภาษีจะพบว่า รัฐบาลจัดเก็บภาษีโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ภาษีทางตรง ซึ่งจัดเก็บจากฐานรายได้ของประชาชนผู้มีรายได้หรือจากฐานทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์สินโดยตรง อันประกอบไปด้วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้ปิโตรเลียม และภาษีทางอ้อม ซึ่งจัดเก็บจากฐานการบริโภคจากการที่ประชาชนบริโภคสินค้าหรือบริการต่างๆ อันประกอบไปด้วยภาษีการขายทั่วไป ภาษีการขายเฉพาะ ภาษีสินค้าเข้า-ออก และภาษีลักษณะอนุญาต (สำนักงบประมาณ,2557)

จากผลการจัดเก็บภาษีอากรย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 – พ.ศ.2556 แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างการจัดเก็บภาษีของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2531 ประเทศไทยยังพึ่งพาภาษีทางอ้อมอยู่เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 67 ในขณะที่จัดเก็บภาษีทางตรงได้เพียงร้อยละ 20 เท่านั้น แต่ในปัจจุบันจะพบว่าสัดส่วนการจัดเก็บภาษีทางตรงได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 41 ในปี พ.ศ.2556 และสัดส่วนการจัดเก็บภาษีทางอ้อมลดลงเหลือที่ร้อยละ 49 โดยประมาณ โดยจะเห็นว่าสัดส่วนการจัดเก็บภาษีทางตรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่สัดส่วนการจัดเก็บภาษีทางอ้อมมีแนวโน้มจะลดลง ข้อมูลสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษีทางตรงที่เพิ่มขึ้น และอาจจะเป็นแหล่งรายได้แหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทยในอนาคต

แผนภาพที่ 1.2 สัดส่วนภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อมต่อรายได้ภาครัฐบาล ปี พ.ศ. 2531- 2556

ที่มา : กระทรวงการคลัง

ภาษีทางตรงที่เป็นแหล่งภาษีหลัก ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยมีกรมสรรพากรเป็นหน่วยงานจัดเก็บภาษีเงินได้ทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว ผลการจัดเก็บภาษีเงินได้

บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลย้อนหลังไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 พบว่าอัตราเพิ่มของผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานั้นอยู่ระหว่าง -13.7 ถึง 15.5 โดยมีค่าเฉลี่ยของอัตราการเพิ่มของผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ที่ร้อยละ 5.7 ในขณะที่ในภาษีเงินได้นิติบุคคลมีอัตราการเพิ่มของผลการจัดเก็บภาษีอยู่ที่ระหว่าง -14.9 ถึง 33.3 และมีค่าเฉลี่ยของอัตราการเพิ่มของผลการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่ที่ร้อยละ 12.3 ข้อมูลจากสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของผลการจัดเก็บรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก

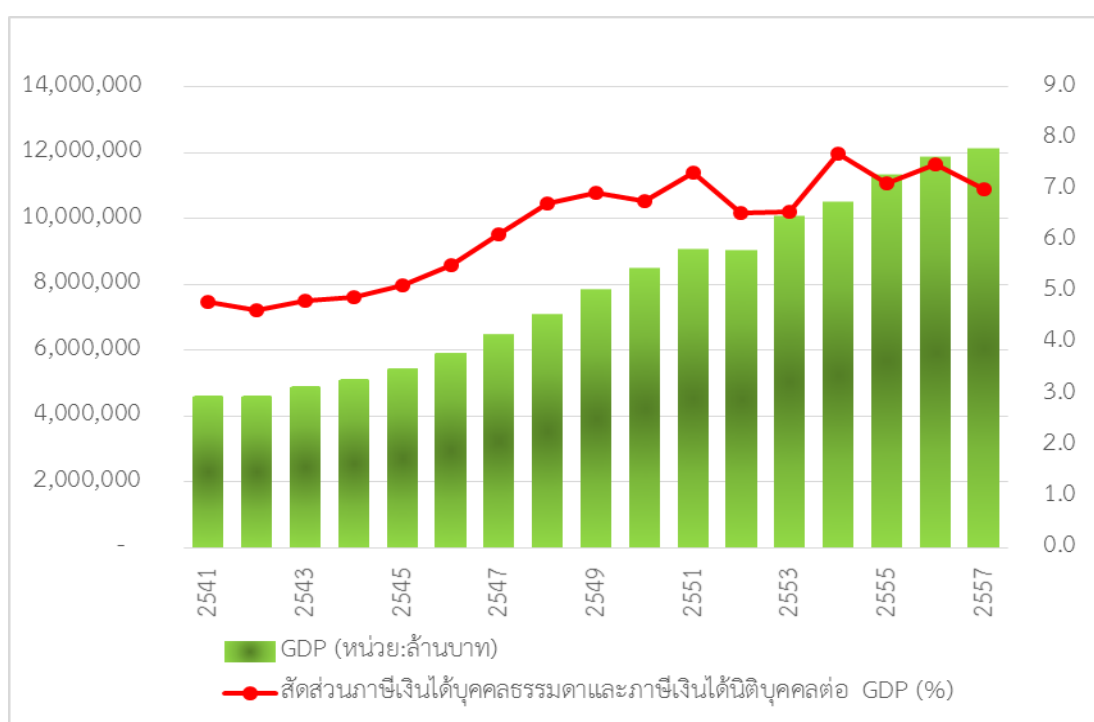
ตารางที่ 1.1 รายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี พ.ศ.2541-2557

ปี	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ล้านบาท)	อัตราเพิ่ม (%)	ภาษีเงินได้นิติบุคคล (ล้านบาท)	อัตราเพิ่ม (%)
2541	122,946	-	99,478	-
2542	106,063	-13.7	108,816	9.4
2543	91,790	-13.5	145,556	33.8
2544	101,144	10.2	149,664	2.8
2545	108,365	7.1	170,458	13.9
2546	117,307	8.3	208,859	22.5
2547	135,220	15.3	261,925	25.4
2548	147,395	9.0	329,558	25.8
2549	170,175	15.5	374,826	13.7
2550	192,838	13.3	384,629	2.6
2551	204,936	6.3	460,725	19.8
2552	198,157	-3.3	392,189	-14.9
2553	208,384	5.2	454,623	15.9
2554	236,493	13.5	574,598	26.4
2555	266,215	12.6	544,562	-5.2
2556	299,067	12.3	592,416	8.8
2557	281,008	-6.0	570,127	-3.8
	เฉลี่ย	5.7	เฉลี่ย	12.3

แม้ว่าภาษีทางตรงจะมีความสำคัญและมีบทบาทต่อประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะต่างๆของรัฐเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน แต่เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างรายได้ของรัฐบาลจากภาษีเงิน

ได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลรวมกันต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ระหว่างปี พ.ศ.2540-พ.ศ.2557 กลับพบว่าสัดส่วนของรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลรวมกันอยู่ที่ประมาณร้อยละ 4-8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเท่านั้นดังแสดงให้เห็นในแผนภาพที่ ซึ่งนับว่ารัฐบาลไทยจัดเก็บภาษีเงินได้ทางตรงได้ในระดับที่น้อยมาก อาจจะไม่เพียงพอสำหรับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 1.3 อัตราส่วนรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปี พ.ศ.2541-2557

ที่มา : The World Bank Indicator, กรมสรรพากร

การจัดเก็บภาษีของรัฐบาลไทยซึ่งจัดเก็บได้ค่อนข้างต่ำดังแสดงให้เห็นข้างต้นนี้อาจมาจากหลายสาเหตุประกอบกัน หนึ่งในสาเหตุสำคัญน่าจะมาจากพฤติกรรมการเสียภาษีของคนในสังคมไทยตลอดจนพฤติกรรมการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลและข้าราชการซึ่งล้วนดำรงอยู่ควบคู่ไปกับการคิดความเชื่อ ทศนคติความคาดหวังต่างๆ นานา ที่เกี่ยวข้องกับระบบภาษีในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าในระบบภาษีเงินได้ของไทยนั้นมีแบบแผนพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ หรือบรรทัดฐานที่อาจส่งผลให้รัฐจัดเก็บภาษีได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย หรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียกบรรดาพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อเหล่านั้นในระบบภาษีว่าเป็น “วัฒนธรรมในระบบภาษี” อันนับเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ต้องศึกษาเรื่องหนึ่งในสังคมไทย

นักวิชาการภาษีอธิบายปัญหาการจัดเก็บภาษีไม่ได้ของรัฐหรือปัญหาการจัดเก็บภาษีได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็นโดยพิจารณาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางการเมืองการบริหาร (Brautigam, Fjeldstad & Moore, 2008) ในส่วนของปัจจัยทางเศรษฐกิจนั้น จะพิจารณาถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจว่าส่งผลโดยตรงต่อระดับภาษีที่รัฐอาจจัดเก็บได้ โดยในประเทศที่มีภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ในสัดส่วนที่สูงกว่าเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมหรือเศรษฐกิจภาคนอกระบบ ย่อมมีขีดความสามารถในการจัดเก็บภาษีที่สูงกว่าเช่นกัน (Newberry, 1987)

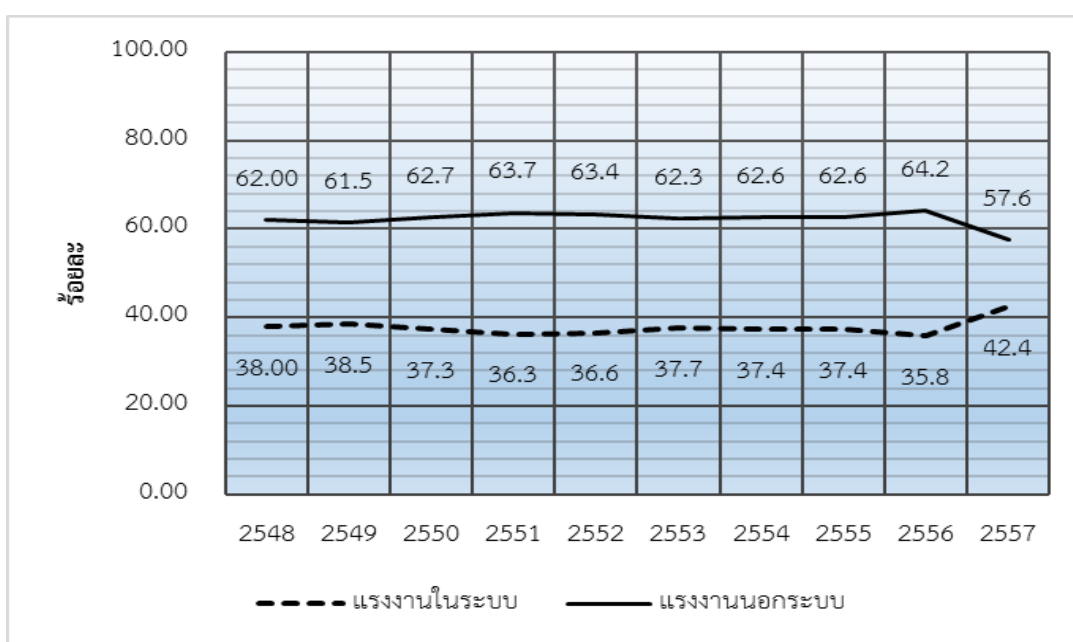
สำหรับปัจจัยทางสังคม การเมือง และการบริหารนั้น จะให้ความสำคัญกับความคิด ค่านิยม หรือวัฒนธรรมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคมในการอธิบายพฤติกรรมของประชาชนในการยินยอมเสียภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ รัฐจะสามารถจัดเก็บภาษีได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเจตจำนงของประชาชนว่าจะยินยอมเสียภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ (Brautigam, Fjeldstad & Moore, 2008) มีการศึกษาปัจจัยทางสังคมต่างๆที่นำไปส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เสียภาษี เช่น บทลงโทษและการถูกตรวจสอบ (Allingham & Sandmo, 1972) หรือความเป็นธรรมและความไว้วางใจในภาษี (Feld & Frey, 2002) เป็นต้น วัฒนธรรมในระบบภาษีซึ่งเป็นประเด็นการศึกษาในที่นี้เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางสังคม การเมือง และการบริหาร และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพฤติกรรมการยินยอมเสียภาษี เสียภาษี และหนีภาษีของประชาชนด้วย

จากการสำรวจวรรณกรรมเบื้องต้นพบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนของเศรษฐกิจภาคดั้งเดิมหรือเศรษฐกิจนอกระบบในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงและมีขนาดค่อนข้างใหญ่ คำว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ” ในที่นี้หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่มีการรับรู้ ไม่มีการจดทะเบียน ไม่สามารถนับหรือวัดมูลค่ารวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP ได้ ตลอดจนไม่ได้อยู่ในฐานภาษี เนื่องจากยังไม่มีกรวางระบบที่ทำให้รับรู้หรือนับได้อย่างเป็นทางการ ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ได้

งานวิจัยหลายชิ้นได้ประมาณการขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบของประเทศไทยไว้ เช่น ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ (2543) ได้ประมาณการขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบ เฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผิดกฎหมายพบว่า เศรษฐกิจนอกรกฎหมาย 6 ประเภทอันได้แก่ การค้ายาเสพติด การค้าอาวุธสงคราม การค้าน้ำมันเถื่อน การค้าประเวณี การค้าแรงงานข้ามชาติ และการพนัน ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มระหว่าง 286,000 ถึง 457,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8 - 13 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP นอกจากนี้ Friedrich Schneider และคณะ (2010) ยังได้ทำการประมาณการขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบ (Shadow economy) ของประเทศต่างๆจำนวน 162 ประเทศทั่วโลก พบว่าประเทศไทยมีขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบระหว่างปี พ.ศ. 2542-2550 เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 54.7 สูงเป็นอันดับที่หนึ่งของประเทศเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบแล้ว เมื่อพิจารณาถึงจำนวนแรงงานที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจไทย ยังพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2557 แรงงานกว่าร้อยละ 60 เป็นแรงงานนอกระบบหรือเป็นผู้ที่มีงานทำซึ่งไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานของตน ไม่ได้รับการบันทึกเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐดังแสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 1.4 ด้านล่าง และแรงงานนอกระบบเหล่านี้เกินกว่าครึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญมากภาคหนึ่งของประเทศไทย

แผนภาพที่ 1.4 เปรียบเทียบจำนวนแรงงานในระบบและนอกระบบ ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2557

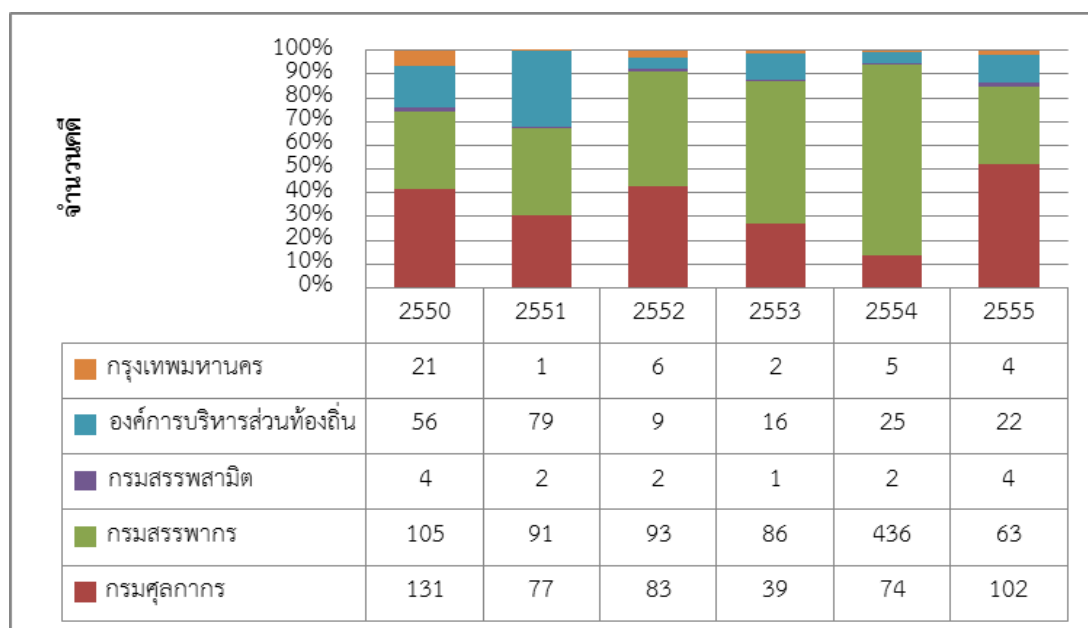
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 วิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

เศรษฐกิจนอกระบบของไทยที่มีขนาดใหญ่ ตลอดจนสัดส่วนแรงงานนอกระบบของไทยที่มีมากดังแสดงข้างต้นส่งผลต่อขีดความสามารถในการจัดเก็บภาษีของรัฐ เนื่องจากการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจนอกระบบมีผลให้ฐานรายได้จากภาษีของรัฐแคบลง และกลุ่มแรงงานที่อยู่นอกระบบจัดเป็นกลุ่มผู้มีงานทำที่รัฐไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้ อาจทำให้รัฐมีรายได้จากภาษีไม่เพียงพอที่จะดำเนินกิจการขั้นพื้นฐานของรัฐให้สำเร็จลุล่วงได้

นอกจากนี้ยังพบว่าคดีทางภาษีอากรของกรมสรรพากรซึ่งเป็นหน่วยจัดเก็บภาษีเงินได้ของประเทศไทยสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยบางส่วนยังขาดความสมัครใจในการเสียภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ สถิติคดีภาษีอากรประเภทสำนวนว่าต่างของสำนักงานคดี ภาษีอากรสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งหมายถึงคดีที่สำนักงานคดีภาษีเป็นผู้ว่าต่างแทนหน่วยจัดเก็บภาษีประเภทต่างๆในประเทศไทยดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 1.3 แสดงให้เห็นว่ากรมสรรพากรในฐานะหน่วย

จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคลของประเทศไทยมีสัดส่วนจำนวนคดีภาษีอากรประเภทสำนวนว่าต่างสูงที่สุด กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า กรมสรรพากรมีสัดส่วนจำนวนคดีที่ฟ้องร้องเอกชนโดยเฉลี่ยมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยจัดเก็บภาษีประเภทอื่นๆ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีให้กับรัฐยังมีพฤติกรรมการกระทำผิดเกี่ยวกับการเสียภาษีอยู่มาก

ตารางที่ 1.3 คดีภาษีอากรประเภทสำนวนว่าต่างจำแนกตามหน่วยงานในปี พ.ศ.2550-2555

ที่มา : สำนักงานคดีภาษีอากร สำนักงานอัยการสูงสุด

กฎหมายภาษีของไทยในปัจจุบันน่าจะเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้รัฐจัดเก็บภาษีได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย กฎหมายภาษีอากรของไทยยังเปิดช่องว่างให้ฝ่ายบริหารใช้ดุลพินิจในการตรากฎหมายของฝ่ายบริหาร และมีอำนาจในการยกเว้นและลดหย่อนภาษีให้แก่บุคคลและธุรกิจไว้อย่างกว้างขวาง (จรัส สุวรรณมาลา, 2553) เช่น กฎหมายประมวลรัษฎากร มาตราที่ 3 ได้ให้อำนาจคณะรัฐมนตรีตราพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้ลดอัตราภาษีหรือยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ซึ่งจัดเก็บตามประมวลรัษฎากร ทำให้ฝ่ายบริหารหรือผู้จัดเก็บภาษีสามารถกำหนดนโยบายภาษีได้เองโดยไม่ต้องถูกตรวจสอบจากฝ่ายนิติบัญญัติ และมีพฤติกรรมการใช้ช่องว่างทางกฎหมายในการออกมาตรการลดหย่อนยกเว้นภาษี (Tax expenditures) แก่บุคคลและธุรกิจอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2541)

แบบแผนพฤติกรรม ความคิดความเชื่อต่างๆ ในระบบภาษีข้างต้นอาจเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าระบบภาษีของไทยน่าจะมีแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยม ตลอดจนบรรทัดฐาน หรือในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เรียกว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีที่ไม่พึงประสงค์หรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายและภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่

1. เพื่อค้นหาแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย ตลอดจนอธิบายลักษณะสำคัญของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย ทั้งในมิติของผู้เสียภาษีและมิติของผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษี อันจะช่วยให้ตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดเก็บภาษีของไทยได้รอบด้านยิ่งขึ้น
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาวิธีการจัดเก็บภาษี และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานเบื้องต้นสองประการ ได้แก่

1. ระบบภาษีของไทยน่าจะมีแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีที่ไม่พึงประสงค์หรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพ
2. แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยอาจมีการผันแปรไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละพื้นที่ภาษีที่แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตการศึกษาวินิจฉัย

การศึกษาแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยครั้งนี้ครอบคลุมประเด็นทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้ 2 ระบบ ได้แก่ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นฝ่ายผู้เสียภาษี ได้แก่ ประชาชนที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยศึกษาเฉพาะผู้ที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีผ่านทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั่วประเทศในระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2555 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2556 และประชาชนที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยศึกษาเฉพาะผู้ที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีผ่านทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั่วประเทศ ในระหว่างเดือน

มิถุนายน พ.ศ.2555 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ.2556 และส่วนที่สองเป็นฝ่ายผู้จัดเก็บภาษี ได้แก่ ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั่วประเทศในระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2555 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2556

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 2 ส่วนซึ่งทั้งหมดมาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ส่วนแรกได้แก่ประชาชนจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย โดยแบ่งออกเป็น (1) ประชาชนที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั่วประเทศจำนวน 200 ราย และ (2) ประชาชนที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลผ่านทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั่วประเทศจำนวน 200 ราย และส่วนที่สองได้แก่ เจ้าหน้าที่สรรพากรผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวนทั้งสิ้น 45 ราย ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั่วประเทศ

ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธีหลัก ได้แก่ (1) การสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมผ่านแบบสอบถาม โดยจัดเก็บข้อมูลส่วนนี้จากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวนทั้งสิ้น 400 รายทั่วประเทศ และ (2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สรรพากรผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นรายบุคคลจำนวนทั้งสิ้น 45 รายทั่วประเทศ โดยข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จะถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมและทัศนคติของทั้งผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี ซึ่งพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีนี้อาจเป็นตัวแปรหลักที่ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีครั้งต่อไป สำหรับรายละเอียดของวิธีการสุ่มตัวอย่างและการจัดเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้แสดงไว้ในบทที่ 3 วิธีวิจัย

1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

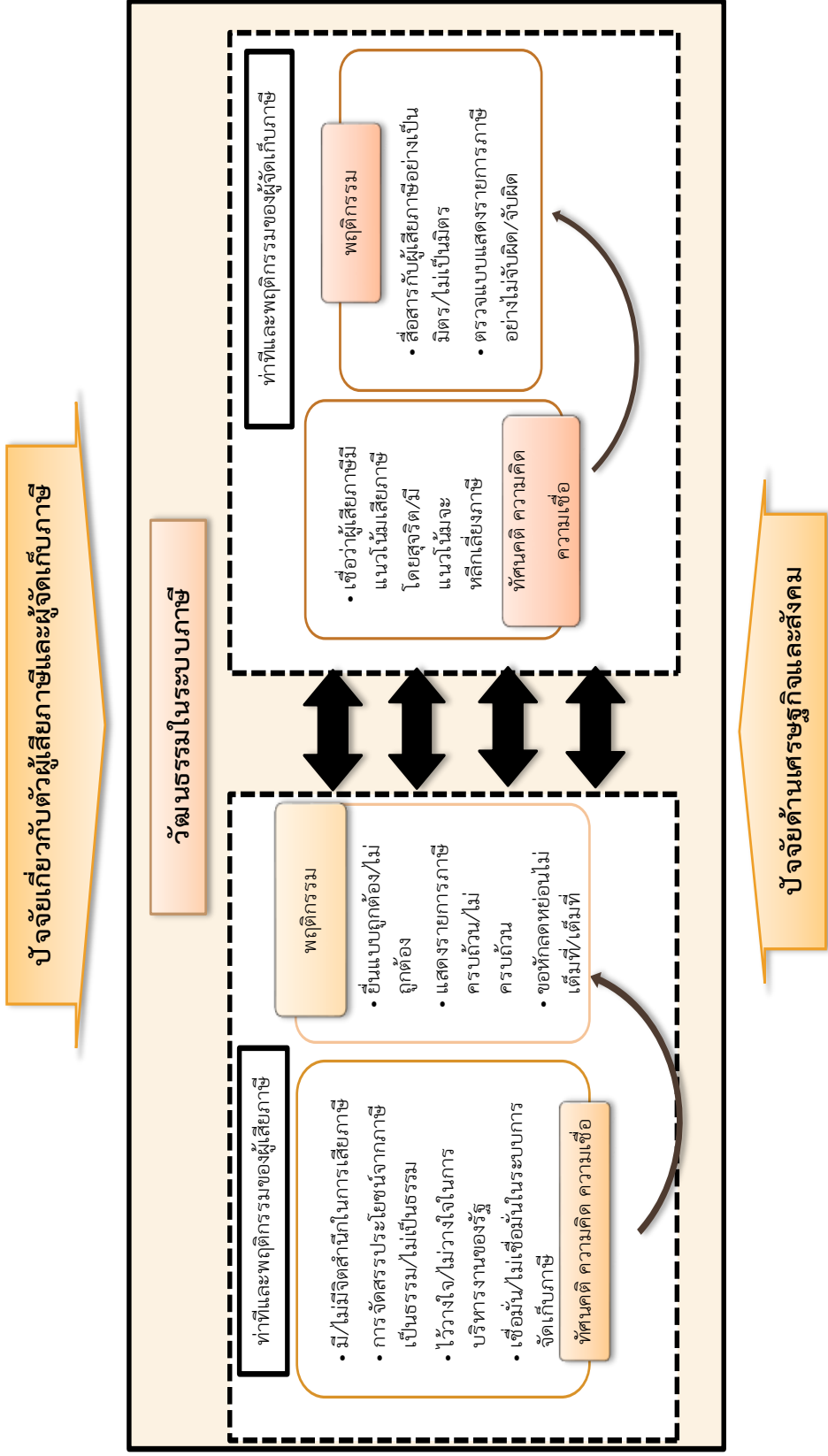
แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีสามารถสังเกตและศึกษาได้จากท่าทีและพฤติกรรมที่ตัวแสดงหลัก 2 ฝ่ายในระบบภาษี ได้แก่ (1) ผู้เสียภาษี และ (2) ผู้จัดเก็บภาษี มีปฏิสัมพันธ์กันหรือแสดงออกต่อกัน การที่รัฐบาลจะจัดเก็บภาษีได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้เสียภาษีเป็นหลักว่าจะยินยอมเสียภาษีให้รัฐหรือไม่ งานศึกษาส่วนใหญ่ที่ผ่านมาจึงให้ความสำคัญกับการค้นหาว่าปัจจัยใดที่ส่งผลให้ผู้เสียภาษีตัดสินใจเสียภาษีให้กับรัฐหรือไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ การศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจเชิงลบโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ของผู้เสียภาษีในเรื่องของบทลงโทษและการถูกตรวจสอบ (Allingham & Sandmo, 1972) ถูกหยิบยกขึ้นมาศึกษาในระยะแรกกว่ามีผลต่อการยินยอมเสียภาษีของผู้เสียภาษี อย่างไรก็ตามการใช้บทลงโทษที่รุนแรงหรือตรวจสอบอย่างเข้มงวดกลับใช้ไม่ได้ในทุกกรณี เพราะในบางกรณีแม้ไม่ได้มีบทลงโทษที่รุนแรงแต่ผู้เสียภาษีกลับมีท่าทียินยอม

เสียภาษีโดยสมัครใจ (Alm, Jackson & Mckee, 1992) นักวิจัยในระยะหลังจึงได้นำตัวแปรอื่นๆ โดยเฉพาะตัวแปรที่เป็นแรงจูงใจในเชิงบวกเข้ามาศึกษามากขึ้นซึ่งเป็นตัวแปรในเชิงจิตวิทยาและสังคมวิทยา เช่น การรับรู้ถึงความเป็นธรรมของระบบภาษี (Fairness) ยิ่งมีสูงมากเท่าใดยิ่งส่งผลให้ผู้เสียภาษีมียกย่องเสียภาษีมากขึ้น (Spicer & Becker, 1980) เช่นเดียวกันกับความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาล (Trust) ซึ่งหากประชาชนรู้สึกว่าการจัดบริการสาธารณะที่ครอบคลุมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่ายิ่งทำให้ประชาชนมีที่ยกย่องเสียภาษีให้กับรัฐได้มากขึ้น (Cowell & Gordon, 1988) ตลอดจนการรับรู้และการจำแนกถึงพฤติกรรมของผู้เสียภาษีคนอื่นๆว่าเหมือนหรือแตกต่างจากตนหรือไม่ (Self-categorization) ที่จัดเป็นตัวแปรในเชิงจิตวิทยาก็ส่งผลต่อท่าที ทศนคติ พฤติกรรมการยกย่องเสียภาษีด้วยเช่นกัน (Taylor, 2003) ในปัจจุบัน นักวิจัยได้ให้ความสนใจปัจจัยเชิงศีลธรรมของผู้เสียภาษีว่าส่งผลต่อท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษี โดยเชื่อว่าการที่ผู้เสียภาษีมียกย่องการเสียภาษี (Tax morale) อยู่ในระดับสูงจะทำให้มีพฤติกรรมยกย่องเสียภาษีโดยสมัครใจมากยิ่งขึ้น (Torgler, 2007)

การศึกษาวิจัยถึงพฤติกรรม ท่าที ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีในระยะแรกจะเป็นการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายภาษีและนโยบายภาษีซึ่งถูกกำหนดจากรัฐ โดยงานวิจัยในระยะแรกพบว่ากฎหมายภาษีที่มีความซับซ้อน รวมไปถึงกระบวนการทางภาษีที่ยุ่งยากซึ่งทำให้ผู้เสียภาษีเกิดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliant cost) อาจส่งผลให้ผู้เสียภาษีมียกย่องเสียภาษีให้รัฐได้มากขึ้น (Yenkovich, Skelly & White, Inc., 1984; Gale & Holtzblatt, 2002) ในระยะต่อมาเริ่มมีการให้ความสนใจถึงโครงสร้างของหน่วยจัดเก็บภาษีซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจในการตัดสินใจว่าหน่วยจัดเก็บภาษีมียกย่องรวมศูนย์อำนาจหรือกระจายอำนาจการตัดสินใจในเรื่องภาษีให้กับผู้เสียภาษี การที่หน่วยจัดเก็บภาษีเปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีได้ตัดสินใจในเรื่องการเสียภาษีด้วยตนเองจะทำให้ผู้เสียภาษีเกิดความสมัครใจที่จะเสียภาษีมากขึ้น (Feld & Tyrann, 2002) และในระยะหลังการศึกษาในด้านพฤติกรรม ท่าทีของผู้จัดเก็บภาษีก็ให้ความสำคัญกับตัวแปรเชิงสังคมมากขึ้น เช่น ธรรมเนียมในการเสียภาษี โดยเฉพาะเรื่องการคอร์รัปชันในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษีซึ่งอาจทำให้รัฐสูญเสียรายได้จากภาษี (Sanyal, Gang & Goswami, 2000) อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและท่าทีของผู้จัดเก็บภาษียังพบได้ไม่มากเท่ากับงานศึกษาที่พฤติกรรม ท่าทีของผู้เสียภาษี แม้ว่าพฤติกรรม ท่าที ตลอดจนความคิดของผู้จัดเก็บภาษีอาจส่งผลต่อท่าทีของผู้เสียภาษีด้วยก็ตาม

แผนภาพที่ 1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้เสียภาษีเพื่ออธิบายท่าที พฤติกรรม ตลอดจนความคิด ความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่นิยมปฏิบัติกันส่วนใหญ่ในระยะแรกมักเป็นการศึกษาโดยการสร้างแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษี เช่นในงานของ Allingham and Sandmo(1972) หรืองานของ Yitzhaki(1974) เป็นต้น ในระยะหลังเริ่มมีการศึกษาตัวแปรต่างๆด้วยการเปรียบเทียบมากขึ้น เช่น การเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่างๆ หรือการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มภายในหน่วยเดียวกัน โดยนิยมใช้แบบสำรวจและข้อมูลทุติยภูมิมากขึ้น เช่นในงานของ Torgler(2007) ในส่วนของผู้จัดเก็บภาษีนั้น งานเขียนและงานวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาอิทธิพลของปัจจัยต่างๆในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ อย่างไรก็ตามพบว่ามีการใช้วิธีการทดลองเพื่อศึกษาปัจจัยเรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตัดสินใจในการเสียภาษีด้วย เช่นงานของ Guth, Levati and Sausgruber(2005) นอกจากนี้งานที่ศึกษาในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างทั้งฝ่ายผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีว่ามีอิทธิพลต่อกันหรือไม่ก็มีปรากฏให้เห็นในระยะหลัง เช่น งานของ Braithwaite(2003)

ผู้วิจัยนำแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในระบบภาษีซึ่งได้นำเสนอไว้ข้างต้น โดยมีรายละเอียดอยู่ในบทที่ 2 มาพัฒนาเป็นกรอบการศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำตัวแปรด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี และปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยมาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ด้วย ทั้งนี้เพื่อค้นหาและอธิบายลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต่อไป ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยดังแสดงในแผนภาพที่ 1.5 ข้างต้นนี้

จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษี

- 1.1. พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี : ผู้เสียภาษีมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
- 1.2. พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ : ผู้เสียภาษีมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนหรือไม่ครบถ้วน
- 1.3. พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี : ผู้เสียภาษีมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีโดยใช้ช่องทางที่กฎหมายเปิดไว้ให้หรือไม่เต็มທີ່หรือเต็มที่
- 1.4. จริยธรรมในการเสียภาษี : ผู้เสียภาษีมีจิตสำนึกหรือขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี
- 1.5. ทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี : ผู้เสียภาษีมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมี่ความเป็นธรรมหรือไม่มีความเป็นธรรม

- 1.6. ทักษะคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ : ผู้เสียภาษีมีความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ หรือไม่มีความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ
- 1.7. ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี : ผู้เสียภาษีมีความเชื่อมั่นหรือขาดความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

2. พฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษี

- 2.1. พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี : ผู้จัดเก็บภาษีสื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยท่าทีที่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษีหรือท่าทีที่ไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี
- 2.2. พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี : ผู้จัดเก็บภาษีมีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างไม่จ้องจับผิดหรือจ้องจับผิดผู้เสียภาษี
- 2.3. ทักษะคติต่อผู้เสียภาษี : ผู้จัดเก็บภาษีมีความเชื่อที่ผู้จัดเก็บภาษีมีความเชื่อที่ผู้เสียภาษีเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมา หรือผู้เสียภาษีมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการเสียภาษีหรือแสดงรายการเสียภาษีไม่ถูกต้อง

1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ

1. วัฒนธรรมในระบบภาษี หมายถึง ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทั้งความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ค่านิยมตลอดจนแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งกลายเป็นบรรทัดฐานและฝังอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี โดยที่สามารถรับรู้ เข้าใจ และเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เราสามารถสังเกตและศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีได้จากรูปแบบความสัมพันธ์ต่างๆซึ่งแสดงออกมาในรูปของสัญลักษณ์และท่าทางของตัวแสดงหลักในระบบภาษี

2. ระบบภาษี หมายถึง ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล

3. พฤติกรรมของผู้เสียภาษี หมายถึง ท่าทาง กิริยาอาการของผู้เสียภาษีแสดงออกให้เห็น และท่าทีที่มีต่อผู้จัดเก็บภาษีและระบบภาษี (ศึกษารายละเอียดได้ในบทที่ 5 และบทที่ 7) ประกอบไปด้วย

(ก) พฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษี ว่าผู้เสียภาษียื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างไร ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ โดยในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. ท่านมีรายได้จากแหล่งใด

2. ท่านยื่นแบบแสดงรายการภาษีประเภทใดบ้าง

และในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. ท่านยื่นแบบแสดงรายการภาษีประเภทใดบ้างต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร

(ข) พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อเจ้าหน้าที่ ว่าแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนหรือไม่ โดยในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. ท่านมีรายได้อื่นๆ เช่น รายได้จากการทำงานพิเศษนอกเหนือจากงานประจำ รายได้จากค่าเช่า รายได้จากเงินปันผล รายได้จากดอกเบี้ย ฯลฯ ซึ่งท่านไม่ได้ยื่นในแบบแสดงรายการภาษีหรือไม่

และในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. ท่านมีรายรับอื่นๆ เช่น รายรับที่เป็นเงินสด รายรับที่ไม่มีใบเสร็จรับเงิน ซึ่งท่านไม่ได้นำไปคำนวณเพื่อยื่นแบบชำระภาษีหรือไม่

(ค) พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี ว่าผู้เสียภาษีพยายามหาช่องทางเพื่อขอหักลดหย่อนภาษีมากน้อยเพียงใด โดยจำแนกจากคำถามหลัก คือ

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่าท่านพยายามหาช่องทางในการลดหย่อนภาษีเพื่อให้เหลือยอดชำระภาษีน้อยที่สุด

4. พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษี หมายถึง ท่าทาง กิริยาอาการของผู้จัดเก็บที่แสดงในระบบภาษี และท่าทีที่มีต่อผู้เสียภาษีในระบบภาษี (ศึกษารายละเอียดได้ในบทที่ 6 และบทที่ 8) ประกอบด้วย

(ก) พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี ซึ่งแสดงออกในรูปของท่าทีที่มีต่อผู้เสียภาษีว่ามีความเป็นมิตรมากน้อยเพียงใด โดยจำแนกจากคำถามหลักซึ่งเป็นคำถามสะท้อนจากผู้เสียภาษี คือ

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าทีเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี

(ข) พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี ซึ่งแสดงออกในรูปของการจับผิดผู้เสียภาษี โดยจำแนกจากคำถามหลักซึ่งเป็นคำถามสะท้อนจากผู้เสียภาษี คือ

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อท่านยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี

4. ทศนคติของผู้เสียภาษี หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่มีต่อระบบภาษี และต่อเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษี (ศึกษารายละเอียดได้ในบทที่ 5 และบทที่ 7) ประกอบด้วย

(1) จิตสำนึกต่อการเสียภาษี ซึ่งหมายรวมถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อภาษี โดยจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. การเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน
2. เงินภาษีเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า
3. การหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน

(2) ทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี ว่ามีความเป็นธรรมมากน้อยเพียงใด โดยจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. ท่านไม่ยอมเสียภาษีให้รัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินภาษีไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจน มากกว่าเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ
2. ระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรม เพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี
3. มีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า

(3) ทศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการผู้ทำหน้าที่จัดเก็บภาษี ว่ามีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ตลอดจนมีความโปร่งใส นำไว้วางใจมากน้อยเพียงใด โดยจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง
2. รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง
3. นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน

(4) ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ว่าระบบภาษีมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความยุติธรรม ตลอดจนมีประสิทธิภาพคงเส้นคงวาหรือไม่ นำเชื่อมั่นมากน้อยเพียงใด โดยจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. ท่านไม่เสียภาษีเพราะท่านมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้
2. การจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง

5. ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษี หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีในระบบภาษี ว่ามีแนวโน้มพฤติกรรมอย่างไร มีแนวโน้มจะให้ความร่วมมือในการเสียภาษีหรือไม่ (ศึกษารายละเอียดได้ในบทที่ 6 และบทที่ 8) โดยจำแนกจากคำถามหลักคือ

1. ผู้เสียภาษีส่วนใหญ่ชอบเลี่ยงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น
2. ผู้เสียภาษีมีพฤติกรรมดื้อแพ่ง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆ
3. ผู้เสียภาษีไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว

6. ท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษี หมายถึง ท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีซึ่งอาจส่งผลให้รัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้เต็มประสิทธิภาพ เป็นท่าทีที่พึงประสงค์ในระบบภาษี ได้แก่ การยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง การแสดงรายได้สุจริตครบถ้วน การขอหักลดหย่อนภาษีอย่างไม่เต็มที่ การมีจิตสำนึกในการเสียภาษี การมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม การไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ และเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี หรือท่าทีและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษี ซึ่งเป็นท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีซึ่งอาจส่งผลให้รัฐไม่สามารถจัดเก็บ

ภาษีได้เต็มประสิทธิภาพ ได้แก่ การยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้อง การแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน การขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ การไม่มีจิตสำนึกในการเสียภาษี การมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม การไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ และการขาดความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

7. ท่าทีและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษี หมายถึง ท่าทีและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีที่เอื้อและส่งเสริมให้ผู้เสียภาษีเกิดความสมัครใจเสียภาษีมากยิ่งขึ้น ตลอดจนไม่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายและภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ การสื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยความเป็นมิตร การตรวจแบบแสดงรายการภาษีโดยไม่จับผิด และการเชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมา หรือท่าทีและพฤติกรรมที่ไม่จูงใจให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษี ซึ่งเป็นท่าทีและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีที่ไม่เอื้อให้ผู้เสียภาษีเกิดความสมัครใจเสียภาษี ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายและภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และอาจทำให้ผู้เสียภาษีไม่ยินยอมเสียภาษี อันได้แก่ การสื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยความไม่เป็นมิตร การตรวจแบบแสดงรายการภาษีด้วยการจับผิดและควบคุมผู้เสียภาษี และการเชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มหลบเลี่ยงภาษี

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษาวินัยธรรมในระบบภาษีของไทยในครั้งนี้ นอกจากจะสามารถอธิบายแบบแผนความคิด ความเชื่อ ท่าที และพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีและผู้เสียในเรื่องหลักๆ เช่น ท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเกี่ยวกับการยินยอมหรือไม่ยินยอมเสียภาษี ท่าทีและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในการบังคับจัดเก็บภาษีแล้ว ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาแนวนโยบายในการจัดเก็บภาษี ตลอดจนนำไปปรับใช้หรือพัฒนาเครื่องมือในการจัดเก็บภาษีของไทยให้มีประสิทธิภาพได้อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวความคิดพื้นฐานว่าด้วยวัฒนธรรมในระบบภาษี

ข้อเขียนในส่วนต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆอันเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมในระบบภาษี โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสังเคราะห์ความคิดรวบยอดอันจะพัฒนาเป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมในระบบภาษี ตลอดจนศึกษาวิธีการที่นักวิจัยก่อนหน้านี้ใช้ในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในระบบภาษี คำอธิบายในบทนี้ประกอบไปด้วยสามส่วน ส่วนแรกเป็นการอธิบายว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีคืออะไร ส่วนที่สองเป็นการรวบรวมงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในระบบภาษี และส่วนสุดท้ายเป็นการนำเสนอวิธีการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีของงานก่อนหน้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การให้คำนิยาม “วัฒนธรรมในระบบภาษี”

คำว่า “วัฒนธรรมในระบบภาษี” หรือ “Culture of taxation” ที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นคำที่ปรากฏให้เห็นไม่มากนักในวรรณกรรมทางด้านสังคมศาสตร์ แม้ว่าจะมีนักวิชาการบางท่าน เช่น Nerre(2001) ได้ ให้ความเห็นว่ามีผลต่อระบบภาษีทั้งในด้านเครื่องมือและกระบวนการในการจัดเก็บภาษีก็ตาม ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษียังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในแวดวงวิชาการในปัจจุบัน และยังคงไม่มีการบัญญัติไว้เป็นคำศัพท์อย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับความหมายของคำศัพท์อื่นๆ ในทางภาษี เช่น การยินยอมเสียภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษี (Tax compliance/ non-compliance) การเลี่ยงภาษี (Tax avoidance) การหนีภาษี (Tax evasion) การต่อต้านภาษี (Tax revolt) จริยธรรมในการเสียภาษี (Tax morale) การบังคับจัดเก็บภาษี (Tax enforcement) ตลอดจนการบริหารจัดเก็บภาษี (Tax administration)

การเข้าใจถึงความหมายและนัยของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีได้อย่างชัดเจน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” เสียก่อน เพราะคำว่าวัฒนธรรมได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในหลายสาขาวิชาซึ่งอาจมีนัยของคำที่แตกต่างกันออกไป ดังเห็นได้จากงานของ Kroeber and Kluckhohn(1952) ซึ่งได้ทบทวนรวบรวมความหมายของคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่ามีความหมายต่างๆถึง 164 ความหมาย นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจความหมายของ “ระบบภาษี” ด้วย ว่ามีลักษณะอย่างไร ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง การเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมและระบบภาษีที่ไม่ตรงกัน อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการเข้าใจในความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีได้

2.1.1 ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม”

E.B.Taylor(1871) เป็นบุคคลแรกที่ได้ให้นิยามอย่างเป็นทางการของคำว่าวัฒนธรรม โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ซับซ้อน ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะวิทยาการ กฎหมาย คุณธรรมศีลธรรม ธรรมเนียม และความสามารถอื่นๆ รวมทั้งลักษณะนิสัยซึ่งได้รับสืบทอดมาหรือถ่ายทอดมาจากมนุษย์ด้วยกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมของ Taylor ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในสาขาวิชาต่างๆนับแต่นั้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขามานุษยวิทยา สังคมวิทยา ปรัชญา และจิตวิทยา

“Culture, or civilization, ... is that complex whole which includes knowledge, belief, art, law, morals, custom, and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society”

E.B. Tylor 1871, p. 1

Kroeber and Kluckhohn(1952) ได้สรุปนิยามของคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมประกอบไปด้วยแบบแผนต่างๆทั้งที่แสดงออกชัดเจนและแฝงอยู่ในพฤติกรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นและถ่ายทอดออกมาในรูปของสัญลักษณ์ หรือแสดงออกให้เห็นจากลักษณะเด่นของกลุ่มที่ปรากฏออกมา แก่นสำคัญของวัฒนธรรมคือความคิดและค่านิยมที่ได้รับถ่ายทอดมรดกติดมาด้วย ระบบวัฒนธรรม อีกนัยหนึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นผลผลิตของการกระทำซึ่งเป็นส่วนประกอบของการกระทำอื่นในอนาคต

William(1961) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้คล้ายคลึงกันว่า วัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ปัจเจกบุคคลคิดและอยู่ในจิตสำนึกร่วมกันในฐานะของสมาชิกขององค์การหรือสังคม ยิ่งไปกว่านั้น วัฒนธรรมอาจเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนด้วย

Hall and Hall(1990) ได้เรียกวัฒนธรรมว่าเป็น “แบบแผนของพฤติกรรม” รูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ ทั้งของปัจเจกบุคคลและของกลุ่มคนล้วนเป็นผลมาจากความคิด ทัศนคติ ความเชื่อ และความคาดหวังของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สร้างชุดของการกระทำและชุดของการกระทำที่คาดหวังของแต่ละอัตลักษณ์ในสังคม วัฒนธรรมได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษผ่านทาง การขัดเกลาทางสังคม เช่น การสอน การเรียนรู้ และการเลียนแบบ ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล ของกลุ่ม และการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม อาจกล่าวไว้ว่าความหมายของวัฒนธรรมตามแนวคิดนี้ คือพฤติกรรมอันซับซ้อนซึ่งปัจเจกบุคคล “ทำหรือสร้างขึ้น” ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม องค์การ หรือสังคม

Skelton and Allen(1999) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมในอีกแง่หนึ่ง โดยกล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ สามารถเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และปรับให้เข้ากับความจริงตามธรรมชาติได้ โดยที่วัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีพลังในแต่ละช่วงเวลาและสถานที่ วัฒนธรรมอาจได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ แรงกดดันทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิศาสตร์ ในระยะสั้น เช่นเดียวกับ Watkins(2013) ที่มองว่าวัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอก และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล สมาชิกของกลุ่มและสังคม อันจะทำให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

จากความหมายของคำว่าวัฒนธรรมข้างต้น ผู้วิจัยจะให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ว่าหมายรวมถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ค่านิยม พฤติกรรม แบบแผนการกระทำ แบบแผนความประพฤติ ซึ่งได้รับการถ่ายทอด การสอน การเรียนรู้สืบต่อกันมาผ่านทางการใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือกิริยาอันเป็นที่เข้าใจกันระหว่างปัจเจกบุคคล ระหว่างกลุ่ม ระหว่างสังคม และกลายเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นวิถีการดำรงชีวิต (The way of life) ของบุคคล กลุ่ม หรือสังคม และมีลักษณะที่สามารถเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมแต่ละช่วงเวลา

2.1.2 ความหมายของคำว่า “ระบบภาษี”

คำว่า “ระบบภาษี” ในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ผู้วิจัยหมายถึงโครงสร้างทางภาษีของสังคมหนึ่งๆ หรือประเทศหนึ่งๆ ระบบภาษีจัดเป็น “องค์การ” รูปแบบหนึ่งในทางรัฐประศาสนศาสตร์ Gross and Etzioni(1985) ได้ให้ความหมายองค์การไว้ว่าเป็นหน่วยทางสังคมรูปแบบหนึ่งหรือเป็นการรวมกลุ่มของมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อบรรลุเป้าหมายเฉพาะบางประการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ องค์การมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) มีการจัดองค์การ เช่น การจัดสรรอำนาจและแบ่งความรับผิดชอบเพื่อให้้องค์การบรรลุเป้าหมายขององค์การได้สะดวกขึ้น (2) มีศูนย์อำนาจซึ่งทำหน้าที่ควบคุม ประสานงาน และประเมินผลงานในองค์การ และ(3) องค์การจะทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานบุคคล โยกย้ายสับเปลี่ยนสมาชิก เลื่อนขั้นเจ้าหน้าที่ขององค์การตลอดเวลา ระบบภาษีมี่ลักษณะดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ ระบบภาษีคือหน่วยทางสังคมรูปแบบหนึ่ง เป็นการรวมตัวกันของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป้าหมายในการจัดหารายได้ให้กับรัฐบาล ระบบภาษีมี่การแบ่งความรับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้เสียภาษีมี่หน้าที่เสียภาษีเพื่อเป็นรายได้ของรัฐ ผู้จัดเก็บภาษีมี่หน้าที่จัดเก็บเงินภาษีจากผู้เสียภาษีและนำส่งรัฐ นอกจากนี้ยังมีศูนย์อำนาจอยู่ตามโครงสร้างที่เป็นทางการต่างๆ เช่น สำนักงานสรรพากรภาค สำนักงานสรรพากรพื้นที่ ทำหน้าที่ควบคุม ประสานงาน และประเมินผลงานในองค์การ นอกจากนี้ยังมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้มี

หน้าที่จัดเก็บภาษีได้ตลอดเวลาเช่นกัน ในขณะที่ผู้เสียภาษีอาจถูกสับเปลี่ยนตำแหน่งได้จากพลเมืองดีเป็นผู้ต้องสงสัย หากมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการหารายได้ให้รัฐ

องค์การอาจมีทั้งโครงสร้างที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โครงสร้างขององค์การถูกสร้างขึ้นเพื่อการแบ่งงานให้กับสมาชิกในองค์การทำ ความเป็นทางการขององค์การหมายถึงความถึงมาตรฐานในการทำงานแต่ละงาน ว่ามีการกำหนดรายละเอียดงานและมอบหมายงานให้แก่สมาชิกในองค์การ ทำมาอย่างน้อยเพียงใด โดยปกติแล้วองค์การจะระบุมาตรฐานในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร องค์การที่มีความเป็นทางการสูงจึงหมายถึงองค์การที่มีการกำหนดรายละเอียดในการทำงานไว้อย่างครอบคลุม ในระบบภาษีกีเช่นเดียวกับองค์การทั่วไปที่มีทั้งโครงสร้างในส่วนที่เป็นทางการ เช่น กฎหมายและระเบียบทางภาษี โครงสร้างการบริหารงานที่เป็นลายลักษณ์ อักษร และโครงสร้างในส่วนที่ไม่เป็นทางการ เช่น วัฒนธรรมองค์การ หรือวัฒนธรรมในระบบภาษี ซึ่งไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถศึกษาและสังเกตได้ ดังนั้นวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาระบบภาษีในเชิงโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการเป็นหลัก

องค์การนั้นมีลักษณะเหมือนมนุษย์ตรงที่มีบุคลิกลักษณะของตนเองได้ นอกจากวัฒนธรรมจะปรากฏได้ระหว่างหมู่มนุษย์แล้ว วัฒนธรรมอาจปรากฏได้ในองค์การเช่นกัน Vijay(1983) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การคือความเข้าใจร่วมกันที่สมาชิกในกลุ่มมีต่อเรื่องราวที่สำคัญ ดังนั้นในเบื้องต้น เมื่อนำความหมายของคำว่าวัฒนธรรมและระบบภาษีมารวมเข้าด้วยกัน อาจสื่อความหมายได้ว่า วัฒนธรรมในระบบภาษีคือวัฒนธรรมองค์การรูปแบบหนึ่ง ความหมายในเบื้องต้นของวัฒนธรรมในระบบภาษีอาจหมายถึงความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษี

2.1.3 ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมในระบบภาษี”

การให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมในระบบภาษี” หรือ “Culture of Taxation” นั้น ผู้วิจัยขอหยิบยกคำนิยามที่ใกล้เคียงกันซึ่งเคยมีผู้ให้ความหมายไว้บ้างแล้ว กล่าวคือ Nerre(2001) ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่พยายามให้นิยามศัพท์เฉพาะของคำว่า “วัฒนธรรมภาษี” หรือ “Tax culture” โดยใช้แนวคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา และประวัติศาสตร์ประกอบกัน Nerre กล่าวในงานเขียนของเขาว่าวัฒนธรรมภาษีหมายถึงสถาบันทั้งหมดทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับระบบภาษีของชาติและการดำเนินการต่างๆของระบบภาษีโดยฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมของชาติ ประกอบไปด้วยเงื่อนไขหรือความเป็นอิสระซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี Nerre(2001) กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรมภาษี” (Tax culture) มีความหมายมากกว่าวัฒนธรรมในการจัดเก็บภาษีหรือวัฒนธรรมการเสียภาษีเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น

“A country-specific tax culture is the entirety of all relevant formal and informal institutions connected with the national tax system and its practical execution, which are historically embedded within the country’s culture, including the dependencies and ties caused by their ongoing interaction. Accordingly, tax culture contains even more than “culture of taxation” and “tax-paying culture”

Nerre 2001, p. 8

วัฒนธรรมภาษี (Tax culture) ได้ถูกใช้เป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของการปฏิรูปทางภาษีในหลายๆประเทศ Sinkuniene(2005) ได้ทำการศึกษาเรื่องหลักการภาษีในวัฒนธรรมภาษี (Taxation principle in tax culture) โดยในงานชิ้นนี้ได้นำเสนอกรอบความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมภาษีไว้ด้วย Sinkuniene ได้ทำการวิเคราะห์และให้ความหมายของวัฒนธรรมภาษีไว้ว่า วัฒนธรรมภาษีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาติ (National culture) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคำถามที่สำคัญในการจัดเก็บภาษี รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเครื่องมือการจัดเก็บภาษีและหลักการจัดเก็บภาษี นอกจากนี้วัฒนธรรมภาษียังได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอีกด้วย Jairaj and Harriss-White (2006) ได้ระบุในทำนองเดียวกันกับ Sinkuniene ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมภาษีกับกฎเกณฑ์ต่างๆในการจัดเก็บภาษี รวมไปถึงการแยกประเภทตนเองของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในโครงสร้างทางสังคม อันมีส่วนในการกำหนดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีด้วย

นอกจากนี้ วัฒนธรรมภาษีได้ถูกให้ความหมายในแง่ของระดับชนชั้นและระยะเวลา หรือ Class and time ด้วย Xiao yan(2008) กล่าวว่า การจัดเก็บภาษีซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มแสดงให้เห็นวัฒนธรรมภาษีในแง่ของระดับชั้น ยิ่งไปกว่านั้น วัฒนธรรมภาษียังสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดข้ามกาลเวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคมในแต่ละช่วงเวลา เพื่อที่จะทำให้ระบบภาษีสามารถดำรงอยู่ได้ อันเป็นแง่ที่สะท้อนให้เห็นถึงระยะเวลา

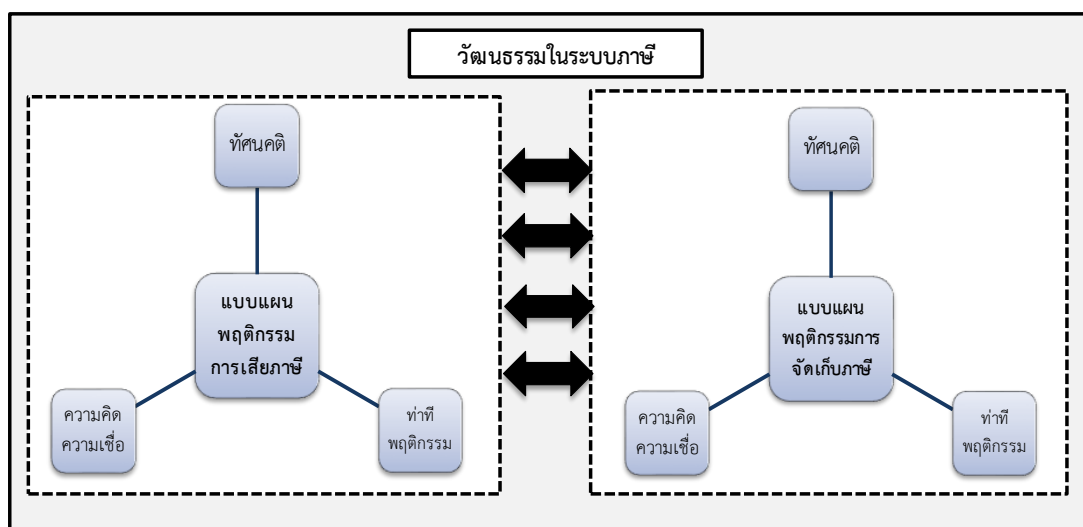
ผู้วิจัยขอกล่าวเพิ่มเติมในประเด็นการแยกประเภทตนเอง (Self-categorization) ของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีซึ่งได้ถูกกล่าวถึงในงานของ Jairaj and Harriss-White โดยผู้วิจัยพบว่างานศึกษาวิจัยของ Taylor(2003) เรื่อง Understanding taxpayer attitudes through understanding taxpayer identities ได้กล่าวถึงเรื่องของอัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) ของผู้เสียภาษีไว้ด้วยว่า การแยกประเภทตนเองในสังคมจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในการเลือกที่จะเคารพกฎเกณฑ์ในทางการจัดเก็บภาษีหรือไม่ โดยที่ “ตัวตน” หรือ Self สามารถรับรู้และเข้าใจได้

ในฐานะที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคล หรือในฐานะที่มีความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น เช่นเดียวกับการเปรียบเทียบ “ตัวฉัน” กับ “เขาหรือเธอหรือคุณ” เป็นต้น และในบางครั้งตัวตนหรือ self อาจถูกรับรู้และเข้าใจได้ในฐานะของการเป็นส่วนหนึ่งของบางกลุ่มในสังคม และตัวตนนี้สามารถ แลกเปลี่ยนกันได้กับสมาชิกของกลุ่มนั้นๆ หรือ “คนในกลุ่ม” หรืออาจถูกรับรู้และเข้าใจในฐานะของการ ไม่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอื่นๆ ในสังคมหรือ “คนนอกกลุ่ม” ก็ได้เช่นเดียวกัน ความคิดดังกล่าว เกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาจาก “ฉัน” เป็น “เรา” หรือจาก “เขาหรือเธอ” เป็น “พวกเขา” ซึ่งเป็นผลจากการรับข้อมูลต่างๆ และสถานการณ์รอบตัวเปลี่ยนแปลงไป การแยก ประเภทตนเองหรือการรับรู้ถึงตัวตนในทางสังคมนี้เมื่อพัฒนาจากปัจเจกบุคคลเป็นการรับรู้ของกลุ่ม ในสังคม ทั้งทัศนคติและพฤติกรรมที่รับรู้และเข้าใจกันภายในกลุ่มจะกลายเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มไป ด้วย ดังนั้น Taylor จึงเชื่อว่าการเข้าใจว่าผู้เสียภาษีแยกประเภทตนเองอย่างไรในสังคม จะทำให้ เข้าใจว่าเหตุใดคนจึงยินยอมเสียภาษีหรือไม่เสียภาษีให้กับรัฐ

จากงานวิจัยก่อนหน้าที่ได้ให้คำนิยามซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกับคำว่า “วัฒนธรรมใน ระบบภาษี” หรือ “Culture of taxation” ในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบ ของวัฒนธรรมในระบบภาษีซึ่งจะนำไปใช้ต่อไปในงานชิ้นนี้ได้ โดยพบว่าองค์ประกอบประการแรกของ วัฒนธรรมในระบบภาษี คือ ตัวแสดงหลักสองฝ่ายในระบบภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี ประการที่สองคือ ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงหลักในระบบภาษีทั้งสองฝ่าย ประการที่ สามคือ ความรู้สึก ตลอดจนพฤติกรรมที่รับรู้ร่วมกันระหว่างตัวแสดงหลักในระบบภาษี และประการ สุดท้าย คือ สภาพแวดล้อมในแต่ละขณะ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมในระบบภาษี” ซึ่งจะใช้ต่อไปใน วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ว่าเป็นความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ซึ่ง กลายเป็นบรรทัดฐานและฝังอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี โดยที่สามารถ รับรู้ เข้าใจ และเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เราสามารถสังเกตและศึกษา วัฒนธรรมในระบบภาษีได้จากรูปแบบความสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของสัญลักษณ์และ ทำทางของตัวแสดงหลักในระบบภาษี ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปออกมาในแผนภาพที่ 2.1 ดังแสดงข้างล่างนี้ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมในระบบภาษีในงานชิ้นนี้จะหมายถึงวัฒนธรรมของตัวแสดงกลุ่มต่างๆ ใน ระบบภาษีของชาติ มากกว่าที่จะเป็นวัฒนธรรมอันสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะของชาติ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเน้นการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีในรูปแบบของโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีที่ไม่ได้มีการระบุรูปแบบ ความสัมพันธ์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหลักด้วย

แผนภาพที่ 2.1 ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษี

2.2 งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษี

ในส่วนต่อไปนี้จะวิจัยได้รวบรวมงานศึกษาและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษี ทั้งในด้านของผู้เสียภาษีและด้านของผู้จัดเก็บภาษี โดยส่วนแรกจะเป็นการรวบรวมประเด็นที่ถูกใช้ในการศึกษาความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้เสียภาษี และในส่วนตัวมาเป็นประเด็นที่ถูกใช้ในการศึกษาความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษี ผู้วิจัยได้สรุปภาพรวมของพัฒนาการในการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีไว้ในตารางที่ 2.1

2.2.1 การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมการเสียภาษีของผู้เสียภาษี

การจัดเก็บภาษีได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็นหรือไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้เป็นปัญหาหลักในการจัดเก็บภาษีของหลายประเทศ สภาวะที่รัฐจัดเก็บภาษีไม่ได้สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในประเทศนั้นๆ มีอัตราการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจ (Voluntary compliance) อยู่ในระดับต่ำหรือไม่ ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐอยู่มาก ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับการยินยอมเสียภาษีของประชาชนจึงเป็นศูนย์กลางของการศึกษาความคิดและพฤติกรรมของผู้เสียภาษี

งานศึกษาในเรื่องการยินยอมเสียภาษีของประชาชนส่วนใหญ่มุ่งตอบคำถามที่ว่า “เหตุใดประชาชนจึงยอมเสียภาษีให้กับรัฐ?” (Why do people pay taxes?) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีได้ทำการศึกษาตัวแปรหลัก 5 ตัว ได้แก่ (ก) แรงจูงใจในการเสียภาษี (ข) ทัศนคติของผู้เสียภาษีที่มีต่อความยุติธรรมของระบบภาษี (ค) ทัศนคติของผู้เสียภาษีที่มีต่อรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ง) ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษี และ (จ) จริยธรรมในการเสียภาษี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านธรรมในระบอบประชาธิปไตย

หน่วยวิเคราะห์ในระบบประชาธิปไตย	ตัวแปร			การศึกษานเปรียบเทียบ			กรณีศึกษา			ข้อค้นพบ	ตัวอย่างงานวิจัย
	ตัวแปรสมมติ	ช่วงเวลา	ระหว่างหน่วย	ภายในหน่วยเดียวกัน	ตัวแบบ	สำรวจและใช้ข้อมูลโดยกรณี	การทดลอง				
ผู้เสียภาษี	แรงจูงใจในการเสียภาษี	ตั้งแต่ 1940s	•	•	•	ปัจเจกบุคคล	1. การใช้บทลงโทษที่เข้มงวดทำให้คนยื่นยอมจ่ายภาษีมากขึ้น 2. แรงจูงใจเชิงบวกก่อให้เกิดผลด้านบวกได้มากกว่า	•	Allingham & Sandmo (1972)		
	ทัศนคติของผู้เสียภาษีต่อความยุติธรรมของระบบภาษี	ตั้งแต่ 1960s	•	•	•	ปัจเจกบุคคล	1. ความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นธรรมของระบบภาษีแตกต่างกันไปตามพื้นที่ 2. ยิ่งระดับความยุติธรรมของระบบภาษีมาก ยิ่งส่งผลให้เกิดการยื่นยอมเสียภาษีมากขึ้น	•	Spicer and Becker (1980); Peters(1991)		
	ทัศนคติของคู่เสียภาษีต่อรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ตั้งแต่ 1970s	•	•	•	ปัจเจกบุคคล/ประเทศ	1. ยิ่งประชาชนมีความรู้สึกด้านบวกต่อรัฐ ยิ่งยื่นยอมเสียภาษีมากยิ่งขึ้น 2. การจัดบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงทำให้ผู้เสียภาษีมีทัศนคติต่อรัฐดีขึ้นและยื่นยอมเสียภาษีมากขึ้น	•	Cowell and Gordon (1988); Murphy (2004)		
	ปัจจัยเชิงนิเวศวิทยาของผู้เสียภาษี	ตั้งแต่ 1980s	•	•	•	ปัจเจกบุคคล/ประเทศ	1. การมีปัจจัยเชิงนิเวศวิทยาที่แตกต่างกันของคู่เสียภาษี ส่งผลให้ผู้เสียภาษีมีพฤติกรรมการเสียภาษีที่แตกต่างกันไปด้วย	•	Tittle (1980); Lewis (1982); Witte & Woodbury (1985); Toggler (2007)		
ผู้จัดเก็บภาษี	จริยธรรมในการเสียภาษี	ตั้งแต่ 1990s	•	•	•	ปัจเจกบุคคล/ประเทศ	1. จริยธรรมในการเสียภาษีมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ 2. จริยธรรมในการเสียภาษีส่งผลต่อพฤติกรรมการยื่นยอมเสียภาษีและโครงสร้างเศรษฐกิจ 3. ยิ่งมีจริยธรรมในระบบภาษีสูง การยื่นยอมจ่ายภาษียิ่งสูง	•	Belkaoui (2004); Toggler (2007)		
	กฎหมายและนโยบายภาษี	ตั้งแต่ 1980s	•	•	•	องค์กร	1. ความซับซ้อนของกฎหมายและระบบภาษีทำให้เกิดการยื่นยอมเสียภาษีต่ำลง	•	Yenkelovich, Skelly and White, Inc. (1984); Toggler (2003)		
	โครงสร้างหน่วยจัดเก็บภาษี	ตั้งแต่ 2000s	•	•	•	องค์กร	อำนาจ เคารพต่อการตัดสินใจของผู้อื่น จะช่วยส่งเสริมให้คนยื่นยอมเสียภาษีมากขึ้น	•	Field and Frey (2002); Guth, Levati & Sausgruber (2005)		
ตัวแปรตาม	ธรรมาภิบาลในระบบภาษี	ตั้งแต่ 2000s	•	•	•	ปัจเจกบุคคล/องค์กร	1. การคอร์รัปชันทำให้สูญเสียรายได้ด้านศาลที่ไม่คาดคิด 2. ประชาชนจะมียอมเสียภาษีหากได้รับประโยชน์ที่จะได้รับจากการเสียภาษี	•	(Sanyal, Gang and Goswami, 2000); Frey and Toggler (2007)		

(ก) แรงจูงใจในการเสียภาษี

จากการสำรวจวรรณกรรมหลายชิ้นในระยะแรก ในช่วงเวลาตั้งแต่คริสต์ศักราช 1940 เป็นต้นมาพบว่า การสร้างแรงจูงใจในการเสียภาษีส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจใจเชิงลบ เช่น ความถี่การถูกตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่สรรพากร การมีกฎระเบียบที่เข้มงวด หรือการมีบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดที่รุนแรงและเด็ดขาด หรือจะเป็นแรงจูงใจเชิงบวก เช่น การจัดให้มีมาตรการลดหย่อนทางภาษี หรือการเพิ่มรายการลดหย่อนภาษีให้ผู้เสียภาษี เป็นต้น

ในระยะแรก แรงจูงใจเชิงลบได้รับการศึกษาอย่างแพร่หลายในฐานะตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้ผู้เสียภาษีมีพฤติกรรมยินยอมจ่ายภาษีมากขึ้น แรงจูงใจเชิงลบได้รับการศึกษาอย่างแพร่หลายในทางเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าการตัดสินใจเสียภาษีของประชาชนเป็นไปภายใต้อรรถประโยชน์สูงสุด การตัดสินใจหนีภาษีหรือยินยอมจ่ายภาษีของประชาชนเปรียบเสมือนการเล่นพนัน ผู้เสียภาษีต้องตัดสินใจเลือกระหว่างการจ่ายภาษีอย่างถูกต้องโดยไม่มีความเสี่ยงที่จะต้องได้รับโทษภายหลังหากถูกเจ้าหน้าที่สรรพากรตรวจพบ หรือการหลบเลี่ยงภาษี จ่ายภาษีน้อยกว่าที่กฎหมายได้กำหนด เสี่ยงกับการถูกลงโทษหากเจ้าหน้าที่สรรพากรตรวจพบในภายหลัง

Allingham & Sandmo (1972) เป็นบุคคลแรกที่สร้างตัวแบบในการเสียภาษีของประชาชน และเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาพฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชนด้วยตัวแบบเชิงเศรษฐศาสตร์ ตัวแบบดังกล่าวประยุกต์มาจากตัวแบบเชิงเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากรรม ตัวแบบในการเสียภาษีของประชาชนถูกสร้างเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมหนีภาษีเงินได้ของประชาชน การจ่ายค่าปรับถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรหลักในการตรวจสอบพฤติกรรมการหนีภาษี ผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแบบพบว่า ประชาชนจะมีพฤติกรรมหนีภาษีน้อยลงหากค่าปรับที่ต้องจ่ายเมื่อถูกตรวจสอบพบในภายหลังอยู่ในระดับที่สูง ตัวแบบการเสียภาษีของประชาชนของ Allingham and Sandmo ถูกนำไปประยุกต์ในการสร้างตัวแบบอื่นๆเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชน เช่น ตัวแบบของ Srinivasan (1973) และ Yitzhaki (1974) เป็นต้น ผลการศึกษาสอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันกับตัวแบบในการเสียภาษีของประชาชนของ โดยพบว่าระดับการหนีภาษีจะลดลงหากมีการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงและเข้มงวดมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ตัวแบบดังกล่าวมีข้อจำกัดและไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชนได้ในทุกสถานการณ์ (Alm, Jackson & Mckee, 1992; Feld & Frey, 2002) ตัวแบบเชิงเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถอธิบายได้ว่า เหตุใดในบางประเทศที่ไม่ได้มีการบทลงโทษที่เข้มงวดและรุนแรง ประชาชนกลับมีระดับการยินยอมเสียภาษีอยู่ในระดับสูง สภาพดังกล่าวจึงนำไปสู่การศึกษาตัวแปรในเชิงจิตวิทยาและสังคมวิทยาที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชนมากขึ้น เช่น การให้แรงจูงใจเชิงบวก จริยธรรมในการเสียภาษีของประชาชน ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐ และความเป็นธรรมของระบบภาษี เป็นต้น

การสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับประชาชนในการเสียภาษีเป็นประเด็นที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาศึกษาหลังจากพบข้อจำกัดในการอธิบายด้วยแรงจูงใจเชิงลบ Nuttin and Greenwald (1968) ได้กล่าวว่าการใช้แรงจูงใจเชิงบวกจะช่วยกระตุ้นพฤติกรรมเชิงบวกได้ดีกว่า งานวิจัยเชิงทดลองของ Bazart and Pickhardt (2011) ได้จัดให้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแสดงในสถานการณ์จำลองในระบบภาษี โดยมีกลุ่มที่เป็นผู้เสียภาษี ผู้จัดเก็บภาษี และผู้ตรวจสอบ กลุ่มตัวอย่างต้องเข้าร่วมการทดลองใน 3 รอบ รอบที่หนึ่งเป็นสถานการณ์ปกติที่ไม่มีการให้แรงจูงใจเชิงบวกหรือเชิงลบ รอบที่สองมีการให้รางวัลในรูปของสลากแก่กลุ่มตัวอย่างที่จ่ายภาษีอย่างซื่อสัตย์ และรอบที่สามมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่จ่ายภาษีไม่ถูกต้อง ผลการทดลองพบว่าสถานการณ์ในรอบที่สองซึ่งมีการให้แรงจูงใจเชิงบวก ส่งเสริมให้ผู้เสียภาษีมีความยินยอมจ่ายภาษีได้มากที่สุด

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเชิงทดลองหลายชิ้นที่ให้ข้อสรุปในทิศทางเดียวกัน ผลการทดลองจากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความยินยอมจ่ายภาษีในระดับที่มากกว่าหากมีการเสริมแรงจูงใจเชิงบวกให้กับผู้เสียภาษี ทั้งจากการจัดบริการสาธารณะต่างๆให้กับผู้เสียภาษี (รายละเอียดเพิ่มเติมในงานของ Smith, 1992; Alm, Jackson & Mckee, 1992) และการยกเว้นภาษี (exemption) (รายละเอียดเพิ่มเติมในงานของ Chan & Mo, 2000)

(ข) ทศนคติของผู้เสียภาษีที่มีต่อความยุติธรรมของระบบภาษี

ทศนคติของประชาชนที่มีต่อระบบภาษี โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นธรรม ยุติธรรม และมีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ล้วนส่งผลต่อการยินยอมจ่ายภาษีโดยสมัครใจทั้งสิ้น

ความยุติธรรมของตัวภาษี ระบบภาษี และเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเสียภาษีของประชาชน นอกจากนี้ ความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความเชื่อมั่นและไว้วางใจในรัฐบาลด้วย กล่าวคือ เมื่อประชาชนรู้สึกที่รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่สรรพากรจัดเก็บภาษีอย่างเป็นธรรม ย่อมทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจรัฐบาลรวมทั้งเชื่อมั่นไว้วางใจระบบภาษีไปด้วยเช่นกัน ท้ายที่สุดจะส่งผลให้ประชาชนตัดสินใจเสียภาษีให้กับรัฐบาลด้วยความเต็มใจ อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจในรัฐบาลจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากการรับรู้ถึงความยุติธรรมและชอบธรรมในระบบการจัดเก็บภาษี (OECD, 2010)

นอกจากนั้น ความยุติธรรมและชอบธรรมของระบบภาษี รวมทั้งเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจเสียภาษีให้กับรัฐ หากภาษีไม่มีความยุติธรรม ไม่เป็นธรรมในความรู้สึกของผู้เสียภาษี ไม่ว่าจะ เป็นในด้านจำนวนภาษีที่ต้องจ่าย หรืออัตราภาษีที่ต้องจ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นก็ตาม อาจชักจูงให้ผู้เสียภาษีตัดสินใจโกงภาษีหรือไม่ยินยอมจ่ายภาษีให้กับรัฐ (Torgler, 2007)

ทัศนคติในเรื่องความเป็นธรรมของภาษีเกิดจากการเปรียบเทียบถึงประโยชน์ที่ตนเองได้รับกับผู้เสียภาษีรายอื่นหรือกลุ่มอื่น การรับรู้ถึงความเป็นธรรมของภาษีขึ้นกับมุมมองของแต่ละคนที่รับรู้และตีความถึงสถานภาพของตนเองเปรียบเทียบกับผู้อื่น (Wenzel, 2003) งานทดลองของ Spicer and Becker (1980) ได้ศึกษาเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างความไม่เท่าเทียมกันของการจัดเก็บภาษีกับพฤติกรรมการหนีภาษี กลุ่มตัวอย่างถูกทดสอบพฤติกรรมการหนีภาษีด้วยการบอกให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าตนจ่ายภาษีสูงกว่าหรือต่ำกว่าคนทั่วไป ผลการทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ว่าได้ประโยชน์จากการเสียภาษีน้อยกว่าอัตราภาษีเฉลี่ยมีพฤติกรรมยินยอมจ่ายภาษีมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ว่าได้ประโยชน์จากการเสียภาษีมากกว่าอัตราเฉลี่ยมีพฤติกรรมหนีภาษีมากขึ้น หากภาษีไม่มีความเท่าเทียมกันอาจก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจหรือความไม่รู้สึกพอใจต่อการโกงภาษีของประชาชนได้ (Homans, 1961; Adams, 1965) และอาจนำไปสู่พฤติกรรมหลบเลี่ยงและหนีภาษีอย่างกว้างขวางต่อไป

ในทางกลับกัน ระบบภาษีที่มีความคงที่ ชัดเจน โปร่งใส และยุติธรรม รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการบริการสาธารณะของประชาชนได้อย่างพอเพียง การใช้เงินจากภาษีของรัฐก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนมาก จะส่งผลให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล และมีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือในการจ่ายภาษีมากขึ้น (Peters, 1991) อีกทั้งก่อให้เกิดความพึงพอใจที่จะจ่ายภาษีมากขึ้นด้วย

(ค) ทัศนคติของผู้เสียภาษีที่มีต่อรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ทัศนคติของประชาชนผู้เสียภาษีที่มีต่อรัฐบาล หน่วยจัดเก็บภาษี และเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษี ส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชน หากประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อรัฐบาลและต่อผู้จัดเก็บภาษี ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีความเต็มใจที่จ่ายภาษีให้กับรัฐได้มากกว่า (Smith & Stalans, 1991; Smith, 1992) ในขณะเดียวกันก็เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบังคับจัดเก็บภาษีของรัฐด้วย ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในเรื่องของการบริหารประเทศด้วยความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ สามารถจัดบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อสังคมโดยรวมได้ ต่างส่งผลต่อการยินยอมจ่ายภาษีโดยสมัครใจทั้งสิ้น

สิ่งสำคัญที่รัฐไม่อาจละเลยได้ในการทำให้ประชาชนยินยอมจ่ายภาษี คือความน่าเชื่อถือและไว้วางใจในตัวรัฐบาล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษี ซึ่งเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการมีนโยบายภาษีที่เป็นธรรมและชัดเจน ความรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจในรัฐบาลจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากการรับรู้ถึงความชอบธรรมในระบบการจัดเก็บภาษี (OECD, 2010) เมื่อประชาชนรู้สึกว่าการรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่สรรพากรจัดเก็บภาษีอย่างโปร่งใสและชอบธรรม ย่อมเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนว่าเงินภาษีจะถูกนำไปใช้อย่างเกิดประโยชน์ที่สุด และไว้วางใจให้รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรและ

บริหารเงินภาษีของประชาชน แต่เมื่อใดที่ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีไม่มีความเชื่อมั่น ไม่ไว้วางใจต่อ
อำนาจรัฐ อาจนำไปสู่พฤติกรรมการยินยอมเสียภาษีที่ลดน้อยลง (OECD, 2010; Walsh, 2012)

Murphy (2004) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นของประชาชน กับพฤติกรรม
การเสียภาษีโดยสมัครใจ ข้อมูลในเรื่องความเชื่อมั่นต่ออำนาจรัฐและระบบภาษีจากผู้เสียภาษี 2,292
คนในประเทศออสเตรเลียที่ถูกกล่าวหาว่าหลบเลี่ยงภาษีถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์การถดถอย ผล
การวิเคราะห์พบว่า ระดับความเชื่อมั่นในรัฐบาลและระบบภาษีอยู่ในระดับต่ำในกลุ่มของผู้ถูกกล่าวหา
ว่าหลบเลี่ยงภาษี ซึ่งความไม่เชื่อมั่นดังกล่าวเกิดจากการรับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่จัดเก็บ
ภาษีในการปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีกลุ่มต่างๆ อาจสรุปได้ว่า หากผู้จัดเก็บภาษีปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีทุกกลุ่ม
อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะรู้สึกเชื่อมั่นและมองว่าเจ้าหน้าที่ที่มี
ความชอบธรรมในการจัดเก็บภาษี อันนำไปสู่พฤติกรรมการจ่ายภาษีโดยสมัครใจมากขึ้น

นอกจากนี้ การสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนยังขึ้นกับการบริหารงานของรัฐและการ
ทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย สำหรับรัฐ หากมีการจัดสรรทรัพยากรจากเงินภาษีไปอย่างทั่วถึง
ย่อมส่งผลให้ประชาชนรู้สึกถึงความยุติธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในการจัดบริการสาธารณะ การจ่าย
ภาษีโดยสมัครใจจะมีมากขึ้นหากบริการสาธารณะดังกล่าวตอบสนองหรือเกิดประโยชน์ต่อประชาชน
ส่วนมาก (Peters, 1991) หลักฐานในเรื่องดังกล่าวปรากฏในงานของ Beedle and Taylor-Gooby
(1983) ซึ่งพบว่าบริการสาธารณะหรือค่าลดหย่อนภาษีซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จะถูก
มองว่าเป็นธรรมมากกว่า ซึ่งนำไปสู่แนวโน้มที่จะยินยอมจ่ายภาษีมากขึ้นประชาชนมีแนวโน้มที่จะ
ยินยอมจ่ายภาษีมากขึ้นหากพบว่ารัฐใช้เงินภาษีที่พวกเขาจ่ายไปจัดบริการสาธารณะที่เพียงพอได้
(Torgler, 2007) เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Cowell & Gordon (1988) ซึ่งใช้ตัวแบบเชิง
เศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ผลกระทบจากระดับการจัดบริการสาธารณะที่มีต่อการตัดสินใจหนีภาษี
ภายใต้ข้อสมมติว่าประชาชนตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (decision-making under
uncertainty) ผลการวิเคราะห์พบว่าหากเพิ่มระดับการจัดบริการสาธารณะให้สูงขึ้น ระดับการหนี
ภาษีจะลดลง ซึ่งผลดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานศึกษาเปรียบเทียบของ Peters (1991) โดยใช้ข้อมูล
ทฤษฎีที่ชี้วัดถึงทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการจัดบริการสาธารณะ ผลการเปรียบเทียบพบว่า
ประชาชนจะมีความเต็มใจจ่ายภาษีมากขึ้นหากรัฐนำเงินภาษีของพวกเขาไปใช้ในการจัดบริการ
สาธารณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับพวกเขา

(ง) ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษี

Torgler (2007) ได้ทำการศึกษาถึงผลจากปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีซึ่งอาจส่งผลต่อการ
ยินยอมเสียภาษี โดยในงานศึกษาของ Torgler เรียกการยินยอมเสียภาษีของผู้เสียภาษีว่า Tax
morale หรือจริยธรรมในการเสียภาษี ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีที่ Torgler ทำการศึกษา ได้แก่

อายุ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา ระดับชั้นทางเศรษฐกิจ สถานการณ์จ้างงาน และความพึงพอใจ ในฐานะ โดยเขาได้ทำการศึกษาคำนิยามเสียภาษีของผู้เสียภาษีเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีแตกต่างกัน ข้อมูลจากงานสำรวจ the World Values Survey (WVS 1995-1997) อันประกอบไปด้วยข้อมูลจาก 40 ประเทศทั่วโลกได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบ โดยที่ Torgler ได้เลือกใช้ข้อมูลจาก 32 ประเทศมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการยินยอมเสียภาษีของผู้เสียภาษี ทั้งนี้คำถามจากแบบสำรวจที่สื่อถึงการยินยอมเสียภาษีของผู้คนจากหลายประเทศได้แก่ข้อความที่ว่า

“คุณคิดว่าข้อความต่อไปนี้สอดคล้องกับคุณมากน้อยเพียงใด กรุณาให้คะแนน 1-10 โดยที่ คะแนน 1 = ไม่สอดคล้อง และคะแนน 10 = สอดคล้อง”

Torgler ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีจากคำถามดังกล่าว และพบว่าผลจากปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษียังมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับงานวิจัยอื่นๆก่อนหน้า โดยผลจากการวิเคราะห์ของเขาพบว่า

1. อายุ : ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้เสียภาษีที่มีอายุมาก (อายุ 65 ปีขึ้นไป) จะมีระดับการยินยอมเสียภาษีสูงกว่าผู้เสียภาษีที่มีอายุน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยอื่นๆก่อนหน้าได้ระบุว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างอายุกับระดับการยินยอมเสียภาษี ยิ่งผู้เสียภาษีมีอายุมากยิ่งยินยอมเสียภาษีน้อย (เช่นงานของ Spicer & Becker, 1980)
2. เพศ : ผลการวิเคราะห์พบว่าเพศหญิงจะมีระดับการยินยอมเสียภาษีที่สูงกว่าผู้ชาย งานวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ได้สนับสนุนข้อค้นพบดังกล่าว (เช่น งานของ Grasmick, Bursik & Cochran, 1991)
3. สถานภาพสมรส : สถานภาพสมรสอาจส่งผลกระทบต่อกรกระทำที่ถูกและผิดกฎหมาย (Tittle, 1980) ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้เสียภาษีที่มีสถานภาพสมรสและอยู่รวมกันกับคู่สมรสมีระดับการยินยอมเสียภาษีต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มที่เป็นโสด เป็นหม้าย หรือหย่าร้าง ข้อสังเกตของผลการศึกษานี้คือ ในสหรัฐอเมริกา รายได้ของคู่สมรสทั้งสองคนจะถูกนับเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งมากกว่าการนับแยกเป็นรายได้ของแต่ละคน การยินยอมเสียภาษีจึงต่ำกว่า
4. ระดับการศึกษา : การศึกษาจะเกี่ยวข้องกับความรู้อีกเกี่ยวกับกฎหมายภาษี โดยผลจากการวิเคราะห์พบว่ายิ่งผู้เสียภาษีมีการศึกษาสูงขึ้นเท่าใด ยิ่งส่งผลให้ระดับการยินยอมเสียภาษีต่ำลงเท่านั้น Torgler ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ที่ผู้เสียภาษีมีการศึกษาสูง แต่กลับยินยอมเสียภาษีในระดับต่ำ เนื่องจากผู้เสียภาษีมองเห็นโอกาสในการหนีภาษีมากกว่าผู้เสียภาษีที่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า

5. ระดับชั้นทางเศรษฐกิจ : ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้เสียภาษีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าจะมีระดับการยินยอมเสียภาษีที่สูงกว่า เนื่องจากมีความเสี่ยงมากกว่าหากถูกจับได้ อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยก่อนหน้านี้ได้กล่าวว่า ผู้เสียภาษีที่มีฐานะปานกลางเป็นกลุ่มที่มีระดับการยินยอมเสียภาษีสูงสุด (Witte & Woodbury, 1985) และบางงานวิจัยกลับไม่พบความสัมพันธ์ที่มึนัยสำคัญระหว่างระดับรายได้กับการหนีภาษี (เช่น งานของ Friedland, Matital & Rutenbert, 1978)
6. สถานการณ์จ้างงาน : ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มที่ทำงานอิสระเป็นกลุ่มที่หนีภาษีมากกว่ากลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มที่ทำงานประจำเต็มเวลา กลุ่มที่ทำงานนอกเวลา กลุ่มที่ว่างงาน กลุ่มที่ทำงานที่บ้าน กลุ่มนักเรียน และกลุ่มที่เกษียณอายุการทำงาน Lewis (1982) ได้อธิบายไว้ว่า กลุ่มที่ทำงานอิสระมีค่าใช้จ่ายในการยินยอมเสียภาษีสูงกว่าและมองเห็นตัวภาษีได้ชัดเจนกว่า นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่จะหนีหรือเลี่ยงภาษีได้ง่ายกว่าด้วย
7. ความพึงพอใจในฐานะ : ผลการวิเคราะห์พบว่ายิ่งผู้เสียภาษีที่ขาดความพึงพอใจในฐานะของตน ผู้เสียภาษียิ่งยินยอมเสียภาษีในระดับที่ต่ำลง เนื่องจากความไม่พึงพอใจในฐานะจะสร้างความตึงเครียดให้กับผู้เสียภาษี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ต้องจ่ายภาษี ผลจากงานศึกษาเปรียบเทียบชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีอาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบวัฒนธรรมในระบบภาษีได้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

(จ) จริยธรรมในการเสียภาษี

จริยธรรมในการเสียภาษี (Tax morale) เป็นตัวแปรสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชน จริยธรรมในการเสียภาษี หมายถึง แรงจูงใจจากปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเสียภาษีของประชาชน ประชาชนที่มีจริยธรรมภาษีจะมีความคิด ความเชื่อ บรรทัดฐาน และค่านิยมว่าการเสียภาษีเป็นสิ่งที่ถูกต้องและพึงกระทำ จริยธรรมในการเสียภาษีเป็นตัวแปรที่ได้รับการศึกษาามากที่สุดในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานศึกษาทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบหนึ่งของวัฒนธรรมภาษีอีกด้วย

จริยธรรมในการเสียภาษี คือวัฒนธรรมการยินยอมจ่ายภาษีของประชาชนรูปแบบหนึ่ง ในอีกแง่คือความรู้สึกว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่ที่พลเมืองของรัฐพึงกระทำ หากประชาชนมีระดับของจริยธรรมในการเสียภาษีสูง การหลบเลี่ยงหรือหนีภาษีย่อมมีน้อยลงหรือไม่มีเลย Alm, McClelland and Schulze et al.(1999) ได้กล่าวไว้ว่าประชาชนพลเมืองยอมยินยอมจ่ายภาษีให้กับรัฐ หากการจ่ายภาษีให้กับรัฐเป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งของสังคม ดังนั้นรัฐหรือประเทศใดที่สามารถสร้างบรรทัดฐานของสังคมได้ว่า การจ่ายภาษีเป็นหน้าที่ที่ประชาชนพึงกระทำเพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

ทั้งหมด เงินรายได้จากภาษีมีไว้เพื่อการจัดบริการสาธารณะ ท่าทีของประชาชนในการหลบเลี่ยงภาษีอาจลดลงได้เช่นกัน บรรทัดฐานทางสังคมในการเสียภาษีดังกล่าว ส่งผลให้พลเมืองในสังคมมีความละเอียดต่อการกระทำที่ขัดต่อบรรทัดฐานร่วมกัน และเกรงกลัวที่จะกระทำความผิด

การที่ประชาชนมีจริยธรรมในการเสียภาษีในระดับสูง ย่อมส่งผลให้ประชาชนยินยอมจ่ายภาษีในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย Belkaoui (2004) ทำการศึกษาว่าการมีจิตสำนึกและจริยธรรมของประชาชนจะสามารถอธิบายพฤติกรรมของประชาชนผู้เสียภาษี ทั้งการยินยอมเสียภาษีและ การหลบเลี่ยงภาษีได้หรือไม่ เขาได้รวบรวมข้อมูลจากสถิตินานาชาติต่างๆ เพื่อสร้างฐานข้อมูลใหม่จาก 30 ประเทศ และวัดจริยธรรมของประชาชนใน 30 ประเทศดังกล่าวเพื่อมาเปรียบเทียบกัน ตัวแปรที่ใช้วัดจริยธรรมของประชาชน (proxy variable) คือ อัตราการเกิดอาชญากรรมที่รุนแรง ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศที่ประชาชนมีจริยธรรมในระดับที่สูง ระดับการยินยอมจ่ายภาษีให้กับรัฐจะแปรผันตรงกับระดับจริยธรรมของประชาชนเช่นกัน งานศึกษาภายหลังอีกหลายชิ้นต่างยืนยันข้อค้นพบดังกล่าว (ศึกษาเพิ่มเติมจากงานของ Torgler, 2007; Torgler, Demir, Macintyre & Schaffner, 2008; Molero & Pujol, 2011)

ในการวัดระดับจริยธรรมการเสียภาษี Alm and Torgler (2006) ได้ใช้ข้อมูลจาก World Values Survey โดยประเมินจากข้อความในการสำรวจที่ว่า “คุณจะไม่โกงภาษีหากมีโอกาสที่เอื้ออำนวย” จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมในการเสียภาษีและระดับการยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐบาล ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกา มีจริยธรรมในการเสียภาษีสูงสุดในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยที่จริยธรรมในการเสียภาษีของประชาชนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับระดับการยินยอมจ่ายภาษีให้รัฐบาลอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานศึกษา ยังพบว่าระดับจริยธรรมภาษียังเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบ หากประชาชนมีจริยธรรมในการเสียภาษีในระดับสูง ขนาดของเศรษฐกิจนอกระบบจะลดลงตามไปด้วย

2.2.2 การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมการจัดเก็บภาษีของผู้จัดเก็บภาษี

โดยปกติแล้วการมีพฤติกรรมไม่ยินยอมเสียภาษีให้รัฐด้วยความสมัครใจ (Non-compliance) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษีมีความเชื่อมโยงกับการบังคับจัดเก็บภาษีของรัฐ (Tax enforcement) โดยตรง ความสามารถของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ผู้เสียภาษีเกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในระบบภาษีมีผลอย่างยิ่งต่อรายได้ที่รัฐอาจจัดเก็บได้ ประชาชนจะมีความเต็มใจเสียภาษีให้กับรัฐมากขึ้น หากรัฐนำเงินภาษีไปใช้ด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปราศจากการคอร์รัปชัน และมีความเป็นธรรมต่อผู้เสียภาษี

งานศึกษาในเรื่องการจัดเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีส่วนใหญ่มุ่งตอบคำถามที่ว่า “จะทำให้ผู้เสียภาษียินยอมจ่ายภาษีให้กับรัฐได้อย่างไร?” Braithwaite (2003) ได้กล่าวว่าชุดของการกระทำของทั้งผู้เสียภาษีและผู้เก็บภาษี หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวัฒนธรรมในระบบภาษี จะเปลี่ยนแปลงไปตามปัญหาเรื่องความยินยอมในการเสียภาษีที่เปลี่ยนแปลงไป ยิ่งประชาชนผู้เสียภาษียินยอมจ่ายภาษีโดยสมัครใจมากเท่าใด ต้นทุนในการจัดเก็บภาษีย่อมลดลงเท่านั้น ดังนั้นท่าทีและพฤติกรรมของทั้งสองฝ่ายต่างส่งผลต่อกันและกันอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดเก็บภาษีของผู้จัดเก็บภาษีได้ทำการศึกษาตัวแปรหลัก 3 ตัวแปร ได้แก่ (ก) กฎหมายและนโยบายภาษี (ข) โครงสร้างหน่วยจัดเก็บภาษี และ (ค) ธรรมชาติของระบบภาษี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ก) กฎหมายภาษีและนโยบายเกี่ยวกับภาษี

กฎหมายภาษีและนโยบายเกี่ยวกับภาษีเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปฏิบัติงานของผู้จัดเก็บภาษี และเป็นปัจจัยสำคัญที่ได้รับการศึกษาเป็นลำดับต้นๆ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมในการเสียภาษีของประชาชน รวมทั้งกระทบกับรายได้ภาษีของรัฐด้วย ประเด็นในเรื่องความซับซ้อนของกฎหมายภาษีและระบบภาษีเป็นปัจจัยแรกที่ถูกหยิบยกขึ้นมาศึกษา งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า ความซับซ้อนทั้งในแง่ของกฎหมายภาษี กระบวนการภาษี ไปจนถึงระบบจัดเก็บภาษีส่งผลต่อพฤติกรรมในการเสียภาษีของประชาชน (ศึกษาเพิ่มเติมในงานวิจัยของ Yenkelovich, Skelly & White, Inc., 1984; Torgler, 2003; Torgler, 2007)

ในประเทศที่รัฐไม่สร้างบรรยากาศหรือส่งเสริมให้คนมีความคิดที่จะจ่ายภาษี คนในประเทศนั้นๆก็จะมีวัฒนธรรมที่จะไม่จ่ายภาษี (Anti-tax culture) เป็นการดีที่มากหากรัฐมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างปัจจัยต่างๆ อันมีผลต่อการกำหนดท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษี (Braithwaite, 2003) หนึ่งในปัจจัยเหล่านั้นได้แก่ความซับซ้อนของกฎหมายภาษี

ความซับซ้อนของกฎหมายภาษี กระบวนการภาษี รวมไปถึงแบบแสดงรายการภาษีทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี (Compliant cost) ในจำนวนที่สูงขึ้น และอาจส่งผลให้ประชาชนไม่ยอมจ่ายภาษีให้กับรัฐ (Gale & Holtzblatt, 2002) ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีหมายถึงรวมถึงค่าใช้จ่าย ทั้งในรูปของเวลาและตัวเงิน เช่น เวลาที่ผู้เสียภาษีต้องเสียไปกับการกรอกแบบแสดงรายการภาษีที่ซับซ้อน การศึกษาและทำความเข้าใจกฎหมายภาษี ตลอดจนการเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษี กล่าวโดยสรุปคือ ยิ่งประชาชนมีความรู้สึกว่าการจ่ายภาษีเป็นเรื่องที่ซับซ้อนมากเท่าใด ยิ่งส่งผลให้ประชาชนไม่เต็มใจจ่ายภาษีเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น

(ข) โครงสร้างหน่วยจัดเก็บภาษี

งานศึกษาวิจัยก่อนหน้าพบว่าโครงสร้างภายในของหน่วยจัดเก็บภาษีเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชน นักวิชาการภาษีตั้งข้อสังเกตว่า หน่วยจัดเก็บภาษีที่มีโครงสร้างแบบกระจายอำนาจลงสู่หน่วยปฏิบัติการระดับล่าง หรือกระจายอำนาจลงไปถึงตัวผู้เสียภาษี จะทำให้ผู้เสียภาษียินยอมจ่ายภาษีด้วยความสมัครใจมากขึ้น (Feld & Frey, 2002) ในทางตรงกันข้าม หากหน่วยจัดเก็บภาษีจัดโครงสร้างแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเท่าใด ความสมัครใจในการเสียภาษีของประชาชนก็จะยิ่งลดน้อยถอยลง ข้อสังเกตดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย ซึ่งพบว่าท่าทีต่อต้านการจ่ายภาษีมักเกิดจากความไม่พอใจของผู้เสียภาษีในการไม่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับภาษีของตนเอง หากเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีเปิดกว้างให้ผู้เสียภาษีมีโอกาสตัดสินใจเกี่ยวกับการจ่ายภาษีด้วยตนเอง เช่น เปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีแก้ไขรายการที่ผิดพลาดด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เสียภาษีมีความเต็มใจที่จะจ่ายภาษีให้กับรัฐมากขึ้น

การเปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีสามารถตัดสินใจในเรื่องการเสียภาษีได้ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เสียภาษีมี่ความเต็มใจจ่ายภาษีให้กับรัฐมากขึ้น (More democracy, more compliance) เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีที่มีท่าทีเชื่อใจผู้เสียภาษีว่ามีความซื่อสัตย์ ให้ความรู้และข้อมูลที่ผู้เสียภาษีต้องทราบ และให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหากับผู้เสียภาษี จะทำให้ทัศนคติของผู้เสียภาษีที่มีต่อรัฐเป็นไปในเชิงบวก และยินยอมจ่ายภาษีด้วยความเต็มใจมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีที่มีฐานคิดว่าประชาชนจะโกงภาษี ท่าทีที่ปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีจะเป็นการบังคับจัดเก็บภาษีอย่างเข้มงวด ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีได้มีโอกาสตัดสินใจ ย่อมทำให้ผู้เสียภาษีมี่ทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีและรัฐในด้านลบ ซึ่งอาจนำไปสู่การหลบเลี่ยงภาษี การต่อต้านภาษี หรือการหนีออกจากระบบภาษี ทำให้รัฐไม่สามารถจัดเก็บภาษีจากประชาชนได้

ความเต็มใจของประชาชนในการจ่ายภาษีให้กับรัฐ ส่วนหนึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วม การมีอำนาจตัดสินใจของประชาชนเกี่ยวกับภาษี หน่วยจัดเก็บภาษีที่ให้เกียรติประชาชนผู้เสียภาษี และตระหนักถึงความต้องการของประชาชนมีแนวโน้มจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากกว่า (Torgler, 2007) เรื่องดังกล่าวส่งผลต่อความชอบธรรมในการเก็บภาษีของรัฐ รวมทั้งกระทบต่อความรู้สึกรักของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยจัดเก็บภาษีด้วย ในเรื่องการกระจายอำนาจจากรัฐให้ประชาชนนี้ Feld and Frey (2002) ได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการยินยอมจ่ายภาษีโดยใช้กรณีศึกษาประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติต่อผู้เสียภาษี ข้อมูลพฤติกรรมผู้จัดเก็บภาษีจาก 26 แคนตันในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่ายิ่งผู้เสียภาษีมี่สิทธิในการมีส่วนร่วมมากเท่าใด ระดับจริยธรรมในการเสียภาษีจะเพิ่มขึ้นเช่นกัน และส่งผลให้ผู้เสียภาษีมี่อัตราการยินยอมจ่ายภาษีที่เพิ่มสูงขึ้นไปด้วย

การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ลงคะแนนเสียงเลือกเกณฑ์การจัดเก็บภาษีด้วยตนเองเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่ได้รับการศึกษา Feld and Tyran (2002) ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดสถานการณ์ที่แตกต่างกันสามรอบ 1) กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขของค่าปรับ 2) กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนตัดสินใจว่าจะลงคะแนนเสียงเลือกระดับค่าปรับเท่าใดต่อการหนีภาษีแต่ละครั้ง และ 3) กลุ่มตัวอย่างไม่ได้มีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงเลือกระดับค่าปรับจากการหนีภาษี ผลจากการทดลองพบว่าระดับการยินยอมเสียภาษีเฉลี่ยมีค่าสูงสุดในรอบที่กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกระดับค่าปรับจากการหนีภาษี ผลการทดลองสนับสนุนข้อสมมติที่ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี จะทำให้ประชาชนมีความเต็มใจเสียภาษีให้กับรัฐบาลมากขึ้น อันจะส่งผลให้รายได้ภาษีของรัฐเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้งานทดลองของ Guth, Levati and Sausgruber (2005) ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การจากการรวมศูนย์อำนาจเป็นกระจายอำนาจ กลุ่มตัวอย่างถูกจำลองให้อยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน คือ ระบบภาษีที่มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ กับระบบภาษีที่มีลักษณะกระจายอำนาจ ผลการทดลองพบว่าในระบบภาษีที่มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีจริยธรรมในการเสียภาษีลดต่ำลง และส่งผลต่อเนื่องไปถึงประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ลดลงไปด้วย จึงอาจสรุปได้ว่า องค์การหรือระบบภาษีที่มีลักษณะกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเสียภาษีของตนเองได้ จะมีส่วนเพิ่มระดับการยินยอมเสียภาษีของประชาชนให้สูงขึ้น

(ค) ธรรมชาติของหน่วยจัดเก็บภาษี

ธรรมชาติของหน่วยจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการยินยอมเสียภาษีของประชาชน (Frey & Torgler, 2007) ยิ่งหน่วยจัดเก็บภาษีหรือระบบภาษีมีคุณภาพมากเท่าใด ทั้งในแง่ของความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความพอเพียงของระบบภาษี ยิ่งส่งผลให้ประชาชนยินยอมจ่ายภาษีให้กับรัฐมากขึ้นเท่านั้น ความเต็มใจของประชาชนในการตัดสินใจที่จะเสียภาษีเป็นผลมาจากการที่ประชาชนรับรู้ได้ถึงคุณภาพของระบบภาษีที่พวกเขาต้องเกี่ยวข้อง

ในเรื่องของความรับผิดชอบต่อผู้เสียภาษี ระบบภาษีที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อหน่วยจัดเก็บภาษีและรัฐบาล ตัวแปรที่ถูกใช้แทนเพื่อวัดความโปร่งใสของระบบภาษีคือ ระดับการเกิดคอร์รัปชัน เนื่องจากการคอร์รัปชันในระบบภาษี ทั้งที่เกิดจากเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีและของรัฐบาลส่งผลโดยตรงต่อระดับรายได้ภาษีที่รัฐอาจจัดเก็บได้ การคอร์รัปชันในระบบภาษีทำให้เกิดความพยายามจัดเก็บภาษีอย่างเข้มข้น มีการตรวจสอบผู้เสียภาษีอย่างมาก ตลอดจนนำไปสู่การเพิ่มอัตราภาษี อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมดังกล่าวที่เกิดขึ้นกลับไม่ได้มีส่วนในการเพิ่มรายได้ภาษีให้กับรัฐ (Sanyal, Gang & Goswami, 2000) อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรม

การคอร์รัปชันในการระบบการจัดเก็บภาษีส่งผลให้รัฐสูญเสียรายได้จากการจัดเก็บภาษี และอาจส่งผลให้เกิดผลกระทบด้านลบที่ตามมาจากความพยายามในการบังคับจัดเก็บภาษีอย่างเข้มงวดด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เป้าหมายต่างๆที่เป็นพื้นฐานของการจัดเก็บภาษีจะไม่อาจบรรลุไปได้หากขาดการจัดการประเด็นปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมในระบบภาษี (Tanzi, 1999; Martinez-Vazquez & McNab, 2000; Sinkuniene, 2005; Job, Stout & Smith, 2007) ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมในระบบภาษีเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กรและเป้าหมายขององค์กร วัฒนธรรมในระบบภาษีจะส่งผลต่อปฏิกริยาของตัวแสดงแต่ละคน แต่ละกลุ่ม แต่ละฝ่ายในระบบภาษีที่พึงจะปฏิบัติต่อกัน ยิ่งไปกว่านั้น วัฒนธรรมในระบบภาษียังเป็นตัวกำหนดชุดของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการระบุตัวตนต่างๆของตัวแสดงในระบบภาษีอีกด้วย

2.3 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษี

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีทั้งในฝ่ายของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีดังต่อไปนี้

2.3.1 แบบแผนท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษี

ท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในระบบภาษีอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบใหญ่ ได้แก่ ท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีแบบยินยอมเสียภาษี (Compliance) และท่าทีและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีแบบไม่ยินยอมเสียภาษี (Non-compliance) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ท่าทียินยอมเสียภาษีเป็นท่าทีที่พึงประสงค์ในระบบภาษี รัฐบาลในทุกประเทศต้องการให้ผู้เสียภาษีมีท่าทียินยอมเสียภาษีให้รัฐโดยสมัครใจ (Voluntary compliance) ซึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้เสียภาษีมีจริยธรรมในการเสียภาษีในระดับที่สูง และมีความคิดความเชื่อว่าการเสียภาษีให้รัฐอย่างถูกต้องเป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งของสังคม (Alm, McClelland & Schulze, 1999) มีงานศึกษาหลายชิ้นที่ค้นพบว่าการมีจริยธรรมของผู้เสียภาษีนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจ เช่นงานของ Belkaoui(2004) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเสียภาษีของประชาชนเปรียบเทียบใน 30 ประเทศ โดยผลการศึกษาพบว่ายิ่งประชาชนในประเทศใดมีจริยธรรมสูง การยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจจะมีระดับที่สูงตามไปด้วย

นอกจากนี้การยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอาจเกิดจากการที่รัฐจัดบริการสาธารณะที่เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมที่มากกว่า (Peters,1991) บริการสาธารณะหรือค่าลดหย่อนภาษีซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จะถูกมองว่าเป็นธรรมมากกว่า และส่งผลให้ประชาชนยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้น (Beedle & Taylor-Gooby, 1983; Torgler, 2007) ปัจจัยเหล่านี้จะนับเป็นแรงจูงใจเชิงบวกซึ่งส่งผลให้ผู้เสียภาษีเกิดความเต็มใจที่จะเสียภาษีมากขึ้น

การยินยอมเสียภาษี นอกจากจะเป็นในรูปแบบของการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจแล้ว ยังอาจมีการยินยอมเสียภาษีอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเกิดจากความจำเป็น ตลอดจนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ตามสภาพบังคับ (Compulsory compliance) แบบแผนท่าที่การยินยอมเสียภาษีลักษณะนี้มองเห็นได้จากงานศึกษาชิ้นแรกๆเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบทลงโทษกับพฤติกรรมการยินยอมเสียภาษีของ Allingham and Sandmo (1972) ที่ค้นพบว่ายังมีบทลงโทษที่เด็ดขาดมากเท่าใด ยิ่งส่งผลให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีมากยิ่งขึ้น การที่ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีเนื่องจากบทลงโทษมีความรุนแรงเป็นสภาพที่มีความจำเป็นอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้เสียต้องยินยอมเสียภาษี นอกจากนี้ในงานของ Nerre(2004) ซึ่งศึกษาวัฒนธรรมภาษีหรือ Tax culture ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีกับผู้จัดเก็บภาษี โดยใช้ทฤษฎีเกมสี่ในรูปแบบปัญหาของนักโทษ (Prisoner's dilemma) ไว้ว่า ผู้เสียภาษีเปรียบเสมือนนักโทษที่ต้องตัดสินใจว่าจะเสียภาษีอย่างถูกต้องหรือไม่เสียภาษีเสี่ยงกับบทลงโทษต่างๆ สภาพการณ์ของผู้เสียภาษีในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการยินยอมเสียภาษีด้วยความจำใจอย่างชัดเจน แม้ว่าการเสียภาษีของประชาชนในลักษณะจำใจหรือตามสภาพบังคับอาจส่งผลให้รัฐจัดเก็บภาษีได้ แต่การยินยอมเสียภาษีในลักษณะจำใจนี้จะทำให้รัฐมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีที่สูงกว่ากรณีที่ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจ

สำหรับพฤติกรรมอีกรูปแบบหนึ่งของผู้เสียภาษีซึ่งไม่เป็นที่พึงประสงค์สำหรับทุกประเทศ ได้แก่ พฤติกรรมการไม่ยินยอมเสียภาษี หรือ Tax non-compliance ซึ่งมีได้หลายระดับ ตั้งแต่การต่อต้านภาษี ไม่ยินยอมเสียภาษี (Tax revolt) ไปจนถึงการหนีภาษี ออกนอกระบบภาษี (Tax evasion)

การศึกษาพฤติกรรมในระบบภาษีด้วยทฤษฎีโครงสร้างทางเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นภาพของการต่อต้านภาษี ในสภาพที่สถานะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐไม่มีความสามารถในการบริหารจัดการประเทศ ได้อย่างราบรื่นและกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ตลอดจนมีการคอร์รัปชันในระบบภาษี รัฐบริหารงานอย่างไม่โปร่งใส อาจทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจจนเกิดการประท้วงได้ (Rubin, 1998) เช่นในกรณีการต่อต้านภาษีในเมืองซานฟรานซิสโก ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ในช่วงปี ค.ศ.1850-1890 หรือกรณีการต่อต้านภาษีอย่างหนักจากผลกระทบทางเศรษฐกิจตกต่ำในปี ค.ศ. 1930 เป็นต้น

นอกจากนี้การที่รัฐไม่สามารถจัดบริการสาธารณะที่เพียงพอ ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน อาจทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกขาดความเชื่อมั่นในการทำงานของรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จะออกจากระบบภาษีหรือหนีภาษีมากขึ้น (Cowell & Gordon, 1988)

ในประเทศที่รัฐไม่เสริมสร้างบรรยากาศให้คนมีความคิดที่จะจ่ายภาษี คนในประเทศก็จะมีพฤติกรรมไม่เสียภาษีให้รัฐ หรือยึดถือว่าการไม่เสียภาษีเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งอาจส่งผลให้รัฐไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยด้วย

2.3.2 แบบแผนท่าทีและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษี

ท่าทีของผู้จัดเก็บภาษีอาจแสดงได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ การใช้วิธีบังคับจัดเก็บภาษีกับประชาชนอย่างเข้มงวด (Compulsory) และการเปิดโอกาสให้ประชาชนตัดสินใจในการเสียภาษีด้วยตนเอง (Non-compulsory) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โครงสร้างในหน่วยจัดเก็บภาษีที่มีศูนย์รวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเท่าใด ยิ่งทำให้ผู้จัดเก็บภาษีวางอำนาจเหนือผู้เสียภาษี การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่หน่วยจัดเก็บภาษีมัทธิพลทำให้ผู้เสียภาษีเกิดความสมัครใจเสียภาษีน้อยลง การบังคับจัดเก็บภาษีกับประชาชนอย่างเข้มงวด มีบทลงโทษที่รุนแรง อาจทำให้ประชาชนเสียภาษีโดยสมัครใจน้อยลง นอกจากนี้ Braithwaite(2003) ยังได้กล่าวว่า ยิ่งเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีบังคับควบคุมผู้เสียภาษีอย่างมาก อาจทำให้ผู้เสียภาษีเกิดความไม่พอใจและอาจต่อต้านการเสียภาษีได้ อย่างไรก็ตามลักษณะการบังคับจัดเก็บอย่างเข้มงวดอาจส่งผลให้ประชาชนยินยอมเสียภาษีได้เพราะความเกรงกลัวต่อบทลงโทษ แต่การจัดเก็บภาษีด้วยพื้นฐานของการบังคับจัดเก็บอย่างเข้มงวดจะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีที่สูงตามขึ้นไปด้วย

สำหรับการจัดเก็บภาษีในรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีได้มีส่วนตัดสินใจในการเสียภาษีด้วยตนเอง ตลอดจนมีทัศนคติในแง่ดีต่อผู้เสียภาษี อาจส่งเสริมให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้น ดังคำที่ว่า More democracy, more compliance องค์การที่มีลักษณะกระจายอำนาจเปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีได้มีส่วนในการตัดสินใจ จะมีส่วนเพิ่มระดับการยินยอมเสียภาษีให้สูงขึ้น (Guth, Levati & Sausgruber, 2005) งานศึกษาของ Feld and Frey(2002) เป็นอีกงานหนึ่งซึ่งยืนยันคำกล่าวข้างต้นโดยได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการยินยอมเสียภาษีในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ผลการศึกษายืนยันให้เห็นว่า การที่ผู้จัดเก็บภาษีมีท่าทีที่รับฟังและเปิดโอกาสให้ผู้เสียภาษีได้มีส่วนในการตัดสินใจในประเด็นทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับตนเอง จะทำให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากยิ่งขึ้น

2.4 วิธีการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษี

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการค้นหาแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นถึงวิธีการวิจัยของงานศึกษาก่อนหน้านี้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในระบบภาษีโดยตรง ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ต่อไป

ในงานศึกษาของ Nerre(2004) เรื่อง Modeling Tax Culture ได้พยายามสร้างแบบจำลองของวัฒนธรรมภาษี (Tax culture) โดยมีพื้นฐานของคำถามที่ว่าวัฒนธรรมภาษีทำงานอย่างไร Nerre สืบให้เห็นภาพของวัฒนธรรมภาษีในรูปแบบของกระบวนการ โดยแบ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่างๆ ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับหน่วยจัดเก็บภาษี

และสื่อให้เห็นภาพวัฒนธรรมภาษาในขั้นตอนนี้ผ่านทฤษฎีตัวการตัวแทน (Principle-agent theory) ขั้นตอนที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีในหน่วยจัดเก็บภาษีกับผู้เสียภาษี และสื่อให้เห็นภาพวัฒนธรรมภาษาในขั้นตอนนี้ผ่านแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์และทฤษฎีเกมส์ โดยในแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ได้มีการระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ การรับรู้ของผู้เสียภาษีในการจัดการบริการสาธารณะของรัฐซึ่งส่งผลต่อการแสดงรายรับอย่างครบถ้วน บรรทัดฐานทางสังคมของผู้เสียภาษี ทั้งที่มองว่าการยินยอมเสียภาษีเป็นบรรทัดฐานทางสังคม และการไม่ยินยอมเสียภาษีเป็นบรรทัดฐานทางสังคม และการตรวจสอบผู้เสียภาษีจากผู้จัดเก็บภาษี และในทฤษฎีเกมส์ในรูปของปัญหา Prisoner's dilemma ว่าผู้เสียภาษีจะตัดสินใจโกงภาษีในรูปของการไม่แสดงรายได้หรือเสียภาษีให้กับผู้จัดเก็บภาษีเสี่ยงกับการถูกตรวจสอบจากผู้จัดเก็บภาษี โดยแบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ออกเป็นตารางเมตริกซ์ 2x2 และในรูปของเกมส์การยื่นแบบแสดงภาษี ว่าผู้เสียภาษีจะตัดสินใจยื่นแบบแสดงภาษีอย่างสุจริตหรือทุจริต เพื่อเสี่ยงกับการถูกตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีโดยแบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ออกเป็นตารางเมตริกซ์ 2x2 เช่นกัน ขั้นตอนที่ 3 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีกับผู้เสียภาษี และขั้นตอนที่ 4 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีกับรัฐบาลในฐานะผู้ให้คะแนนเสียง (Vote) สะท้อนกลับไปรัฐบาล โดยได้อธิบายถึงวัฒนธรรมภาษาในแต่ละขั้นตอนให้เห็นภาพ อย่างไรก็ตามในงานของ Nerre ขึ้นนี้ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการจำลองแบบวัฒนธรรมภาษาในขั้นตอนที่ 3 และ 4

จากงานศึกษาชิ้นนี้ของ Nerre ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นแบบแผนความคิดและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีซึ่ง Nerre ได้พยายามสร้างแบบจำลอง โดยทั้งผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีอาจแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ในฝ่ายผู้เสียภาษี ประกอบไปด้วยกลุ่มที่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ ซึ่งมีความคิดว่าการยินยอมเสียภาษีอย่างเต็มที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม และกลุ่มที่ไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ มีพฤติกรรมโกงภาษีและไม่ซื่อสัตย์ในการเสียภาษี ซึ่งมีความคิดความเชื่อว่าการไม่เสียภาษีเป็นบรรทัดฐานของสังคม สำหรับฝ่ายผู้จัดเก็บภาษี Nerre ไม่ได้กล่าวถึงความคิดความเชื่อของผู้เสียภาษี กล่าวถึงเพียงพฤติกรรมที่แสดงออกมา ซึ่งประกอบไปด้วยผู้จัดเก็บภาษีที่มีพฤติกรรมตรวจสอบผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีที่มีพฤติกรรมไม่ตรวจสอบผู้จัดเก็บภาษี

ในงานที่มีการศึกษาความคิดความเชื่อที่มีต่อผู้จัดเก็บภาษี ตลอดจนสิ่งที่สะท้อนออกมาจากการแยกประเภทตนเองของผู้เสียภาษีเช่นงานของ Taylor(2003) ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงในส่วนของ การให้คำนิยามวัฒนธรรมในระบบภาษีข้างต้น จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาด้วยเช่นกัน Taylor วัตถุประสงค์การแยกประเภทตนเองของผู้เสียภาษีผ่านทางคำถามปลายเปิดที่อยู่ท้ายแบบสอบถามประเมินตนเอง ได้แก่ “หากคุณมีข้อคิดเห็นอื่นๆ กรุณาเขียนในส่วนต่อไปนี้” ซึ่งคำถามส่วนนี้ Taylor ได้สรุปออกมาเป็นรายชื่อจำนวน 27 ข้อจากผู้ให้ข้อคิดเห็นทั้งหมด 155 คน นอกจากนี้ Taylor ยังวัดถึงความน่าเชื่อถือและเป็นตัวแทนได้ของรัฐบาลและผู้จัดเก็บภาษีในความคิด

ของผู้เสียภาษีผ่านทางข้อคำถามแบบประเมินตนเอง ที่ให้ผู้ตอบให้คะแนนว่าเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด จากระดับ 1-5 เช่น “คุณพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อการใช้เงินภาษีของรัฐบาล?” หรือ “คุณเชื่อว่า ATO (สำนักงานจัดเก็บภาษี) บริหารจัดเก็บภาษีอย่างเป็นธรรมหรือไม่?” เป็นต้น ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามจะสะท้อนให้เห็นท่าทีของผู้เสียภาษี เช่น ท่าที่ไม่ร่วมมือต่อต้าน ยอมจำนน หรือให้ความร่วมมือด้วยดีในการเสียภาษีด้วย ประกอบกับวัดการรับรู้ถึงความยุติธรรมของระบบภาษีหรือภาษี โดยนำความคิดเห็นของผู้เสียภาษีจากคำถามปลายเปิดมาจัดกลุ่ม ว่าผู้เสียภาษีรับรู้ถึงความยุติธรรมของระบบภาษีหรือภาษีในรูปแบบใด

ผลการศึกษาของ Taylor(2003) แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้เสียภาษียอมรับและเชื่อใจในรัฐบาล มีแนวโน้มที่ผู้เสียภาษีจะยอมรับและเชื่อใจผู้จัดเก็บภาษีด้วย และในจำนวนคนที่มีการแยกประเภทตนเองหรือกลุ่มของตนเองในลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มจะต่อต้านหรือไม่ยอมเสียภาษีน้อยลง และมีแนวโน้มจะให้ความร่วมมือเสียภาษีมากขึ้นด้วย ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นการย้ำให้เห็นถึงทัศนคติและแบบแผนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีไปในทิศทางเดียวกันกับงานของ Nerre(2004) กล่าวคือ ผู้เสียภาษีประกอบไปด้วย 2 กลุ่มหลัก คือกลุ่มที่มีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมยินยอมเสียภาษี ซึ่งมีทัศนคติในการยอมรับและเชื่อใจรัฐและผู้จัดเก็บภาษี และกลุ่มที่มีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ ซึ่งมีทัศนคติในการไม่ยอมรับและเชื่อใจในรัฐและผู้จัดเก็บภาษี

จากวิธีการศึกษาของงานที่ผ่านมาซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในระบบภาษีทั้งงานของ Nerre(2004) และ Taylor(2003) ผู้วิจัยจะนำไปปรับใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ต่อไป

บทที่ 3

วิธีการศึกษาวิจัย

ข้อเขียนในบทที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงวิธีการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย ข้อเขียนส่วนนี้ประกอบไปด้วยสี่ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกอธิบายประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่สองอธิบายเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ส่วนที่สามอธิบายวิธีการเก็บข้อมูล และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยรายละเอียดในแต่ละส่วนจะนำเสนอ ดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

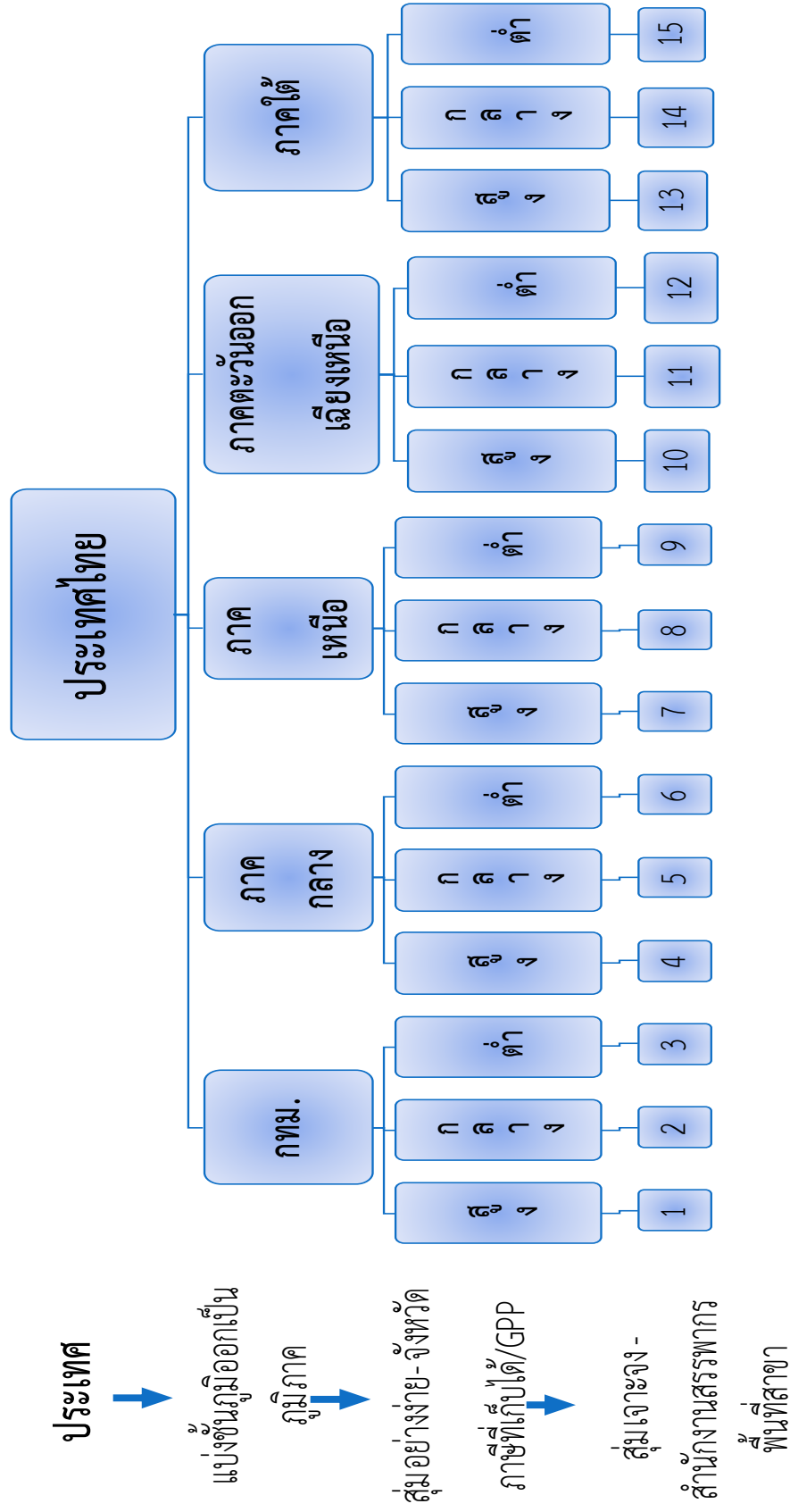
การศึกษาเพื่อค้นหาแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยครั้งนี้ จะใช้แนวทางการวิจัยผสมผสานกัน โดยจะใช้กรณีศึกษา (In-depth case study approach) สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ประกอบกัน เนื่องจากการวิจัยด้วยกรณีศึกษา จะให้ข้อมูลและบทวิเคราะห์ในเชิงลึกเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและคำอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ (Causal explanation) ได้ชัดเจน ตลอดจนสามารถให้คำอธิบายเพิ่มเติมกับการใช้สถิติเชิงอนุมานซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณได้มากขึ้น

หน่วยวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (Unit of Analysis) ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ฝ่ายผู้จัดเก็บภาษี และฝ่ายผู้เสียภาษี ซึ่งครอบคลุมในระบบภาษีหลัก 2 ประเภท คือ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการดังต่อไปนี้

3.1.1 การคัดเลือกหน่วยจัดเก็บภาษี

ผู้วิจัยได้คัดเลือกหน่วยจัดเก็บ คือ “กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง” เนื่องจากกรมสรรพากรเป็นหน่วยจัดเก็บภาษีที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นภาษีอากรทั่วไป (General tax) และมีฐานภาษีที่กว้างกว่าหน่วยจัดเก็บอื่นๆ นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานที่สามารถจัดเก็บภาษีได้สูงสุดในบรรดาหน่วยจัดเก็บภาษีทั้งหมด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกกรมสรรพากรเป็นหน่วยจัดเก็บที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ดังแสดงในแผนภาพที่ 3.1 ในส่วนต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3.1 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

หน่วยจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการรับชำระภาษีอากรจากผู้เสียภาษีโดยตรง ได้แก่ “สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา” ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาจากทั่วประเทศมาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ การคัดเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่จะมาเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ซึ่งเป็นวิธีการคัดเลือกที่จะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนได้ดี โดยที่ผู้วิจัยได้ใช้เขตพื้นที่ อันได้แก่ ภูมิภาคและจังหวัดของประเทศไทยเป็นตัวแปรควบคุมที่ช่วยในการคัดเลือกพื้นที่วิจัยครั้งนี้ และผู้วิจัยจะคัดเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในแต่ละเขตพื้นที่ภาษีของกรมสรรพากรซึ่งถูกจัดแบ่งตามเขตภูมิภาคและจังหวัดของประเทศไทยเช่นกัน

จากแผนภาพที่ 3.2 แสดงเขตพื้นที่ภาษีของกรมสรรพากร ซึ่งอาจแบ่งได้ตามภูมิภาคของประเทศไทยดังต่อไปนี้

1. เขตภาษีกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยสำนักงานสรรพากรภาค 1-3
2. เขตภาษีภาคกลาง ประกอบไปด้วยสำนักงานสรรพากรภาค 4-6
3. เขตภาษีภาคเหนือ ประกอบไปด้วยสำนักงานสรรพากรภาค 7-8
4. เขตภาษีภาคใต้ ประกอบไปด้วยสำนักงานสรรพากรภาค 11-12
5. เขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วยสำนักงานสรรพากรภาค 9-10

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้คำนวณอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ในแต่ละจังหวัดจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย ข้างต้นเป็นรูปของร้อยละโดยใช้ค่าเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2553 มาใช้ในการคำนวณ ทั้งนี้เพื่อจำแนกอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของแต่ละจังหวัด และคัดเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในจังหวัดที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดทั้งในระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูงในทั้ง 5 ภูมิภาค เพื่อให้มีความเป็นตัวแทนในลักษณะเดียวกันทุกภูมิภาค ในการนี้ ผู้วิจัยแสดงผลการคำนวณค่าอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นรายภูมิภาคในตารางที่ 3.1

จากตารางที่ 3.1 ผู้วิจัยจำแนกอัตราส่วนรายได้ภาษีสรรพากรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตามรายภูมิภาค โดยจัดให้กลุ่มที่มีอัตราส่วนดังกล่าวอยู่ระหว่างเปอร์เซ็นต์ที่ 0-45 เป็นกลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในระดับต่ำ กลุ่มที่มีอัตราส่วนดังกล่าวอยู่ระหว่างเปอร์เซ็นต์ที่ 46-85 เป็นกลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีอัตราส่วนดังกล่าว

อยู่ระหว่างเปอร์เซ็นต์ที่ 86-100 เป็นกลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในระดับสูง หลังจากนั้นได้ทำการคัดเลือกหน่วยงานที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภูมิภาค

แผนภาพที่ 3.2 เขตพื้นที่การจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร

ตารางที่ 3.1 อัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด(ร้อยละ)

กรุงเทพมหานคร (ภาค 1-3)		ภาคกลาง (ภาค 4-6)		ภาคเหนือ (ภาค 7-8)		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาค 9-10)		ภาคใต้ (ภาค 11-12)	
Percentile 0-45									
สท.29	0.14	อุทัยธานี	1.2	เพชรบูรณ์	1.1	เลย	1.3	สตูล	1.0
สท.26	0.17	ชัยนาท	1.3	แม่ฮ่องสอน	1.3	ศรีสะเกษ	1.3	นราธิวาส	1.0
สท.25	0.18	ตราด	1.5	น่าน	1.4	หนองบัวลำภู	1.3	พัทลุง	1.1
สท.16	0.20	ลพบุรี	1.8	พะเยา	1.4	อำนาจเจริญ	1.4	ยะลา	1.2
สท.20	0.20	สระแก้ว	1.9	ตาก	1.6	ยโสธร	1.5	ปัตตานี	1.2
สท.8	0.22	สุพรรณบุรี	1.9	สุโขทัย	1.6	กาฬสินธุ์	1.6	ชุมพร	1.6
สท.12	0.23	สิงห์บุรี	2.0	พิจิตร	1.7	มหาสารคาม	1.6	นครศรีธรรมราช	1.6
สท.30	0.27	นครนายก	2.1			นครพนม	1.6		
สท.27	0.28	จันทบุรี	2.1			ชัยภูมิ	1.6		
สท.15	0.31	เพชรบุรี	2.2						
สท.19	0.33	อ่างทอง	2.4						
สท.11	0.34	สมุทรสาคร	2.4						
สท.1	0.36								
สท.17	0.38								
Percentile 46-85									
สท.2	0.43	ราชบุรี	2.6	อุดรดิตถ์	1.9	สุรินทร์	1.7	ระนอง	1.7
สท.18	0.45	ฉะเชิงเทรา	3.6	กำแพงเพชร	2.0	สกลนคร	1.7	ตรัง	1.7
สท.28	0.50	สระบุรี	4.3	แพร่	2.3	ร้อยเอ็ด	1.7	พังงา	1.7
สท.21	0.54	นครปฐม	4.5	เชียงราย	2.4	บุรีรัมย์	2.0	กระบี่	1.9
สท.23	0.69	ปราจีนบุรี	4.7	นครสวรรค์	2.7	อุบลราชธานี	2.2	สุราษฎร์ธานี	3.0
สท.5	0.70	พระนครศรีอยุธยา	5.3	พิษณุโลก	2.7	หนองคาย	2.3		
สท.6	0.74	สมุทรสงคราม	6.2			อุดรธานี	2.3		
สท.9	1.00	ประจวบคีรีขันธ์	7.3						
สท.14	1.09	สมุทรปราการ	7.5						
สท.10	1.23	กาญจนบุรี	9.3						
สท.4	1.24								
สท.24	1.37								
Percentile 86-100									
สท.13	1.90	ระยอง	9.8	ลำปาง	3.1	ขอนแก่น	3.2	สงขลา	5.2
สท.3	2.58	ปทุมธานี	12.1	ลำพูน	3.2	นครราชสีมา	3.6	ภูเก็ต	9.3
สท.22	3.57	ชลบุรี	18.6	เชียงใหม่	4.7	มุกดาหาร	4.3		
สท.7	4.23	นนทบุรี	19.4						

(ก) เขตภาษีกรุงเทพมหานคร

เนื่องจากจังหวัดกรุงเทพมหานครมีอัตราส่วนรายได้ภาษีสรรพากรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 25.85 ซึ่งสูงที่สุดในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้จังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นเขตภาษีหนึ่งที่ทำการศึกษา และผู้วิจัยคำนวณอัตราส่วนรายได้ภาษีสรรพากรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดด้วยหน่วยที่ย่อยลงไปจากจังหวัด ได้แก่ เขตภาษีตามสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั้ง 30 แห่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อสามารถเปรียบเทียบกับเขตภาษีในภูมิภาคอื่นได้

ผลจากการคำนวณพบว่า อัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของแต่ละเขตในกรุงเทพมหานครมีค่าระหว่างร้อยละ 0.14 ถึงร้อยละ 4.23 ดังแสดงในตารางที่ จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาจากทั้ง 3 กลุ่มมากลุ่มละ 1 สำนักงาน ผลจากการสุ่มตัวอย่างทำให้ได้สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา 3 สาขา ได้แก่

1. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขากกรุงเทพมหานคร 22
2. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปานกลางได้แก่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขากกรุงเทพมหานคร 5
3. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำ ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขากกรุงเทพมหานคร 27

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(ข) เขตภาษีภาคกลาง

ในเขตภาษีภาคกลาง เนื่องจากค่าที่ได้จากการคำนวณรายได้จากภาษีต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นค่าของทั้งจังหวัด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเขตภาษีจะพบว่าเทียบเท่ากับสำนักงานสรรพากรพื้นที่ ดังนั้นในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงต้องสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกเขตจังหวัดหรือหน่วยสำนักงานสรรพากรพื้นที่ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ก่อน จากนั้นจึงทำการเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) อีกครั้ง

ผลจากการคำนวณพบว่า อัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของแต่ละจังหวัดในเขตภาคกลางมีค่าระหว่างร้อยละ 1.2 ถึงร้อยละ 19.4 ดังแสดงในตารางที่ 3.1 จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่จากทั้ง 3 กลุ่มมากลุ่มละ 1 สำนักงาน และขั้นสุดท้ายผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือก

สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของจังหวัดอย่างแท้จริง ผลจากการสุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้สำนักงานสรรพากรพื้นที่ 3 สาขา ได้แก่

1. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ชลบุรี 1
2. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปานกลาง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่พระนครศรีอยุธยา 1
3. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำ ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุพรรณบุรี

(ค) เขตภาษีภาคเหนือ

ในเขตภาษีภาคเหนือ เนื่องจากค่าที่ได้จากการคำนวณรายได้จากภาษีต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นค่าของทั้งจังหวัดเช่นเดียวกันกับภาคกลาง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเขตภาษีจะพบว่า เทียบเท่ากับสำนักงานสรรพากรพื้นที่ ดังนั้นในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงต้องสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกเขตจังหวัดหรือหน่วยสำนักงานสรรพากรพื้นที่ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ก่อน จากนั้นจึงทำการเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) อีกครั้ง

ผลจากการคำนวณพบว่าอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของแต่ละจังหวัดในเขตภาคเหนือมีค่าระหว่างร้อยละ 1.1 ถึงร้อยละ 4.7 ดังแสดงในตารางที่ 3.1 จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่จากทั้ง 3 กลุ่มมากกลุ่มละ 1 สำนักงาน และขั้นสุดท้ายผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของจังหวัดอย่างแท้จริง ผลจากการสุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้สำนักงานสรรพากรพื้นที่ 3 สาขา ได้แก่

1. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่เชียงใหม่ 1
2. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปานกลาง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่เชียงราย
3. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำ ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่น่าน

(ง) เขตภาคีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในเขตภาคีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากค่าที่ได้จากการคำนวณรายได้จากภาษีต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นค่าของทั้งจังหวัดเช่นเดียวกับภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเขตภาคีจะพบว่าเทียบเท่ากับสำนักงานสรรพากรพื้นที่ ดังนั้นในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงต้องสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกเขตจังหวัดหรือหน่วยสำนักงานสรรพากรพื้นที่ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ก่อน จากนั้นจึงทำการเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) อีกครั้ง

ผลจากการคำนวณพบว่าอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของแต่ละจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าระหว่างร้อยละ 1.3 ถึงร้อยละ 4.3 ดังแสดงในตารางที่ 3.1 จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่จากทั้ง 3 กลุ่มมากลุ่มละ 1 สำนักงาน และขั้นสุดท้ายผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของจังหวัดอย่างแท้จริง ผลจากการสุ่มตัวอย่างทำให้ได้สำนักงานสรรพากรพื้นที่ 3 สาขา ได้แก่

1. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา 1
2. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปานกลาง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่อุบลราชธานี
3. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำ ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่มหาสารคาม

(จ) เขตภาคีภาคใต้

ในเขตภาคีภาคใต้ เนื่องจากค่าที่ได้จากการคำนวณรายได้จากภาษีต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นค่าของทั้งจังหวัดเช่นเดียวกับภาคกลาง และภาคเหนือ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเขตภาคีจะพบว่าเทียบเท่ากับสำนักงานสรรพากรพื้นที่ ดังนั้นในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงต้องสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกเขตจังหวัดหรือหน่วยสำนักงานสรรพากรพื้นที่ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ก่อน จากนั้นจึงทำการเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) อีกครั้ง

ผลจากการคำนวณพบว่าอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของแต่ละจังหวัดในเขตภาคใต้มีค่าระหว่างร้อยละ 1.0 ถึงร้อยละ 9.3 ดังแสดงในตารางที่

3.1 จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่จากทั้ง 3 กลุ่มมากลุ่มละ 1 สำนักงาน และขั้นสุดท้ายผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือกสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของจังหวัดอย่างแท้จริง ผลจากการสุ่มตัวอย่างทำให้ได้สำนักงานสรรพากรพื้นที่ 3 สาขา ได้แก่

1. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สงขลา 2
2. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปานกลาง ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 1
3. กลุ่มที่มีอัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำ ได้แก่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3.2 สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ภูมิภาค	อัตราส่วนระหว่างมูลค่าภาษีสรรพากรที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
กรุงเทพมหานคร	สท.กทม.22	สท.กทม.5	สท.กทม.27
ภาคกลาง	สท.สาขาเมืองชลบุรี 1	สท.สาขาพระนครศรีอยุธยา	สท.สาขาเมืองสุพรรณบุรี
ภาคเหนือ	สท.สาขาเมืองเชียงใหม่1	สท.สาขาเมืองเชียงราย	สท.สาขาเมืองน่าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	สท.สาขาเมืองนครราชสีมา 1	สท.สาขาเมืองอุบลราชธานี	สท.สาขาเมืองมหาสารคาม
ภาคใต้	สท.สาขาหาดใหญ่ 1	สท.สาขาเมืองสุราษฎร์ธานี	สท.สาขาเมืองนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3.2 ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั้งหมด 15 แห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั้งหมดที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างจะถูกใช้เป็นการศึกษาในการวิจัยวัฒนธรรมในระบบภาษีครั้งนี้ต่อไป ทั้งในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล

3.1.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้เสียภาษี¹

จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อคัดเลือกหน่วยงานสรรพากรข้างต้น ทำให้ได้เขตพื้นที่ภาษีที่ผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยในส่วนของผู้เสียภาษีทั้งในระบบภาษีเงินได้

¹ กลุ่มตัวอย่างผู้เสียภาษีในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ หมายถึง ผู้เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 รายทั่วประเทศ แบ่งออกเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คิดเป็นจำนวน 200 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คิดเป็นจำนวน 200 คน โดยในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เสียภาษีจะใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างโดยคำนึงถึงความสะดวกสบาย โดยเลือกประชากรหน่วยใดก็ได้ที่บังเอิญอยู่หรือผ่านมา ณ เขตภาษีสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั้ง 15 แห่งที่เป็นพื้นที่การศึกษาซึ่งได้คัดเลือกไว้แล้วในเบื้องต้น

3.1.3 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษี

ในฝ่ายผู้จัดเก็บภาษี ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มคัดเลือกผู้จัดเก็บภาษีด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยคัดเลือกจากผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั้งหมด 15 แห่งที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยคัดเลือกผู้จัดเก็บภาษีจากสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั้ง 15 แห่ง มาแต่ละ 3 คน จากผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทั้งหมดแต่ละ 15-22 คน รวมกลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีทั้งสิ้นทั่วประเทศ 45 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการค้นหาแบบแผนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในระบบภาษีของไทย ด้วยการ ใช้แบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษี ข้อคำถามในแบบสำรวจจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ตรงกับพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามในความเป็นจริงซึ่งมีความเหมาะสมกับงานวิจัยครั้งนี้

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้พยายามสร้างข้อคำถามที่มีความเกี่ยวข้อง สอดคล้องเหมาะสม และเป็นไปได้ที่จะอธิบายแบบแผนความคิด ตลอดจนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในระบบภาษีทั้งสองประเภท ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 20 คำถาม สำหรับสำรวจพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล พร้อมกันนี้ได้สร้างข้อคำถาม 35 คำถาม ในส่วนของการวัดทัศนคติของผู้เสียภาษีต่อการเสียภาษี โดยมีแนวทางการสร้างข้อคำถามมาจากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ทำการทบทวนมาจากงานชิ้นก่อนหน้าดังที่นำเสนอไปในข้อเขียนบทที่ 3 นอกจากนี้ ข้อคำถามส่วนหนึ่งในงานวิจัยถูกพัฒนามาจากแบบสำรวจ The Community Hopes, Fears and Actions ของ Braithwaite (2003) ซึ่งแบบสำรวจชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการใช้วัดท่าที ตลอดจนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในระบบภาษีของประเทศออสเตรเลีย

ข้อคำถามทั้งหมดได้รับการตรวจสอบในเรื่องการใช้คำ การสื่อความหมาย และความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการคลังสาธารณะ เพื่อให้มั่นใจว่าแบบสำรวจนี้มีความเที่ยงตรงตามเชิงเนื้อหา (Content validity) ข้อคำถามบางส่วนได้ถูกตัดออกไปในขั้นตอนของการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ

จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อคำถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในเบื้องต้นจำนวน 70 รายอีกครั้ง ซึ่งเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 35 ราย และเป็นผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล 35 ราย เพื่อตรวจสอบว่าเนื้อหาในส่วนของ การสำรวจทัศนคติต่อการเสียภาษีมีความเชื่อถือได้ (Reliability) ผลจากการทดสอบแบบสอบถามพบว่า ข้อคำถามในส่วนของทัศนคติต่อการเสียภาษีซึ่งมีลักษณะเป็น Likert Scale มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.78 จึงเป็นการสนับสนุนว่าข้อคำถามนี้มีความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) จากข้อมูลทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยได้เครื่องมือที่มีความแม่นยำและเชื่อถือได้มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 1.แบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และ 2.แบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละรายการมีดังนี้

3.2.1 แบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

แบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการค้นหาแบบแผนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย (โปรดดูรายละเอียดแบบสอบถามในภาคผนวก) แบบสำรวจนี้ประกอบไปด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 37 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบจำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้
2. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเสียภาษีของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบจำนวน 9 ข้อ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเสียภาษีในอดีตของผู้เสียภาษีที่ตอบแบบสอบถาม เช่น การยื่นแบบแสดงรายการภาษี การค้างชำระภาษี เป็นต้น
3. ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการเสียภาษีของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม 21 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดความถี่ของมาตราส่วนเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนกับข้อคำถามแต่ละข้อว่าสอดคล้องกับทัศนคติความคิดเห็นของตนอย่างไร

3.2.2 แบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

แบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการค้นหาแบบแผนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย (โปรดดูรายละเอียดแบบสอบถามในภาคผนวก) แบบสำรวจนี้ประกอบไปด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 42 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของนิติบุคคลตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานะของผู้ตอบแบบสอบถามในนิติบุคคล รายได้ต่อปีของนิติบุคคล ประเภทกิจการของนิติบุคคล และการมีบริษัทในเครือหรือบริษัทลูก
2. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเสียภาษีของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบจำนวน 16 ข้อ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเสียภาษีในอดีตของนิติบุคคลที่ตอบแบบสอบถาม เช่น การยื่นแบบแสดงรายการภาษี การค้างชำระภาษี การขอรับการส่งเสริมการลงทุน หรือ BOI เป็นต้น
3. ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการเสียภาษีของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 22 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดความถี่ของมาตราส่วนเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนกับข้อคำถามแต่ละข้อว่าสอดคล้องกับทัศนคติความคิดเห็นของตนอย่างไร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจความพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีด้วยข้อคำถามจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและรอบด้านมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยอาจพิจารณาไม่นำข้อมูลจากข้อคำถามทุกข้อไปใช้ในการวิเคราะห์วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแบบในการพยากรณ์ที่มีความกระชับ เข้าใจง่าย สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ดี ตลอดจนมีอำนาจในการอธิบายและทำนายสูงที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แสดงแบบสำรวจที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งในส่วนของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลไว้ในภาคผนวกด้านท้าย

3.3 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดเก็บข้อมูล 3 วิธีประกอบกัน ได้แก่ (1) การใช้ข้อมูลจากเอกสาร (2) การใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูล และ (3) การใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ โดยมีรายละเอียดการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

3.3.1 ข้อมูลจากเอกสาร

ประกอบไปด้วยข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพื้นที่ภาคีเขตต่างๆ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ ข้อมูลจากสำนักงบประมาณ และรายได้จริงของกรมสรรพากรที่ได้จากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยจำแนกตามหน่วยจัดเก็บของกรมสรรพากรและปีที่จัดเก็บ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นข้อมูลในระดับประเทศ ซึ่งได้จากการประมวลผลของกรมสรรพากร กระทรวงการคลังและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ในช่วงปี พ.ศ. 2550 – 2553

3.3.2 ข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลจากฝ่ายผู้เสียภาษีข้อมูลจากแบบสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีลักษณะเป็นรายงานการประเมินตนเอง (Self-assessment report) ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเสียภาษีของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลในเรื่องทัศนคติต่อการเสียภาษีของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้จัดเก็บจากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ซึ่งเสียภาษีในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 แห่งจาก 5 ภูมิภาคทั่วประเทศไทย ในช่วงเวลาระหว่างเดือนมิถุนายน 2555 ถึงเดือนมกราคม 2556

3.3.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 แห่งจาก 5 ภูมิภาคทั่วประเทศไทย แห่งละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน ในช่วงเวลาระหว่างเดือนมิถุนายน 2555 ถึงเดือนมกราคม 2556 โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structure interview) มีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดเก็บภาษีของผู้จัดเก็บภาษีและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้

เสี่ยภาษี นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษีในสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนผู้เสี่ยภาษีที่มีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี ด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) เพื่อเป็นประโยชน์ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยกรอบการวิจัยที่ได้วางไว้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) กับสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ที่สามารถคำนวณได้จากข้อมูลที่จัดเก็บประกอบการลงความเห็น ในการวิเคราะห์แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษี ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษี ทั้งในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติแบบสองตัวแปร (Bivariate analysis) ด้วยการแจกแจงความถี่แบบสองทาง หรือการใช้ตารางไขว้ (Cross tabulation) และใช้สถิติทดสอบ Chi-square เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสี่ยภาษีและเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี ทั้งในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลอันเป็นส่วนประกอบสำคัญของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย จากนั้นแสดงให้เห็นภาพแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีด้วยการใช้แผนภูมิใยแมงมุม (Radar chart)

การวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยและเสนอแนวทางเชิงนโยบายในครั้งนี้ อาศัยการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นหลัก ดังนั้น จึงไม่อาจสื่อหรือเป็นตัวแทนสำหรับวัฒนธรรมในระบบภาษีประเภทอื่นๆได้อย่างถูกต้องทั้งหมด แต่สามารถสื่อให้เห็นแนวโน้มและสภาพปัญหาต่างๆในระบบบริหารภาษีได้

บทที่ 4

ลักษณะทั่วไปของระบบภาษีที่ใช้ในการศึกษา

ข้อเขียนในบทนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของระบบภาษีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ อันได้แก่ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลให้เข้าใจถึงพื้นฐานวิธีการจัดเก็บภาษีในระบบต่างๆของประเทศไทย โดยในส่วนแรก จะนำเสนอข้อมูลว่าด้วยลักษณะทั่วไปของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และส่วนที่สองจะนำเสนอข้อมูลว่าด้วยลักษณะทั่วไปของระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล

4.1 ลักษณะทั่วไปของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Personal Income Tax)

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นภาษีทางตรง (Direct Tax) ที่จัดเก็บจากรายได้ตามหลักความสามารถในการเสียภาษี กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้มากย่อมต้องเสียภาษีมาก และผู้ที่มีรายได้น้อยย่อมเสียภาษีน้อยกว่า จำนวนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปตามเงินได้สุทธิ ซึ่งมาจากเงินได้พึงประเมินหักด้วยค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน และเป็นไปตามอัตราภาษีที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ สำหรับประเทศไทยได้ใช้ภาษีอัตราก้าวหน้า (Progressive Rate) คือ เงินได้ยิ่งสูงยิ่งต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงขึ้น เว้นแต่บางกรณีที่กฎหมายกำหนดให้เสียภาษีในอัตราคงที่ (Single Rate หรือ Flat Rate)

การยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยปกติผู้มีเงินได้พึงประเมินเกินจำนวนตามที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้จะต้องยื่นแบบแสดงรายการปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี โดยนำเงินได้พึงประเมินที่เกิดขึ้นตลอดปีภาษีที่ผ่านมาคำนวณภาษี เว้นแต่เป็นผู้มีเงินได้พึงประเมินเฉพาะประเภทที่ 5,6,7 และ 8 ที่ได้รับตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายนไม่ว่าจะมีเงินได้ประเภทอื่นรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม โดยยื่นภายในเดือนกันยายนของปีภาษีนั้น และภาษีที่เสียนำไปเป็นเครดิตหักออกจากภาษีสิ้นปีได้ ในกรณีที่ผู้เสียภาษีได้เสียภาษีไว้แล้วแต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน เจ้าพนักงานประเมินย่อมมีอำนาจตรวจสอบได้สวนและประเมินเรียกเก็บภาษีพร้อมเบี้ยปรับและเงินเพิ่มจากผู้เสียภาษีได้ และผู้เสียภาษียังอาจต้องรับโทษทางอาญาอีกด้วย แต่หากผู้เสียภาษีเห็นว่าการประเมินภาษีของเจ้าพนักงานประเมินไม่ถูกต้อง ผู้เสียภาษีมียุทธธรรมการประเมินต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งการประเมิน เมื่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยแล้ว หากยังไม่เป็นที่พอใจ ผู้เสียภาษีมียุทธธรรมต่อศาลภาษีอากรกลางได้โดยยื่นฟ้องภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ เมื่อศาลภาษีอากร

กลางมีคำพิพากษาแล้ว หากคู่ความไม่พอใจก็มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ จึงจะอุทธรณ์ไม่ได้

ข้อมูลในส่วนต่อไปนี้จะแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อันได้แก่ บุคคลประเภทใดบ้างมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากรของไทย ฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีลักษณะอย่างไร ตลอดจนอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศไทยในขณะที่ทำการศึกษา ดังต่อไปนี้

4.1.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากร มาตรา 56 และมาตรา 57 ตรี มีอยู่ 4 ประเภท ได้แก่

1. **บุคคลธรรมดา** หมายถึง บุคคลธรรมดาทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา หรือคนวิกลจริต คนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หากมีเงินได้พึงประเมินถึงเกณฑ์ที่ประมวลรัษฎากรกำหนดจะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้โดยเฉพาะ
2. **ผู้ถึงแก่ความตายในระหว่างปีภาษี** หมายถึง บุคคลที่มีเงินได้พึงประเมินก่อนตายในปีภาษีนั้นถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้จัดการมรดกหรือทายาทของผู้มีเงินได้ หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดก แล้วแต่กรณี มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีแทนในนามของผู้ตาย โดยให้รวมเงินได้พึงประเมินของผู้ตายและของกองมรดกที่ได้รับตลอดปีภาษีที่ผู้นั้นถึงแก่ความตายเป็นยอดเงินได้พึงประเมินที่จะต้องยื่นทั้งสิ้น
3. **กองมรดกที่ยังมิได้แบ่ง** หมายถึง ดอกผลที่งอกเงยขึ้นจากกองมรดกที่ยังมิได้แบ่งให้แก่ทายาท เช่น ค่าเช่า เงินปันผล เงินส่วนแบ่งกำไร ดอกเบี้ย ให้ถือเป็นเงินได้พึงประเมินซึ่งจะต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในนามของกองมรดกของบุคคลนั้น โดยผู้มีหน้าที่ในการยื่นแบบแสดงรายการได้แก่ ผู้จัดการมรดกหรือทายาท หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดก แล้วแต่กรณี
4. **ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชนิติบุคคล** โดยห้างหุ้นส่วนสามัญ หมายถึง ห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และคณะบุคคล หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการใดกิจการหนึ่ง หรือหลายกิจการร่วมกัน โดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะหากำไรมาแบ่งปันกัน

4.1.2 ฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยหลักแล้วคือ “เงินได้สุทธิ” ซึ่งมีที่มาจากเงินได้พึงประเมินหักด้วยค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ทั้งนี้เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 ของประมวลรัษฎากรแบ่งออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่

1. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) ได้แก่ เงินได้จากการจ้างแรงงาน ทั้งเงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง บำเหน็จ บำนาญ เงินค่าเช่าบ้าน และเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์ใดๆที่ได้รับ เนื่องจากการจ้างแรงงาน
2. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) ได้แก่ เงินได้จากการรับทำงานให้ ไม่ว่าจะเป็นการค่าธรรมเนียม ค่านายหน้า ค่าส่วนลด เงินอุดหนุนในงานที่ทำ เบี้ยประชุม ซึ่งเกิดจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำ หรือจากการรับทำงานให้ ไม่ว่าจะเป็นการประจำหรือชั่วคราว
3. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(3) ได้แก่ เงินได้จากค่าสิทธิ ซึ่งหมายถึง ค่าแห่งกิติมศักดิ์ ค่าแห่งลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่น เงินปีหรือเงินได้มีลักษณะเป็นเงินรายปีอันได้มาจากพันธกรรม นิติกรรมอย่างอื่น หรือคำพิพากษาของศาล
4. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(4) ได้แก่ เงินได้จากเงินลงทุน ในรูปของดอกเบี้ย เงินปันผล กำไรจากการขายหุ้น การควบกิจการ การเลิกกิจการ การเพิ่มทุนและลดทุน
5. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(5) ได้แก่ เงินได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน ผิดสัญญาเช่าซื้อ หรือการซื้อขายเงินผ่อน
6. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) ได้แก่ เงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ ประกอบไปด้วย การประกอบโรคศิลปะ วิชากฎหมาย วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี ประณีตศิลปกรรม หรือวิชาชีพอิสระอื่นตามที่พระราชกฤษฎีกากำหนดไว้
7. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(7) ได้แก่ เงินได้จากการรับเหมาที่ผู้รับเหมาต้องลงทุน จัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญนอกจากเครื่องมือ ซึ่งเป็นเงินได้จากสัญญาจ้างทำของที่เหมาทั้งค่าของและค่าแรงด้วย
8. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) ได้แก่ เงินได้จากธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือการอื่นนอกเหนือที่ระบุไว้ในประเภทอื่นแล้ว

ทั้งนี้ เงินได้พึงประเมินในปีภาษีใดๆ หมายถึง เงินได้ของบุคคลใดๆ หรือหน่วยภาษีใดที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม ของปีใดๆ หรือเงินได้ ที่เกิดขึ้นในปีภาษี อันได้แก่

เงินที่ได้รับจริง ทรัพย์สินซึ่งอาจคำนวณได้เป็นเงินที่ได้รับจริง ประโยชน์ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงินที่ได้รับจริง เงินค่าภาษีอากรที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้อื่นออกแทนให้ที่ได้รับจริง และเครดิตภาษีตามที่กฎหมายกำหนดที่ได้รับจริง

สำหรับการหักค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นต้นทุนหรือเงินที่จ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินได้ กฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรมาตรา 42 ทวิ ถึงมาตรา 46 ซึ่งการหักค่าใช้จ่ายมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามประเภทของเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 ในส่วนของค่าลดหย่อน เป็นการบรรเทาภาระภาษีให้แก่ผู้มีเงินได้ก่อนนำเงินได้ที่เหลือซึ่งเรียกว่าเงินได้สุทธิไปคำนวณภาษีตามบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ทำให้ผู้เสียภาษีเสียภาษีน้อยลงหรืออาจไม่ต้องเสียภาษีเลยก็ได้ นอกจากนี้จะเป็นการบรรเทาภาระภาษีแล้ว ค่าลดหย่อนยังเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและครอบครัว ส่งเสริมการศึกษา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ค่าลดหย่อนต่างๆอาจแบ่งออกเป็น 14 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. ค่าลดหย่อนส่วนตัว
2. ค่าลดหย่อนคู่สมรส
3. ค่าลดหย่อนบุตร
4. ค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาของบุตร
5. ค่าลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิต
6. ค่าลดหย่อนเงินสะสมที่จ่ายเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
7. ค่าลดหย่อนเงินสะสมที่จ่ายเข้ากองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
8. ค่าลดหย่อนเงินสมทบที่จ่ายเข้ากองทุนประกันสังคม
9. ค่าลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างที่อยู่อาศัย
10. ค่าลดหย่อนการอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา
11. ค่าลดหย่อนเบี้ยประกันสุขภาพบิดาและมารดา
12. ค่าลดหย่อนการซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund : RMF)
13. ค่าลดหย่อนการซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว (Long Term Equity Fund : LTF)
14. ค่าลดหย่อนเงินบริจาค เช่น เงินสนับสนุนการศึกษา เงินสนับสนุนการกีฬา

อย่างไรก็ตาม อัตราการหักค่าลดหย่อนในแต่ละประเภทมีเงื่อนไขการหักลดหย่อนที่แตกต่างกันออกไป และจะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

4.1.3 อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาใช้ทั้งอัตราก้าวหน้าและอัตราคงที่ อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เป็นอัตราก้าวหน้านั้นจะเป็นอัตราตั้งแต่ร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 37 รวมทั้งสิ้น 5 ชั้น สำหรับผู้มีเงินได้

สุทธิไม่เกิน 4 ล้านบาท และเป็นอัตราคงที่สำหรับผู้ที่มิได้สุทธิเกิน 4 ล้านบาท อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาขณะทำการศึกษา

เงินได้สุทธิ	ช่วงเงินได้สุทธิ แต่ละชั้น	อัตราภาษี ร้อยละ	ภาษีแต่ละชั้น เงินได้สุทธิ	ภาษีสะสม สูงสุดของชั้น
1 - 150,000	150,000	ได้รับยกเว้น	-	-
150,001 - 500,000	350,000	10	35,000	35,000
500,001 - 1,000,000	500,000	20	100,000	135,000
1,000,001 - 4,000,000	3,000,000	30	900,000	1,035,000
4,000,001 บาทขึ้นไป	-	37	-	-

หมายเหตุ :- การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เงินได้สุทธิเฉพาะส่วนไม่เกิน 150,000 บาท มีผลใช้บังคับสำหรับเงินได้สุทธิที่เกิดขึ้นในปีพ.ศ. 2551 เป็นต้นไป (พระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 470) พ.ศ. 2551)

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 19 พฤศจิกายน 2556 เปลี่ยนแปลงบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับปีภาษี 2556 สำหรับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ก.ง.ด. 90, 91 ภายในเดือนมีนาคม 2557 จากเดิม 5 ชั้น เป็น 7 ชั้น ดังนี้ เงินได้สุทธิตั้งแต่ 1 บาท ถึง 300,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 5 (ยกเว้นภาษีสำหรับเงินได้สุทธิ 150,000 บาทแรก)

1. เงินได้สุทธิเกินกว่า 300,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 10
2. เงินได้สุทธิเกินกว่า 500,000 บาท แต่ไม่เกิน 750,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 15
3. เงินได้สุทธิเกินกว่า 750,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 20
4. เงินได้สุทธิเกินกว่า 1,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 2,000,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 25
5. เงินได้สุทธิเกินกว่า 2,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 4,000,000 บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ 30
6. เงินได้สุทธิเกินกว่า 4,000,000 บาท ขึ้นไป เสียภาษีอัตราร้อยละ 35

4.1.4 ลักษณะผู้เสียภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

จากฐานข้อมูลของกรมสรรพากรในปี พ.ศ. 2555 พบว่า กรมสรรพากรจัดเก็บรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวนทั้งสิ้น 266,203.23 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.46 ของรายได้จากภาษีสรรพากรทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีการขึ้นลงผันแปรไปตามรายได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในปีที่อัตราการว่างงานต่ำ คนมีรายได้นำไปฝากธนาคารพาณิชย์มาก จะส่งผลให้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้มากขึ้นดังเช่นในปีภาษี 2555 และในปีที่อัตราการจ้างงานอยู่ในระดับที่ต่ำ จะส่งผลให้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้น้อยลง ดังเช่นในปีภาษี 2552 โดยผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแสดงให้เห็นในตารางที่ 4.2 นี้

ตารางที่ 4.2 รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2555

ปีภาษี	รายได้ภาษีประจำปี	อัตราเพิ่ม (%)
2550	192,838.03	-
2551	204,935.84	6.27
2552	198,156.62	-3.31
2553	208,367.61	5.15
2554	236,482.70	13.49
2555	266,203.23	12.57

เมื่อพิจารณาถึงผู้ที่มีแนวโน้มแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อันประกอบไปด้วยแบบ ภ.ง.ด.90 และ ภ.ง.ด.91 จากฐานข้อมูลของกรมสรรพากรพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 9.79 ล้านคน จากจำนวนคนไทยทั้งหมด ซึ่งมีประมาณ 66 ล้านคน ในจำนวนผู้ที่มีแนวโน้มแบบแสดงรายการนี้ หากแบ่งผู้เสียภาษีออกตามช่วงรายได้และตามอัตราภาษีที่ต้องเสียให้รัฐจะพบว่า

1. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ได้รับการยกเว้นภาษีเนื่องจากมีรายได้สุทธิไม่ถึง 150,000 บาทต่อปี มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6.54 ล้านคน
2. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้สุทธิระหว่าง 150,001 – 500,000 บาท และเสียภาษีในอัตราร้อยละ 10 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 2.46 ล้านคน
3. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้สุทธิระหว่าง 500,001 – 1,000,000 บาท และเสียภาษีในอัตราร้อยละ 20 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 580,000 คน
4. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้สุทธิระหว่าง 1,000,001 – 4,000,000 บาท และเสียภาษีในอัตราร้อยละ 30 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 184,000 คน
5. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้สุทธิ 4,000,000 บาทขึ้นไป และเสียภาษีในอัตราร้อยละ 37 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 24,000 คน

สรุปได้ว่า ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เสียภาษีจำนวน 266,203.23 ล้านบาท มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 3.25 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งประเทศไทย และรัฐไม่อาจจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากผู้มีงานทำซึ่งมีรายได้อยู่นอกฐานภาษีจำนวนกว่า 6.5 ล้านคน เมื่อพิจารณาจากรายได้ที่กรมสรรพากรจัดเก็บได้จากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในแต่ละระดับจะพบว่า แม้ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้สูงจะมีจำนวนน้อย แต่เป็นผู้ที่เสียภาษีเงินได้บุคคล

ธรรมดาในสัดส่วนที่มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า โดยในจำนวนนี้ ผู้ที่มีรายได้สุทธิสูงกว่า 4 ล้านบาทต่อปี มีสัดส่วนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ร้อยละ 35 ของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทั้งหมด

4.2 ลักษณะทั่วไปของระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporate Income Tax)

ภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporate Income Tax) เป็นภาษีทางตรง (Direct Tax) ที่จัดเก็บจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย และที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ โดยทั่วไปจะเก็บจากฐานกำไรสุทธิ (Net Profit) รอบระยะเวลาบัญชีละ 2 ครั้ง เว้นแต่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศและประกอบกิจการขนส่งระหว่างประเทศ และมูลนิธิหรือสมาคมที่มีโครงการหรือสถานสาธารณกุศล จะเก็บรอบระยะเวลาบัญชีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ได้รับเงินได้พึงประเมินตามประมวลรัษฎากรมาตรา 40 (2) (3) (4) (5) หรือ (6) ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทยจะเสียภาษีโดยวิธีหักภาษี ณ ที่จ่าย เว้นแต่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศซึ่งเป็นประเทศที่มีอนุสัญญาภาษีซ้อนกับประเทศไทย อาจได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้หรือได้รับการลดอัตราภาษีตามอนุสัญญาภาษีซ้อนดังกล่าว

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่เสียภาษีจากฐานกำไรสุทธิ จะเสียภาษีรอบระยะเวลาบัญชีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกต้องยื่นรายการตามแบบ ภ.ง.ด.51 และเสียภาษีภายใน 2 เดือนนับแต่วันครบ 6 เดือนแรกของรอบระยะเวลาบัญชี เว้นแต่บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ หรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ หรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งจัดให้มีการสอบทานงบแสดงฐานะทางการเงิน โดยผู้สอบบัญชีซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพากรจะเสียภาษีจากกำไรสุทธิที่ได้รับในระยะเวลา 6 เดือนแรกของรอบระยะเวลาบัญชี โดยไม่ต้องทำการประมาณการกำไรสุทธิ ส่วนการเสียภาษีครั้งที่สองนั้นต้องยื่นรายการตามแบบ ภ.ง.ด. 50 และเสียภาษีภายใน 150 วัน นับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี

ข้อมูลในส่วนต่อไปจะแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีเงินได้นิติบุคคล อันได้แก่ บุคคลประเภทใดบ้างมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากรของไทย ฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลมีลักษณะอย่างไร ตลอดจนอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของประเทศไทยในขณะที่ยังไม่มีการศึกษา

4.2.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษินิติบุคคล

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ได้แก่ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหมายความรวมถึงนิติบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย ทั้งนี้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากร มาตรา 39 ประกอบไปด้วย

1. **บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย** ได้แก่ บริษัท จำกัด บริษัทมหาชน จำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน
2. **บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ** มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในประเทศไทย ก็ต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้
  - 2.1. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศนั้น เข้ามากระทำการกิจการในประเทศไทย
  - 2.2. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศนั้น กระทำการกิจการในที่อื่น ๆ รวมทั้งในประเทศไทย
  - 2.3. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศนั้น กระทำการกิจการอื่น ๆ รวมทั้งในประเทศไทยและกิจการที่กระทำนั้นเป็นกิจการขนส่งระหว่างประเทศ
  - 2.4. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศนั้น มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (2) (3) (4) (5) หรือ (6) ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย
  - 2.5. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในประเทศไทย ตามมาตรา 76 วรรคสอง และมาตรา 76 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร ได้จำหน่ายเงินกำไรหรือเงินประเภทอื่นที่กันไว้จากกำไร หรือถือได้ว่าเป็นเงินกำไรออกไปจากประเทศไทย
  - 2.6. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างประเทศนั้น มิได้เข้ามาทำกิจการในประเทศไทยโดยตรง หากแต่มีลูกจ้างหรือผู้ทำการแทนหรือผู้ทำการติดต่อ ในการประกอบกิจการในประเทศไทย ซึ่งเป็นเหตุให้ได้รับเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทย
3. **กิจการซึ่งดำเนินการเป็นทางค้า หรือหากำไร** โดยรัฐบาลต่างประเทศ องค์การของรัฐบาลต่างประเทศ หรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ
4. **กิจการร่วมค้า (Joint Venture)** ได้แก่ กิจการที่ดำเนินการร่วมกันเป็นทางค้าหรือหากำไร ระหว่าง
  - 4.1. บริษัทกับบริษัท
  - 4.2. บริษัทกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล
  - 4.3. ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล
  - 4.4. บริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดา
  - 4.5. บริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล
  - 4.6. บริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับห้างหุ้นส่วนสามัญ
  - 4.7. บริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับนิติบุคคลอื่น
5. **มูลนิธหรือสมาคมที่ประกอบกิจการซึ่งมีรายได้** แต่ไม่รวมถึงมูลนิธหรือสมาคมที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นองค์การหรือสถานสาธารณกุศล

6. นิติบุคคลที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรีและประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามประมวลรัษฎากร

4.2.2 ฐานภาษีเงินได้นิติบุคคล

ฐานภาษีในความหมายทั่วไปหรือความหมายอย่างกว้าง หมายถึงสิ่งที่เป็นมูลเหตุให้บุคคลต้องเสียภาษี ส่วนฐานภาษีในความหมายอย่างแคบ หมายถึงสิ่งที่รองรับอัตราภาษี ฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลในความหมายอย่างกว้าง ได้แก่ เงินได้หรือรายได้ (Income) ส่วนฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลในความหมายอย่างแคบ ได้แก่ กำไรสุทธิ (Net profit) แต่ในบางกรณีได้แก่ เงินได้ รายได้ หรือรายรับก่อนหักรายจ่ายใดๆ (Gross Income) กำไรสุทธิมีที่มาจากรายได้หักด้วยรายจ่าย โดยจะต้องคำนวณตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ ฉะนั้น กำไรสุทธิทางบัญชีจึงใช้เป็นตัวเลขในการเสียภาษีไม่ได้ ต้องปรับปรุงให้เป็นกำไรสุทธิทางภาษีก่อน จึงจะใช้เสียภาษีได้

คำว่า “รายได้” มีความหมายเป็นอย่างเดียวกับคำว่า “เงินได้พึงประเมิน” ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 39 ซึ่งประกอบไปด้วย

1. เงินสดหรือตราสารที่มีค่าเสมือนเงินสด
2. ทรัพย์สินที่ได้รับ ที่คิดคำนวณได้เป็นเงิน
3. ประโยชน์อย่างอื่นที่คิดคำนวณได้เป็นเงิน
4. เงินภาษีที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้อื่นออกแทนให้
5. เครดิตภาษีเงินปันผล ตามมาตรา 47 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร

ทั้งนี้ การตีราคาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ให้ถือเอาราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ และกรณีได้รับเงินตราต่างประเทศ ให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนซึ่งกระทรวงการคลังประกาศ ในการคำนวณเงินตราต่างประเทศเป็นเงินตราไทย

สำหรับรายจ่ายหรือค่าใช้จ่าย คือ ต้นทุนที่หมดสิ้นไปและค่าใช้จ่ายที่เสียไปเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ รายจ่ายที่จะนำมาหักออกจากรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อคำนวณภาษี จะต้องไม่เป็นรายจ่ายต้องห้ามตามมาตรา 65 ตี (1) ถึง (20) แห่งประมวลรัษฎากร ทั้งนี้ รายจ่ายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รายจ่ายเพื่อหากำไร ถือเป็นค่าใช้จ่ายนำไปหักออกจากรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิในรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดรายจ่ายนั้นได้ทั้งหมด รายจ่ายเพื่อหากำไรเป็นต้นทุนสินค้าหรือบริการที่กิจการได้จ่ายไปเพื่อก่อให้เกิดรายได้ หรือเป็นรายจ่ายต่างๆที่กิจการได้จ่ายไปเพื่อให้สินค้าหรือบริการพร้อมที่จะขาย ได้แก่ ต้นทุนขาย ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร และดอกเบี้ยจ่าย

2. รายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการลงทุน หมายถึงรายจ่ายที่จ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตอบแทนอันมีผลก่อให้เกิดรายได้เป็นการถาวรต่อธุรกิจ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เป็นเวลานานเกินกว่า 1 รอบระยะเวลาบัญชี เช่น รายจ่ายค่าก่อสร้างหรือซื้ออาคาร สำนักงาน โรงงาน รายจ่ายค่าต่อเติมอาคาร เงินกินเปล่าหรือช่วยค่าก่อสร้างเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิการเช่า รายจ่ายค่าซื้อเครื่องจักร เครื่องตกแต่งและติดตั้ง เครื่องใช้สำนักงาน ยานพาหนะไว้ใช้ในกิจการ ดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงินที่จ่ายไประหว่างซื้อทรัพย์สินหรือก่อสร้างอาคาร หรืออสังหาริมทรัพย์ก่อนวันที่ทรัพย์สินหรืออาคาร หรืออสังหาริมทรัพย์นั้นพร้อมที่จะใช้งานได้

4.2.3 อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล

ภาษีเงินได้นิติบุคคล มีอัตราภาษีแตกต่างกันไป โดยตามพระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 530) พ.ศ. 2554 มีอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลขณะที่ทำการศึกษา

รายการ	อัตราภาษี			
บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	1	สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2555 แต่ไม่เกินวันที่ 31 ธันวาคม 2555	ร้อยละ 23	
	2	สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2556 แต่ไม่เกินวันที่ 31 ธันวาคม 2557	ร้อยละ 20	
บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5,000,000 บาท และมีรายได้จากการขายสินค้าและให้บริการไม่เกิน 30,000,000 บาท	1	สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2555 แต่ไม่เกินวันที่ 31 ธันวาคม 2555	ได้รับยกเว้นภาษี	
		▪ กำไรสุทธิส่วนที่ไม่เกิน 150,000 บาท		ร้อยละ 15
		▪ กำไรสุทธิส่วนที่เกิน 150,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาท		ร้อยละ 23
	2	สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2556 เป็นต้นไป	ได้รับยกเว้นภาษี	
▪ กำไรสุทธิส่วนที่ไม่เกิน 150,000 บาท	ร้อยละ 15			
▪ กำไรสุทธิส่วนที่เกิน 150,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาท	ร้อยละ 20			

4.1.4 ลักษณะผู้เสียภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ข้อมูลการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลของกรมสรรพากรในปี พ.ศ. 2555 พบว่า กรมสรรพากรจัดเก็บรายได้จากภาษีเงินได้นิติบุคคลได้จำนวนทั้งสิ้น 544,591 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.67 ของรายได้จากภาษีสรรพากรทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ผลการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลมีการขึ้นลงผันแปรไปตามสภาวะเศรษฐกิจในแต่ละช่วงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของนิติบุคคล ในช่วงที่เศรษฐกิจดี นิติบุคคลมีผลประกอบการดี เกิดผลกำไร รัฐจะสามารถจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลได้เพิ่มขึ้น เช่นในปีภาษี 2553 ที่แนวโน้มเศรษฐกิจมีการขยายตัวดี ทั้งในภาคการผลิต การลงทุน และการส่งออก และเมื่อใดที่สภาวะเศรษฐกิจไม่ดี ประเทศมีภัยพิบัติ นิติบุคคลไม่มีผลกำไรจากการประกอบการ การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจะลดลง เช่น ในปีภาษี 2555 ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตมหาอุทกภัยในช่วงปลายปี 2554 ทั้งนี้สามารถจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละปี ดังแสดงให้ตารางที่ 4.4 ด้านล่างนี้

ตารางที่ 4.4 รายได้จากภาษีเงินได้นิติบุคคล ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2555

ปีภาษี	รายได้ภาษีประจำปี	อัตราเพิ่ม (%)
2550	384,617.91	-
2551	460,715.15	19.79
2552	392,171.86	-14.88
2553	454,629.56	15.93
2554	574,152.10	26.29
2555	544,590.66	-5.15

เมื่อพิจารณาถึงผู้ที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล อันประกอบไปด้วยแบบ ภ.ง.ด.50 และ ภ.ง.ด.51 จากฐานข้อมูลของกรมสรรพากรพบว่า มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 40,000 ราย จากจำนวนนิติบุคคลจดทะเบียนที่มีสถานะดำเนินกิจการอยู่ทั้งหมด 528,757 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.6 ของนิติบุคคลทั้งหมด และไม่อาจจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากนิติบุคคลที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 90 ได้ เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีผลกำไร โดยเขตภาษีที่มีสัดส่วนรายได้จากการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลสูง ได้แก่ เขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรสาคร สำหรับในเขตที่มีนิคมอุตสาหกรรม เช่น เขตภาษีจังหวัดชลบุรี หรืออยุธยา รายได้จากภาษีเงินได้นิติบุคคลจัดเก็บได้ไม่มากเท่าที่ควรเนื่องจากนิติบุคคลในเขตนิคมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) สำหรับปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

บทวิเคราะห์บทที่ 5 ในส่วนถัดไปแสดงให้เห็นถึงลักษณะพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นสำคัญ ในส่วนแรกจะอธิบายลักษณะประชากรที่สุ่มมาศึกษา ส่วนที่สองอธิบายลักษณะทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ส่วนที่สามแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

5.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ผ่านการสุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่จัดเก็บภาษี 15 แห่ง จาก 5 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ โดยรายละเอียดวิธีการสุ่มตัวอย่างได้แสดงไว้ในบทที่ 3 ในส่วนที่ผ่านมา ตารางที่ 5.1 ข้างล่างนี้แสดงถึงคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 5.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (200 คน)

คุณสมบัติ		จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
เพศ	หญิง	123	61.5
	ชาย	77	38.5
	รวม	200	100.0
อายุ (ปี)	ต่ำกว่า 30 ปี	44	22.0
	31-40 ปี	66	33.0
	41-50 ปี	48	24.0
	50 ปีขึ้นไป	42	21.0
	รวม	200	100.0

คุณสมบัติ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	40	20.0
ปริญญาตรี	98	49.0
สูงกว่าปริญญาตรี	62	31.0
รวม	200	100.0
สถานภาพสมรส		
โสด / หย่า / หม้าย	117	58.5
สมรส	83	41.5
รวม	200	100.0
ระดับรายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 20,000 บาท	57	28.5
20,001 - 50,000 บาท	112	56.0
50,001 - 90,000 บาท	14	7.0
สูงกว่า 90,000 บาท	17	8.5
รวม	200	100.0
แหล่งรายได้		
รายได้จากเงินเดือนเพียงแหล่งเดียว	91	45.5
รายได้จากหลายแหล่ง	109	54.5
รวม	200	100.0

จากตารางที่ 5.1 ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด/หย่า/หม้าย มีรายได้อยู่ในช่วง 20,001 – 50,000 บาท และมีแหล่งรายได้จากหลายแหล่ง

5.2 พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีตั้งที่ผู้วิจัยได้แสดงถึงการนิยามความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้ พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการ

ภาษี พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิเพื่อชำระภาษี และพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ (1) กลุ่มผู้เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีต่อเจ้าหน้าที่สรรพากรอย่างถูกต้องและครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด และ (2) กลุ่มผู้เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีที่ไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วนต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร ในการจำแนกพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยใช้ข้อคำถาม 2 ข้อจากแบบสำรวจทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแหล่งรายได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ได้แก่

1. “ท่านมีรายได้จากแหล่งใด”
2. “ท่านยื่นแบบแสดงรายการภาษีประเภทใดบ้าง”

การวิเคราะห์พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษี จะพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายยื่นแบบภาษีสอดคล้องกับแหล่งรายได้ของตนหรือไม่ ตามระเบียบของกรมสรรพากร ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีแบบต่างๆแก่เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร ตามแต่ลักษณะเงินได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละราย แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 4 แบบ ได้แก่ ภ.ง.ด. 90 ภ.ง.ด.91 ภ.ง.ด.93 และภ.ง.ด.94 โดยแต่ละแบบแสดงรายการภาษีใช้กับผู้มีเงินได้พึงประเมินประเภทต่างๆดังแสดงใน Box 5.1 หน้าถัดไป

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้สอบถามในครั้งนี้พบว่า พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดารายนั้นๆเป็นกลุ่มที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่

1. ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากเงินเดือนเพียงอย่างเดียว และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.91
2. ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากเงินเดือนและเงินได้อื่นๆ และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.90
3. ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากการประกอบธุรกิจ/กิจการ และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด. 90 และ ภ.ง.ด. 94

พฤติกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากพฤติกรรมข้างต้น นับว่าเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

Box 5.1		
แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่กรมสรรพากรใช้		
ชื่อแบบ	ใช้ยื่นกรณี	กำหนดเวลายื่น
ภ.ง.ด. 90	มีเงินได้พึงประเมินทุกประเภท	มกราคม - มีนาคม ของปีภาษี ถัดไป
ภ.ง.ด. 91	มีเฉพาะเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 1 มาตรา40(1) ประเภทเดียว	มกราคม - มีนาคม ของปีภาษี ถัดไป
ภ.ง.ด. 93	มีเงินได้ขอชำระภาษีล่วงหน้า	ก่อนถึงกำหนดเวลาการยื่นแบบ ตามปกติ
ภ.ง.ด. 94	ยื่นครั้งปีสำหรับผู้มีเงินได้พึงประเมิน เฉพาะประเภทที่ 5,6,7 และ 8	กรกฎาคม - กันยายน ของปีภาษี นั้น

ที่มา : กรมสรรพากร (2558)

ตารางที่ 5.2 พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรม		จำนวน	รวม (ราย)	อัตราส่วน ร้อยละ
ยื่นแบบแสดง รายการภาษีถูกต้อง ตามกฎหมาย	ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากเงินเดือนเพียงอย่างเดียว และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.91	58	97	48.5
	ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากเงินเดือนและเงินได้อื่นๆ และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.90	19		
	ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากการประกอบธุรกิจ/กิจการ และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด. 90 และ ภ.ง.ด. 94	20		
ยื่นแบบแสดง รายการภาษีไม่ ถูกต้องตามกฎหมาย	ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากเงินเดือนและเงินได้อื่นๆ และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.91	75	103	51.5
	ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากการประกอบธุรกิจ/กิจการ และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด. 91	28		
รวมทั้งสิ้น (ราย)			200	100

ผลการวิเคราะห์จากแบบสำรวจทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งแสดงในตารางที่ 5.2 ข้างล่างนี้ พบว่า ในจำนวนผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวน 200 คนทั่วประเทศ มีผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวน 97 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.5 ที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 103 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.5 ได้ให้คำตอบนอกเหนือจากสามคำตอบข้างต้น จึงถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของผู้ที่ยื่นแบบแสดงรายการไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อันประกอบไปด้วย ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากเงินเดือนและเงินได้อื่นๆ และยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.91 หรือ ผู้ที่มีแหล่งรายได้จากเงินเดือนและเงินได้อื่นๆ และยื่นทั้งแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด. 90 และ 91

ภาพรวมของพฤติกรรมผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีที่ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายและไม่ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายในจำนวนใกล้เคียงกัน

5.2.2 พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ

ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายอาจมีรายได้หรือรายรับที่จะนำมาใช้ในการคำนวณภาษีจากหลายทาง เช่น รายได้จากเงินเดือน รายได้จากค่าเช่า รายได้จากการจ้างงาน ฯลฯ เป็นต้น พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มที่แสดงรายได้สุทธิเพื่อยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีครบถ้วน และ (2) กลุ่มที่แสดงรายได้สุทธิเพื่อยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ครบถ้วน ในการวิเคราะห์พฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยคำถามต่อไปนี้

“ท่านมีรายได้อื่นๆ เช่น รายได้จากการทำงานพิเศษนอกเหนือจากงานประจำ รายได้จากค่าเช่า รายได้จากเงินปันผล รายได้จากดอกเบี้ย ฯลฯ ซึ่งท่านไม่ได้ยื่น ในแบบแสดงรายการภาษีหรือไม่”

หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่า “มี” เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมในการแสดงรายรับหรือรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน และผู้ที่ตอบว่า “ไม่มี” แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามรายนั้นมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิต่อครบถ้วน ผลการสำรวจปรากฏในตารางที่ 5.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร

พฤติกรรม		จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
แสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วน	ไม่มีรายได้อื่นที่ไม่แสดง	156	78
แสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน	มีรายได้อื่นที่ไม่ได้แสดง	44	22
รวมทั้งสิ้น (ราย)		200	100

ผลการสำรวจในตารางที่ 5.3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำนวน 44 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตอบคำถามข้างต้นว่ามีรายได้อื่นที่นอกเหนือจากงานประจำและไม่ได้นำรายได้ส่วนนั้นไปแสดงต่อสรรพากรเพื่อคำนวณจำนวนภาษีที่ต้องชำระ และผู้ตอบแบบสอบถามที่เหลืออีกจำนวน 156 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 78 ไม่มีรายได้อื่นที่ไม่ได้แสดงต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 มีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิเพื่อยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างครบถ้วน

5.2.3 พฤติกรรมการขอลดหย่อนภาษี

กฎหมายและนโยบายของรัฐเปิดช่องให้ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสามารถนำรายจ่ายบางประเภทมาขอลดหย่อนภาษีได้ พฤติกรรมการขอลดหย่อนภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มผู้เสียภาษีที่พยายามแสวงหาช่องทางลดหย่อนภาษีเพื่อให้เหลือยอดชำระภาษีน้อยที่สุด เช่น ทำให้มีรายจ่ายซึ่งสามารถนำมาใช้ลดหย่อนภาษีให้ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่กฎหมายเปิดช่องทางไว้ ฯลฯ เป็นต้น และ (2) กลุ่มผู้เสียภาษีที่ไม่ได้พยายามใช้ช่องทางในการลดหย่อนภาษีให้เต็มจำนวนที่กฎหมายเปิดช่องไว้ให้ เพื่อจำแนกพฤติกรรมการขอลดหย่อนภาษี ผู้วิจัยสอบถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาว่าเห็นด้วยมากน้อยเพียงใดกับข้อคำถามต่อไปนี้

“ท่านพยายามหาช่องทางในการลดหย่อนภาษีเพื่อให้เหลือยอดชำระภาษีน้อยที่สุด”

จากคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนว่าเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด (เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1) ข้อคำตอบ ผู้ที่ตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) และ เห็นด้วย (4)” ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มที่พยายามแสวงหาช่องทางลดหย่อนภาษี และผู้ที่ตอบด้วยข้อคำตอบอื่นๆ จัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่ได้พยายามแสวงหาช่องทางลดหย่อนภาษี

ตารางที่ 5.4 พฤติกรรมการขอหักรายการลดหย่อนภาษี

พฤติกรรม		จำนวน	รวม (ราย)	อัตราส่วน ร้อยละ
พยายามหาช่องทางลดหย่อนภาษีให้มากที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	36	92	46
	เห็นด้วย	56		
ไม่ได้พยายามหาช่องทางลดหย่อนภาษี	ไม่แน่ใจ	28	108	54
	ไม่เห็นด้วย	34		
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	46		
รวมทั้งสิ้น(ราย)			200	100

ผลจากการสำรวจในตารางที่ 5.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำนวนเกือบครึ่งหนึ่ง ตอบว่าตนพยายามหาช่องทางในการลดหย่อนภาษีให้ได้มากที่สุด คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 92 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 46 และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวน 108 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 54 ตอบว่าตนไม่ได้พยายามหาช่องทางลดหย่อนภาษี ในภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนเต็มที่และขอหักลดหย่อนไม่เต็มที่ใกล้เคียงกัน

5.3 ทักษะของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ทักษะของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมในระบบภาษีที่ผู้วิจัยได้แสดงถึงการนิยามความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้ ทักษะของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ การมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี ทักษะต่อการจัดสรรประโยชน์ ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี และทัศนคติต่อรัฐบาลและข้าราชการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.3.1 การมีจิตสำนึกในการเสียภาษี

การมีจิตสำนึกในการเสียภาษี หมายถึง การที่ผู้เสียภาษีรับรู้ว่าการเสียภาษีอย่างถูกต้องเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่พึงกระทำและรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับจากการเสียภาษี แนวคิดที่ว่าด้วยการมีจริยธรรมในการเสียภาษีเชื่อว่าในสังคมที่ประชาชนมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง จะมีส่วนทำให้ประชาชนยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจสูงขึ้น (Belkaoui, 2004: Torgler, 2007) ประชาชนจะยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจต่ำกว่าที่ประชาชนมีความเชื่อว่าการยินยอมเสียภาษีเป็นบรรทัดฐานของสังคม (Alm, McClelland & Schulze, 1999) งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี เช่น งาน

ของ Knanck and Keefer(1997) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจ หนึ่งในข้อคำถามที่ใช้วัดสำนึกในหน้าที่ของพลเมือง ได้แก่ “คุณจะไม่โก่งภาษีเมื่อมีโอกาสหรือไม่” จากข้อคำถามนี้แสดงให้เห็นว่าการยินยอมเสียภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษีนับเป็นมิติหนึ่งของการมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี Knanck and Keefer(1997) พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

การพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีจิตสำนึกต่อการเสียภาษีมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มากน้อยเพียงใด โดยที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. การเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน
2. เงินภาษีเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า
3. การหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน

สำหรับข้อความในข้อที่หนึ่งและข้อที่สอง หากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “ไม่เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี และสำหรับผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มการมีจิตสำนึกหรือขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี ในขณะที่ข้อความในข้อที่สามเป็นข้อความในเชิงลบ มีทิศทางตรงกันข้ามกับสองข้อความแรก หากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วย” จึงจะเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มการมีจิตสำนึกหรือขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี

ผลการสำรวจในตารางที่ 5.5 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 98.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน ในขณะที่ไม่มีผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน และร้อยละ 1.5 ไม่แน่ใจว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน

ตารางที่ 5.5 ทศคนคติในเรื่องการมีจิตสำนึกในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ระดับความเห็น	การเสียภาษีเป็น หน้าที่และความ รับผิดชอบของคนไทย ทุกคน		เงินภาษีเป็นสิ่งที่ จำเป็นในการพัฒนา ประเทศชาติให้ เจริญก้าวหน้า		ระดับความเห็น	การหนีภาษีเป็นเรื่อง ธรรมดา ใครๆก็ทำกัน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	157	78.5	148	74.0	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	107	53.5
เห็นด้วย	40	20.0	42	21.0	ไม่เห็นด้วย	44	22.0
รวม	197	98.5	190	95.0	รวม	151	75.5
ไม่แน่ใจ	3	1.5	9	4.5	ไม่แน่ใจ	22	11.0
ไม่เห็นด้วย	0	0.0	1	0.5	เห็นด้วย	16	8.0
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	0	0.0	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	11	5.5
รวม	0	0	1	0.5	รวม	27	13.5

นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ร้อยละ 95 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ ในขณะที่ร้อยละ 0.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ และร้อยละ 4.5 ไม่แน่ใจว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ

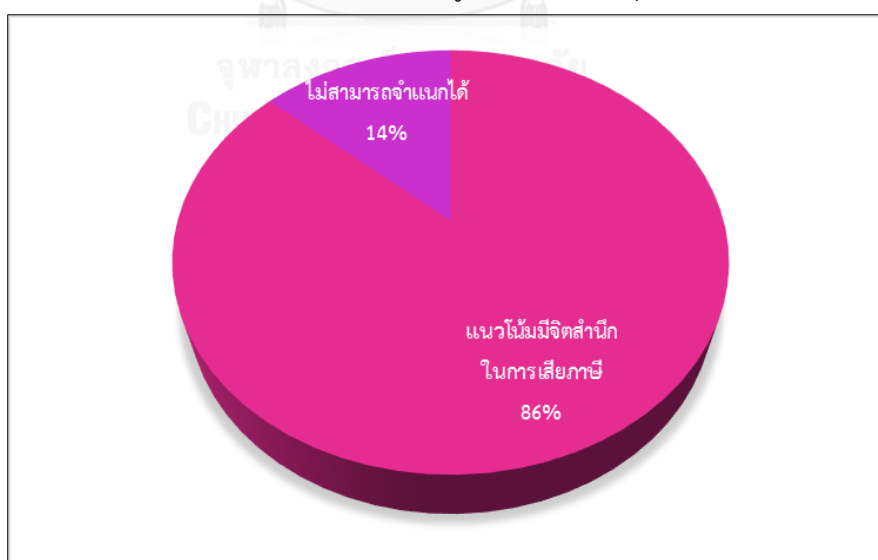
ประการสุดท้าย ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ร้อยละ 75.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน ในขณะที่ร้อยละ 13.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน และร้อยละ 11 ไม่แน่ใจว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดาใครๆก็ทำกัน

ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน”

2. กลุ่มที่มีแนวโน้มขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน”
3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบอยู่ในทั้งในกลุ่มที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึก (เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน) และในกลุ่มมีแนวโน้มขาดจิตสำนึก (ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมานับรวมในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 5.1 การมีจิตสำนึกในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

แผนภาพที่ 5.1 แสดงแนวโน้มการมีจิตสำนึกและขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี ผลการจำแนกกลุ่มไม่พบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาระายใดมีแนวโน้มขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษี คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 173 คน หรือ

มากถึงร้อยละ 86.5 และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เหลือร้อยละ 13.5 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

5.3.2 ทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี

ทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่มีต่อการนำเงินภาษีไปใช้ในการจัดบริการสาธารณะอย่างมีความยุติธรรมต่อประชาชนทุกกลุ่ม แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมของระบบภาษีเชื่อว่า หากระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมในความรู้สึกของผู้เสียภาษี ไม่ว่าจะในด้านจำนวนภาษีที่ต้องจ่าย อัตราภาษี หรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากภาษีก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น อาจชักจูงให้ผู้เสียภาษีตัดสินใจโกงภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ (Hormans, 1961; Adams, 1965; Wenzel, 2003)

การพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีอย่างไร มีความเป็นธรรมในความคิดของผู้เสียภาษีหรือไม่ ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มากน้อยเพียงใด โดยที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. ท่านไม่ยอมเสียภาษีให้รัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินภาษีไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจน มากกว่าเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ
2. ระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรม เพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี
3. มีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า

ข้อความทั้งสามข้อความข้างต้นเป็นข้อความในเชิงลบ หากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มจะเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่หาคำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มจะเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มความเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม

ผลการสำรวจในตารางที่ 5.6 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 29 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่ยอมเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ ในขณะที่ร้อยละ 45 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่ยอมเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ

และร้อยละ 26 ไม่แน่ใจว่าไม่อยากเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ

ตารางที่ 5.6 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี

ระดับความเห็น	ท่านไม่อยากเสียภาษีให้รัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินภาษีไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ		ระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรม เพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี		มีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	33	16.5	59	29.5	59	29.5
เห็นด้วย	25	12.5	38	19.0	60	30.0
รวม	58	29.0	97	48.5	119	59.5
ไม่แน่ใจ	52	26.0	72	36.0	60	30.0
ไม่เห็นด้วย	52	26.0	18	9.0	7	3.5
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	38	19.0	13	6.5	14	7.0
รวม	90	45.0	31	15.5	21	10.5

นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ร้อยละ 48.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี ในขณะที่ร้อยละ 15.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี และร้อยละ 36 ไม่แน่ใจว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี

ประการสุดท้าย ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ร้อยละ 59.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า ในขณะที่ร้อยละ 10.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า และร้อยละ 30 ไม่แน่ใจว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า

ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากจะเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า”
2. กลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากจะเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า”
3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบอยู่ที่ทั้งในกลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม (ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากจะเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า) และในกลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม (เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากจะเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมาคำนวณในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 5.2 แสดงแนวโน้มการมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม ผลการจำแนกกลุ่มพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 20 มีแนวโน้มมองว่าการ

จัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 37 มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เหลือร้อยละ 43 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

แผนภาพที่ 5.2 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี

5.3.3 ทศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

ทัศนคติต่อรัฐบาลและข้าราชการ หมายถึง มุมมองและความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่มีต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ นำเงินภาษีไปใช้ในกิจการของรัฐอย่างคุ้มค่าหรือไม่ มีความไว้วางใจให้รัฐบาลและข้าราชการนำเงินภาษีไปบริการจัดสรรเพื่อประโยชน์สาธารณะมากน้อยเพียงใด แนวคิดทางภาษีที่เกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนต่อรัฐบาลเชื่อว่า หากประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกและมีความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษี ย่อมมีแนวโน้มที่จะเต็มใจเสียภาษีให้กับรัฐมากกว่า (Smith & Stalans, 1991; Smith, 1992) ในขณะเดียวกันก็เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบังคับจัดเก็บภาษีด้วย นอกจากนี้ประชาชนจะเต็มใจเสียภาษีมากขึ้นหากรัฐบาลนำเงินภาษีของพวกเขาไปใช้ในการจัดบริการสาธารณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน (Peters, 1991)

การพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการอย่างไร ใช้จ่ายเงินภาษีอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ น่าไว้วางใจมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มาก

น้อยเพียงใด โดยที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง
2. รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง
3. นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน

ข้อความทั้งสามข้อความข้างต้นเป็นข้อความในเชิงลบ หากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วย” เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่หาคำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

ตารางที่ 5.7 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

ระดับความเห็น	รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง		รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง		นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	59	29.5	78	39.0	104	52.0
เห็นด้วย	36	18.0	45	22.5	43	21.5
รวม	95	47.5	123	61.5	147	73.5
ไม่แน่ใจ	65	32.5	62	31.0	23	11.5
ไม่เห็นด้วย	24	12.0	6	3.0	16	8.0
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	16	8.0	9	4.5	14	7.0
รวม	40	20.0	15	7.5	30	15.0

ผลการสำรวจในตารางที่ 5.7 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 47.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง ในขณะที่ร้อยละ 20 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง และร้อยละ 32.5 ไม่แน่ใจว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง

นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 61.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง ในขณะที่ร้อยละ 7.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง และร้อยละ 31 ไม่แน่ใจว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง

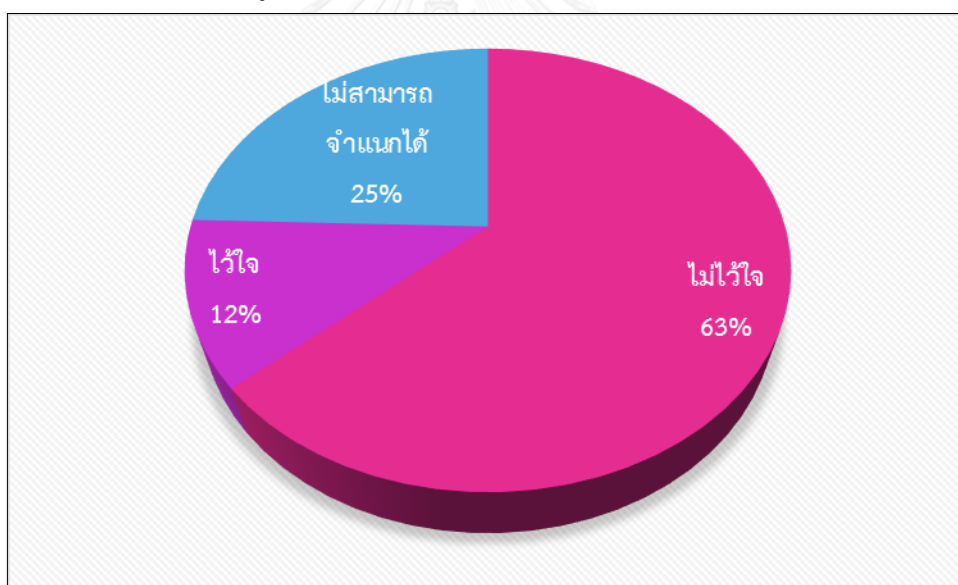
ประการสุดท้าย ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 73.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า มีนักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน ในขณะที่ร้อยละ 15 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน และร้อยละ 11.5 ไม่แน่ใจว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน

ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีทัศนคติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน”
2. กลุ่มที่มีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน”
3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบอยู่ทั้งในกลุ่มที่มีแนวโน้มไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ (ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่

แท้จริง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน) และในกลุ่มที่มีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ (เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมานับรวมในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 5.3 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

แผนภาพที่ 5.3 แสดงแนวโน้มความไว้วางใจและไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ผลการจำแนกกลุ่มพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 12 มีแนวโน้มไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 63 มีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เหลือร้อยละ 25 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

5.3.4 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี หมายถึง มุมมอง ความเชื่อ ความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่มีต่อระบบการจัดเก็บภาษีว่าระบบภาษีมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความยุติธรรม ตลอดจนมีประสิทธิภาพคงเส้นคงวาหรือไม่ น่าเชื่อมั่นมากน้อยเพียงใด แนวความคิดในเรื่องความเชื่อมั่นในระบบภาษีเชื่อว่า ระบบภาษีที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้มาก มีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตลอดจนเป็นระบบภาษีที่มีความพอเพียง อาจส่งผลให้ประชาชนยินยอมเสียภาษีมากขึ้น (Frey & Torgler, 2007) ตัวแปรหนึ่งที่ได้รับการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีได้แก่ ระดับการคอร์รัปชันในระบบการจัดเก็บภาษี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลการจัดเก็บภาษีของรัฐ Sanyal, Gang and Goswami (2000) กล่าวว่า การคอร์รัปชันในระบบภาษีอาจทำให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีมีความพยายามจัดเก็บภาษีอย่างเข้มข้น ตรวจสอบผู้เสียภาษีอย่างละเอียดและจับผิด ตลอดจนนำไปสู่การเพิ่มอัตราภาษี แต่พฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้มีส่วนในการเพิ่มรายได้ภาษีให้กับรัฐ และอาจส่งผลให้ผู้เสียภาษีไม่เต็มใจเสียภาษีให้รัฐมากขึ้นด้วย

การพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีหรือไม่ ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มากน้อยเพียงใด โดยที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. ท่านไม่เสียภาษีเพราะท่านมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้
2. การจ่ายเงินใต้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง

ข้อความทั้งสองข้อความข้างต้นเป็นข้อความในเชิงลบ หากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วย” เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

ผลการสำรวจในตารางที่ 5.8 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 6.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ ในขณะที่ร้อยละ 71.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจ

ว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ และร้อยละ 32.5 ไม่แน่ใจว่าตนเองไม่เสียภาษี เพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้

นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 8 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง ในขณะที่ร้อยละ 78.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากร

ตารางที่ 5.8 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ระดับความเห็น	ท่านไม่เสียภาษีเพราะท่านมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้		การจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	7	3.5	8	4.0
เห็นด้วย	6	3.0	8	4.0
รวม	13	6.5	16	8.0
ไม่แน่ใจ	24	12.0	27	13.5
ไม่เห็นด้วย	63	21.5	43	21.5
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	100	50.0	114	57.0
รวม	163	71.5	157	78.5

จะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลงและร้อยละ 13.5 ไม่แน่ใจว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง

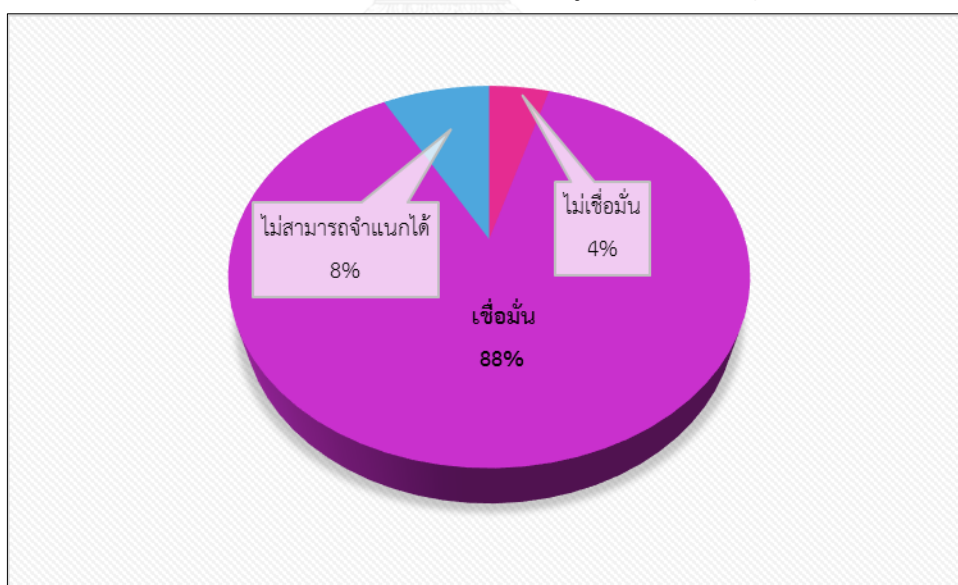
ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายมีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง”
2. กลุ่มที่มีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสีย

ภาษีเพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต้ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง”

3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบอยู่ที่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี (ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต้ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง) และในกลุ่มที่มีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี (เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต้ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมานับรวมในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 5.4 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

แผนภาพที่ 5.4 แสดงแนวโน้มความเชื่อมั่นและไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ผลการจำแนกกลุ่มพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 88 มีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 4 มีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เหลือร้อยละ 8 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบต่างๆ อาจเป็นตัวสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังที่อยู่ภายในจิตใจของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ข้อเขียนต่อไปนี้จะวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแบบต่างๆ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นตัวแปรในระดับนามมาตรา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบ Bivariate analysis ด้วยตาราง cross tabulation และใช้สถิติทดสอบ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งได้ผลออกมาดังแสดงในตารางที่ 5.9 ให้นำถัดไปนี้

ค่าสถิติจากตารางที่ 5.9 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

(1) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวนทั้งหมด ร้อยละ 100 มีจิตสำนึกในการเสียภาษี ดังนั้นจึงไม่สามารถคำนวณค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษีและขาดจิตสำนึกในการเสียภาษีได้ ทั้งค่าสถิติ Chi-square และค่าสถิติ Cramer's V

อย่างไรก็ตามข้อมูลจากตารางที่ 5.9 แสดงให้เห็นแนวโน้มว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษีมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 50.3 ในขณะที่มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องร้อยละ 49.7 นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 77.5 ในขณะที่มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนเพียงร้อยละ 22.5 และมีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างไม่เต็มที่มากกว่าคิดเป็นร้อยละ 55.5 ในขณะที่มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ที่คิดเป็นร้อยละ 44.5 ซึ่งข้อมูลในภาพรวมแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

(2) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมร้อยละ 35 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 65 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมร้อยละ 72 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 28 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่

มีความเป็นธรรมมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมายมากกว่ากลุ่มที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรม อาจเป็นไปได้ว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมอาจมีความสำนึกในหน้าที่การเสียภาษีอยู่ หรืออาจมีความรู้ในเรื่องการยื่นแบบภาษีที่ถูกต้อง

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 14.778 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .000 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีที่แตกต่างกันน่าจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.358 แสดงว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

(3) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 20.8 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 79.2 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 56.7 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 43.3 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมายมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 10.387 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .001 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการที่แตกต่างกันน่าจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.262 แสดงว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ตารางที่ 5.9 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการรวมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรม/ทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	การมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี		ทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์		ทัศนคติต่อการทำงานของรัฐ			ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี	
	มีจิตสำนึก จำนวน	ขาดจิตสำนึก จำนวน	เป็นธรรม จำนวน	ไม่เป็นธรรม จำนวน	ไว้วางใจ จำนวน	ไม่ไว้วางใจ จำนวน	เชื่อมั่น จำนวน	ไม่เชื่อมั่น จำนวน	
การยื่นแบบแสดงรายการภาษี	ถูกต้อง	87 50.3%	14 35.0%	54 72.0%	5 20.8%	72 56.7%	85 48.6%	5 55.6%	
	ไม่ถูกต้อง	86 49.7%	26 65.0%	21 28.0%	19 79.2%	55 43.3%	90 51.4%	4 44.4%	
	รวม	173 100.0%	40 100.0%	75 100.0%	24 100.0%	127 100.0%	175 100.0%	9 100.0%	
	Chi-Square (Sig.)	-	14.778(.000)*	10.387(.001)*	0.167(.683)				
Cramer's V	-	0.358	0.262	0.03					
การแสดงรายได้สุทธิ	ครบถ้วน	134 77.5%	36 90.0%	49 65.3%	22 91.7%	90 70.9%	134 76.6%	8 88.9%	
	ไม่ครบถ้วน	39 22.5%	4 10.0%	26 34.7%	2 8.3%	37 29.1%	41 23.4%	1 11.1%	
	รวม	173 100.0%	40 100.0%	75 100.0%	24 100.0%	127 100.0%	175 100.0%	9 100.0%	
	Chi-Square (Sig.)	-	8.232(.004)*	4.559(.033)*	0.737(.391)				
Cramer's V	-	0.268	0.174	0.063					
การขอหักลดหย่อน	ไม่เต็มที่	96 55.5%	27 67.5%	42 56.0%	16 66.7%	63 49.6%	94 53.7%	5 55.6%	
	เต็มที่	77 44.5%	13 32.5%	33 44.0%	8 33.3%	64 50.4%	81 46.3%	4 44.4%	
	รวม	173 100.0%	40 100.0%	75 100.0%	24 100.0%	127 100.0%	175 100.0%	9 100.0%	
	Chi-Square (Sig.)	-	1.438(.231)	2.355(.125)	0.012(.914)				
Cramer's V	-	0.112	0.125	0.008					

* ความสัมพันธ์มีระดับนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

(4) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 48.6 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 51.4 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 55.6 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 44.4 ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมายมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีเล็กน้อย

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 0.167 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .683 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความเชื่อมั่นหรือขาดความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.030 แสดงว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(5) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมร้อยละ 90 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และร้อยละ 10 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมร้อยละ 65.3 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และร้อยละ 34.7 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรม

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 8.232 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .004 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้ที่มีทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีที่แตกต่างกันน่าจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.268 แสดงว่า

พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

(6) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐร้อยละ 91.7 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และร้อยละ 8.3 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐร้อยละ 70.9 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และร้อยละ 29.1 มีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 4.559 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .033 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการที่แตกต่างกันน่าจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันไปด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.174 แสดงว่าพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันบ้าง ความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ไม่มากนัก

(7) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมร้อยละ 67.5 มีแนวโน้มไม่ได้ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 32.5 มีแนวโน้มขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมร้อยละ 56 มีแนวโน้มไม่ได้ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 44 มีแนวโน้มขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรม

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 1.438 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .231 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมขอหักลดหย่อนภาษีกับทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีแตกต่างกันไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.112 แสดงว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(8) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 66.7 มีแนวโน้มไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 33.3 มีแนวโน้มขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐร้อยละ 49.6 มีแนวโน้มไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 50.4 มีแนวโน้มขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 2.355 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .125 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการแตกต่างกันไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.125 แสดงว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(9) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 53.7 มีแนวโน้มไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 46.3 มีแนวโน้มขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 55.6 มีแนวโน้มไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 44.4 มีแนวโน้มขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีแนวโน้มไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีเล็กน้อย

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 0.012 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .914 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการ

จัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความเชื่อมั่นหรือขาดความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.008 แสดงว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับทัศนคติข้างต้น ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีมุมมองต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีว่าไม่มีความเป็นธรรม มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องมากกว่า และมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนน้อยกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องมากกว่า และมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนน้อยกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไว้วางใจต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

คำตอบที่ได้จากข้อมูลข้างต้นอาจแสดงให้เห็นว่า การที่รัฐจัดบริการสาธารณะอย่างเป็นธรรมและใช้เงินภาษีอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษี แม้ว่าการส่งเสริมแรงจูงใจในเชิงบวกดังกล่าวกลับไม่สามารถทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีได้อย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดก็ตาม ซึ่งอาจเกิดจากขาดความรู้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งรัฐอาจต้องเร่งให้ข้อมูลแก่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามอาจมีปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลต่อทำที่พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในส่วนต่อไป

5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

จากกรอบการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 ว่าปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีอาจส่งผลต่อวัฒนธรรมในระบบภาษีได้ ดังนั้นข้อเขียนในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาว่ามีตัวแปรตัวใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอันเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของวัฒนธรรมในระบบภาษี

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดากับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยใช้สถิติทดสอบ Chi-square เพื่อพิสูจน์ว่าปัจจัย

เกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตัวใดส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ผลการทดสอบสถิติแสดงให้เห็นในตารางที่ 5.10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.10 ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดากับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษี		การยื่นแบบ แสดงรายการภาษี	การแสดง รายได้สุทธิ	พฤติกรรม การหักลดหย่อน
ระดับการพัฒนาทาง เศรษฐกิจในพื้นที่	Chi-square	2.653	.319	1.062
	Sig.	.265	.853	.588
ระดับอายุ	Chi-square	5.648	9.162	13.117
	Sig.	.130	.027*	.004*
เพศ	Chi-square	.946	1.152	.994
	Sig.	.331	.283	.319
ระดับการศึกษา	Chi-square	10.043	10.728	7.302
	Sig.	.007*	.005*	.026*
สถานภาพสมรส	Chi-square	2.721	.191	4.274
	Sig.	.099	.662	.039*
ระดับรายได้	Chi-square	12.086	7.365	6.255
	Sig.	.007*	.061	.100
แหล่งรายได้	Chi-square	11.364	9.560	.002
	Sig.	.001*	.002*	.968

* ค่าสถิติ Chi-square มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 5.10 แสดงปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ผู้วิจัยนำมาทดสอบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตภาษี ระดับอายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระดับรายได้ และแหล่งรายได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผลจากค่าสถิติ Chi-square ในตารางที่ 5.10 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านอายุ ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิและพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี (2) ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ส่งผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ และพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี (3) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ส่งผลต่อพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี (4) ปัจจัยด้านระดับรายได้ต่อเดือนของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ส่งผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี และ (5) ปัจจัยด้านแหล่งรายได้ ส่งผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีและพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ

สำหรับปัจจัยอื่นๆนอกเหนือจากปัจจัยข้างต้นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยจะแสดงรายละเอียดเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังต่อไปนี้

5.5.1 ปัจจัยด้านอายุ

ข้อมูลจากตารางที่ 5.11 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อครัวเรือนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 90.5 รองลงมาเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.8 ลำดับต่อมาได้แก่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 79.2 และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มี

ตารางที่ 5.11 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับอายุของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา			ระดับอายุ				รวมทั้งสิ้น
			ต่ำกว่า 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	50 ปีขึ้นไป	
พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ	ไม่ครบถ้วน	จำนวน	8	22	10	4	44
		ร้อยละ	18.2%	33.3%	20.8%	9.5%	22.0%
	ครบถ้วน	จำนวน	36	44	38	38	156
		ร้อยละ	81.8%	66.7%	79.2%	90.5%	78.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	44	66	48	42	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี	ไม่เต็มที่	จำนวน	15	34	29	30	108
		ร้อยละ	34.1%	51.5%	60.4%	71.4%	54.0%
	เต็มที่	จำนวน	29	32	19	12	92
		ร้อยละ	65.9%	48.5%	39.6%	28.6%	46.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	44	66	48	42	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

อายุระหว่าง 31-40 ปีมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้ครบถ้วนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 66.7 ในขณะที่เดียวกันผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปีก็มีแนวโน้มที่จะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.3 ด้วยเช่นกัน

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 9.162 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .027 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิต่อระดับอายุมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีระดับอายุที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.214 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

ข้อมูลจากตารางที่ 5.11 ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มจะขอลดหย่อนไม่เต็มທີ່ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมาเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 60.4 ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปีคิดเป็นร้อยละ 51.5 และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีคิดเป็นร้อยละ 34.1 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 13.117 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .004 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมขอหักลดหย่อนภาษีกับระดับอายุมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีระดับอายุที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.256 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมขอหักลดหย่อนภาษีมักมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

ผลจากการศึกษาที่ได้พบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมีพฤติกรรมในระบบภาษีที่พึงประสงค์มากที่สุด เนื่องจากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในช่วงวัยนี้มีความมั่นคงในฐานะมากกว่าวัยอื่นๆ นอกจากนี้ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่อยู่ในช่วงวัยทำงานและเริ่มมีภาระครอบครัวซึ่งมีอายุในช่วง 31-40 ปี จึงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนมากที่สุด

5.5.2 ปัจจัยด้านระดับการศึกษา

ข้อมูลจากตารางที่ 5.12 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 45.9 และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.3

ตารางที่ 5.12 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับระดับการศึกษาของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมของผู้เสียภาษี เงินได้บุคคลธรรมดา			ระดับการศึกษา			รวม ทั้งสิ้น
			ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	
การยื่นแบบ แสดงรายการ ภาษี	ไม่ถูกต้อง	จำนวน	12	53	38	103
		ร้อยละ	30.0%	54.1%	61.3%	51.5%
	ถูกต้อง	จำนวน	28	45	24	97
		ร้อยละ	70.0%	45.9%	38.7%	48.5%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	40	98	62	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
การแสดง รายได้สุทธิ	ไม่ครบถ้วน	จำนวน	12	12	20	44
		ร้อยละ	30.0%	12.2%	32.3%	22.0%
	ครบถ้วน	จำนวน	28	86	42	156
		ร้อยละ	70.0%	87.8%	67.7%	78.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	40	98	62	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
พฤติกรรมการ หักลดหย่อน	ขอลดหย่อน ไม่เต็มที่	จำนวน	26	57	25	108
		ร้อยละ	65.0%	58.2%	40.3%	54.0%
	ขอลดหย่อน เต็มที่	จำนวน	14	41	37	92
		ร้อยละ	35.0%	41.8%	59.7%	46.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	40	98	62	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 10.043 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .007 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดง

รายการภาษีกับระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.224 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีก็มีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

ข้อมูลจากตารางที่ 5.12 ยังแสดงให้เห็นอีกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 87.8 รองลงมาคือผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 70 และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.7

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 10.728 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .005 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.232 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

ประการสุดท้ายด้วยข้อมูลจากตารางที่ 5.12 ยังทำให้พบว่า ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีแนวโน้มจะไม่ขอลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมาเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 58.2 และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีแนวโน้มไม่ขอลดหย่อนอย่างเต็มที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.3

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 7.302 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .026 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอลดหย่อนภาษิต่อระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการขอลดหย่อนภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ

0.191 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

ผลจากการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า ทั้งพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้อง แสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ตลอดจนขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงน่าจะมีความรู้ความเข้าใจในช่องว่างของกฎหมายทางภาษีอยู่มาก จึงทำให้มีโอกาสที่จะใช้ช่องทางเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่า

5.5.3 ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส

ข้อมูลจากตารางที่ 5.13 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีสถานภาพสมรสมีพฤติกรรมการขอลดหย่อนภาษีอย่างไม่เต็มที่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 62.7 เปรียบเทียบกับกลุ่มผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีสถานภาพโสดหรือหม้ายซึ่งมีพฤติกรรมการขอลดหย่อนภาษีอย่างไม่เต็มที่ร้อยละ 47.9

ตารางที่ 5.13 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสถานภาพสมรสของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมของผู้เสียภาษี เงินได้บุคคลธรรมดา			สถานภาพสมรส		รวมทั้งสิ้น
			สมรส	โสด/หม้าย	
พฤติกรรมการ หักลดหย่อน	ขอลดหย่อน ไม่เต็มที่	จำนวน	52	56	108
		ร้อยละ	62.7%	47.9%	54.0%
	ขอลดหย่อน เต็มที่	จำนวน	31	61	92
		ร้อยละ	37.3%	52.1%	46.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	83	117	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 4.274 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .039 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ

0.146 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

5.5.4 ปัจจัยด้านระดับรายได้

ข้อมูลจากตารางที่ 5.14 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้สูงกว่า 90,000 บาทมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องซึ่งเป็นพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.2 รองลงมาเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ 50,001-90,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50 ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ 20,001-50,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 45.5 และต่ำกว่า 20,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 42.1

ตารางที่ 5.14 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและระดับรายได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา			ระดับรายได้ต่อเดือน				รวมทั้งสิ้น
			ต่ำกว่า 20,000 บาท	20,000-50,000 บาท	50,001-90,000 บาท	สูงกว่า 90,000 บาท	
การยื่นแบบแสดงรายการภาษี	ยื่นแบบไม่ถูกต้อง	จำนวน	33	61	7	2	103
		ร้อยละ	57.9%	54.5%	50.0%	11.8%	51.5%
การยื่นแบบแสดงรายการภาษี	ยื่นแบบถูกต้อง	จำนวน	24	51	7	15	97
		ร้อยละ	42.1%	45.5%	50.0%	88.2%	48.5%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	57	112	14	17	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 12.086 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .007 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับระดับรายได้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ในระดับที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.246 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้กับพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

5.5.5 ปัจจัยด้านแหล่งรายได้

ข้อมูลจากตารางที่ 5.15 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้จากเงินเดือนแหล่งเดียวมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 61.5 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้จากหลายแหล่งซึ่งมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องร้อยละ 37.6

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 11.364 และค่าความน่าจะเป็นเป็น Sig. เท่ากับ .001 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมกรยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับแหล่งรายได้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแหล่งรายได้ที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกรยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพัทธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.238 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งรายได้กับพฤติกรรมกรยื่นแบบแสดงรายการภาษีก็นมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

ตารางที่ 5.15 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและแหล่งรายได้ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

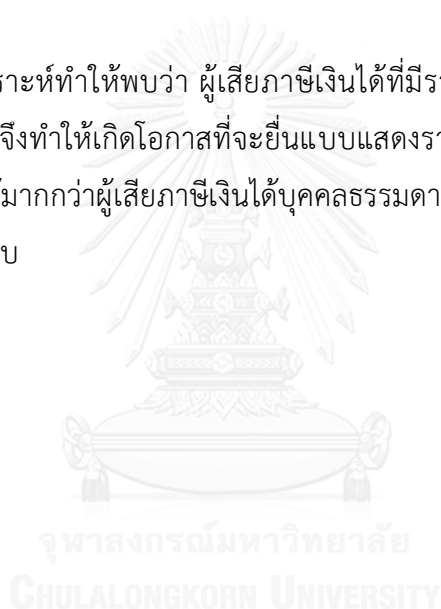
พฤติกรรมของผู้เสียภาษี เงินได้บุคคลธรรมดา			แหล่งรายได้		รวมทั้งสิ้น
			หลายแหล่ง	เงินเดือนแหล่งเดียว	
การยื่นแบบ แสดงรายการ ภาษี	ยื่นแบบไม่ถูกต้อง	จำนวน	68	35	103
		ร้อยละ	62.4%	38.5%	51.5%
	ยื่นแบบถูกต้อง	จำนวน	41	56	97
		ร้อยละ	37.6%	61.5%	48.5%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	109	91	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%
การแสดงรายได้ สุทธิ	ไม่ครบถ้วน	จำนวน	33	11	44
		ร้อยละ	30.3%	12.1%	22.0%
	ครบถ้วน	จำนวน	76	80	156
		ร้อยละ	69.7%	87.9%	78.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	109	91	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%

ข้อมูลจากตารางที่ 5.15 ยังแสดงให้เห็นอีกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้จากเงินเดือนเพียงแหล่งเดียวมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 87.9 เมื่อ

เปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้จากหลายแหล่งซึ่งมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 67.9

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 9.560 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .002 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อแหล่งรายได้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่แหล่งรายได้ที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.219 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้กับพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูงมากนัก

จากผลการวิเคราะห์ทำให้พบว่า ผู้เสียภาษีเงินได้ที่มีรายได้จากหลายแหล่งอาจมีรายได้บางส่วนที่อยู่นอกระบบ จึงทำให้เกิดโอกาสที่จะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้อง รวมทั้งแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนได้มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้จากเงินเดือนเพียงแหล่งเดียวซึ่งมีรายได้อยู่ในระบบ

บทที่ 6

พฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

วัฒนธรรมในระบบภาษีเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีกับผู้จัดเก็บภาษีตั้งที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 1 ข้อเขียนในส่วนที่ผ่านมาได้นำเสนอพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไปแล้ว สำหรับข้อเขียนในบทที่ 6 นี้ จะเป็นพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยส่วนแรกเป็นการอธิบายถึงลักษณะประชากรที่สุ่มมาศึกษา ส่วนที่สองเป็นพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ส่วนที่สามแสดงให้เห็นทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และส่วนสุดท้ายแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

6.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีในการศึกษาครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่สรรพากรซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวนทั้งสิ้น 45 คน จากเขตภาษี 5 เขตทั่วประเทศ ได้แก่ เขตกรุงเทพมหานคร เขตภาคกลาง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตภาคเหนือ และเขตภาคใต้ โดยรายละเอียดวิธีการสุ่มตัวอย่างได้แสดงไว้ในบทที่ 3 ในส่วนที่ผ่านมา ตารางที่ 6.1 ข้างล่างนี้แสดงคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มประชากรที่นำมาศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งนักวิชาการภาษี ระดับชำนาญการ และมีประสบการณ์ในการทำงาน 1-12 ปี

ตารางที่ 6.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (45 คน)

คุณสมบัติ		จำนวน (ราย)	อัตราส่วนร้อยละ
เพศ	หญิง	30	66.7
	ชาย	15	33.3
	รวม	45	100
อายุ (ปี)	ไม่เกิน 35 ปี	13	28.9
	36-45 ปี	20	44.4
	46-60 ปี	12	26.7
	รวม	45	100

คุณสมบัติ	จำนวน (ราย)	อัตราส่วนร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับปริญญาตรี	26	57.8
สูงกว่าปริญญาตรี	19	42.2
รวม	45	100
ตำแหน่ง		
นักตรวจสอบภาษี	25	55.6
นักวิชาการภาษี	20	44.4
รวม	45	100
ดำรงตำแหน่งระดับ		
ปฏิบัติการ	18	40
ชำนาญการ	27	60
รวม	45	100
ประสบการณ์การทำงาน		
1-12 ปี	26	57.8
13-26 ปี	11	24.4
27 ปีขึ้นไป	8	17.8
รวม	45	100

6.2 พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีตั้งที่ผู้วิจัยได้แสดงความหมายไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี และพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.2.1 พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี

พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีของเจ้าหน้าที่สรรพากรผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีด้วยท่าทีเป็น

มิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส และ (2) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีด้วยท่าทีแข็งกร้าว ไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในการสื่อสารกับผู้เสียภาษีโดยอาศัยคำตอบจากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นภาพพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีได้ดีกว่าการถามผู้จัดเก็บภาษีเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในแต่ละพื้นที่ภาษีว่าเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความที่ว่า

“เจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าทีเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี”

ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้คะแนนว่าเห็นด้วยกับข้อความดังกล่าวมากน้อยเพียงใด โดยหากเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าวให้คะแนน = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 ผู้วิจัยได้นำค่าคะแนนดังกล่าวมาคำนวณถึงแนวโน้มพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในแต่ละเขต โดยที่ผู้วิจัยได้ตัดค่าคะแนน “ไม่แน่ใจ = 3” ออก เนื่องจากเป็นค่าคะแนนที่ไม่สามารถบ่งบอกทิศทางของพฤติกรรมได้ และจำแนกพฤติกรรมออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สำหรับค่าคะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 และเห็นด้วย = 4 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมแบบเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี และสำหรับค่าคะแนน ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี

จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ผู้เสียภาษีแต่ละรายของเขตภาษีต่าง ๆ มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของแนวโน้มพฤติกรรมทั้ง 2 ด้าน โดยกำหนดให้ค่าคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 และค่าคะแนนเห็นด้วย (4) และ ไม่เห็นด้วย (2) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 และคำนวณตามสูตรดังต่อไปนี้

$$(X1)(W1) + (X2)(W2)$$

$$W1+W2$$

โดยที่ ค่า X1 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่า X2 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย

ค่า W1 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่า W2 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย

ยกตัวอย่างเช่นในเขตภาษีย่อยบางรัก สามารถคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบเป็นมิตรกับผู้เสียภาษีและค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษีดังแสดงใน Box 6.1 ในหน้าถัดไปนี้

Box 6.1

ตัวอย่างการคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี

(1) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(2)(2) + (5)(1)}{2 + 1} = \frac{4 + 5}{3} \\ & = \frac{9}{3} \\ & = 3 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมเป็นมิตรกับผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 3

(2) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(3)(2) + (1)(1)}{2 + 1} = \frac{6 + 1}{3} \\ & = \frac{7}{3} \\ & = 2.33 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรัก

เท่ากับ 2.33

(3) แนวโน้มของพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรัก

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบเป็นมิตรกับผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรัก

เท่ากับ 3

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี ในเขตภาษีย่อยบางรัก

เท่ากับ 2.33

ค่า 3 มากกว่า ค่า 2.33

เพราะฉะนั้น ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักมีแนวโน้มพฤติกรรมแบบเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี

การระบุว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตใดมีแนวโน้มพฤติกรรมอย่างไร ผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบคะแนนระหว่างพฤติกรรมสองแบบ แบบใดมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่า นับว่าเขตนั้นมีแนวโน้มพฤติกรรมเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้ การคำนวณดังแสดงใน Box 6.1 จะนำไปคำนวณในทุกเขตภาษีย่อย โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการคำนวณและวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทุกเขตภาษีไว้ในตารางที่ 6.2 นี้

ตารางที่ 6.2 พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี

เขตภาษีย่อย	เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าที เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี			ไม่เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าที เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี			แนวโน้ม พฤติกรรม
	จำนวนผู้ให้คะแนน 5 (ค่าน้ำหนัก = 2)	จำนวนผู้ให้คะแนน 4 (ค่าน้ำหนัก = 1)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	จำนวนผู้ให้คะแนน 2 (ค่าน้ำหนัก = 1)	จำนวนผู้ให้คะแนน 1 (ค่าน้ำหนัก = 2)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	
บางรัก	2	5	3	1	3	2.33	เป็นมิตร
ราชเทวี	4	5	4.33	0	0	0	เป็นมิตร
บางขุนเทียน	1	3	1.67	0	3	2	ไม่เป็นมิตร
ชลบุรี	2	4	2.67	1	2	1.67	เป็นมิตร
อยุธยา	2	5	3	1	3	2.33	เป็นมิตร
สุพรรณบุรี	1	4	2	0	1	0.67	เป็นมิตร
เชียงใหม่	1	5	2.33	0	4	2.67	ไม่เป็นมิตร
เชียงราย**	1	6	2.67	2	3	2.67	เป็นมิตร
น่าน	6	3	5	0	0	0	เป็นมิตร
สงขลา	0	5	1.67	1	5	3.67	ไม่เป็นมิตร
สุราษฎร์ธานี	1	4	2	2	1	1.33	เป็นมิตร
นครศรีธรรมราช	3	6	4	2	1	1.33	เป็นมิตร
นครราชสีมา	2	3	2.33	2	3	2.67	ไม่เป็นมิตร
อุบลราชธานี	3	2	2.67	2	0	0.67	เป็นมิตร
มหาสารคาม	2	5	3	2	1	1.33	เป็นมิตร

* แต่ละเขตภาษีย่อยมีผู้จัดเก็บภาษีที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละ 3 คน

** เขตภาษีย่อยเชียงรายมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับทั้งสองแบบแผน จึงพิจารณาจากจำนวนผู้ให้คะแนน ว่าโน้มเอียงไปด้านใดมากกว่ากัน

ผลจากการสำรวจในตารางที่ 6.2 สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.3 มีพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยท่าทีเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเพียงร้อยละ 26.7 เท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษีและมีท่าทีแข็งกร้าวกับผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อย่างไรก็ตามแม้ว่าคำตอบสะท้อนพฤติกรรมผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ได้จากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามาจากมุมมองของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละคน แต่มุมมองดังกล่าวสามารถพัฒนาไปเป็นมุมมองที่เป็นค่านิยมของ “กลุ่ม” คนที่มองแบบเดียวกันได้ ดังที่

Taylor(2003) ได้กล่าวไว้ว่าการรับรู้ถึงตัวตนทางสังคมอาจพัฒนาจากการรับรู้ของปัจเจกบุคคลไปเป็นการรับรู้ร่วมกันของกลุ่มคนที่คิดเหมือนกันในสังคมได้ ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดไว้ในบทที่ 2 ดังนั้นคำตอบที่ได้ครั้งนี้จึงอาจเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้เช่นกัน

6.2.2 พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี

ในมุมมองของทฤษฎีวิวัฒนาการภาษานั้น สามารถจำแนกพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีของเจ้าหน้าที่สรรพากรผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่มีพฤติกรรมจ้องจับผิด และคอยตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด มีพฤติกรรมการควบคุมสูง และ (2) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่ไม่ได้มีพฤติกรรมในลักษณะจ้องจับผิด และตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวดตลอดเวลา ไม่ได้มีพฤติกรรมการควบคุมในระดับที่มากนัก ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในการตรวจแบบแสดงรายการภาษีโดยอาศัยคำตอบจากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นภาพพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีได้ดีกว่าการถามจากผู้จัดเก็บภาษีเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยถามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในแต่ละพื้นที่ภาษีว่าเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความที่ว่า

“เจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อท่านยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระ

ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้คะแนนว่าเห็นด้วยกับข้อความดังกล่าวมากน้อยเพียงใด โดยหากเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าวให้คะแนน = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 ผู้วิจัยได้นำค่าคะแนนดังกล่าวมาคำนวณถึงแนวโน้มพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในแต่ละเขต โดยที่ผู้วิจัยได้ตัดค่าคะแนน “ไม่เห็นด้วย = 3” ออก เนื่องจากเป็นค่าคะแนนที่ไม่สามารถบ่งบอกทิศทางของพฤติกรรมได้ และจำแนกพฤติกรรมออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สำหรับค่าคะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 และเห็นด้วย = 4 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นๆมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมจ้องจับผิดและตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด และสำหรับค่าคะแนน ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นๆมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมไม่จ้องจับผิดและตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด

จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายของเขตภาษีต่างๆมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของแนวโน้มพฤติกรรมทั้ง 2 ด้าน โดยกำหนดให้ค่าคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 และค่าคะแนนเห็นด้วย (4) และ ไม่เห็นด้วย (2) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 และคำนวณตามสูตรดังต่อไปนี้

$$(X1)(W1) + (X2)(W2)$$

$$W1+W2$$

โดยที่ ค่า X1 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
 ค่า X2 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย
 ค่า W1 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
 ค่า W2 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย

ยกตัวอย่างเช่นในเขตภาษีย่อยบางรัก สามารถคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่จ้องจับผิดและตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบจ้องจับผิดและตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด ดังแสดงใน Box 6.2 ด้านล่างนี้

Box 6.2

ตัวอย่างการคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมการเฝ้าระวังและติดตามผู้เสียภาษี

(1) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมจ้องจับผิดผู้เสียภาษี

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(4)(2) + (1)(1)}{2 + 1} = \frac{8 + 1}{3} \\ & = \frac{9}{3} \\ & = 3 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมจ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 3

(2) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษี

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(2)(2) + (0)(1)}{2 + 1} = \frac{4 + 0}{3} \\ & = \frac{4}{3} \\ & = 1.33 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 1.33

(3) แนวโน้มของพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรัก

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบจ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 3

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 1.33

ค่า 3 มากกว่า ค่า 1.33

เพราะฉะนั้น ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักมีแนวโน้มพฤติกรรมแบบจ้องจับผิดผู้เสียภาษี

การระบุว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตใดมีแนวโน้มพฤติกรรมอย่างไร ผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบคะแนนระหว่างพฤติกรรมสองแบบ แบบใดมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่า นับว่าเขตนั้นมีแนวโน้มพฤติกรรมเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้ การคำนวณดังแสดงใน Box 6.2 จะนำไปคำนวณในทุกเขตภาษีย่อย โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการคำนวณและวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทุกเขตภาษีไว้ในตารางที่ 6.3 ดังนี้

ตารางที่ 6.3 พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี

เขตภาษีย่อย	เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี			ไม่เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี			แนวโน้มพฤติกรรม
	จำนวนผู้ให้คะแนน 5 (ค่าน้ำหนัก = 2)	จำนวนผู้ให้คะแนน 4 (ค่าน้ำหนัก = 1)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	จำนวนผู้ให้คะแนน 2 (ค่าน้ำหนัก = 1)	จำนวนผู้ให้คะแนน 1 (ค่าน้ำหนัก = 2)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	
บางรัก	4	1	3	2	0	0.67	จ้องจับผิด
ราชเทวี	0	2	0.67	1	7	5	ไม่จับผิด
บางขุนเทียน	5	1	3.67	2	0	0.67	จ้องจับผิด
ชลบุรี	4	1	3	4	1	2	จ้องจับผิด
อูธรยา	4	0	2.67	1	5	3.67	ไม่จับผิด
สุพรรณบุรี	0	1	0.33	2	4	3.33	ไม่จับผิด
เชียงใหม่	4	1	3	4	0	1.33	จ้องจับผิด
เชียงใหม่	4	1	3	6	0	2	จ้องจับผิด
น่าน	0	0	0	8	1	3.33	ไม่จับผิด
สงขลา	4	3	3.67	4	0	1.33	จ้องจับผิด
สุราษฎร์ธานี	0	2	0.67	3	2	2.33	ไม่จับผิด
นครศรีธรรมราช	0	2	0.67	5	0	1.67	ไม่จับผิด
นครราชสีมา	0	1	0.33	4	4	4	ไม่จับผิด
อุบลราชธานี	1	0	0.67	3	6	5	ไม่จับผิด
มหาสารคาม	1	0	0.67	5	3	3.67	ไม่จับผิด

* แต่ละเขตภาษีย่อยมีผู้จัดเก็บภาษีที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างเขตละ 3 คน

ข้อมูลในตารางที่ 6.3 สรุปได้ว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวนร้อยละ 60 มีความเห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีไม่ได้มีพฤติกรรมจ้องจับผิดผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สะท้อนให้เห็นว่าผู้จัดเก็บ

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกินกว่าครึ่งมีแบบแผนพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีโดยไม่ได้
 จ้องจับผิดและควบคุมผู้เสียภาษี และผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เหลือร้อยละ 40 มีพฤติกรรมการ
 การตรวจแบบแสดงรายการภาษีด้วยการจ้องจับผิดและควบคุมผู้เสียภาษี อย่างไรก็ตามแม้ว่าคำตอบ
 สะท้อนพฤติกรรมผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ได้จากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะมาจาก
 มุมมองของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละคนเช่นเดียวกันกับพฤติกรรมการสื่อสารผู้เสียภาษี แต่
 มุมมองดังกล่าวสามารถพัฒนาไปเป็นมุมมองที่เป็นค่านิยมของ “กลุ่ม” คนที่มองแบบเดียวกันได้ ดังที่
 Taylor(2003) ได้กล่าวไว้ว่าการรับรู้ถึงตัวตนทางสังคมอาจพัฒนาจากการรับรู้ของปัจเจกบุคคลไป
 เป็นการรับรู้ร่วมกันของกลุ่มคนที่คิดเหมือนกันในสังคมได้ ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดไว้ในบทที่ 2
 ดังนั้นคำตอบที่ได้ครั้งนี้จึงอาจเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้เช่นกัน

6.3 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีซึ่งที่
 ผู้วิจัยได้แสดงถึงการนิยามความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้ ทศนคติของ
 ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.3.1 ทศนคติที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ
 ความคาดหวังของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ว่ามี
 พฤติกรรมหรือท่าทีในการเสียภาษีอย่างไร ไม่ให้ความร่วมมือมากนักน้อยเพียงใด ตามกรอบทฤษฎี
 วัฒนธรรมในระบบภาษีซึ่งได้แสดงไว้ในบทที่ 1 นั้น สามารถจำแนกทศนคติของผู้เสียภาษีในการกำกับ
 ดูแลผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้เสียภาษีอย่างถูกต้องได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษี
 ที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี และ (2) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่เชื่อว่า
 ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมา

ผู้วิจัยประเมินทศนคติของเจ้าหน้าที่สรรพากรผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดย
 ทำการสัมภาษณ์ผู้เสียภาษีในแต่ละพื้นที่ภาษีจำนวนทั้งสิ้น 45 รายเป็นรายบุคคลด้วยคำถาม 3 ข้อว่า
 คำกล่าวต่อไปนี้เป็นอย่างใดในสภาพความเป็นจริง ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า

1. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่ชอบเลี่ยงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น
2. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีพฤติกรรมดื้อแพ่ง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆ
3. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีการกักร้าว

หากผู้จัดเก็บภาษีให้คำตอบว่า “เห็นด้วย” กับคำกล่าวอ้างดังกล่าว ก็แสดงว่าผู้จัดเก็บภาษีรายนั้นเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี แต่หากผู้จัดเก็บภาษีตอบว่า “ไม่เห็นด้วย” กับข้อความดังกล่าวแสดงว่าผู้จัดเก็บภาษีรายนั้นๆน่าจะมีแนวโน้มเชื่อว่าผู้เสียภาษีจะเสียภาษีอย่างสุจริต ตรงไปตรงมา

ผลการสำรวจในตารางที่ 6.4 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 66.7 เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่ชอบเลี่ยงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น และร้อยละ 33.3 ไม่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว นอกจากนี้ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีพฤติกรรมต่อแพ่ง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเห็นด้วยร้อยละ 51.1 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 48.9 และผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 37.8 เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว และผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เหลืออีกร้อยละ 62.2 ไม่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว

ตารางที่ 6.4 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ระดับ ความเห็น	ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาส่วนใหญ่ชอบ เลี่ยงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อ เลี่ยงไม่ได้เท่านั้น		ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาที่มีพฤติกรรมต่อ แพ่ง ไม่ยอมเสียภาษี ง่ายๆ		ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาไม่ให้ความ ร่วมมือในการเสียภาษี และมีพฤติกรรมก้าวร้าว	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
(ก) เชื่อว่าผู้เสียภาษีมักมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี						
เห็นด้วย	30	66.7	23	51.1	17	37.8
(ข) เชื่อว่าผู้เสียภาษีมักมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต						
ไม่เห็นด้วย	15	33.3	22	48.9	28	62.2
รวม	45	100	45	100	45	100

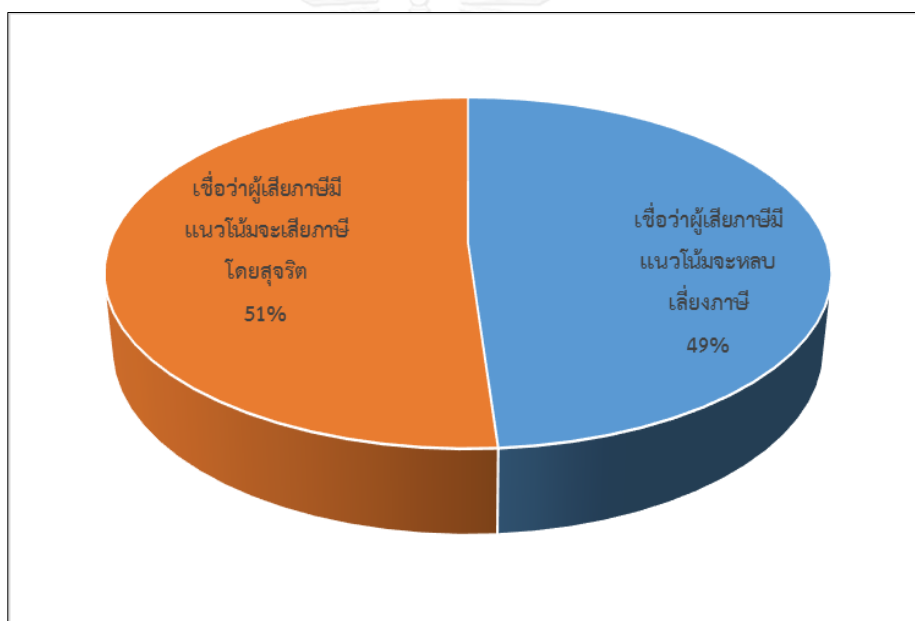
ในการพิจารณาว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อว่าผู้เสียภาษีมักมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี ได้แก่ ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบส่วนใหญ่ในกลุ่ม “เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคล

ธรรมดาส่วนใหญ่ชอบเสียงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเสียงไม่ได้เท่านั้น หรือเห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีพฤติกรรมต้องแพง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆ หรือเห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว”

2. กลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ได้แก่ ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ให้คำตอบส่วนใหญ่ในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่ชอบเสียงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเสียงไม่ได้เท่านั้น หรือไม่เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีพฤติกรรมต้องแพง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆ หรือไม่เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว”

แผนภาพที่ 6.1 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

แผนภาพที่ 6.1 แสดงถึงแนวโน้มทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในภาพรวมของตัวแปร “ทัศนคติที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา” พบว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษีและมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริตในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยพบว่าร้อยละ 49 มีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี ร้อยละ 51 มีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมา

6.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรมที่ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบต่างๆ อาจเป็นตัวสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังที่อยู่ภายในจิตใจของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ข้อเขียนต่อไปนี้จะวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแบบต่างๆมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นตัวแปรในระดับนามมาตรา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบ Bivariate analysis ด้วยตาราง cross tabulation และใช้สถิติทดสอบ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งได้ผลออกมาดังแสดงในตารางที่ 6.5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พฤติกรรม/ทัศนคติ ของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา		ทัศนคติต่อผู้เสียภาษี	
		เชื่อว่ามิแนวนิยมเสีย ภาษีอย่างสุจริต	เชื่อว่ามิแนวนิยมจะ หลบเลี่ยงภาษี
		จำนวน	จำนวน
พฤติกรรมการสื่อสาร	ไม่เป็นมิตร	5 21.7%	7 31.8%
	เป็นมิตร	18 78.3%	15 68.2%
	รวม	23 100.0%	22 100.0%
	Chi-Square (Sig.)	0.584(.445)	
พฤติกรรมการตรวจ แบบแสดงรายการ ภาษี	ไม่จับผิด	15 65.2%	12 54.5%
	จับผิด	8 34.8%	10 45.5%
	รวม	23 100.0%	22 100.0%
	Chi-Square (Sig.)	0.534(.465)	

ผลจากตารางที่ 6.6 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

(1) ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริตร้อยละ 21.7 มีพฤติกรรมสื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยท่าที่ไม่เป็นมิตร และร้อยละ 78.3 สื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยท่าที่เป็นมิตร ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษีร้อยละ 31.8 สื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยท่าที่ไม่เป็นมิตร และร้อยละ 68.2 สื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยท่าที่เป็นมิตร ข้อมูลจากตารางที่ 6.6 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริตมีแนวโน้มจะมีท่าที่การสื่อสารกับผู้เสียภาษีอย่างเป็นมิตรมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษี อย่างไรก็ตามไม่อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่าสถิติทดสอบ Chi-square เท่ากับ 0.584 และมีค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ 0.445 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริตร้อยละ 65.2 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยไม่จ้องจับผิด และร้อยละ 34.8 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยจ้องจับผิด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษีร้อยละ 54.5 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยไม่จ้องจับผิด และร้อยละ 45.5 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยจ้องจับผิด ข้อมูลจากตารางที่ 6.6 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริตมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างไม่จับผิดมากกว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษี

อย่างไรก็ตามไม่อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่าสถิติทดสอบ Chi-square เท่ากับ 0.534 และมีค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ 0.465 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กับพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยใช้สถิติทดสอบ Chi-square เพื่อพิสูจน์ว่าปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีปัจจัยใดส่งผลต่อพฤติกรรมใดของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ทั้งนี้ผลการทดสอบสถิติแสดงให้เห็นในตารางที่ 6.8

ตารางที่ 6.8 แสดงปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ผู้วิจัยนำมาทดสอบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตภาษี เทศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระดับ และประสบการณ์ในการทำงานของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผลจากค่าสถิติ Chi-square ในตารางที่ 6.8 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีเพียงปัจจัยเดียว ได้แก่ ปัจจัยด้านระดับ

ตารางที่ 6.6 ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดากับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา		พฤติกรรมการสื่อสาร	พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี
ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่	Chi-square	14.318	15.000
	Sig.	.001 ^{a,*}	.001*
เทศ	Chi-square	.511	.417
	Sig.	.475	.519
อายุ	Chi-square	.157	4.402
	Sig.	.924	.111
ระดับการศึกษา	Chi-square	.406	.744
	Sig.	.524	.388
ตำแหน่ง	Chi-square	.051	1.500
	Sig.	.821	.221
ระดับ	Chi-square	.038	2.921
	Sig.	.846	.087
ประสบการณ์ในการทำงาน	Chi-square	.654	.420
	Sig.	.721	.811

* ค่าสถิติ Chi-square มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% level.

^a ค่าสถิติ Chi-square อาจไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากมีข้อมูลในเซลล์มากกว่า 20% ที่มีค่าต่ำกว่า 5

ตารางที่ 6.7 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดากับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

พฤติกรรมของผู้จัดเก็บ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา			ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ			รวมทั้งสิ้น
			ต่ำ	กลาง	สูง	
พฤติกรรมกรมการ ตรวจแบบแสดง รายการภาษี	ไม่จับผิด	จำนวน	3	0	0	3
		ร้อยละ	20.0%	0.0%	0.0%	6.7%
	จ้อง จับผิด	จำนวน	12	15	15	42
		ร้อยละ	80.0%	100.0%	100.0%	93.3%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	15	15	15	45
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

การพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมกรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และแม้ว่าจากค่าสถิติทดสอบจะแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมกรมการสื่อสารของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วย แต่เนื่องจากในการคำนวณค่า Chi-square มีเซลล์ที่มีค่าต่ำกว่า 5 อยู่มากกว่า 20% ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ ผู้วิจัยจึงไม่นำมาอภิปราย สำหรับปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากปัจจัยข้างต้นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยจะแสดงรายละเอียดเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.7 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพื้นที่กับพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพื้นที่เขตภาษีพิจารณาจากค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product) ต่อหัว โดยจัดให้เขตภาษีที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัวที่ 0-80,000 บาท เป็นเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำ 80,000-350,000 บาท เป็นเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจปานกลาง และ 350,001 บาทขึ้นไป เป็นเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง

ข้อมูลจากตารางที่ 6.7 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ปฏิบัติงานในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจปานกลางและสูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างจ้องจับผิด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่จูงใจให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ปฏิบัติงานในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับต่ำซึ่งมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างจ้องจับผิดคิดเป็นร้อยละ 80

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 15.000 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .001 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตภาษีที่แตกต่างกันอาจจะมีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.378 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้กับพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

จากข้อมูลในตารางที่ 6.7 อาจแสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจปานกลางหรือสูงน่าจะมีจำนวนผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มากกว่า แต่ในขณะเดียวกันผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดากลับมีพฤติกรรมที่ไม่จูงใจผู้เสียภาษีให้ยินยอมเสียภาษีในระดับที่สูงเช่นกัน ซึ่งพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาดังกล่าวอาจส่งผลต่อผลการจัดเก็บภาษีของรัฐได้ ดังนั้นกรมสรรพากรควรพิจารณาแก้ไขในประเด็นนี้ต่อไป

บทที่ 7

พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ในบทที่ 7 จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ข้อเขียนในบทนี้ประกอบไปด้วยสี่ส่วนได้แก่ ส่วนแรกแสดงให้เห็นลักษณะของประชากรที่สุ่มมาศึกษา ส่วนที่สองอธิบายลักษณะพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ส่วนที่สามแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

7.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ผ่านการสุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในการศึกษาคั้งนี้มีจำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่จัดเก็บภาษี 15 แห่ง จาก 5 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ โดยรายละเอียดวิธีการสุ่มตัวอย่างได้แสดงไว้ในบทที่ 3 ในส่วนที่ผ่านมา ตารางที่ 7.1 ข้างล่างนี้แสดงถึงคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 7.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (200 คน)

คุณสมบัติ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ประเภทกิจการ		
ธุรกิจการผลิต	12	24.0
ธุรกิจการค้า	109	54.5
ธุรกิจบริการ	43	21.5
รวม	200	100.0
ระดับรายได้ต่อปี		
ต่ำกว่า 50 ล้านบาท	177	88.5
50 – 100 ล้านบาท	13	6.5
100 ล้านบาทขึ้นไป	10	5.0
รวม	200	100.0

คุณสมบัติ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
กิจการมีบริษัทลูกหรือบริษัทในเครือ		
มี	37	18.5
ไม่มี	163	81.5
รวม	200	100.0
กิจการมีการขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากรัฐบาล		
มี	180	10.0
ไม่มี	20	90.0
รวม	200	100.0

ข้อมูลจากตารางที่ 7.1 แสดงให้เห็นว่าประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจประเภทธุรกิจการค้า มีรายได้จากการประกอบกิจการต่ำกว่า 50 ล้านบาท ไม่มีบริษัทลูกหรือบริษัทในเครือ และไม่ได้ขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากรัฐบาลไทย

7.2 พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีตั้งที่ผู้วิจัยได้แสดงถึงการนิยามความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้ พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิเพื่อชำระภาษี และพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.2.1 พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ (1) กลุ่มผู้เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีต่อเจ้าหน้าที่สรรพากรอย่างถูกต้องและครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด และ (2) กลุ่มผู้เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีที่ไม่ถูกต้องและขาดความครบถ้วนต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร ในการจำแนกพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้วิจัยใช้ข้อคำถามจากแบบสำรวจทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ได้แก่คำถามที่ว่า

“ท่านยื่นแบบแสดงรายการภาษีประเภทใดบ้างต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร”

การวิเคราะห์พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล จะพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละรายยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามระเบียบของกรมสรรพากร ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลแบบต่างๆแก่เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรปีละ 2 ครั้งด้วยแบบแสดงรายการภาษี ภ.ง.ด.50 และ ภ.ง.ด.51 โดยใช้แบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.51 ยื่นชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลครั้งรอบระยะเวลาบัญชีจากการประมาณกำไรสุทธิตามกฎหมายมาตราที่ 67 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร และใช้แบบแสดงรายการภาษี ภ.ง.ด.50 ยื่นชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี ตามกฎหมายมาตราที่ 65 แห่งประมวลรัษฎากร โดยการยื่นแบบแสดงรายการแต่ละแบบมีกำหนดระยะเวลาขึ้นดังแสดงใน Box 7.1 ดังนี้

Box 7.1

แบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลที่กรมสรรพากรใช้

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีหน้าที่เสีย ภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรสุทธิ และต้องคำนวณภาษีเงินได้ นิติบุคคล และยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีปีละ 2 ครั้ง ได้แก่ การเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลครั้งรอบบัญชี และการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลสิ้นรอบบัญชี โดยยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันดังนี้

ชื่อแบบ	ใช้ยื่นกรณี	กำหนดเวลาขึ้น
ภ.ง.ด. 50	การเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรสุทธิเมื่อสิ้นรอบ	ต้องยื่นแบบแสดงรายการพร้อมชำระภาษี (ถ้ามี) ตามแบบ ภ.ง.ด.50 ภายใน 150 วันนับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี
ภ.ง.ด. 51	การเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลครั้งรอบ	ต้องยื่นแบบแสดงรายการพร้อมชำระภาษี (ถ้ามี) ตามแบบ ภ.ง.ด.51 ภายใน 2 เดือนนับจากวันสุดท้ายของทุก 6 เดือนแรกของรอบระยะเวลาบัญชี

ที่มา : กรมสรรพากร (2558)

พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นกลุ่มที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีครบถ้วน ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้แก่ นิติบุคคลที่ยื่นแบบทั้งแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด. 50 และ ภ.ง.ด. 51 ตรงตามที่กฎหมายภาษีของไทยได้กำหนดให้นิติบุคคลมีหน้าที่ชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลปีละ 2 ครั้ง เมื่อครึ่งรอบระยะเวลาบัญชี และเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี ส่วนพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการ ภาษีแบบอื่นๆ เช่น ยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.50 หรือ ภ.ง.ด.51 เพียงรายการใดรายการหนึ่ง จัดเป็นกลุ่มที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ตารางที่ 7.2 พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรม		จำนวน	รวม (ราย)	อัตราส่วน ร้อยละ
ยื่นแบบแสดงรายการภาษี ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมาย กำหนด	ผู้ที่ยื่นแบบแสดงรายการ ภาษีทั้งแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด. 50 และ ภ.ง.ด. 51	132	132	66.0
	ผู้ที่ยื่นแบบแสดงรายการ ภาษี ภ.ง.ด. 50 เพียงอย่าง เดียว	41	68	34.0
ผู้ที่ยื่นแบบแสดงรายการ ภาษี ภ.ง.ด. 51 เพียงอย่าง เดียว	27			
รวมทั้งสิ้น (ราย)			200	100.0

ผลการวิเคราะห์จากแบบสำรวจทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งแสดงในตารางที่ 7.2 ข้างต้นนี้ พบว่า ในจำนวนผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวน 200 รายทั่วประเทศ มีผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวน 132 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแบบอื่นๆ เช่น นิติบุคคลที่ยื่นแบบแสดงรายการ ภ.ง.ด.50 หรือ ภ.ง.ด.51 เพียงรายการใดรายการหนึ่ง จัดเป็นกลุ่มที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยในจำนวนผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวน 200 รายทั่วประเทศ มีผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวน 68 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 34 ที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ในภาพรวมจากพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้

7.2.2 พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ

ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอาจมีรายรับหลายรูปแบบ ทั้งที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสาร เช่น รายรับที่มีใบกำกับภาษี รายรับที่มีใบเสร็จรับเงิน และส่วนที่อยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นเอกสาร เช่น อยู่ในรูปของเงินสด เป็นต้น ซึ่งนิติบุคคลอาจไม่สำแดงรายรับในส่วนที่ไม่ได้เป็นเอกสารทางการเงินต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร และเจ้าหน้าที่สรรพากรอาจตรวจพบได้ยากเพราะไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่แสดงรายได้สุทธิต่อครบถ้วน และ (2) กลุ่มที่แสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ทั้งนี้การวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิของผู้เสียภาษีในที่นี่ ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยคำถามที่ว่า

“ท่านมีรายรับอื่นๆ เช่น รายรับที่เป็นเงินสด รายรับที่ไม่มีใบเสร็จรับเงิน ซึ่งท่านไม่ได้นำไปคำนวณเพื่อยื่นแบบชำระภาษีหรือไม่”

หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่า “มี” สะท้อนว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมในการแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน และตอบว่า “ไม่มี” สะท้อนว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมในการแสดงรายรับสุทธิอย่างครบถ้วน ผลสำรวจปรากฏในตารางที่ 7.3 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 7.3 พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร

พฤติกรรม		จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
แสดงรายได้สุทธิต่อครบถ้วน	ไม่มีรายรับที่เป็นเงินสด รายรับที่ไม่	144	72.0
	มีใบเสร็จรับเงิน ซึ่งไม่ได้นำไป คำนวณเพื่อยื่นแบบชำระภาษี		
แสดงรายได้สุทธิ ไม่ครบถ้วน	มีรายรับที่เป็นเงินสด รายรับที่ไม่มี	56	28.0
	ใบเสร็จรับเงิน ซึ่งไม่ได้นำไปคำนวณ เพื่อยื่นแบบชำระภาษี		
รวม		200	100.0

ข้อมูลจากตารางที่ 7.3 แสดงให้เห็นว่า มีกลุ่มตัวอย่างผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวน 56 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 28 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ตอบคำถามข้างต้นว่ามีรายรับที่เป็นเงินสด หรือรายรับที่ไม่มีใบเสร็จรับเงิน ซึ่งไม่ได้นำไปคำนวณเพื่อยื่นแบบชำระภาษีสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เหลืออีกร้อยละ 144 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 72 ตอบว่าไม่มีรายรับที่เป็นเงินสด รายรับที่ไม่มีใบเสร็จรับเงิน ซึ่งไม่ได้นำไปคำนวณเพื่อยื่นแบบชำระภาษีหรือไม่ได้แสดงต่อเจ้าหน้าที่สรรพากร สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 70 มีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่างจากที่ต้องครบถ้วน

7.2.3 พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนค่าใช้จ่าย

กฎหมายและนโยบายของรัฐเปิดช่องให้นิติบุคคลสามารถนำรายจ่ายบางประเภทมาขอลดหย่อนภาษีได้ เช่น รายจ่ายค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าเช่าที่ใช้ในการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน หรือรายจ่ายในการศึกษาหรือฝึกอบรมลูกจ้างของบริษัท เป็นต้น พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้เสียภาษีที่พยายามแสวงหาช่องทางให้สามารถลดหย่อนภาษีเพื่อให้เหลือยอดชำระภาษีน้อยที่สุด เช่น ทำให้มีรายจ่ายซึ่งสามารถนำมาใช้ลดหย่อนภาษีให้ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่กฎหมายเปิดช่องไว้ และ (2) กลุ่มที่ไม่ได้พยายามใช้ช่องทางในการลดหย่อนภาษีให้เต็มจำนวนที่กฎหมายเปิดช่องไว้ให้ ผู้วิจัยใช้ข้อคำถามต่อไปนี้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

“ท่านพยายามหาช่องทางในการลดหย่อนภาษีเพื่อให้เหลือยอดชำระภาษีน้อยที่สุด”

จากคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนว่าเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด โดยกำหนดให้เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 สำหรับข้อคำถาม ที่ผู้วิจัยจัดว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมการหลบเลี่ยงภาษีคือ ข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) และ เห็นด้วย (4) ”

ผลจากการสำรวจจากตารางที่ 7.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวนเกินครึ่งหนึ่ง ให้คำตอบว่านิติบุคคลของตนได้พยายามหาช่องทางเพื่อลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 110 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 55 ในขณะที่กลุ่มนิติบุคคลที่เหลืออีก 90 คนหรือร้อยละ 45 ให้คำตอบว่านิติบุคคลของตนไม่ได้พยายามหาช่องทางในการลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่

ตารางที่ 7.4 พฤติกรรมการขอหักรายการลดหย่อนภาษี

พฤติกรรม		จำนวน	รวม (ราย)	อัตราส่วน ร้อยละ
พยายามหาช่องทางลดหย่อนภาษีให้มากที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	22	110	55.0
	เห็นด้วย	88		
ไม่ได้พยายามหาช่องทางลดหย่อนภาษี	ไม่แน่ใจ	46	90	45.0
	ไม่เห็นด้วย	34		
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	10		
รวมทั้งสิ้น (ราย)			200	100

7.3 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีดังที่ผู้วิจัยได้แสดงถึงการนิยามความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้ ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลประกอบไปด้วย 4 กลุ่มเช่นเดียวกับกับผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่ การมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี ทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์ ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี และทศนคติต่อรัฐบาลและข้าราชการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.3.1 การมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี

การมีจิตสำนึกในการเสียภาษี หมายถึง การที่ผู้เสียภาษีรับรู้ว่าการเสียภาษีอย่างถูกต้องเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่พึงกระทำและรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับจากการเสียภาษี แนวคิดที่ว่าด้วยการมีจริยธรรมในการเสียภาษีเชื่อว่าประชาชนจะยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจตราบเท่าที่ประชาชนมีความเชื่อว่าการยินยอมเสียภาษีเป็นบรรทัดฐานของสังคม (Alm, McClelland & Schulze, 1999) นอกจากนี้ในสังคมที่ประชาชนมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง จะมีส่วนทำให้ประชาชนยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจสูงขึ้น (Belkaoui, 2004: Torgler, 2007) งานวิจัยชิ้นหนึ่งของ Knanck and Keefer(1997) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจหนึ่งในข้อคำถามที่ใช้วัดสำนึกในหน้าที่พลเมือง ได้แก่ “คุณจะไม่โกงภาษีเมื่อมีโอกาสหรือไม่” จากข้อคำถามนี้แสดงให้เห็นว่า การตัดสินใจของผู้เสียภาษีว่าจะยินยอมเสียภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษี นับเป็นมิติหนึ่งของการมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี Knanck and Keefer(1997) พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการมีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

การพิจารณาว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีจิตสำนึกต่อการเสียหายมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มากน้อยเพียงใด โดยที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. การเสียหายเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน
2. เงินภาษีเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า
3. การหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน

สำหรับข้อความในข้อที่หนึ่งและข้อที่สอง หากผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกต่อการเสียหาย ส่วนผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “ไม่เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะขาดจิตสำนึกในการเสียหาย และสำหรับผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มการมีจิตสำนึกหรือขาดจิตสำนึกในการเสียหาย ในขณะที่ข้อความในข้อที่สามเป็นข้อความในเชิงลบ มีทิศทางตรงกันข้ามกับสองข้อความแรก หากผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ

ตารางที่ 7.5 ทศนคติในเรื่องการมีจิตสำนึกในการเสียหายของผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคล

ระดับความเห็น	การเสียหายเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน		เงินภาษีเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า		ระดับความเห็น	การหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	128	64.0	119	59.5	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	29	14.5
เห็นด้วย	57	28.5	55	27.5	ไม่เห็นด้วย	54	27.0
รวม	185	92.5	174	87.0	รวม	83	41.5
ไม่แน่ใจ	12	6.0	21	10.5	ไม่แน่ใจ	57	28.5
ไม่เห็นด้วย	3	1.5	1	0.5	เห็นด้วย	36	18.0
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0.0	4	2.0	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	24	12.0
รวม	3	1.5	5	2.5	รวม	60	30.0

“ไม่เห็นด้วย” จึงจะเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มการมีจิตสำนึกหรือขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี

ผลการสำรวจในตารางที่ 7.5 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 92.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 1.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน และร้อยละ 6 ไม่แน่ใจว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน

นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 87 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ ในขณะที่ร้อยละ 2.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ และร้อยละ 10.5 ไม่แน่ใจว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ

ประการสุดท้าย ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 41.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน ในขณะที่ร้อยละ 30 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน และร้อยละ 28.5 ไม่แน่ใจว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน

ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน”
2. กลุ่มที่มีแนวโน้มขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน”

3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบอยู่ที่ทั้งในกลุ่มที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึก (เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียหายเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน) และในกลุ่มมีแนวโน้มขาดจิตสำนึก (ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเสียหายเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเงินภาษีเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมานับรวมในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 7.1 แสดงแนวโน้มการมีจิตสำนึกและขาดจิตสำนึกในการเสียหาย ผลการจำแนกกลุ่มพบว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียหายร้อยละ 66 ในขณะที่ผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 2 มีแนวโน้มขาดจิตสำนึกในการเสียหาย และผู้เสียหายเงินได้ที่เหลืออีกร้อยละ 32 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

แผนภาพที่ 7.1 การมีจิตสำนึกในการเสียหายของผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคล

7.3.2 ทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี

ทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่มีต่อการนำเงินภาษีไปใช้ในการจัดบริการสาธารณสุขอย่างมีความยุติธรรมต่อประชาชนทุกกลุ่ม แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมของระบบภาษีเชื่อว่า ระบบภาษีที่ไม่ยุติธรรม ไม่มีความเป็นธรรมในความรู้สึกของผู้เสียภาษี ไม่ว่าจะเป็นด้านจำนวนภาษีที่ต้องจ่าย อัตราภาษี หรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากภาษีก้ตามเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น อาจชักจูงให้ผู้เสียภาษีตัดสินใจโกงภาษีหรือไม่ยินยอมเสียภาษีให้กับรัฐ (Hormans, 1961; Adams, 1965; Wenzel, 2003)

การพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีอย่างไร มีความเป็นธรรมในความคิดของผู้เสียภาษีหรือไม่ ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มากน้อยเพียงใด โดยที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. ท่านไม่เต็มใจเสียภาษีให้รัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินภาษีไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจน มากกว่าเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ
2. ระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรม เพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี
3. มีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า

ข้อความทั้งสามข้อความข้างต้นเป็นข้อความในเชิงลบ หากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มความเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม

ผลการสำรวจในตารางที่ 7.6 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 34.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่ยอมเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ ในขณะที่ร้อยละ 40.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่ยอมเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ และร้อยละ 25 ไม่แน่ใจว่าไม่ยอมเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ

ตารางที่ 7.6 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี

ระดับความเห็น	ท่านไม่ยอมเสียภาษีให้รัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินภาษีไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ		ระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรม เพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี		มีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	29	14.5	21	10.5	32	16.0
เห็นด้วย	40	20.0	73	36.5	85	42.5
รวม	69	34.5	94	47.0	117	58.5
ไม่แน่ใจ	50	25.0	83	41.5	63	31.5
ไม่เห็นด้วย	55	27.5	18	9.0	17	8.5
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	26	13.0	5	2.5	3	1.5
รวม	81	40.5	23	11.5	20	10

นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 47 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี ในขณะที่ร้อยละ 11.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี และร้อยละ 41.5 ไม่แน่ใจว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี

ประการสุดท้าย ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 58.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า ในขณะที่ร้อยละ 10 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า และร้อยละ 31.5 ไม่แน่ใจว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า

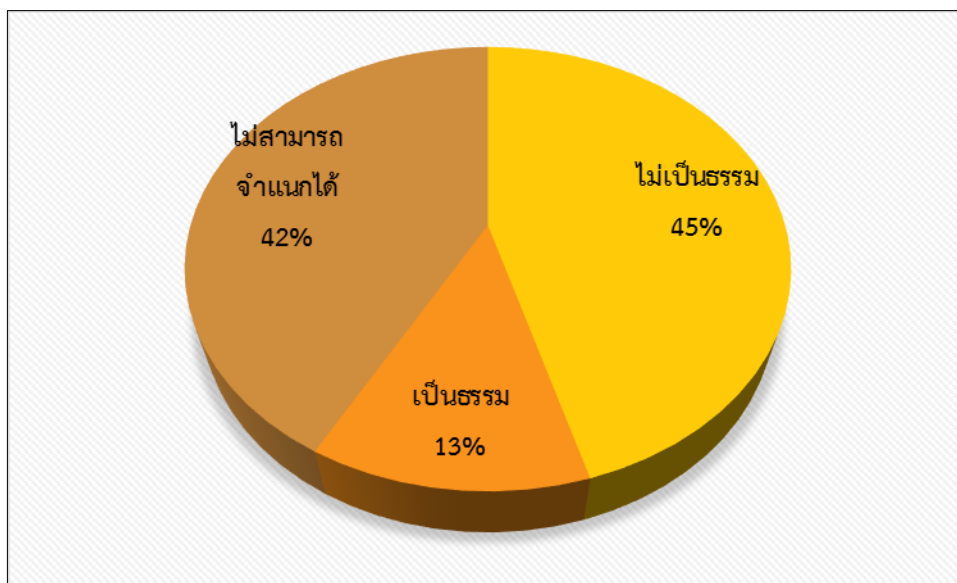
ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่

อยากเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า”

2. กลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า”
3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบอยู่ทั้งในกลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม (ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า) และในกลุ่มที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม (เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมานับรวมในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 7.2 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี

แผนภาพที่ 7.2 แสดงแนวโน้มการมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม ผลการจำแนกกลุ่มพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 13 มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรม ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 45 มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เหลือร้อยละ 42 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

7.3.3 ทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

ทัศนคติต่อรัฐบาลและข้าราชการ หมายถึง มุมมองและความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่มีต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ นำเงินภาษีไปใช้ในกิจการของรัฐอย่างคุ้มค่าหรือไม่ มีความไว้วางใจให้รัฐบาลและข้าราชการนำเงินภาษีไปบริการจัดสรรเพื่อประโยชน์สาธารณะมากน้อยเพียงใด แนวคิดทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของประชาชนต่อรัฐบาลกล่าวไว้ว่าประชาชนจะเต็มใจเสียภาษีมากขึ้นหากรัฐบาลนำเงินภาษีของพวกเขาไปใช้ในการจัดบริการสาธารณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน (Peters, 1991) และยิ่งประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกและมีความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษี ย่อมมีแนวโน้มที่จะเต็มใจเสียภาษีให้กับรัฐมากกว่า (Smith & Stalans, 1991; Smith, 1992) การยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจของผู้เสียภาษีนับเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบังคับจัดเก็บภาษีประการหนึ่งด้วย

การพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการอย่างไร ใช้จ่ายเงินภาษีอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ น่าไว้วางใจมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มากน้อยเพียงใด โดย

ที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง
2. รัฐบาลใช้เงินภาษีอย่างไม่คุ้มค่า
3. นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน

ข้อความทั้งสามข้อความข้างต้นเป็นข้อความในเชิงลบ หากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วย” เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

ตารางที่ 7.7 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

ระดับความเห็น	รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปี โดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง		รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง		นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	59	29.5	70	35.0	98	49.0
เห็นด้วย	66	33.0	83	41.5	35	17.5
รวม	125	62.5	153	76.5	133	66.5
ไม่แน่ใจ	44	22.0	35	17.5	39	19.5
ไม่เห็นด้วย	19	9.5	4	2.0	12	6.0
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	12	6.0	8	4.0	16	8.0
รวม	31	15.5	12	6.0	28	14

ผลการสำรวจในตารางที่ 7.7 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 62.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง ในขณะที่ร้อยละ 15.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง และร้อยละ 22 ไม่แน่ใจว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง

นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 76.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง ในขณะที่ร้อยละ 6 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง และร้อยละ 17.5 ไม่แน่ใจว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง

ประการสุดท้าย ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 66.5 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีนักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน ในขณะที่ร้อยละ 14 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน และร้อยละ 19.5 ไม่แน่ใจว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน

ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีทัศนคติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน”
2. กลุ่มที่มีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน”
3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบอยู่ในทั้งในกลุ่มที่มีแนวโน้มไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ (ไม่เห็นด้วย

หรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งรัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่านักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน) และในกลุ่มที่มีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ (เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไม่อยากจะเสียภาษีให้กับรัฐบาลเพราะรัฐบาลนำเงินไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศ หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรมเพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี หรือเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมานับรวมในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 7.3 ทศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

แผนภาพที่ 7.3 แสดงแนวโน้มความไว้วางใจและไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ผลการจำแนกกลุ่มพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 5 มีแนวโน้มไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 71 มีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เหลือร้อยละ 24 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

7.3.4 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี หมายถึง มุมมอง ความเชื่อ ความคาดหวังของผู้เสียภาษีที่มีต่อระบบการจัดเก็บภาษีว่าระบบภาษีมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความยุติธรรม ตลอดจนมีประสิทธิภาพคงเส้นคงวาหรือไม่ น่าเชื่อมั่นมากน้อยเพียงใด แนวความคิดในเรื่องความเชื่อมั่นในระบบภาษีเชื่อว่า ระบบภาษีที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้มาก เป็นระบบภาษีที่มีความพอเพียง ตลอดจนมีความรับผิดชอบและโปร่งใส อาจส่งผลให้ประชาชนยินยอมเสียภาษีมากขึ้น (Frey & Torgler, 2007) ตัวแปรหนึ่งที่ได้รับการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีได้แก่ ระดับการคอร์รัปชันในระบบการจัดเก็บภาษี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลการจัดเก็บภาษีของรัฐ Sanyal, Gang and Goswami (2000) กล่าวว่า การคอร์รัปชันในระบบภาษีส่งผลเสียแก่รัฐโดยตรง การคอร์รัปชันอาจทำให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีมีความพยายามจัดเก็บภาษีอย่างเข้มข้น ตรวจสอบผู้เสียภาษีอย่างละเอียดและจับผิด ตลอดจนนำไปสู่การเพิ่มอัตราภาษี แต่พฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้มีส่วนในการเพิ่มรายได้ภาษีให้กับรัฐ และอาจส่งผลให้ผู้เสียภาษีไม่เต็มใจเสียภาษีให้รัฐมากขึ้นด้วย

การพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีหรือไม่ ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ว่าเห็นด้วยกับข้อความด้านล่างนี้มากน้อยเพียงใด โดยที่ให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

1. ท่านไม่เสียภาษีเพราะท่านมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้
2. การจ่ายเงินใต้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีน้อยลง

ข้อความทั้งสองข้อความข้างต้นเป็นข้อความในเชิงลบ หากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วย” เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หรือ “เห็นด้วย” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ส่วนผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” จะไม่นำมาพิจารณาแนวโน้มความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

ผลการสำรวจในตารางที่ 7.8 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 22 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ ในขณะที่ร้อยละ 48.5 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจ

ว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ และร้อยละ 29.5 ไม่แน่ใจว่าตนเองไม่เสียภาษี เพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้

ตารางที่ 7.8 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ระดับความเห็น	ท่านไม่เสียภาษีเพราะท่านมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้		การจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	26	13.0	21	10.5
เห็นด้วย	18	9.0	59	29.5
รวม	44	22.0	80	40.0
ไม่แน่ใจ	59	29.5	44	22.0
ไม่เห็นด้วย	72	36.0	40	20.0
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	25	12.5	36	18.0
รวม	97	48.5	76	38.0

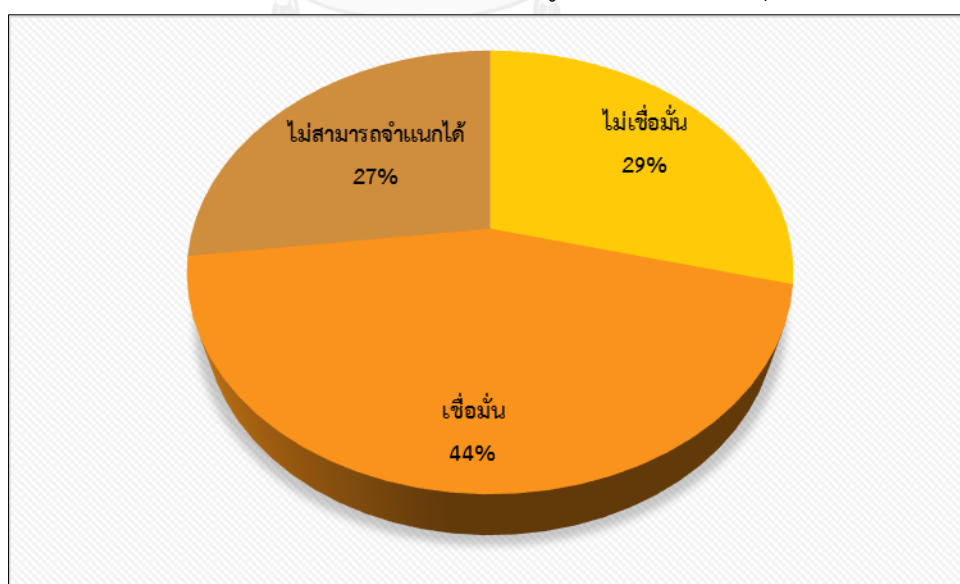
นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 40 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง ในขณะที่ร้อยละ 38 ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง และร้อยละ 22 ไม่แน่ใจว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง

ในการพิจารณาว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละรายมีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษีเพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินได้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง”

2. กลุ่มที่มีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบทุกข้อหรือบางข้อในกลุ่ม “เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษี เพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินใต้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง”
3. กลุ่มที่มีความเห็นซึ่งไม่สามารถจำแนกได้ ได้แก่ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบอยู่ที่ทั้งในกลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี (ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษี เพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินใต้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง) และในกลุ่มที่มีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี (เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าตนเองไม่เสียภาษี เพราะมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้ หรือเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจ่ายเงินใต้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง) ในขณะเดียวกัน และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบ “ไม่แน่ใจ” ในทุกข้อคำถามข้างต้น ผู้วิจัยไม่นำมาคำนวณในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ระบุได้ชัดเจนว่ามีแนวโน้มความคิดไปในทางใด

แผนภาพที่ 7.4 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

แผนภาพที่ 7.4 แสดงแนวโน้มความเชื่อมั่นและไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ผลการจำแนกกลุ่มพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 44 มีแนวโน้มเชื่อมั่น

ในระบบการจัดเก็บภาษี ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 29 มีแนวโน้มไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี และผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เหลือร้อยละ 27 ไม่สามารถจำแนกความเห็นได้

7.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบต่างๆ อาจเป็นตัวสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังที่อยู่ภายในจิตใจของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ข้อเขียนต่อไปนี้จะวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแบบต่างๆ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรในระดับนามมาตรา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบ Bivariate analysis ด้วยตาราง cross tabulation และใช้สถิติทดสอบ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งได้ผลออกมาดังแสดงในตารางที่ 7.9 ในหน้าถัดไปนี้

ผลจากตารางที่ 7.9 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

(1) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษীর้อยละ 68.2 มีแนวโน้มยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 31.8 มีแนวโน้มยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขาดจิตสำนึกในการเสียภาษীর้อยละ 100 มีแนวโน้มยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย ข้อมูลจากดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขาดจิตสำนึกในการเสียภาษีมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษี อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้อาจเป็นผลจากการที่มีจำนวนผู้ตอบน้อยราย หากใช้กลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้คำตอบอาจเปลี่ยนแปลงได้

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 1.841 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .175 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับการมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดาที่มีจิตสำนึกหรือขาดจิตสำนึกในการเสียภาษีไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.116 แสดงว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับจิตสำนึกต่อการเสียภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ตารางที่ 7.9 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการจัดสรรและผู้เสียภาษีนิติบุคคล

พฤติกรรม/ทัศนคติของผู้เสียภาษี เงินได้นิติบุคคล	การมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษี		ทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์		ทัศนคติต่อการทำงานของรัฐ		ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี	
	มีจิตสำนึก	ขาดจิตสำนึก	เป็นธรรม	ไม่เป็นธรรม	ไว้วางใจ	ไม่ไว้วางใจ	เชื่อมั่น	ไม่เชื่อมั่น
การยื่นแบบ แสดงรายการ ภาษี	ถูกต้อง	จำนวน 90 68.2%	จำนวน 17 68.0%	จำนวน 61 67.0%	จำนวน 4 40.0%	จำนวน 95 66.9%	จำนวน 64 72.7%	จำนวน 37 63.8%
	ไม่ถูกต้อง	จำนวน 42 31.8%	จำนวน 8 32.0%	จำนวน 30 33.0%	จำนวน 6 60.0%	จำนวน 47 33.1%	จำนวน 24 27.3%	จำนวน 21 36.2%
	รวม	จำนวน 132 100.0%	จำนวน 4 100.0%	จำนวน 91 100.0%	จำนวน 10 100.0%	จำนวน 142 100.0%	จำนวน 88 100.0%	จำนวน 58 100.0%
การแสดง รายได้สุทธิ	Chi-Square (Sig.)	1.841(.175) ^a	0.008(.927)	0.008(.927)	2.977(.084) ^a	1.309(.253)	0.095	
	Cramer's V	0.116	0.008	0.008	0.140	0.095		
	ครบถ้วน	จำนวน 98 74.2%	จำนวน 1 25.0%	จำนวน 69 75.8%	จำนวน 9 90.0%	จำนวน 101 71.1%	จำนวน 66 75.0%	จำนวน 34 58.6%
การขอหัก ลดหย่อน	ไม่ครบถ้วน	จำนวน 34 25.8%	จำนวน 3 75.0%	จำนวน 22 24.2%	จำนวน 1 10.0%	จำนวน 41 28.9%	จำนวน 22 25.0%	จำนวน 24 41.4%
	รวม	จำนวน 132 100.0%	จำนวน 4 100.0%	จำนวน 91 100.0%	จำนวน 10 100.0%	จำนวน 142 100.0%	จำนวน 88 100.0%	จำนวน 58 100.0%
	Chi-Square (Sig.)	4.754(.029) ^a *	5.373(.020)*	1.664(.197) ^a	4.346(.037)*	0.173		
Cramer's V	0.187	0.215	0.105	0.142	0.262			
การขอหัก ลดหย่อน	ไม่เต็มที่	จำนวน 63 47.7%	จำนวน 9 36.0%	จำนวน 38 41.8%	จำนวน 7 70.0%	จำนวน 59 41.5%	จำนวน 46 52.3%	จำนวน 15 25.9%
	เต็มที่	จำนวน 69 52.3%	จำนวน 2 50.0%	จำนวน 53 58.2%	จำนวน 3 30.0%	จำนวน 83 58.5%	จำนวน 42 47.7%	จำนวน 43 74.1%
	รวม	จำนวน 132 100.0%	จำนวน 4 100.0%	จำนวน 91 100.0%	จำนวน 10 100.0%	จำนวน 142 100.0%	จำนวน 88 100.0%	จำนวน 58 100.0%
Chi-Square (Sig.)	0.008(.929) ^a	0.270(.603)	3.078(.079) ^a	10.025(.002)*	0.262			
Cramer's V	0.008	0.048	0.142	0.262				

* ความสัมพันธ์มีระดับนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

^a ค่าสถิติ Chi-square อาจไม่เพียงพอเนื่องจากมีข้อมูลในเซลล์มากกว่า 20% ที่มีค่าต่ำกว่า 5

(2) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมร้อยละ 68 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 32 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมร้อยละ 67 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 33 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมายมากกว่ากลุ่มที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมเล็กน้อย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากข้อมูลในตารางที่ 7.9 จะเห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือมีสัดส่วนของการยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องและยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมายในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 0.008 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .927 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีที่แตกต่างกันไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.008 แสดงว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(3) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 40 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 60 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 66.9 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมาย และร้อยละ 33.1 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องตามกฎหมายมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 2.977 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .084 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการ
ทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น
95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการที่แตกต่างกัน
ไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.140 แสดงว่า
พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมี
ความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(4) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 72.7 มี
แนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง และร้อยละ 27.3 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการ
ภาษีไม่ถูกต้อง ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 63.8 มี
แนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง และร้อยละ 36.2 มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการ
ภาษีไม่ถูกต้อง ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในระบบการ
จัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่
เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ
1.309 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .253 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับความเชื่อมั่นใน
ระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษี
เงินได้บุคคลธรรมดาที่มีหรือไม่มีแนวโน้มเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีไม่ได้มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรม
การยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.095 แสดงว่า
พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมี
ความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(5) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษีร้อยละ 74.2 มีแนวโน้มจะแสดง
รายได้สุทธิครบถ้วน และร้อยละ 25.8 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ในขณะที่ผู้เสียภาษี
เงินได้นิติบุคคลที่ขาดจิตสำนึกในการเสียภาษีร้อยละ 25 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และ
ร้อยละ 75 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงิน
ได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษีมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าผู้เสียภาษีเงิน
ได้นิติบุคคลที่ขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 4.754 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .029 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เนื่องจากการคำนวณค่า Chi-square มีจำนวนเซลล์ที่มีค่าต่ำกว่า 5 อยู่มากกว่า 20% จึงอาจทำให้ผลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ไม่อาจนำมาใช้ในการอธิบายได้ แม้ว่าจากผลครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกต่อการเสียภาษีที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิที่แตกต่างกันก็ตาม

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.187 แสดงว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(6) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมร้อยละ 52 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครัวเรือน และร้อยละ 48 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมร้อยละ 75.8 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครัวเรือน และร้อยละ 24.2 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรม

อย่างไรก็ตามเมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 5.373 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .020 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีที่แตกต่างกันน่าจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.215 แสดงว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันอยู่บ้าง แต่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก

(7) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐร้อยละ 90 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครัวเรือน และร้อยละ 10 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐร้อยละ 71.1 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครัวเรือน และร้อยละ 28.9 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่

ครบถ้วน จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 1.664 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .197 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมกรแสดงรายได้สุทธิต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการที่แตกต่างกันไม่ได้มีพฤติกรรมกรแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.105 แสดงว่าพฤติกรรมกรยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(8) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 75 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และร้อยละ 25 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 58.6 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และร้อยละ 41.4 มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วน ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 4.346 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .037 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมกรแสดงรายได้สุทธิต่อการทำงานกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดาที่มีหรือไม่มีเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีน่าจะมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมกรแสดงรายได้สุทธิที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.173 แสดงว่าพฤติกรรมกรยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันอยู่บ้าง แต่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก

(9) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษีร้อยละ 47.7 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีไม่เต็มที่ และร้อยละ 52.3 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เสีย

ภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขาดจิตสำนึกในการเสียภาษีร้อยละ 50 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีไม่เต็มที่ และร้อยละ 50 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขาดจิตสำนึกในการเสียภาษีมีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษีเล็กน้อย

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 0.008 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .929 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับจิตสำนึกในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีจิตสำนึกหรือขาดในการเสียภาษีที่ไม่ได้มีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.008 แสดงว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับจิตสำนึกในการเสียภาษีแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ต่ำมาก

(10) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรม ร้อยละ 36 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีไม่เต็มที่ และร้อยละ 64 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมร้อยละ 41.8 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีไม่เต็มที่ และร้อยละ 58.2 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมีแนวโน้มจะไม่ได้ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรม

อย่างไรก็ตามไม่อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่าสถิติทดสอบ Chi-square เท่ากับ 0.270 และมีค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .603 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีที่แตกต่างกันไม่ได้มีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.048 แสดงว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับจิตสำนึกในการเสียภาษีแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ต่ำมาก

(11) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 70 มีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 30 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐร้อยละ 41.5 มีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 58.5 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ

อย่างไรก็ตามไม่อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่าสถิติทดสอบ Chi-square เท่ากับ 3.078 และมีค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .079 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการที่แตกต่างกันไม่ได้มีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.142 แสดงว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับจิตสำนึกในการเสียภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

(12) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 52.3 มีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 47.7 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีร้อยละ 25.9 มีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ และร้อยละ 74.1 มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 10.025 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .002 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีหรือไม่มีเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีน่าจะมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.262 แสดงว่า

พฤติกรรมการณ์ขอหักลดหย่อนภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับทัศนคติ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีมุมมอง ความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีที่แตกต่างกัน อาจส่งผลให้ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นและขาดความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี น่าจะมีพฤติกรรมการณ์แสดงรายได้สุทธิและพฤติกรรมการณ์ขอหักลดหย่อนภาษีที่แตกต่างกันเช่นกัน สำหรับทัศนคติ ความคิด ความเชื่ออื่น ๆ ที่แตกต่างกันของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ไม่ได้ส่งผลให้ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมการณ์แตกต่างกันแต่อย่างใด

7.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

จากกรอบการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 ว่าปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีอาจส่งผลต่อวัฒนธรรมในระบบภาษีได้ ดังนั้นข้อเขียนในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลว่ามีตัวแปรตัวใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอันเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของวัฒนธรรมในระบบภาษี

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการณ์ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้วิจัยใช้สถิติทดสอบ Chi-square เพื่อพิสูจน์ว่าปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตัวใดส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ผลการทดสอบสถิติแสดงให้เห็นในตารางที่ 7.10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7.10 แสดงปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ผู้วิจัยนำมาทดสอบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตภาษี ประเภทธุรกิจ รายได้ต่อปี การมีบริษัทในเครือ การขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล และการมีประวัติเสียภาษีไม่ถูกต้องของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ผลจากค่าสถิติ Chi-square ในตารางที่ 7.10 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์การยื่นแบบแสดงรายการภาษี พฤติกรรมการณ์แสดงรายได้สุทธิ และพฤติกรรมการณ์ขอหักลดหย่อนภาษี (2) ปัจจัยด้านประเภทธุรกิจ ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์แสดงรายได้สุทธิ (3) ปัจจัยด้านการมีบริษัทในเครือ ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์การยื่นแบบแสดงรายการภาษี

ตารางที่ 7.10 ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล		การยื่นแบบ แสดงรายการ ภาษี	การส่ง รายได้สุทธิ	การขอหัก ลดหย่อน
ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในพื้นที่	Chi-square	98.373	38.280	14.806
	Sig.	.000*	.000*	.001*
ประเภทธุรกิจ	Chi-square	5.392	7.902	3.288
	Sig.	.067	.019*	.193
รายได้ต่อปี	Chi-square	2.251	7.926	.093
	Sig.	.324 ^a	.019 ^{a,*}	.954
การมีบริษัทในเครือ	Chi-square	13.114	5.232	9.928
	Sig.	.000*	.022*	.002*
การขอรับการส่งเสริมการ ลงทุน	Chi-square	16.647	8.036	16.092
	Sig.	.000*	.005*	.000*
การมีประวัติเสียภาษีไม่ถูกต้อง	Chi-square	4.337	27.019	.999
	Sig.	.037*	.000*	.318

* ค่าสถิติ Chi-square มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% level.

^a ค่าสถิติ Chi-square อาจไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากมีข้อมูลในเซลล์มากกว่า 20% ที่มีค่าต่ำกว่า 5

พฤติกรรมกรรมการแสดงรายได้สุทธิ และพฤติกรรมกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี (4) ปัจจัยด้านการขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากรัฐบาล ส่งผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิ และพฤติกรรมกรรมการขอหักลดหย่อนภาษี และ (5) ปัจจัยด้านการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง ส่งผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีและพฤติกรรมกรรมการแสดงรายได้สุทธิ

สำหรับปัจจัยอื่นๆนอกเหนือจากปัจจัยข้างต้นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้วิจัยจะแสดงรายละเอียดเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังต่อไปนี้

7.5.1 ปัจจัยด้านระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่

ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพื้นที่เขตภาษี พิจารณาจากค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product) ต่อหัว โดยจัดให้เขตภาษีที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัวที่ 0-80,000 บาท เป็นเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำ 80,000-350,000 บาท เป็นเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจปานกลาง และ 350,001 บาทขึ้นไป เป็นเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง

ตารางที่ 7.11 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

พฤติกรรมของผู้เสียภาษี เงินได้นิติบุคคล			ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ			รวม ทั้งสิ้น
			ต่ำ	กลาง	สูง	
การยื่นแบบแสดง รายการภาษี	ไม่ถูกต้อง	จำนวน	5	8	55	68
		ร้อยละ	7.7%	12.1%	79.7%	34.0%
	ถูกต้อง	จำนวน	60	58	14	132
		ร้อยละ	92.3%	87.9%	20.3%	66.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	65	66	69	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
การแสดงรายได้สุทธิ	ไม่ ครบถ้วน	จำนวน	0	25	31	56
		ร้อยละ	0.0%	37.9%	44.9%	28.0%
	ครบถ้วน	จำนวน	65	41	38	144
		ร้อยละ	100.0%	62.1%	55.1%	72.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	65	66	69	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
การขอหักลดหย่อน	ไม่เต็มที่	จำนวน	25	18	41	84
		ร้อยละ	38.5%	27.3%	59.4%	42.0%
	เต็มที่	จำนวน	40	48	28	116
		ร้อยละ	61.5%	72.7%	40.6%	58.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	65	66	69	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

ข้อมูลจากตารางที่ 7.11 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับต่ำมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง ซึ่ง

เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 92.3 เปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางและระดับสูง อย่างไรก็ตามยังพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับสูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 79.7 อีกด้วย

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 98.373 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .000 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเขตภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.701 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเขตภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูง

ข้อมูลจากตารางที่ 7.11 ยังแสดงให้เห็นอีกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับต่ำมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางและระดับสูงซึ่งมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนร้อยละ 62.1 และร้อยละ 55.1 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 38.280 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .000 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธிகับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเขตภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.437 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธிகับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเขตภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ข้อมูลจากตารางที่ 7.11 ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 72.7 เมื่อ

เปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับต่ำ และระดับสูงซึ่งมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ร้อยละ 61.5 และร้อยละ 58 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 14.806 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .001 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเขตภาษีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.272 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเขตภาษีมีความสัมพันธ์กันในระดับที่เล็กน้อย

ข้อมูลที่แสดงข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับต่ำมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า เช่น ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่า หรือแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่า ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางหรือสูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มากกว่า เช่น ยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องมากกว่า แสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนมากกว่า และขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่า

7.5.2 ปัจจัยด้านประเภทธุรกิจ

ข้อมูลจากตารางที่ 7.12 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ประกอบกิจการประเภทธุรกิจบริการมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 79.1 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ประกอบกิจการการค้าและกิจการการผลิตซึ่งมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 76.1 และ 56.3 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 7.902 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .019 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับประเภทธุรกิจมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจต่างประเภทกันจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันออกไปด้วย

ตารางที่ 7.12 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับประเภทธุรกิจของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมของผู้เสียภาษี เงินได้นิติบุคคล			ประเภทธุรกิจ			รวมทั้งสิ้น
			การผลิต	การค้า	บริการ	
การแสดงรายได้สุทธิ	ไม่ ครบถ้วน	จำนวน	21	26	9	56
		ร้อยละ	43.8%	23.9%	20.9%	28.0%
	ครบถ้วน	จำนวน	27	83	34	144
		ร้อยละ	56.3%	76.1%	79.1%	72.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	48	109	43	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.199 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อประเภทธุรกิจมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

7.5.3 ปัจจัยด้านการมีบริษัทในเครือ

ข้อมูลจากตารางที่ 7.13 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่มีบริษัทในเครือมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 71.8 เมื่อเปรียบเทียบกับนิติบุคคลที่มีบริษัทในเครือซึ่งมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 40.5 ซึ่งต่างกันถึง 1.7 เท่าตัว

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 13.114 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .000 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเขตภาษีการมีบริษัทในเครือมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีบริษัทในเครือและไม่มีบริษัทในเครือจะมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.256 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับการมีบริษัทในเครือมีความสัมพันธ์กันในระดับเล็กน้อย

ตารางที่ 7.13 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการมีบริษัทในเครือของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมของผู้เสียภาษี เงินได้นิติบุคคล			กิจการมีบริษัทในเครือหรือไม่		รวมทั้งสิ้น
			ไม่มี	มี	
การยื่นแบบแสดงรายการภาษี	ไม่ ถูกต้อง	จำนวน	46	22	68
		ร้อยละ	28.2%	59.5%	34.0%
	ถูกต้อง	จำนวน	117	15	132
		ร้อยละ	71.8%	40.5%	66.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	163	37	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%
การแสดงรายได้สุทธิ	ไม่ ครบถ้วน	จำนวน	40	16	56
		ร้อยละ	24.5%	43.2%	28.0%
	ครบถ้วน	จำนวน	123	21	144
		ร้อยละ	75.5%	56.8%	72.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	163	37	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%
การขอหักลดหย่อน	ไม่เต็มที่	จำนวน	77	7	84
		ร้อยละ	47.2%	18.9%	42.0%
	เต็มที่	จำนวน	86	30	116
		ร้อยละ	52.8%	81.1%	58.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	163	37	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%

ข้อมูลจากตารางที่ 7.13 ยังแสดงให้เห็นอีกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่มีบริษัทในเครือมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 75.5 เมื่อเปรียบเทียบกับเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีบริษัทในเครือซึ่งมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 56.8

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 5.232 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .022 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับการมีบริษัทในเครือของนิติบุคคลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น

95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีบริษัทในเครือและไม่มีบริษัทในเครือจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.162 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อการมีบริษัทในเครือมีความสัมพันธ์กันเล็กน้อย

นอกจากนี้ข้อมูลจากตารางที่ 7.13 ยังแสดงให้เห็นอีกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่มีบริษัทในเครือมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่น้อยกว่าคิดเป็นร้อยละ 52.8 เมื่อเปรียบเทียบกับเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีบริษัทในเครือซึ่งมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าคิดเป็นร้อยละ 81.1

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 9.928 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .002 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับการมีบริษัทในเครือมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีบริษัทในเครือและไม่มีบริษัทในเครือจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.223 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับการมีบริษัทในเครือมีความสัมพันธ์กันในระดับที่เล็กน้อย

ข้อมูลทั้งหมดที่แสดงข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่มีบริษัทในเครือมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีบริษัทในเครือ ทั้งการยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง การแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และการขอหักลดหย่อนภาษีอย่างไม่เต็มที่ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมีบริษัทในเครือนั้น ส่วนหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการลดจำนวนภาษีที่ต้องเสียโดยวิธีการกระจายฐานรายได้ ดังนั้นรัฐจึงควรพิจารณาประเด็นนี้ให้มาก

7.5.4 ปัจจัยด้านการขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากรัฐบาล

ข้อมูลจากตารางที่ 7.14 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะยื่นแบบแสดงรายได้ถูกต้องมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 70.6 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลซึ่งมีแนวโน้มที่จะยื่นแบบแสดงรายได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 25 ซึ่งต่างกันถึง 2.8 เท่า

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 16.647 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .000 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ตารางที่ 7.14 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากรัฐบาลของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล			ขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI)		รวมทั้งสิ้น	
			ไม่ขอ	ขอ		
การยื่นแบบแสดงรายการภาษี	ไม่ถูกต้อง	จำนวน	53	15	68	
		ร้อยละ	29.4%	75.0%	34.0%	
	ถูกต้อง	จำนวน	127	5	132	
		ร้อยละ	70.6%	25.0%	66.0%	
รวมทั้งสิ้น			จำนวน	180	20	200
			ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%
การแสดงรายได้สุทธิ	ไม่ครบถ้วน	จำนวน	45	11	56	
		ร้อยละ	25.0%	55.0%	28.0%	
	ครบถ้วน	จำนวน	135	9	144	
		ร้อยละ	75.0%	45.0%	72.0%	
รวมทั้งสิ้น			จำนวน	180	20	200
			ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%
การขอหักลดหย่อน	ไม่เต็มที่	จำนวน	84	0	84	
		ร้อยละ	46.7%	0.0%	42.0%	
	เต็มที่	จำนวน	96	20	116	
		ร้อยละ	53.3%	100.0%	58.0%	
รวมทั้งสิ้น			จำนวน	180	20	200
			ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%

ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนและไม่ได้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.289 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ข้อมูลจากตารางที่ 7.14 ยังแสดงให้เห็นอีกว่า ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 75 เมื่อ

เปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลซึ่งมีแนวโน้มที่จะแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 45

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 8.036 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .005 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนและไม่ได้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลจะมีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.200 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันในระดับที่เล็กน้อย

นอกจากนี้ข้อมูลจากตารางที่ 7.14 ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะไม่ขอลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าคิดเป็นร้อยละ 46.7 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล และยังพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลทั้งหมดมีแนวโน้มที่จะขอลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 16.092 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .000 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนและไม่ได้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลจะมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.284 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกกับการขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันในระดับที่เล็กน้อย

ข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่า แสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนมากกว่า และไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ช่องทางที่กฎหมายเปิดโอกาสไว้ให้

7.5.5 ปัจจัยด้านการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง

ข้อมูลจากตารางที่ 7.15 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง ไม่เคยถูกหักท้วงจากหน่วยงานสรรพากรเกี่ยวกับการเสียภาษีไม่ถูกต้องมีแนวโน้มที่จะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 70.9 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง หรือเคยถูกหักท้วงจากหน่วยงานสรรพากรเกี่ยวกับการเสียภาษีไม่ถูกต้องซึ่งมีแนวโน้มที่จะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 56.1

ตารางที่ 7.15 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล			เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง		รวมทั้งสิ้น
			ไม่เคย	เคย	
การยื่นแบบแสดงรายการภาษี	ไม่ถูกต้อง	จำนวน	39	29	68
		ร้อยละ	29.1%	43.9%	34.0%
	ถูกต้อง	จำนวน	95	37	132
		ร้อยละ	70.9%	56.1%	66.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	134	66	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%
การแสดงรายได้สุทธิ	ไม่ครบถ้วน	จำนวน	22	34	56
		ร้อยละ	16.4%	51.5%	28.0%
	ครบถ้วน	จำนวน	112	32	144
		ร้อยละ	83.6%	48.5%	72.0%
รวมทั้งสิ้น		จำนวน	134	66	200
		ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 4.337 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .037 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประวัติการเสียภาษีที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.147 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องมีความสัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อย

นอกจากนี้ข้อมูลจากตารางที่ 7.15 ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไม่เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง ไม่เคยถูกหักท้วงจากหน่วยงานสรรพากรเกี่ยวกับการเสียภาษีไม่ถูกต้อง

ยังมีแนวโน้มที่จะแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 83.6 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง หรือเคยถูกหักท้วงจากหน่วยงานสรรพากรเกี่ยวกับการเสียภาษีไม่ถูกต้องซึ่งมีแนวโน้มที่จะแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 48.5

เมื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของสองตัวแปรปรากฏว่ามีค่า Chi-square เท่ากับ 27.019 และค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ .000 จึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประวัติการเสียภาษีที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีแตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบขนาดของความสัมพันธ์หรือความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ Cramer's V และพบว่าค่า Cramer's V มีค่าเท่ากับ 0.368 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิกับการมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

บทที่ 8

พฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

วัฒนธรรมในระบบภาษีเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีกับผู้จัดเก็บภาษีตั้งที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น ข้อเขียนในส่วนที่ผ่านมาได้นำเสนอพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลไปแล้ว สำหรับข้อเขียนในบทที่ 8 นี้ จะอธิบายลักษณะพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยส่วนแรกเป็นการอธิบายถึงลักษณะประชากรที่สุ่มมาศึกษา ส่วนที่สองเป็นพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล ส่วนที่สามแสดงให้เห็นทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล และส่วนสุดท้ายแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

8.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีในการศึกษานี้คือ เจ้าหน้าที่สรรพากรซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวนทั้งสิ้น 45 คน จากเขตภาษี 5 เขตทั่วประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สรรพากรกลุ่มเดียวกันกับในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เนื่องจากการจัดเก็บภาษีเงินได้ทั้งสองประเภทในประเทศไทยใช้ผู้จัดเก็บภาษีกลุ่มเดียวกัน โดยรายละเอียดวิธีการสุ่มตัวอย่างได้แสดงไว้ในบทที่ 3 ในส่วนที่ผ่านมา

ตารางที่ 8.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล (45 คน)

คุณสมบัติ		จำนวน (ราย)	อัตราส่วนร้อยละ
เพศ	หญิง	30	66.7
	ชาย	15	33.3
	รวม	45	100
อายุ (ปี)	ไม่เกิน 35 ปี	13	28.9
	36-45 ปี	20	44.4
	46-60 ปี	12	26.7
	รวม	45	100

คุณสมบัติ	จำนวน (ราย)	อัตราส่วนร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับปริญญาตรี	26	57.8
สูงกว่าปริญญาตรี	19	42.2
รวม	45	100
ตำแหน่ง		
นักตรวจสอบภาษี	25	55.6
นักวิชาการภาษี	20	44.4
รวม	45	100
ดำรงตำแหน่งระดับ		
ปฏิบัติกร	18	40
ชำนาญการ	27	60
รวม	45	100
ประสบการณ์การทำงาน		
1-12 ปี	26	57.8
13-26 ปี	11	24.4
27 ปีขึ้นไป	8	17.8
รวม	45	100

ตารางที่ 8.1 ด้านบนนี้แสดงคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มประชากรที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 36-45 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งนักวิชาการภาษี ระดับชำนาญการ และมีประสบการณ์ในการทำงาน 1-12 ปี

8.2 พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีที่ตั้งที่ผู้วิจัยได้แสดงความหมายไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี และพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.2.1 พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี

พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีของเจ้าหน้าที่สรรพากรผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีด้วยท่าทีเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส และ (2) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีด้วยท่าทีแข็งกร้าว ไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในการสื่อสารกับผู้เสียภาษีโดยอาศัยคำตอบจากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นภาพพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีได้ดีกว่าการถามผู้จัดเก็บภาษีเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยถามผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในแต่ละพื้นที่ภาษีว่าเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความที่ว่า

“เจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าทีเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี”

ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้คะแนนว่าเห็นด้วยกับข้อความดังกล่าวมากน้อยเพียงใด โดยหากเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าวให้คะแนน = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 ผู้วิจัยได้นำค่าคะแนนดังกล่าวมาคำนวณถึงแนวโน้มพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในแต่ละเขต โดยที่ผู้วิจัยได้ตัดค่าคะแนน “ไม่แน่ใจ = 3” ออก เนื่องจากเป็นค่าคะแนนที่ไม่สามารถบ่งบอกทิศทางของพฤติกรรมได้ และจำแนกพฤติกรรมออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สำหรับค่าคะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 และเห็นด้วย = 4 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมแบบเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี และสำหรับค่าคะแนน ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี

จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ผู้เสียภาษีแต่ละรายของเขตภาษีต่างๆมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของแนวโน้มพฤติกรรมทั้ง 2 ด้าน โดยกำหนดให้ค่าคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 และค่าคะแนนเห็นด้วย (4) และ ไม่เห็นด้วย (2) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 และคำนวณตามสูตรดังต่อไปนี้

$$\frac{(X1)(W1) + (X2)(W2)}{W1+W2}$$

โดยที่ ค่า X1 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่า X2 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย

ค่า W1 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่า W2 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย

ยกตัวอย่างเช่นในเขตภาษีย่อยบางรัก สามารถคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบผู้ให้บริการ-ผู้รับบริการ และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบผู้คุม-นักโทษ ดังแสดงใน Box 8.1 หน้าถัดไปนี้

Box 8.1

ตัวอย่างการคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียหาย

(1) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมเป็นมิตรกับผู้เสียหาย

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(2)(2) + (4)(1)}{2 + 1} = \frac{4 + 4}{3} \\ & = \frac{8}{3} \\ & = 2.67 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมเป็นมิตรกับผู้เสียหายในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 2.67

(2) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมไม่เป็นมิตรกับผู้เสียหาย

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(2)(2) + (1)(1)}{2 + 1} = \frac{4 + 1}{3} \\ & = \frac{5}{3} \\ & = 1.67 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่เป็นมิตรกับผู้เสียหายในเขตภาษีย่อยบางรัก

เท่ากับ 1.67

(3) แนวโน้มของพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรัก

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบเป็นมิตรกับผู้เสียหายในเขตภาษีย่อยบางรัก

เท่ากับ 2.67

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่เป็นมิตรกับผู้เสียหายในเขตภาษีย่อยบางรัก

เท่ากับ 1.67

ค่า 2.67 มากกว่า ค่า 1.67

เพราะฉะนั้น ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักมีแนวโน้มพฤติกรรมแบบเป็นมิตรกับผู้เสียหาย

การระบุว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตใดมีแนวโน้มพฤติกรรมอย่างไร ผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบคะแนนระหว่างพฤติกรรมสองแบบ แบบใดมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่า นับว่าเขตนั้นมีแนวโน้มพฤติกรรมเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้ การคำนวณดังแสดงใน Box 8.1 จะนำไปคำนวณในทุกเขตภาษีย่อย โดย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการคำนวณและวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลทุกเขต ภาษีไว้ในตารางที่ 8.2 นี้

ตารางที่ 8.2 พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษี

เขตภาษีย่อย	เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าที เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี			ไม่เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าที เป็นมิตรกับผู้เสียภาษี			แนวโน้ม พฤติกรรม
	จำนวนผู้ให้คะแนน 5 (ค่าน้ำหนัก = 2)	จำนวนผู้ให้คะแนน 4 (ค่าน้ำหนัก = 1)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	จำนวนผู้ให้คะแนน 2 (ค่าน้ำหนัก = 1)	จำนวนผู้ให้คะแนน 1 (ค่าน้ำหนัก = 2)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	
บางรัก	2	4	2.67	1	2	1.67	เป็นมิตร
ราชเทวี	2	8	4	0	1	0.67	เป็นมิตร
บางขุนเทียน	0	6	2	3	0	1	เป็นมิตร
ชลบุรี	0	5	1.67	1	1	1	เป็นมิตร
อยุธยา	0	5	1.67	1	1	1	เป็นมิตร
สุพรรณบุรี**	0	6	2	2	2	2	เป็นมิตร
เชียงใหม่	3	6	4	0	1	0.67	เป็นมิตร
เชียงใหม่	2	8	4	0	2	1.33	เป็นมิตร
น่าน	1	8	3.33	1	0	0.33	เป็นมิตร
สงขลา	0	7	2.33	1	1	1	เป็นมิตร
สุราษฎร์ธานี	0	5	1.67	0	2	1.33	เป็นมิตร
นครศรีธรรมราช	0	6	2	1	3	2.33	ไม่เป็นมิตร
นครราชสีมา	3	6	4	0	3	2	เป็นมิตร
อุบลราชธานี	4	6	4.67	0	2	1.33	เป็นมิตร
มหาสารคาม	2	8	4	1	1	1	เป็นมิตร

* แต่ละเขตภาษีย่อยมีผู้จัดเก็บภาษีที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างเขตละ 3 คน

** เขตภาษีย่อยสุพรรณบุรีมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากันทั้งสองแบบแผน จึงพิจารณาจากจำนวนผู้ให้คะแนนว่ามีแนวโน้มไปด้านใดมากกว่า

ผลจากการสำรวจในตารางที่ 8.2 สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้จัดเก็บภาษีส่วนใหญ่มี พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าทีเป็นมิตร คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 42 คน หรือ

ร้อยละ 93.3 ที่เหลือร้อยละ 6.7 เท่านั้นที่แสดงท่าทีไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล อย่างไรก็ตามแม้ว่าคำตอบสะท้อนพฤติกรรมผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ได้จากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจะมาจากมุมมองของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละคน แต่มุมมองดังกล่าวสามารถพัฒนาไปเป็นมุมมองที่เป็นค่านิยมของ “กลุ่ม” คนที่มองแบบเดียวกันได้ ดังที่ Taylor(2003) ได้กล่าวไว้ว่าการรับรู้ถึงตัวตนทางสังคมอาจพัฒนาจากการรับรู้ของปัจเจกบุคคลไปเป็นการรับรู้ร่วมกันของกลุ่มคนที่คิดเหมือนกันในสังคมได้ ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดไว้ในบทที่ 1 ดังนั้นคำตอบที่ได้ครั้งนี้จึงอาจเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้เช่นกัน

8.2.2 พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี

ในมุมมองของทฤษฎีพฤติกรรมภาษีนั้น สามารถจำแนกพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีของเจ้าหน้าที่สรรพากรผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่มีพฤติกรรมจ้องจับผิด และคอยตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด มีพฤติกรรมการควบคุมผู้เสียภาษี และ (2) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่ไม่ได้มีพฤติกรรมในลักษณะจ้องจับผิด และตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวดตลอดเวลา ไม่ได้มีพฤติกรรมการควบคุมสูงมากนัก ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในการตรวจแบบแสดงรายการภาษีโดยอาศัยคำตอบจากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นภาพพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีได้ดีกว่าการถามจากผู้จัดเก็บภาษีเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยถามผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในแต่ละพื้นที่ภาษีว่าเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความที่ว่า

“เจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อท่านยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี”

ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลให้คะแนนว่าเห็นด้วยกับข้อความดังกล่าวมากน้อยเพียงใด โดยหากเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าวให้คะแนน = 5 เห็นด้วย = 4 ไม่แน่ใจ = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 ผู้วิจัยได้นำค่าคะแนนดังกล่าวมาคำนวณถึงแนวโน้มพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในแต่ละเขต โดยที่ผู้วิจัยได้ตัดค่าคะแนน “ไม่แน่ใจ = 3” ออก เนื่องจากเป็นค่าคะแนนที่ไม่สามารถบ่งบอกทิศทางของพฤติกรรมได้ และจำแนกพฤติกรรมออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สำหรับค่าคะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 และเห็นด้วย = 4 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นๆมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมจ้องจับผิดและตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด และสำหรับค่าคะแนน ไม่เห็นด้วย = 2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 จัดว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตนั้นๆมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมไม่จ้องจับผิดและตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด

จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ผู้เสียภาษีแต่ละรายของเขตภาษีต่างๆมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของแนวโน้มพฤติกรรมทั้ง 2 ด้าน โดยกำหนดให้ค่าคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 และค่าคะแนนเห็นด้วย (4) และ ไม่เห็นด้วย (2) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 และคำนวณตามสูตรดังต่อไปนี้

$$\frac{(X1)(W1) + (X2)(W2)}{W1+W2}$$

$$W1+W2$$

โดยที่ ค่า X1 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่า X2 หมายถึง จำนวนของผู้เสียภาษีที่ให้คะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย

ค่า W1 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่ง/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่า W2 หมายถึง ค่าน้ำหนักของคะแนนเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย

ยกตัวอย่างเช่นในเขตภาษีย่อยบางรัก สามารถคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบผู้ให้บริการ-ผู้รับบริการ และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบผู้คุม-นักโทษ ดังแสดงใน Box 8.2 ด้านล่างนี้

Box 8.2

ตัวอย่างการคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมการเฝ้าระวังและติดตามผู้เสียภาษี

(1) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมจ้องจับผิดผู้เสียภาษี

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(3)(2) + (3)(1)}{2 + 1} = \frac{3 + 3}{3} \\ & = \frac{6}{3} \\ & = 2 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมจ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 2

(2) การคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษี

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad & \frac{(0)(2) + (2)(1)}{2 + 1} = \frac{0 + 2}{3} \\ & = \frac{2}{3} \\ & = 0.67 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 0.67

(3) แนวโน้มของพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรัก

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบจ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 2

ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของพฤติกรรมแบบไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักเท่ากับ 0.67

ค่า 2 มากกว่า ค่า 0.67

เพราะฉะนั้น ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยบางรักมีแนวโน้มพฤติกรรมแบบจ้องจับผิดผู้เสียภาษี

การระบุว่าผู้จัดเก็บภาษีในเขตใดมีแนวโน้มพฤติกรรมอย่างไร ผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบคะแนนระหว่างพฤติกรรมสองแบบ แบบใดมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่า นับว่าเขตนั้นมีแนวโน้มพฤติกรรมเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้ การคำนวณดังแสดงใน Box 8.2 จะนำไปคำนวณในทุกเขตภาษีย่อย โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการคำนวณและวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลทุกเขตภาษีไว้ในตารางที่ 8.3 ดังนี้

ตารางที่ 8.3 พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี

เขตภาษีย่อย	เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี			ไม่เห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี			แนวโน้มพฤติกรรม
	จำนวนผู้ให้คะแนน 5 (ค่าน้ำหนัก = 2)	จำนวนผู้ให้คะแนน 4 (ค่าน้ำหนัก = 1)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	จำนวนผู้ให้คะแนน 2 (ค่าน้ำหนัก = 1)	จำนวนผู้ให้คะแนน 1 (ค่าน้ำหนัก = 2)	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	
บางรัก	3	3	3	2	0	0.67	จ้องจับผิด
ราชเทวี	1	6	2.67	1	2	1.67	จ้องจับผิด
บางขุนเทียน	0	4	1.33	3	0	1	จ้องจับผิด
ชลบุรี	0	7	2.33	3	0	1	จ้องจับผิด
อยุธยา	3	4	3.33	0	1	0.67	จ้องจับผิด
สุพรรณบุรี	0	6	2	3	2	2.33	ไม่จับผิด
เชียงใหม่	3	5	3.67	0	1	0.67	จ้องจับผิด
เชียงราย	3	4	3.33	1	0	0.33	จ้องจับผิด
น่าน	0	5	1.67	4	0	1.33	จ้องจับผิด
สงขลา	0	3	1	1	1	1	จ้องจับผิด
สุราษฎร์ธานี	4	1	3	1	0	0.33	จ้องจับผิด
นครศรีธรรมราช	2	3	2.33	2	0	0.67	จ้องจับผิด
นครราชสีมา	1	7	3	1	0	0.33	จ้องจับผิด
อุบลราชธานี	0	6	2	2	1	1.33	จ้องจับผิด
มหาสารคาม	2	5	3	2	0	0.67	จ้องจับผิด

* แต่ละเขตภาษีย่อยมีผู้จัดเก็บภาษีที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างเขตละ 3 คน

ข้อมูลในตารางที่ 8.3 สรุปได้ว่า ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 93.3 มีความเห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างเข้มงวด สะท้อนให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวนเกือบทั้งหมดมีพฤติกรรม

ตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีอย่างเข้มงวด และมีพฤติกรรมควบคุมผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลค่อนข้างสูง มีเพียงร้อยละ 6.7 เท่านั้นที่ไม่ได้ตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างเข้มงวด

8.3 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลนับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในระบบภาษีตั้งที่ผู้วิจัยได้แสดงถึงการนิยามความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้ ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.3.1 ทศนคติที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ว่ามีพฤติกรรมหรือท่าทีในการเสียภาษีอย่างไร ไม่ให้ความร่วมมือมากนักน้อยเพียงใด ตามกรอบทฤษฎีวัฒนธรรมในระบบภาษีซึ่งได้แสดงไว้ในบทที่ 1 และ 2 นั้น สามารถจำแนกทศนคติของผู้เสียภาษีในการกำกับดูแลผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลให้เสียภาษีอย่างถูกต้องได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ได้แก่ (1) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี และ (2) กลุ่มผู้จัดเก็บภาษีที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมา

ผู้วิจัยประเมินทศนคติของเจ้าหน้าที่สรรพากรผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยทำการสัมภาษณ์ผู้เสียภาษีในแต่ละพื้นที่ภาษีจำนวนทั้งสิ้น 45 รายเป็นรายบุคคลด้วยคำถาม 3 ข้อว่า คำกล่าวต่อไปนี้เป็นอย่างใดในสภาพความเป็นจริง ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า

1. ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่ชอบเลี่ยงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น
2. ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมดื้อแพ่ง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆ
3. ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว

หากผู้จัดเก็บภาษีให้คำตอบว่า “เห็นด้วย” กับคำกล่าวอ้างดังกล่าว ก็แสดงว่าผู้จัดเก็บภาษีนายนั้นเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี แต่หากผู้จัดเก็บภาษีตอบว่า “ไม่เห็นด้วย” กับข้อความดังกล่าวแสดงว่าผู้จัดเก็บภาษีนายนั้นน่าจะมีแนวโน้มเชื่อว่าผู้เสียภาษีจะเสียภาษีอย่างสุจริต ตรงไปตรงมา

ผลการสำรวจในตารางที่ 8.4 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 77.8 เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่ชอบเลี่ยงภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น และร้อยละ 22.2 ไม่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว นอกจากนี้ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

ว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมต้องแพ่ง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเห็นด้วยร้อยละ 51.1 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 48.9 และผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 28.9 เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว และผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เหลืออีกร้อยละ 71.1 ไม่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว

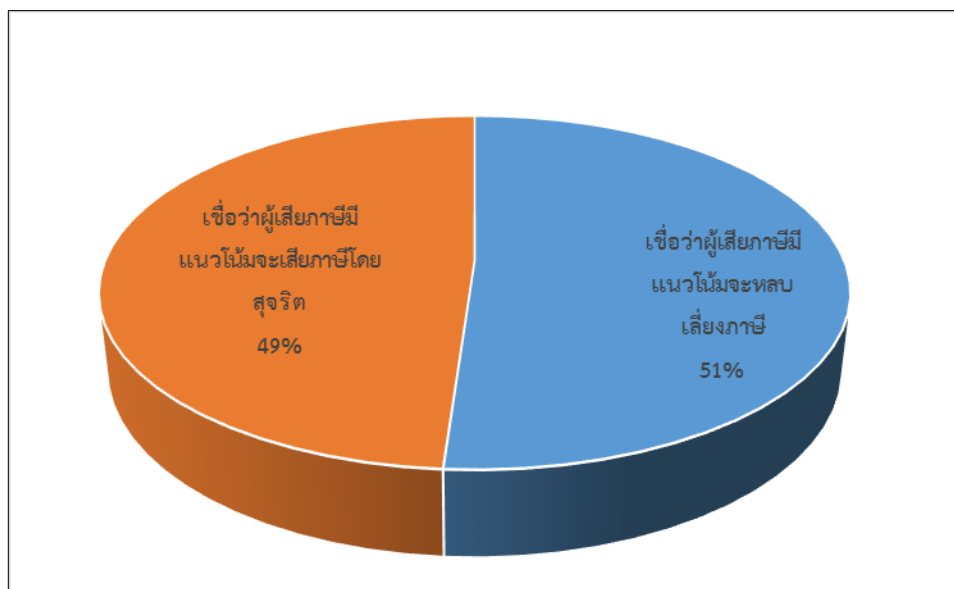
ตารางที่ 8.4 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ระดับ ความเห็น	ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ส่วนใหญ่ชอบเสียภาษี จะ ยอมจ่ายเมื่อเสียไม่ได้เท่านั้น		ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมี พฤติกรรมต้องแพ่ง ไม่ยอมเสีย ภาษีง่ายๆ		ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ไม่ให้ความร่วมมือในการเสีย ภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
(ก) เชื่อว่าผู้เสียภาษีมิแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี						
เห็นด้วย	35	77.8	23	51.1	13	28.9
(ข) เชื่อว่าผู้เสียภาษีมิแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต						
ไม่เห็นด้วย	10	22.2	22	48.9	32	71.1
รวม	45	100	45	100	45	100

ในการพิจารณาว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละรายมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยวิเคราะห์จากคำตอบที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ให้ไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การจำแนกกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อว่าผู้เสียภาษีมิแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี ได้แก่ ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบส่วนใหญ่ในกลุ่ม “เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่ชอบเสียภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเสียไม่ได้เท่านั้น หรือเห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมต้องแพ่ง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆ หรือเห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว”
2. กลุ่มที่มีแนวโน้มเชื่อว่าผู้เสียภาษีมิแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ได้แก่ ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ให้คำตอบส่วนใหญ่ในกลุ่ม “ไม่เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่ชอบเสียภาษี จะยอมจ่ายเมื่อเสียไม่ได้เท่านั้น หรือไม่เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมต้องแพ่ง ไม่ยอมเสียภาษีง่ายๆ หรือไม่เห็นด้วยว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีและมีพฤติกรรมก้าวร้าว”

แผนภาพที่ 8.1 ทศนคติของผู้จัดเก็บภาษีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

แผนภาพที่ 8.1 แสดงถึงแนวโน้มทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ในภาพรวมของตัวแปร “ทัศนคติที่มีต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล” พบว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษีและมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริตในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยพบว่าร้อยละ 51 มีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี ร้อยละ 49 มีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมา

8.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรมที่ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบต่างๆ อาจเป็นตัวสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ ความคาดหวังที่อยู่ภายในจิตใจของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล ข้อเขียนต่อไปนี้จะวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลแบบต่างๆ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรในระดับนามมาตรา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบ Bivariate analysis ด้วยตาราง cross tabulation และใช้สถิติทดสอบ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งได้ผลออกมาดังแสดงในตารางที่ 8.5 ในหน้าถัดไป

ตารางที่ 8.5 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

พฤติกรรม/ทัศนคติ ของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดา		ทัศนคติต่อผู้เสียภาษี	
		เชื่อว่ามีแนวโน้มเสีย ภาษีอย่างสุจริต	เชื่อว่ามีแนวโน้มจะ หลบเลี่ยงภาษี
		จำนวน	จำนวน
พฤติกรรมการสื่อสาร	ไม่เป็นมิตร	2 9.1%	1 4.3%
	เป็นมิตร	20 90.9%	22 95.7%
	รวม	22 100.0%	23 100.0%
	Chi-Square (Sig.)	0.407(.524)	
พฤติกรรมการตรวจ แบบแสดงรายการ ภาษี	ไม่จับผิด	1 4.5%	2 8.7%
	จับผิด	21 95.5%	21 91.3%
	รวม	22 100.0%	23 100.0%
	Chi-Square (Sig.)	0.311(.577)	

ข้อมูลจากตารางที่ 8.5 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลมีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

(1) ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริตร้อยละ 9.1 มีพฤติกรรมสื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยท่าที่ไม่เป็นมิตร และร้อยละ 90.9 สื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าที่เป็นมิตร ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษীর้อยละ 4.3 สื่อสารกับผู้เสียภาษีด้วยท่าที่ไม่เป็นมิตร และร้อยละ 95.7 สื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าที่เป็นมิตร ข้อมูลจากตารางที่ 8.5 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มเสียภาษี

โดยสุจริตมีแนวโน้มจะมีท่าทีการสื่อสารกับผู้เสียหายอย่างเป็นทางการมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษี

อย่างไรก็ตามไม่อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่าสถิติทดสอบ Chi-square เท่ากับ 0.407 และมีค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ 0.524 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริตร้อยละ 4.5 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลโดยไม่จ้องจับผิด และร้อยละ 95.5 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลโดยจ้องจับผิด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษির้อยละ 8.7 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลโดยไม่จ้องจับผิด และร้อยละ 91.3 มีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลโดยจ้องจับผิด ข้อมูลจากตารางที่ 8.5 แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริตมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างไม่จ้องจับผิดน้อยกว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อว่าผู้เสียหายเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มชอบหลบเลี่ยงภาษี อย่างไรก็ตามไม่อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่าสถิติทดสอบ Chi-square เท่ากับ 0.311 และมีค่าความน่าจะเป็น Sig. เท่ากับ 0.577 ซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีกับพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้วิจัยใช้สถิติทดสอบ Chi-square เพื่อพิสูจน์ว่าปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีปัจจัยใดส่งผลต่อพฤติกรรมใดของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ทั้งนี้ผลการทดสอบสถิติแสดงให้เห็นในตารางที่ 8.6 ต่อไปนี้

ผลจากค่าสถิติ Chi-square ในตารางที่ 8.8 แสดงให้เห็นว่าไม่มีปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่าปัจจัยด้านระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่จะมีค่า Sig. ที่ได้ระดับนัยสำคัญ แต่เนื่องจากค่าสถิติดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากมีข้อมูลในเซลล์มากกว่า 20% ที่มีค่าต่ำกว่า 5 ซึ่งอาจทำให้ผลการ

ตารางที่ 8.6 ค่าทดสอบสถิติ Chi-square ระหว่างพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล		พฤติกรรมการสื่อสาร	พฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษี
ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่	Chi-square	6.429	6.429
	Sig.	.040 ^a	.040 ^a
เพศ	Chi-square	1.607	0.000
	Sig.	.205 ^a	1.000 ^a
อายุ	Chi-square	2.946	.165
	Sig.	.229 ^a	.921 ^a
ระดับการศึกษา	Chi-square	.104	.104
	Sig.	.747 ^a	.747 ^a
ตำแหน่ง	Chi-square	.161	.643
	Sig.	.688 ^a	.423 ^a
ระดับ	Chi-square	.007	.007
	Sig.	.931 ^a	.931 ^a
ประสบการณ์ในการทำงาน	Chi-square	5.440	1.267
	Sig.	.066 ^a	.531 ^a

* ค่าสถิติ Chi-square มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% level.

a ค่าสถิติ Chi-square อาจไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากมีข้อมูลในเซลล์มากกว่า 20% ที่มีค่าต่ำกว่า 5

วิเคราะห์คลาดเคลื่อนได้ การวิเคราะห์หาเหตุปัจจัยเพื่อให้ทราบว่าปัจจัยใดส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจึงอาจต้องพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆเพิ่มเติม เช่น นโยบายหน่วยงาน นโยบายรัฐบาล หรือระบบกฎหมาย ซึ่งยังไม่ได้ศึกษาในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

บทที่ 9

วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย

บทวิเคราะห์ในส่วนถัดไปนี้มุ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย อันประกอบไปด้วยวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ข้อเขียนในบทนี้ประกอบไปด้วยสองส่วนหลัก ในส่วนแรกจะนำเสนอให้เห็นภาพวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และในส่วนต่อมานำเสนอให้เห็นวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล

9.1 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

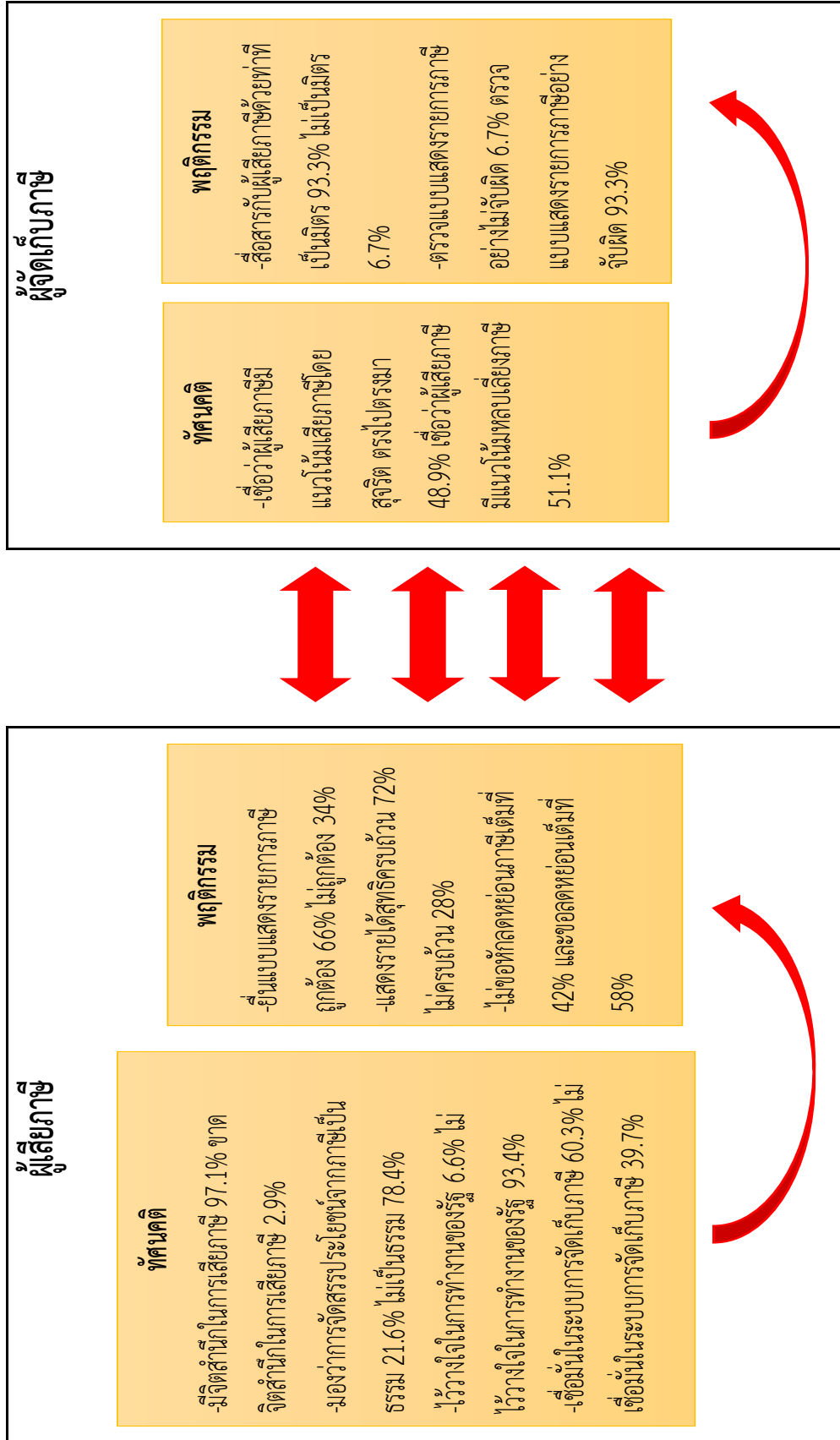
การอธิบายและแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาคะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ในส่วนแรกจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย ว่ามีรูปแบบเป็นอย่างไร และส่วนที่สองจะจำลองภาพให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่างของวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีแต่ละภูมิภาค

9.1.1 ภาพรวมวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย

วัฒนธรรมในระบบภาษีในงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งกลายเป็นบรรทัดฐานและฝังอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี โดยที่สามารถรับรู้ เข้าใจ และเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยอาจแสดงให้เห็นแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยผ่านทางพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 9.1 ในหน้าถัดไปนี้

จากแผนภาพที่ 9.1 แสดงให้เห็นแบบแผนพฤติกรรมและทัศนคติในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย ในฝ่ายผู้เสียภาษียังพบว่ายังมีแบบแผนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และไม่ส่งเสริมให้การจัดเก็บภาษีมีประสิทธิภาพ โดยพบว่าทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดายังไม่เอื้อให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอยู่มาก เช่น กวาร์้อยละ 65.2 ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรม และกวาร์้อยละ 84.1 ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ซึ่งทัศนคติเหล่านี้อาจส่งผลให้ผู้เสียภาษีตัดสินใจไม่ยินยอมเสียภาษีได้ อย่างไรก็ตามผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีจิตสำนึก

แผนภาพที่ 9.1 ทักษะคิดและพฤติกรรมในระบบภาษาจีนได้บุคคลธรรมดา

ในการเสียภาษีและเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีอยู่มาก โดยมีจิตสำนึกในการเสียภาษีทั้งหมดร้อยละ 100 และเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษীর้อยละ 95.1

นอกจากนี้ในด้านพฤติกรรมที่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแสดงออกในระบบภาษีจะพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ร้อยละ 50 มีแนวโน้มยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องอยู่นอกจากนี้ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกือบครึ่งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 46 ยังมีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยมีแนวโน้มจะเลี่ยงภาษีหรือหนีภาษี อย่างไรก็ตามในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยยังมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์อยู่ได้แก่พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนกว่าร้อยละ 78 ของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

ในฝ่ายผู้จัดเก็บภาษี น่าจะมีทัศนคติที่เอื้อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เสียภาษีอยู่มากกว่าร้อยละ 66.7 โดยผู้จัดเก็บภาษีเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริตตรงไปตรงมา แต่หากพิจารณาที่พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะพบว่า มีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจับผิดอยู่กว่าร้อยละ 66.7 ตลอดจนพฤติกรรมการสื่อสารที่ไม่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษีอีกร้อยละ 33.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษียังมีแนวโน้มจะใช้วิธีการบังคับควบคุมตรวจสอบผู้เสียภาษีอยู่

จากภาพรวมพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแสดงให้เห็นว่ายังมีแบบแผนพฤติกรรมและท่าทีที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษี ตลอดจนไม่เอื้ออำนวยหรือจูงใจให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอยู่น้อย ซึ่งอาจส่งผลให้รัฐจัดเก็บภาษีได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่าที่ควร วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยมีแนวโน้มจะมีลักษณะของการยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น หรือ Compulsory compliance โดยสะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยเฉพาะในผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีอยู่ในระดับสูง ซึ่งอาจเกิดจากความสัมพันธ์กับผู้จัดเก็บภาษีซึ่งมีแนวโน้มจะตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิด ทำให้ผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะแสดงรายรับอย่างครบถ้วน แม้ว่าจะไม่เชื่อมั่นในการทำงานของรัฐบาลและไม่ได้มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรมก็ตาม แต่เนื่องจากผู้เสียภาษียังมีความรู้สึกยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอยู่น้อย ยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็นและเป็นผลจากท่าทีของเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี จึงทำให้มีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนอย่างเต็มที่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง หากรัฐสามารถปรับเปลี่ยนแบบแผนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีให้มีแนวโน้มเกื้อกูลต่อการจัดเก็บภาษีได้มากขึ้น น่าจะส่งผลให้รัฐจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยมากขึ้น

แผนภาพที่ 9.2 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย

แผนภาพที่ 9.2 แสดงให้เห็นภาพรวมของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยว่ามีคุณลักษณะอย่างไร จากแผนภาพจะพบว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของ泰ยนั้นมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง เชื่อมั่นในระบบการจ้ดเก็บภาษีสูง และแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนค่อนข้างสูง ในขณะที่ความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการตลอดจนทัศนคติในเรื่องการจัดสรรประโยชน์จากภาษีอย่างเป็นธรรมอยู่ในระดับต่ำ ในฝ่ายผู้จ้ดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาพบว่าส่วนใหญ่สื่อสารกับผู้เสียภาษีอย่างเป็นมิตรแต่ยังคงมีแนวโน้มจะควบคุมผู้เสียภาษี เน้นการตรวจสอบอย่างจับผิดอยู่มาก ดังนั้นจึงอาจส่งผลให้ประสิทธิภาพในการจ้ดเก็บภาษีไม่สูงสุดเท่าที่ควร จากข้อมูลข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของ泰ยน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยไม่สามารถจ้ดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

9.1.2 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกรายภูมิภาค

จากสมมติฐานในการศึกษาวิจัยซึ่งคาดว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีอาจมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคหรือเขตพื้นที่ได้ ข้อเขียนในส่วนนี้จะนำเสนอให้เห็นว่าแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรระหว่างเขตภาษีในภูมิภาคต่างๆกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปแบบแผนพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จ้ดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไว้ในตารางที่ 9.1 ในหน้าถัดไป

ตารางที่ 9.1 แบบแผนพฤติกรรมและทัศนคติในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกตามเขตภาษี
รายภูมิภาค

วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา		กรุงเทพมหานคร		ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา											
จิตสำนึกในการ เสียภาษี	มีจิตสำนึก	35	100.0%	33	100.0%	37	100.0%	32	100.0%	36	100.0%
	ขาดจิตสำนึก	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
	รวม	35	100.0%	33	100.0%	37	100.0%	32	100.0%	36	100.0%
ทัศนคติต่อการ จัดสรรประโยชน์	เป็นธรรม	2	9.1%	11	55.0%	9	37.5%	10	38.5%	8	34.8%
	ไม่เป็นธรรม	20	90.9%	9	45.0%	15	62.5%	16	61.5%	15	65.2%
	รวม	22	100.0%	20	100.0%	24	100.0%	26	100.0%	23	100.0%
ทัศนคติต่อการ ทำงานของรัฐ	ไว้ใจ	0	0.0%	10	33.3%	8	23.5%	4	14.8%	2	6.7%
	ไม่ไว้ใจ	30	100.0%	20	66.7%	26	76.5%	23	85.2%	28	93.3%
	รวม	30	100.0%	30	100.0%	34	100.0%	27	100.0%	30	100.0%
ความเชื่อมั่นใน ระบบการ	เชื่อมั่น	36	90.0%	34	100.0%	38	97.4%	32	94.1%	35	94.6%
	ไม่เชื่อมั่น	4	10.0%	0	0.0%	1	2.6%	2	5.9%	2	5.4%
	รวม	40	100.0%	34	100.0%	39	100.0%	34	100.0%	37	100.0%
การยื่นแบบ แสดงรายการ	ถูกต้อง	21	50.0%	12	30.0%	20	50.0%	21	55.3%	23	57.5%
	ไม่ถูกต้อง	21	50.0%	28	70.0%	20	50.0%	17	44.7%	17	42.5%
	รวม	42	100.0%	40	100.0%	40	100.0%	38	100.0%	40	100.0%
การแสดงรายได้ สุทธิ	ครบถ้วน	33	78.6%	30	75.0%	30	75.0%	30	78.9%	33	82.5%
	ไม่ครบถ้วน	9	21.4%	10	25.0%	10	25.0%	8	21.1%	7	17.5%
	รวม	42	100.0%	40	100.0%	40	100.0%	38	100.0%	40	100.0%
พฤติกรรมกรมการ หักลดหย่อน	ไม่เต็มที่	19	45.2%	24	60.0%	24	60.0%	17	44.7%	24	60.0%
	เต็มที่	23	54.8%	16	40.0%	16	40.0%	21	55.3%	16	40.0%
	รวม	42	100.0%	40	100.0%	40	100.0%	38	100.0%	40	100.0%
ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา											
ทัศนคติต่อผู้ เสียภาษี	เสียภาษีสุจริต	6	66.7%	6	66.7%	3	33.3%	6	66.7%	2	22.2%
	ชอบหลีกเลี่ยง	3	33.3%	3	33.3%	6	66.7%	3	33.3%	7	77.8%
	รวม	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%
พฤติกรรมกรมการ สื่อสาร	เป็นมิตร	6	66.7%	9	100.0%	6	66.7%	6	66.7%	6	66.7%
	ไม่เป็นมิตร	3	33.3%	0	0.0%	3	33.3%	3	33.3%	3	33.3%
	รวม	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%
พฤติกรรมกรมการ ตรวจแบบ	ไม่จับผิด	3	33.3%	6	66.7%	3	33.3%	9	100.0%	6	66.7%
	จับผิด	6	66.7%	3	33.3%	6	66.7%	0	0.0%	3	33.3%
	รวม	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%

เมื่อพิจารณาภาพรวมที่ละด้าน ในด้านทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในแต่ละเขตภาษีรายได้ภูมิภาคพบว่า ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีทุกภูมิภาคมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีไม่แตกต่างกัน ต่างมีจิตสำนึกในการเสียภาษีทั้งสิ้น ในด้านทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์พบว่าส่วนใหญ่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความไม่เป็นธรรมมากกว่าเป็นธรรม ยกเว้นผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในภาคกลางที่มีแนวโน้มมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมากกว่าไม่เป็นธรรม สำหรับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลว่าไม่มีความแตกต่าง ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีทุกภูมิภาคต่างมีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมากกว่าไว้วางใจ สำหรับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีล้วนเป็นไปในทิศทางเดียวกันสำหรับเขตภาษีทุกภูมิภาค โดยผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่างมีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมากกว่าไม่เชื่อมั่น

ในด้านพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีทุกภูมิภาคพบว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในภาคกลางนั้นมีแนวโน้มจะถูกต้องมากกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องมากกว่าหรือเท่ากับยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง ในขณะที่พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีทุกภูมิภาคต่างมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันคือ แสดงรายได้สุทธิต่อปีครบถ้วนมากกว่าไม่ครบถ้วน สำหรับพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีกรุงเทพมหานครและเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนเต็มที่มากกว่าไม่ขอลดหย่อนอย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีอื่นๆ

สำหรับฝ่ายผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาพบว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีภาคเหนือและภาคใต้มีแนวโน้มจะมีความเชื่อว่าผู้เสียภาษีชอบหลีกเลี่ยงภาษีมากกว่าจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริต ซึ่งแตกต่างจากผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีภูมิภาคอื่นๆ ในด้านพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีนั้น ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในทุกภาคมีแนวโน้มจะสื่อสารกับผู้เสียภาษีอย่างเป็นมิตรมากกว่าไม่เป็นมิตรทั้งสิ้น และสำหรับพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีพบว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีกรุงเทพมหานครและเขตภาษีภาคเหนือมีแนวโน้มจะตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจับผิดมากกว่าไม่จับผิด ซึ่งแตกต่างจากผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีภูมิภาคอื่นๆ

ในภาพรวมแล้วแสดงให้เห็นว่า แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในแต่ละภูมิภาคนั้นส่วนใหญ่ไม่ได้มีความแตกต่างกัน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความแตกต่างกัน เช่น พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ท่าทีในการตรวจแบบแสดงรายการภาษี หรือทัศนคติต่อผู้เสียภาษีของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นถึงภาพของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีสำหรับแต่ละเขตภาษีในทุกภูมิภาคดังต่อไปนี้

(ก) เขตภาษีกรุงเทพมหานคร

แผนภาพที่ 9.3 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีกรุงเทพมหานครมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบภาษี ตลอดจนมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครบถ้วน ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีกรุงเทพมหานครมีลักษณะเด่นคือการตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจับผิด

แผนภาพที่ 9.3 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีกรุงเทพมหานคร

(ข) เขตภาษีภาคกลาง

แผนภาพที่ 9.4 ในหน้าถัดไปแสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีภาคกลางมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบภาษี ตลอดจนมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครบถ้วน ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคกลางมีลักษณะเด่นคือมีแนวโน้มจะสื่อสารกับผู้เสียภาษีอย่างเป็นมิตรแต่ในขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มจะตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจับผิดด้วยเช่นกัน

(ค) เขตภาษีภาคเหนือ

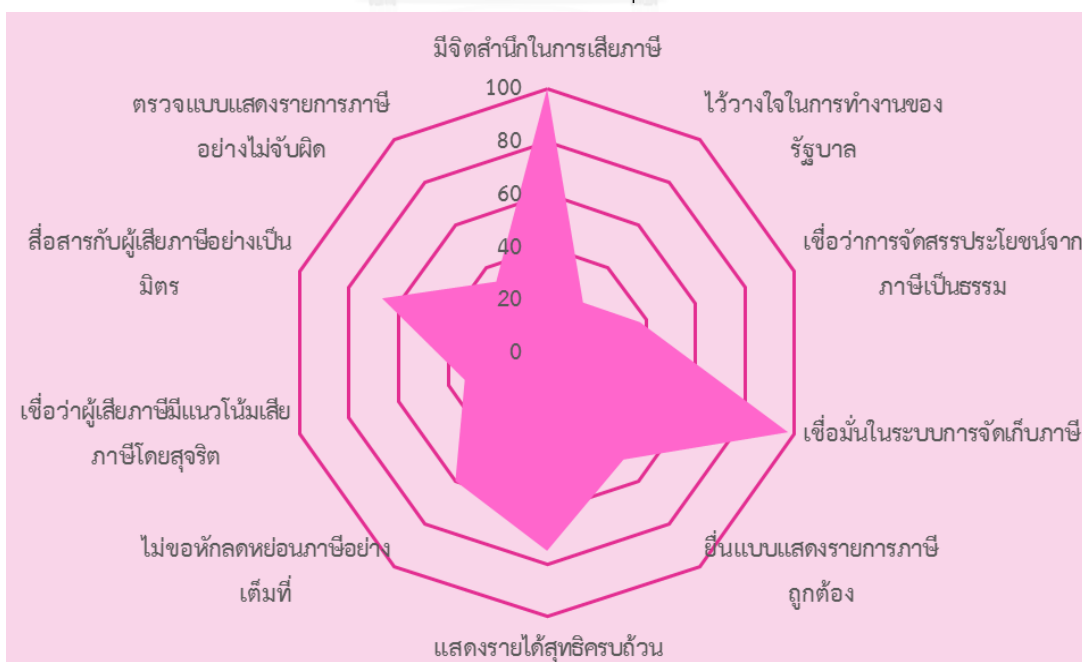
จากแผนภาพที่ 9.5 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีเหนือมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบภาษี ตลอดจนมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครบถ้วนและไม่ได้ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคเหนือมีลักษณะเด่นคือมีแนวโน้มจะสื่อสารกับผู้เสียภาษีอย่างเป็นมิตร ตลอดจนมีทัศนคติที่ดี

ต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เชื่อว่าผู้เสียภาษีมักมีแนวโน้มเสียภาษีโดยสุจริต แต่ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีภาคเหนือก็มีแนวโน้มจะตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจับผิดในขณะเดียวกัน

แผนภาพที่ 9.4 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคกลาง

แผนภาพที่ 9.5 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคเหนือ

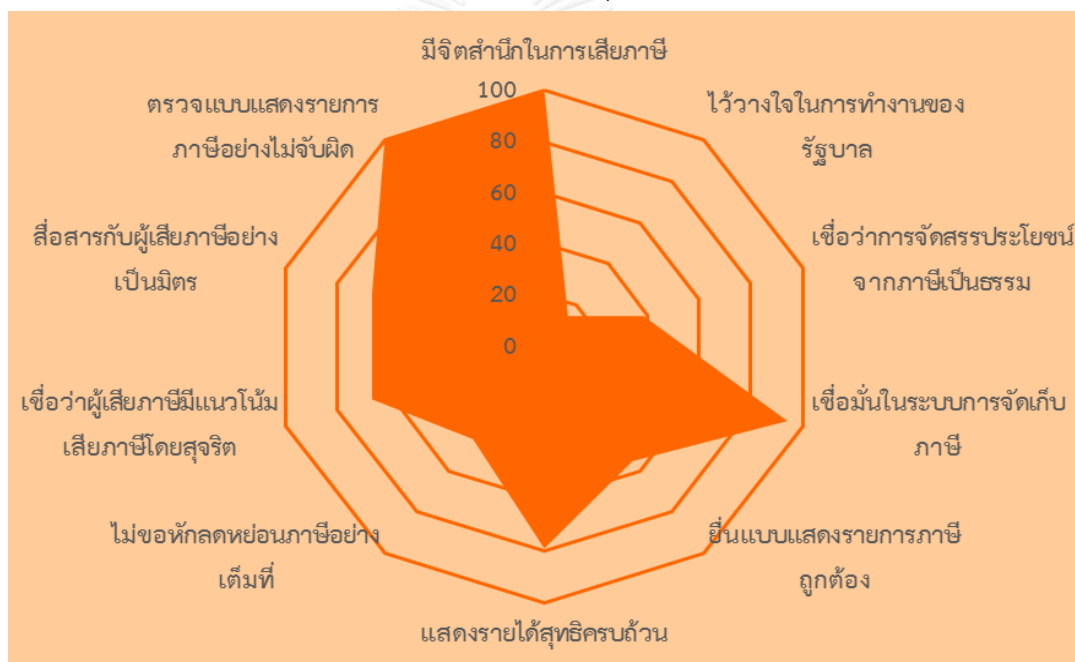

(ง) เขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภาพที่ 9.7 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบภาษี ตลอดจนมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคกลางมีลักษณะตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะเด่นคือพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีที่มีแนวโน้มจะไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เสียภาษี เชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่เอื้อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เสียภาษี และอาจส่งเสริมให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีมากขึ้นด้วย

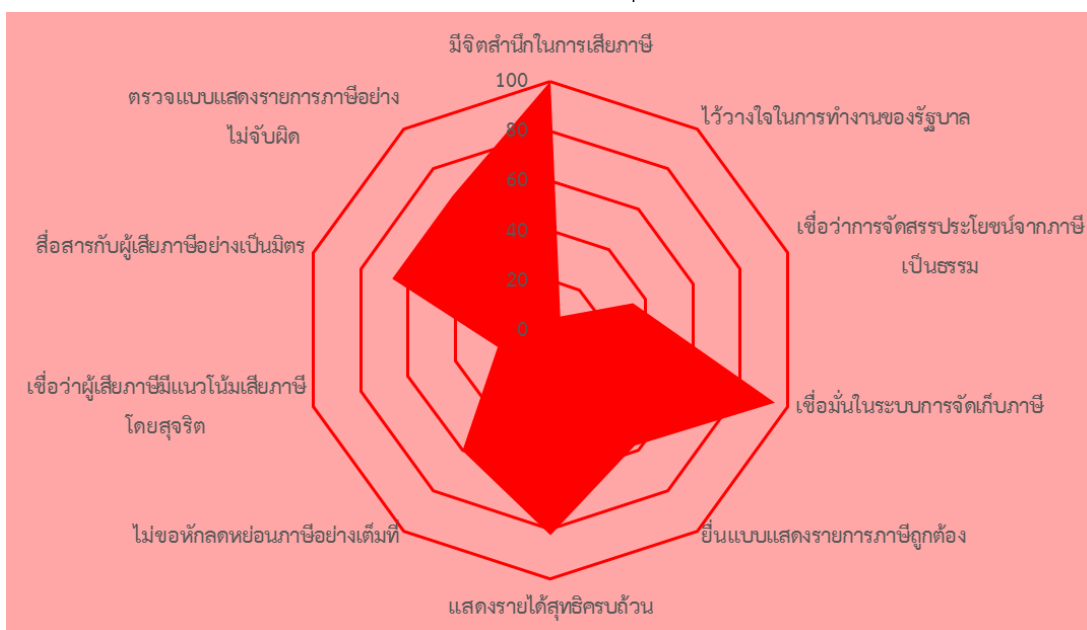
แผนภาพที่ 9.6 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(จ) เขตภาษีภาคใต้

แผนภาพที่ 9.7 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีภาคใต้มีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบภาษี ตลอดจนมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วน ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคใต้มีลักษณะเด่นคือ การสื่อสารกับผู้เสียภาษีที่มีแนวโน้มจะสื่อสารอย่างเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี หากแต่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาคใต้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้เสียภาษี เชื่อว่าผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี

แผนภาพที่ 9.7 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเขตภาษีภาคใต้

โดยสรุปแล้วจะพบว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละภาคมีรูปลักษณะที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันไปในแต่ละมิติ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในแต่ละเขตภาษีล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย โดยมีจุดเด่นไม่ต่างกัน คือ ผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีและแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วน ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างจับผิดซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นภาพของวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น

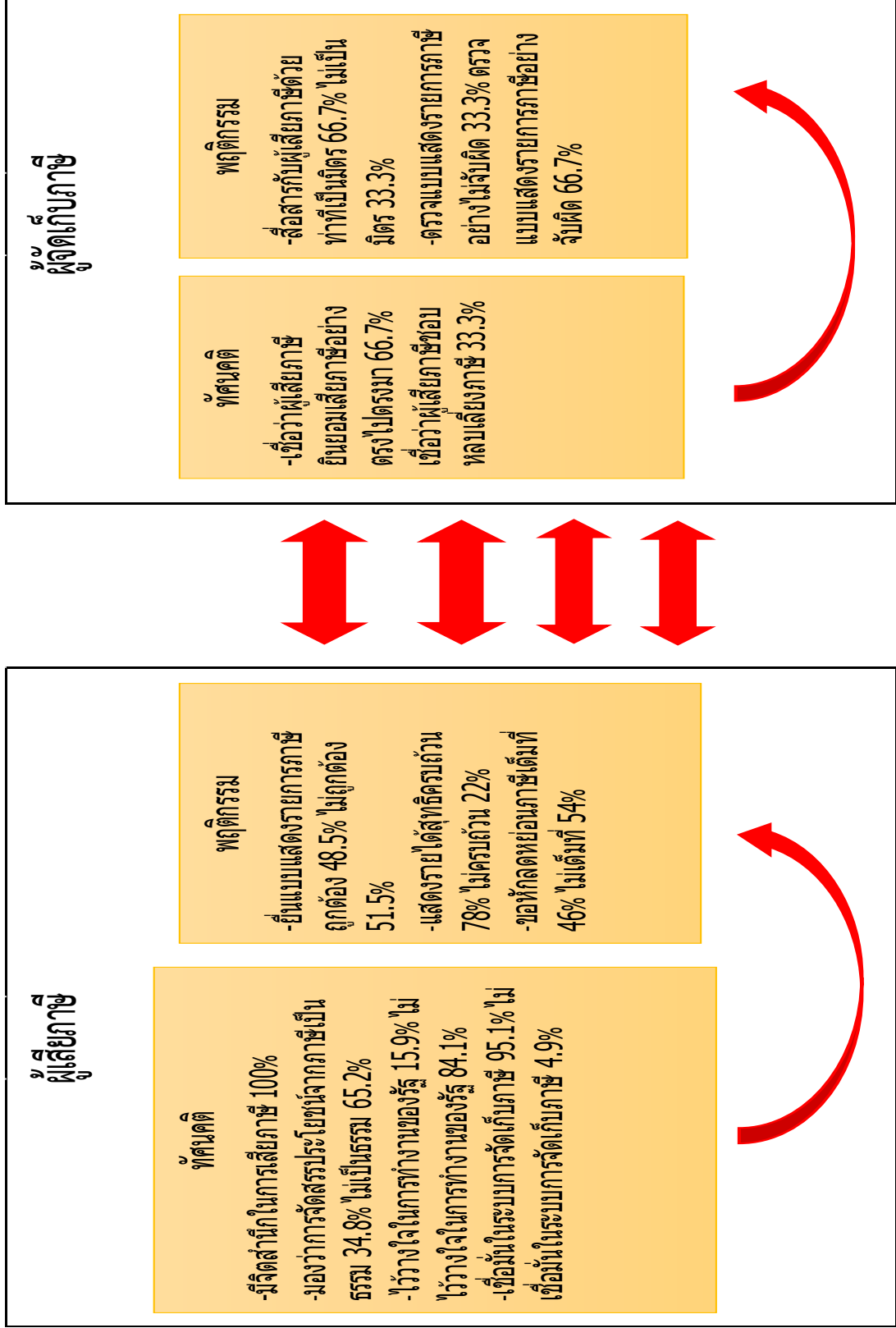
9.2 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล

การอธิบายและแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ในส่วนแรกจะแสดงให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทย และส่วนต่อมากจะจำลองให้เห็นถึงความเหมือนและแตกต่างของวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีแต่ละภูมิภาค

9.2.1 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทย

วัฒนธรรมในระบบภาษีในงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งกลายเป็นบรรทัดฐานและฝังอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี โดยที่สามารถรับรู้เข้าใจและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ

แผนภาพที่ 9.8 ทักษะคนคิดและพฤติกรรมในระบบภาษาเงินได้ดิจิทัลบุคคล

ผู้วิจัยอาจแสดงให้เห็นแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทยผ่านทางพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลดังแสดงในแผนภาพที่ 9.8 ข้างต้น ข้อมูลจากแผนภาพที่ 9.8 แสดงให้เห็นว่าในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทยนั้น ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลและผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลยังมีท่าทีและพฤติกรรม รวมไปถึงความคิดความเชื่อที่ไม่พึงประสงค์ หรือไม่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีอยู่ค่อนข้างมาก แม้ว่าในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากกว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ก็ตาม เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจะเห็นว่า มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในระบบภาษีอยู่ไม่น้อย เช่น มีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องอยู่ร้อยละ 34 มีพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนอยู่ร้อยละ 28 และมีพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนอย่างเต็มที่ตามช่องทางที่กฎหมายเปิดโอกาสไว้ให้อยู่ถึงร้อยละ 58

สำหรับในส่วนของทัศนคติของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดาพบว่าส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งไม่เอื้อให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอยู่มาก แม้ว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีมากถึงร้อยละ 97.1 แต่ยังพบว่ามีทัศนคติว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมสูงถึงร้อยละ 78.4 ของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และมีทัศนคติไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการค่อนข้างสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 93.4 ซึ่งตามทฤษฎีภาษีได้กล่าวไว้ว่ายิ่งผู้เสียภาษีมัทัศนคติในแง่ลบต่อรัฐบาลและระบบภาษียิ่งส่งผลให้ผู้เสียภาษีไม่ยินยอมเสียภาษีมากขึ้น จัดเป็นแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษี นอกจากนี้พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยเฉพาะในเรื่องการขอหักลดหย่อนภาษี โดยผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ที่กว่าร้อยละ 58 ซึ่งมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลทั้งหมดที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แสดงให้เห็นแนวโน้มพฤติกรรมในการเลี่ยงภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

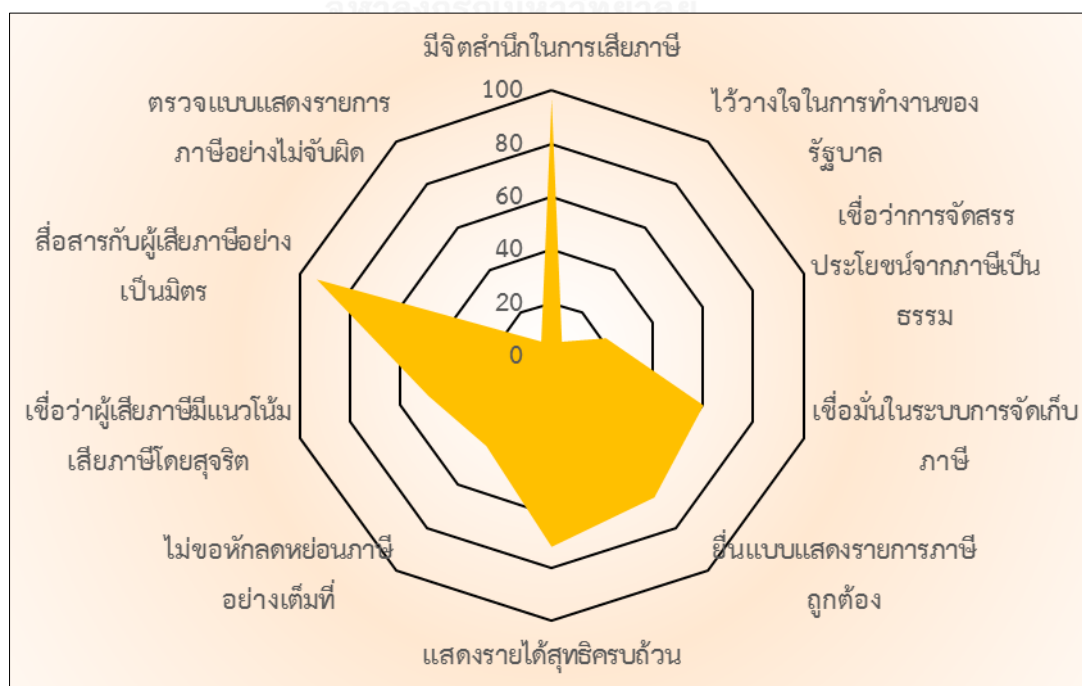
ในฝ่ายผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล แม้ว่าจะมีพฤติกรรมการสื่อสารที่เป็นมิตรกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งจัดเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เอื้อและจูงใจให้ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้นอยู่มาถึงร้อยละ 93.3 แต่ในขณะเดียวกันผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจำนวนมากถึงร้อยละ 93.3 เช่นกันที่ยังมีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างจ้องจับผิดสูงอยู่ แสดงให้เห็นว่าผู้จัดเก็บภาษีมัแนวโน้มใช้วิธีการควบคุม บังคับตรวจสอบผู้เสียภาษีอยู่ในระดับที่สูง

นอกจากนี้ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลเกินครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 51.1 ยังเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษีด้วย ซึ่งเป็นทัศนคติที่ไม่เอื้อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับผู้เสียภาษี ทัศนคติเหล่านี้อาจส่งผลให้ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลแสดงพฤติกรรมที่ไม่น่าจะส่งเสริมให้ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเต็มใจเสียภาษีมากขึ้นได้

จากภาพรวมพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลแสดงให้เห็นว่ายังมีแบบแผนพฤติกรรมและท่าทีที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษี ตลอดจนไม่เอื้ออำนวยหรือไม่จูงใจให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอยู่ค่อนข้างมากเช่นเดียวกับในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ยังมีแบบแผนพฤติกรรมและท่าทีที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษี ตลอดจนไม่เอื้ออำนวยหรือจูงใจให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอยู่น้อย ซึ่งอาจส่งผลให้รัฐจัดเก็บภาษีได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่าที่ควร พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นภาพวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทย ว่ามีแนวโน้มจะมีลักษณะของการยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น หรือ Compulsory compliance

จากพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีลักษณะเด่นคือการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างเข้มงวดและเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี แม้ว่าจะแสดงท่าทีหรือสื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างเป็นมิตรด้วยก็ตาม จึงอาจส่งผลให้ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนและยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้อง แม้ว่าตัวผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลส่วนใหญ่มีแนวโน้มจะไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาล และเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมก็ตาม และจากการที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลยังยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจอยู่น้อย เสียภาษีเพราะความจำเป็นอยู่มาก จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่

แผนภาพที่ 9.9 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล

แผนภาพที่ 9.9 แสดงให้เห็นภาพจำลองของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทย โดยจะพบว่าแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง แต่มีแนวโน้มจะขาดความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการในระดับที่สูง ตลอดจนมีแนวโน้มจะเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมด้วย และมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมขอลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่อยู่มาก ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลมีลักษณะที่ขัดแย้งกันในตัว กล่าวคือในขณะที่มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีอย่างเป็นมิตรสูง แต่ก็มีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิดสูงในขณะเดียวกัน ซึ่งจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทยน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่าที่ควรเช่นกัน

9.2.2 วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลจำแนกรายภูมิภาค

จากสมมติฐานในการศึกษาวิจัยซึ่งคาดว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีอาจมีความแตกต่างกันไปตามเขตภาษีในแต่ละภูมิภาคได้ ข้อเขียนในส่วนนี้จะนำเสนอให้เห็นว่าแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรระหว่างเขตภาษีในภูมิภาคต่างๆกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปแบบแผนพฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไว้ในตารางที่ 9.2 ในหน้าถัดไปนี้

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านจะพบว่า สำหรับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีทุกภูมิภาคมีทัศนคติในทิศทางที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แนวโน้มทัศนคติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ มีแนวโน้มจะมีจิตสำนึกในการเสียภาษีมากกว่าขาดจิตสำนึกในการเสียภาษี มีแนวโน้มจะมองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมมากกว่าเป็นธรรม มีแนวโน้มจะไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมากกว่าไว้วางใจ มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมากกว่าไม่เชื่อมั่น แต่หากพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับแนวโน้มซึ่งมีเล็กน้อยต่างกันในแต่ละภูมิภาคเขตภาษี

ในด้านของพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลพบว่า ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องทั้งหมด ซึ่งต่างจากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีภูมิภาคอื่นที่มีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องมากกว่าไม่ถูกต้อง ส่วนพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีภาคกลางมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนมากกว่าครบถ้วน ซึ่งแตกต่างจากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในภูมิภาคอื่นที่มีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิต่อครบถ้วนมากกว่า และพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีกรุงเทพมหานครและภาคเหนือมีแนวโน้มจะขอหัก

ตารางที่ 9.2 แบบแผนพฤติกรรมและทัศนคติในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลจำแนกตามเขตภาษีรายภูมิภาค

วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล		กรุงเทพมหานคร		ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล											
จิตสำนึกในการเสียภาษี	มีจิตสำนึก	23	100.0%	27	90.0%	30	96.8%	20	100.0%	32	100.0%
	ขาดจิตสำนึก	0	0.0%	3	10.0%	1	3.2%	0	0.0%	0	0.0%
	รวม	23	100.0%	30	100.0%	31	100.0%	20	100.0%	32	100.0%
ทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์	เป็นธรรม	8	33.3%	6	27.3%	2	8.7%	6	25.0%	3	13.0%
	ไม่เป็นธรรม	16	66.7%	16	72.7%	21	91.3%	18	75.0%	20	87.0%
	รวม	24	100.0%	22	100.0%	23	100.0%	24	100.0%	23	100.0%
ทัศนคติต่อการทำงานของรัฐ	ไว้วางใจ	6	19.4%	0	0.0%	2	7.1%	0	0.0%	2	6.1%
	ไม่ไว้วางใจ	25	80.6%	32	100.0%	26	92.9%	28	100.0%	31	93.9%
	รวม	31	100.0%	32	100.0%	28	100.0%	28	100.0%	33	100.0%
ความเชื่อมั่นในระบบการ	เชื่อมั่น	14	51.9%	17	51.5%	22	73.3%	14	56.0%	21	67.7%
	ไม่เชื่อมั่น	13	48.1%	16	48.5%	8	26.7%	11	44.0%	10	32.3%
	รวม	27	100.0%	33	100.0%	30	100.0%	25	100.0%	31	100.0%
การยื่นแบบแสดงรายการ	ถูกต้อง	0	0.0%	26	65.0%	36	92.3%	35	92.1%	35	85.4%
	ไม่ถูกต้อง	42	100.0%	14	35.0%	3	7.7%	3	7.9%	6	14.6%
	รวม	42	100.0%	40	100.0%	39	100.0%	38	100.0%	41	100.0%
การแสดงรายได้สุทธิ	ครบถ้วน	25	59.5%	13	32.5%	27	69.2%	38	100.0%	41	100.0%
	ไม่ครบถ้วน	17	40.5%	27	67.5%	12	30.8%	0	0.0%	0	0.0%
	รวม	42	100.0%	40	100.0%	39	100.0%	38	100.0%	41	100.0%
พฤติกรรมการหลีกเลี่ยง	ไม่เต็มที่	27	64.3%	16	40.0%	27	69.2%	0	0.0%	14	34.1%
	เต็มที่	15	35.7%	24	60.0%	12	30.8%	38	100.0%	27	65.9%
	รวม	42	100.0%	40	100.0%	39	100.0%	38	100.0%	41	100.0%
ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล											
ทัศนคติต่อผู้เสียภาษี	เสียภาษีสุจริต	3	33.3%	6	66.7%	5	55.6%	4	44.4%	4	44.4%
	ชอบหลีกเลี่ยง	6	66.7%	3	33.3%	4	44.4%	5	55.6%	5	55.6%
	รวม	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%
พฤติกรรมการสื่อสาร	เป็นมิตร	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	6	66.7%
	ไม่เป็นมิตร	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	3	33.3%
	รวม	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%
พฤติกรรมการตรวจแบบ	ไม่จับผิด	0	0.0%	3	33.3%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
	จับผิด	9	100.0%	6	66.7%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%
	รวม	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%	9	100.0%

ลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าไม่เต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในภูมิภาคอื่นๆซึ่งมีแนวโน้มพฤติกรรมไปในทิศทางตรงกันข้าม

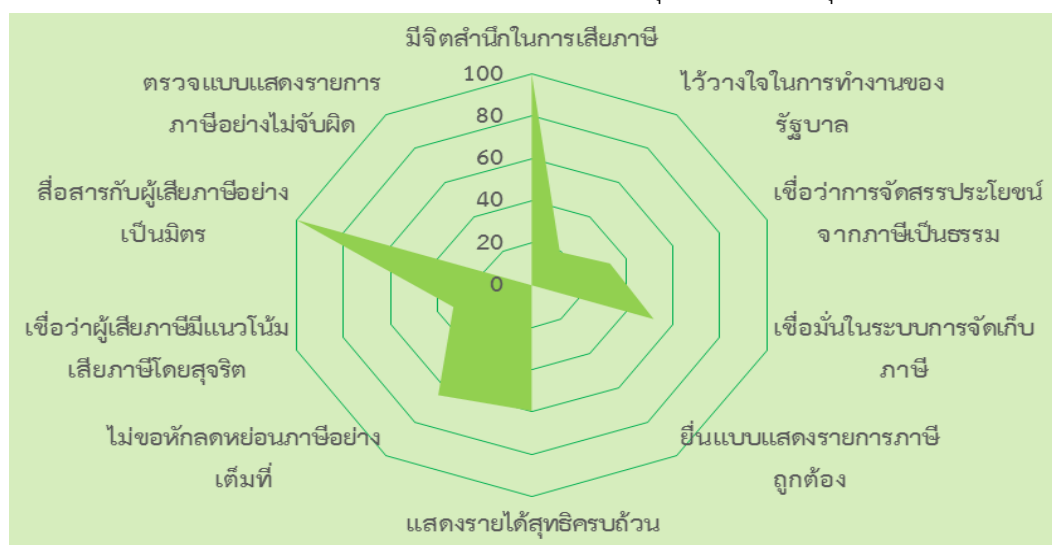
สำหรับผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลพบว่า ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ปฏิบัติงานในเขตภาษีภาคกลางและภาคเหนือมีความโน้มเอียงจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะเสียภาษีอย่างสุจริต ตรงไปตรงมา ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีภูมิภาคอื่น ๆ มีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีชอบหลบเลี่ยงภาษี สำหรับพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลพบว่าไม่มีความแตกต่างกันในทุกภูมิภาค กล่าวคือ มีแนวโน้มจะสื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าที่เป็นมิตร แต่กลับมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิดมากกว่า

ในภาพรวมแล้วแสดงให้เห็นว่า แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลในแต่ละภูมิภาคนั้นส่วนใหญ่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทยในแต่ละภูมิภาคอาจเป็นตัวแทนลักษณะท่าทีและพฤติกรรม หรือในวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้เรียกว่าวัฒนธรรมในระบบภาษี ของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นถึงภาพของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีสำหรับแต่ละเขตภาษีในทุกภูมิภาคดังต่อไปนี้

(ก) เขตภาษีกรุงเทพมหานคร

แผนภาพที่ 9.10 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีกรุงเทพมหานครมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง แต่มีแนวโน้มจะไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีไม่ถูกต้องด้วย ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีกรุงเทพมหานครมีลักษณะเด่น คือ มีแนวโน้มจะตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิด และมีแนวโน้มจะเชื่อว่าผู้เสียภาษีชอบหลบเลี่ยงภาษีอีกด้วย

แผนภาพที่ 9.10 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีกรุงเทพมหานคร

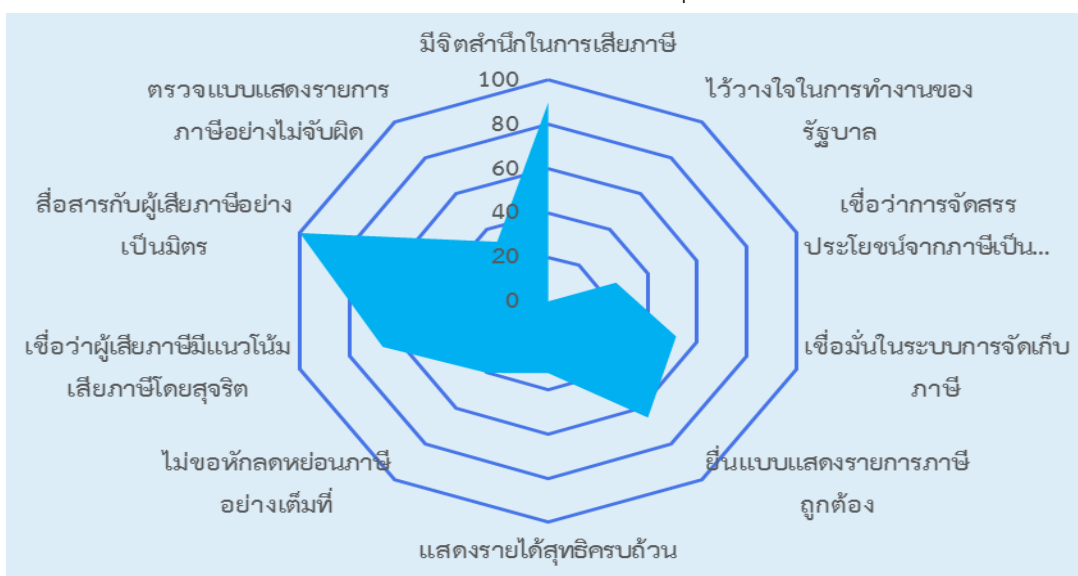

(ข) เขตภาษีภาคกลาง

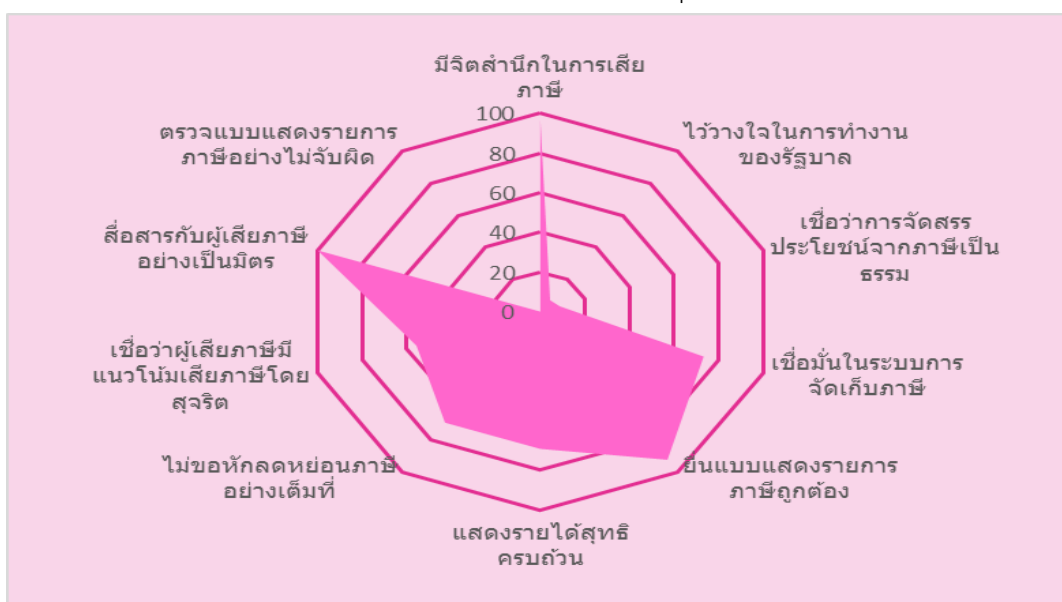
แผนภาพที่ 9.11 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีภาคกลางมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง แต่มีแนวโน้มจะไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ เช่นเดียวกับกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีกรุงเทพมหานคร ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคกลางมีลักษณะเด่น คือ มีแนวโน้มจะตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิด แต่กลับมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมสื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าทีที่เป็นมิตร

แผนภาพที่ 9.11 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีภาคกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 9.12 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีภาคเหนือ

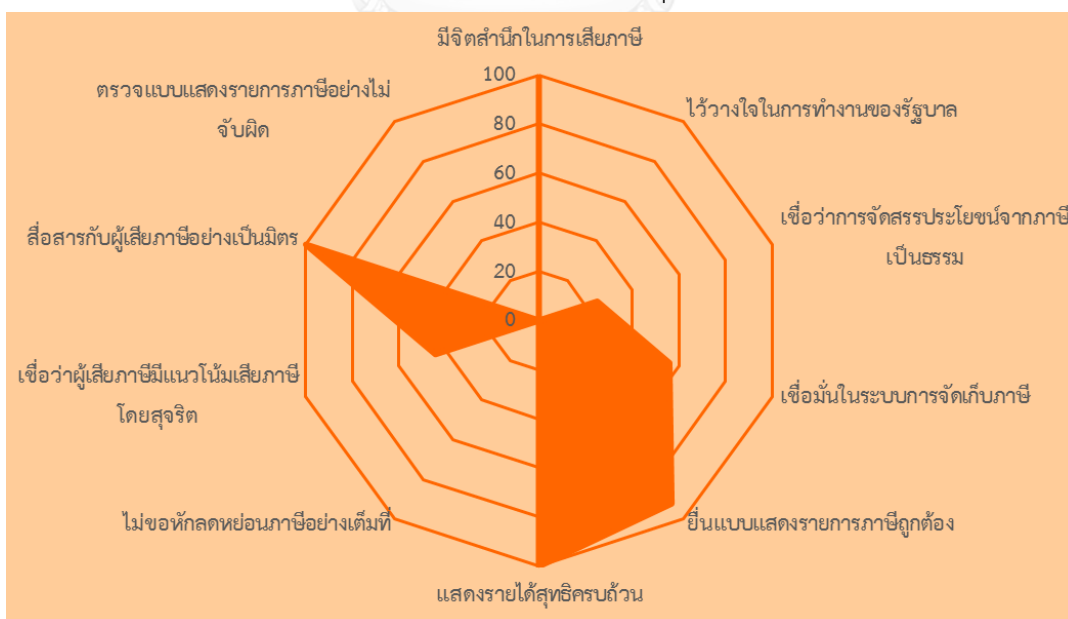
(ค) เขตภาษีภาคเหนือ

แผนภาพที่ 9.12 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีภาคเหนือมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง ตลอดจนมีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีสูงด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีภาคเหนือยังมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องในระดับสูงอีกด้วย ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคเหนือมีลักษณะเด่น คือ มีแนวโน้มจะตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิด แต่กลับมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าทีที่เป็นมิตร

(ง) เขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภาพที่ 9.13 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง แต่กลับมีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการเลย เมื่อพิจารณาที่พฤติกรรมของผู้เสียภาษีพบว่า มีลักษณะเด่นคือมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนและยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้อง ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะเด่น คือ มีแนวโน้มจะตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิด แต่กลับมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าทีที่เป็นมิตร

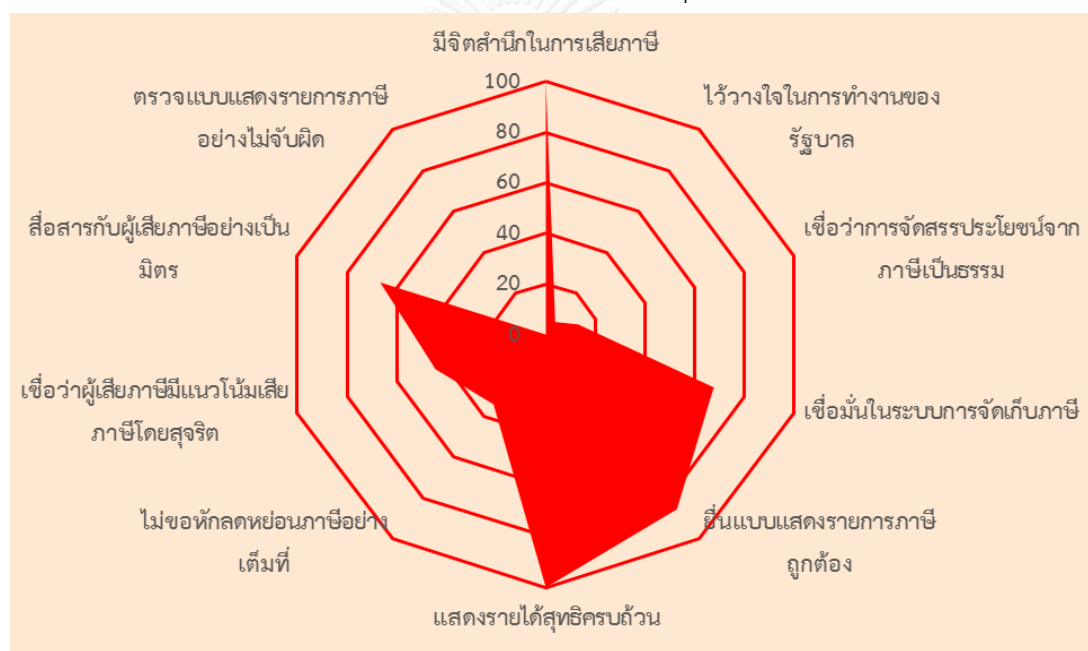
แผนภาพที่ 9.13 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลในเขตภาษีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(จ) เขตภาษีภาคใต้

แผนภาพที่ 9.14 แสดงให้เห็นว่าในเขตภาษีภาคใต้มีลักษณะเด่นคือ ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มมีจิตสำนึกในการเสียภาษีสูง มีแนวโน้มจะเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี แต่กลับมีแนวโน้มไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ เมื่อพิจารณาที่พฤติกรรมของผู้เสียภาษีพบว่า มีลักษณะเด่นคือมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนและยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้อง แต่ก็มีแนวโน้มจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภาคใต้มีลักษณะเด่นไม่แตกต่างจากผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีภูมิภาคอื่นๆ คือ มีแนวโน้มจะตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิด แต่กลับมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการสื่อสารกับผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วยท่าทีที่เป็นมิตร

แผนภาพที่ 9.14 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลเขตภาษีภาคใต้

โดยสรุปแล้วจะพบว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลแต่ละภาคมีรูปแบบที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันไปในแต่ละมิติ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลในแต่ละเขตภาษีล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทย โดยมีจุดเด่นไม่ต่างกันในฝ่ายผู้จัดเก็บภาษี คือ ผู้จัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีอย่างจ้องจับผิดซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพของวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น

บทที่ 10

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ข้อเขียนในส่วนต่อไปนี้เป็นสรุปภาพรวมที่ได้จากศึกษาครั้งนี้ โดยส่วนแรกจะเป็นการสรุปผลการวิจัย ส่วนถัดมาเป็นการอภิปรายข้อค้นพบที่มีนัยต่อแนวคิดทางวิชาการว่าด้วยวัฒนธรรมในระบบภาษี และส่วนสุดท้ายเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการวิจัย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

10.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยในเรื่องวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีและความเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของประเทศไทย นอกจากนี้ยังต้องการศึกษากระบวนการวัฒนธรรมในระบบภาษีและตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดเก็บภาษีของไทยเช่น ปัญหาการหลบเลี่ยงภาษี ปัญหาคอร์รัปชันในระบบภาษี ปัญหาการยินยอมจ่ายภาษี รวมทั้งการจัดเก็บภาษีได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ตลอดจนปัจจัยที่อาจส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมในระบบภาษีรูปแบบต่างๆ และท้ายที่สุดเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ระบบภาษี 2 ระบบ ได้แก่ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ 1. ผู้เสียภาษี และ 2. ผู้จัดเก็บภาษี โดยมีพื้นที่วิจัยหลักคือ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ กรมสรรพากร ที่สุ่มคัดเลือกมาจาก 5 ภูมิภาคของประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 15 แห่ง

ฝ่ายผู้เสียภาษี ประกอบไปด้วยผู้เสียภาษีหลักทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล ทั้งนี้ในการคัดเลือกประชากรที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจะจัดเก็บข้อมูลตามพื้นที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่แต่ละแห่งที่ได้คัดเลือกไว้ข้างต้น โดยในการจัดเก็บข้อมูลจะคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และกลุ่มตัวอย่างที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รวมทั้งสิ้น 400 คน ฝ่ายผู้จัดเก็บภาษี และใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูล ในส่วนของผู้จัดเก็บภาษี ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยจัดเก็บย่อยทั้ง 15 แห่ง ฝ่ายละ 1 คนต่อพื้นที่วิจัย รวมทั้งสิ้น 45 คน โดยได้ทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2555 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2556 ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

10.1.1 พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียหาย

ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้เสียหายมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องร้อยละ 48.5 แสดงรายได้สุทธิครบถ้วนร้อยละ 78 ขอหักลดหย่อนภาษีไม่เต็มที่ร้อยละ 54 มีจิตสำนึกในการเสียภาษীর้อยละ 100 มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมร้อยละ 34.8 ไว้วางใจต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 15.9 และเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษীর้อยละ 95.1

ในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้เสียหายมีพฤติกรรมยื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างถูกต้องร้อยละ 66 แสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนร้อยละ 72 ขอหักลดหย่อนภาษีไม่เต็มที่ร้อยละ 42 มีจิตสำนึกในการเสียภาษীর้อยละ 97.1 มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมร้อยละ 21.6 ไม่ไว้วางใจต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการร้อยละ 93.4 และเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษীর้อยละ 60.3

10.1.2 พฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษี

ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้จัดเก็บภาษีสื่อสารกับผู้เสียหายอย่างเป็นมิตรร้อยละ 66.7 ตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียหายโดยไม่จ้องจับผิดร้อยละ 33.3 และเชื่อว่าผู้เสียหายมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมาร้อยละ 66.7

ในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้จัดเก็บภาษีสื่อสารกับผู้เสียหายอย่างเป็นมิตรร้อยละ 93.3 ตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียหายโดยไม่จ้องจับผิดร้อยละ 6.7 และเชื่อว่าผู้เสียหายมีแนวโน้มจะเสียภาษีโดยสุจริต ตรงไปตรงมาร้อยละ 48.9

10.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติในระบบภาษี

ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียหายที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

(1) พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีกับทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี โดยพบว่าผู้เสียหายที่มีทัศนคติว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมมีแนวโน้มยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่า

(2) พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้กับทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ โดยพบว่าผู้เสียภาษีที่มีทัศนคติไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีแนวโน้มยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่า

(3) พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี โดยพบว่าผู้เสียภาษีที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีเป็นธรรมมีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่า

(4) พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ โดยพบว่าผู้เสียภาษีที่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่า

สำหรับฝ่ายผู้จัดเก็บภาษีนั้น ไม่พบว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล พฤติกรรมและทัศนคติของผู้เสียภาษีที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

(1) พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี โดยพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่เป็นธรรมมีแนวโน้มแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่า

(2) พฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิต่อความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี โดยพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนมากกว่า

(3) พฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีกับความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี โดยพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมีแนวโน้มจะไม่ขอหักลดหย่อนอย่างเต็มที่มากกว่า

สำหรับฝ่ายผู้จัดเก็บภาษีนั้น ไม่พบว่าพฤติกรรมและทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

10.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีกับพฤติกรรมในระบบภาษี

ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เสียภาษี ได้แก่

(1) อายุ พบว่าผู้เสียภาษีที่มีอายุมากมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า

- (2) ระดับการศึกษา พบว่าผู้เสียภาษีที่มีการศึกษาในระดับที่สูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (3) สถานภาพสมรส พบว่าผู้เสียภาษีที่มีสถานภาพสมรสมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (4) ระดับรายได้ พบว่าผู้เสียภาษีที่มีรายได้ในระดับที่สูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (5) แหล่งรายได้ พบว่าผู้เสียภาษีที่มีรายได้จากเงินเดือนแหล่งเดียวมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีที่มีอิทธิพลต่อผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาพบว่ามีเพียงปัจจัยเดียว ได้แก่ ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตภาษี โดยพบว่าผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติงานในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจระดับปานกลางและสูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมไม่เอื้อหรือจูงใจให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจเพิ่มขึ้น

ในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เสียภาษี ได้แก่

- (1) ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ พบว่าผู้เสียภาษีในเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ภาษีระดับต่ำมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (2) ประเภทธุรกิจ พบว่าธุรกิจบริการมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (3) การมีบริษัทในเครือ พบว่านิติบุคคลที่ไม่มีบริษัทในเครือมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (4) การขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล พบว่านิติบุคคลที่ไม่ได้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (5) การมีประวัติเสียภาษีไม่ถูกต้อง พบว่านิติบุคคลที่ไม่เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า

สำหรับฝ่ายผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น ไม่พบว่ามีปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีตัวใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

10.1.5 แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษี

แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาพบว่ามีลักษณะแบบ compulsory compliance หรือการยินยอมเสียภาษีเพราะความจำเป็น นอกจากนี้ยังมีแบบแผนที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เสียภาษีอยู่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมกรณียื่นแบบแสดงรายการภาษีที่ไม่ถูกต้อง และทัศนคติที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐ นอกจากนี้ยังมีแบบแผนที่ไม่จงใจให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจของผู้จัดเก็บภาษีอยู่ด้วย โดยเฉพาะเรื่องของการเชื่อว่าผู้เสียภาษีมิแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี

แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลพบว่ามีลักษณะของแบบ compulsory compliance หรือการยินยอมเสียภาษีเพราะความจำเป็นเช่นกัน แบบแผนที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เสียภาษีมียุ่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะพฤติกรรมกรณียื่นแบบแสดงรายการภาษีอย่างเต็มที่ และทัศนคติที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐ นอกจากนี้ยังมีแบบแผนที่ไม่จงใจให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจของผู้จัดเก็บภาษีอยู่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างจริงจังจับผิดและการเชื่อว่าผู้เสียภาษีมิแนวโน้มจะหลบเลี่ยงภาษี

อย่างไรก็ตามแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทยมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เสียภาษีของไทยได้แก่ การไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาล ซึ่งตามทฤษฎีภาษีกล่าวไว้ว่าหากประชาชนเกิดความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลมากขึ้นจะส่งผลให้เกิดการยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้น อันอาจทำให้รัฐจัดเก็บภาษีได้มากยิ่งขึ้นเช่นกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10.1.6 ความแตกต่างของแบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีในแต่ละภูมิภาค

แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในแต่ละภูมิภาคพบที่มีความเหมือนและแตกต่างกันดังนี้ โดยมีปัจจัยที่มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การแสดงรายได้สุทธิ การมีจิตสำนึกในการเสียภาษี ทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี และพฤติกรรมกรณีสื่อสารกับผู้เสียภาษี สำหรับปัจจัยอื่น ๆ มีความแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค

แบบแผนวัฒนธรรมในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลในแต่ละภูมิภาคพบที่มีความเหมือนและแตกต่างกันดังนี้ โดยมีปัจจัยที่มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ทัศนคติในด้านต่างๆของผู้เสียภาษี ตั้งแต่การมีจิตสำนึกในการเสียภาษี ทัศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์ ทัศนคติต่อการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี พฤติกรรมกรณีสื่อสารกับผู้เสียภาษี และพฤติกรรมกรณียื่นแบบแสดงรายการภาษี สำหรับปัจจัยอื่น ๆ มีความแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค

10.2 อภิปรายผล : ข้อค้นพบที่มีนัยต่อแนวคิดทางวิชาการว่าด้วยวัฒนธรรมในระบบภาษี

ข้อเขียนในส่วนต่อไปนี้จะทำการอภิปรายผลจากการศึกษาในครั้งนี้ โดยจะอภิปรายข้อค้นพบว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนทัศนคติของผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีในประเด็นทางวิชาการต่างๆดังต่อไปนี้

10.2.1 จริยธรรมในการเสียภาษี

แนวคิดทางวิชาการในเรื่องจริยธรรมในการเสียภาษีได้กล่าวไว้ว่า จริยธรรมในการเสียภาษีส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการยินยอมเสียภาษีของผู้เสียภาษี ยิ่งผู้เสียภาษีมีจริยธรรมในการเสียภาษีมาก ระดับการยินยอมเสียภาษีให้รัฐจะยิ่งสูงขึ้น

ผลจากการศึกษาแบบแผนพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในแง่ของจริยธรรมในการเสียภาษีครั้งนี้พบว่า จริยธรรมในการเสียภาษีหรือจิตสำนึกต่อการเสียภาษีของผู้เสียภาษี ทั้งในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ไม่ได้ส่งผลให้ผู้เสียภาษีมีแบบแผนพฤติกรรมในระบบภาษีที่แตกต่างกันแต่อย่างใด ผู้เสียภาษีที่มีจิตสำนึกต่อการเสียภาษีไม่ได้มีพฤติกรรมการแสดงรายการภาษี พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี และพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีแตกต่างกับผู้เสียภาษีที่ขาดจิตสำนึกต่อการเสียภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างระบบภาษีจะพบว่า ในกลุ่มผู้เสียภาษีที่มีจิตสำนึกในการเสียภาษีนั้น ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มจะแสดงรายได้สุทธิครบถ้วนและไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่มากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ในขณะที่ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มจะยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้องมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

แม้ว่าข้อค้นพบจากการศึกษาในเรื่องจริยธรรมของผู้เสียภาษีทั้งในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลไม่อาจสรุปได้ว่า กลุ่มผู้เสียภาษีที่มีจริยธรรมในการเสียภาษีหรือมีจิตสำนึกต่อการเสียภาษีมีพฤติกรรมการยินยอมเสียภาษีแตกต่างจากกลุ่มผู้เสียภาษีที่ขาดจริยธรรมในการเสียภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการเปรียบเทียบในบทที่ 5 และบทที่ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีที่มีจริยธรรมในการเสียภาษีสูงกว่าหรือมีจิตสำนึกในการเสียภาษี กลับมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีต่ำกว่าผู้เสียภาษีที่ขาดจิตสำนึกในการเสียภาษีเล็กน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alm and Torgler (2004) Belkaoui (2004) Torgler (2007) และ Molero and Pujol (2011) และไม่สามารถยืนยันแนวคิดทางวิชาการในเรื่องจริยธรรมในการเสียภาษีได้ว่าส่งผลให้เกิดพฤติกรรมพึงประสงค์หรือยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้นได้

10.2.2 ทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษี

แนวคิดทางวิชาการเกี่ยวกับภาษีเชื่อว่าทศนคติของประชาชนที่มีต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมัทธิพลต่อการตัดสินใจเสียภาษีหรือไม่เสียภาษีได้ หากระบบภาษีไม่มีความยุติธรรมในความรู้สึกของผู้เสียภาษี ไม่ว่าจะเป็นในด้านจำนวนภาษีที่ต้องจ่าย หรืออัตราภาษีเปรียบเทียบกับผู้อื่นก็ตาม อาจชักจูงให้ผู้เสียภาษีหนีภาษีได้ (Hormans, 1961) ความยุติธรรมและชอบธรรมของระบบภาษี รวมทั้งเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจเสียภาษีให้กับรัฐ หากภาษีไม่มีความยุติธรรม ไม่เป็นธรรมในความรู้สึกของผู้เสียภาษี ไม่ว่าจะ เป็นในด้านจำนวนภาษีที่ต้องจ่าย หรืออัตราภาษีที่ต้องจ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นก็ตาม อาจชักจูงให้ผู้เสียภาษีตัดสินใจโกงภาษีหรือไม่ยินยอมจ่ายภาษีให้กับรัฐ (Torgler, 2007)

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าทศนคติต่อการจัดสรรประโยชน์จากภาษีว่ามีความเป็นธรรมหรือไม่ในความคิดของผู้เสียภาษี แม้ว่าจะไม่ได้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีก็ตามแต่ทำให้พบแนวโน้มว่า ผู้เสียภาษีเงินได้ทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีมีความเป็นธรรมมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า เช่น แสดงรายได้สุทธิต่างถูกต้องมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มองว่าการจัดสรรประโยชน์ในระบบภาษีไม่เป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Spicer and Becker(1980) และเป็นที่ยืนยันแนวคิดทางวิชาการในเรื่องของการรับรู้ถึงความยุติธรรมของระบบภาษีได้ว่า ยิ่งผู้เสียภาษีรับรู้ว่าการจัดสรรประโยชน์มีความเป็นธรรมมากเท่าใดยิ่งส่งผลให้มีแนวโน้มจะยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้น

10.2.3 ทศนคติของผู้เสียภาษีต่อรัฐบาลและข้าราชการ

ประชาชนจะเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานของรัฐบาล หากเจ้าหน้าที่รัฐจัดเก็บภาษีอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวมทั้งนำเงินภาษีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ แนวคิดทางวิชาการในเรื่องดังกล่าวได้ระบุไว้ว่าทศนคติของประชาชนผู้เสียภาษีที่มีต่อรัฐบาล หน่วยจัดเก็บภาษี และเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชน หากประชาชนมีทศนคติเชิงบวกต่อรัฐบาลและต่อผู้จัดเก็บภาษี ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีความเต็มใจที่จ่ายภาษีให้กับรัฐได้มากกว่า (Smith & Stalans, 1991; Smith, 1992) ในขณะเดียวกันก็เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบังคับจัดเก็บภาษีของรัฐด้วย ทศนคติของประชาชนที่มีต่อรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในเรื่องของการบริหารประเทศด้วยความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ สามารถจัดบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อสังคมโดยรวมได้ ต่างส่งผลต่อการยินยอมจ่ายภาษีโดยสมัครใจทั้งสิ้น

ผลจากการศึกษาวัฒนธรรมในระบบภาษีครั้งนี้ แม้ว่าจะไม่ได้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลก็ตามแต่ทำให้พบแนวโน้มว่า ผู้เสียภาษีเงินได้ทั้งในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ไว้วางใจในการทำงานของ

รัฐบาลมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษี โดยเฉพาะการแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้ที่ไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาล ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดทางภาษีในเรื่องทัศนคติต่อรัฐบาล จึงเป็นการยืนยันแนวคิดทางวิชาการในเรื่องดังกล่าวว่าหากประชาชนมีความรู้สึกไว้วางใจ มีความคิดเชิงบวกต่อรัฐบาล อาจส่งผลให้ยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากยิ่งขึ้น

10.2.4 ความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี

ความเชื่อมั่นในระบบภาษีจะเกิดขึ้นได้จากการที่หน่วยจัดเก็บภาษีสามารถบังคับใช้กฎหมายภาษีได้อย่างจริงจังและคงเส้นคงวา จนกระทั่งตัวแสดงต่างๆที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียภาษีหรือผู้จัดเก็บภาษีเชื่อมั่นว่าจะไม่มีใครสามารถหนีภาษีได้โดยไม่ถูกตรวจพบและลงโทษทางกฎหมาย (จรัส สุวรรณมาลา, 2555) หากระบบภาษีมีความเชื่อมั่นสูงอาจส่งผลให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีได้มากขึ้น

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ โดยเฉพาะในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากกว่าเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษี ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการแสดงรายได้สุทธิอย่างครบถ้วนและไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ก็ตาม ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น จึงเป็นการยืนยันแนวคิดทางวิชาการดังกล่าวว่า ยิ่งผู้เสียภาษีมีความเชื่อมั่นในระบบการจัดเก็บภาษีมากเท่าใด ยิ่งมีแนวโน้มจะยินยอมเสียภาษีมากขึ้นเท่านั้น

10.2.5 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษี

ในการศึกษาครั้งนี้พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลหลายประการดังนี้

- (1) อายุ ผลการศึกษานี้พบว่าผู้เสียภาษีที่มีอายุมากมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Torgler(2007) ที่ว่าผู้เสียภาษีที่มีอายุมากจะมีระดับการยินยอมเสียภาษีสูงกว่าผู้เสียภาษีที่มีอายุน้อยกว่า
- (2) ระดับการศึกษา ผลการศึกษานี้พบว่าผู้เสียภาษีที่มีการศึกษาในระดับที่สูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Torgler(2007) และแนวคิดทางวิชาการในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของผู้เสียภาษีกับการยินยอมเสียภาษีที่ระบุว่าระดับการศึกษาของผู้เสียภาษีมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการยินยอมเสียภาษี ผู้เสียภาษีที่มีการศึกษาสูงจะมียินยอมเสีย

ภาษีให้กับรัฐในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถในการมองเห็นโอกาสในการหลบเลี่ยงภาษีมากกว่าเนื่องจากมีความรู้ทางกฎหมายมากกว่า

- (3) สถานภาพสมรส ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้เสียภาษีที่มีสถานภาพสมรสมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า ซึ่งมีความแตกต่างกับงานศึกษาก่อนหน้านี้ของ Tittle(1980) ซึ่งพบว่าผู้เสียภาษีที่มีสถานภาพสมรสมีแนวโน้มจะมีระดับการยินยอมเสียภาษีต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ เช่น โสด หม้าย หรือหย่าร้าง อย่างไรก็ตามงานศึกษาดังกล่าวได้วิจัยกับประชาชนในสหรัฐอเมริกาซึ่งอาจมีลักษณะทางสังคมที่แตกต่างจากสังคมไทย จึงไม่อาจยืนยันได้ว่าสถานภาพสมรสลักษณะใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีน้อยกว่ากัน
- (4) ระดับรายได้ ผลการศึกษาพบว่าผู้เสียภาษีที่มีรายได้ในระดับที่สูงมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า ซึ่งสอดคล้องแนวคิดทางวิชาการที่กล่าวว่าผู้เสียภาษีที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าจะมีระดับการยินยอมเสียภาษีที่สูงกว่าเนื่องจากความเสียหายหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการถูกจับได้มีสูงกว่าผู้เสียภาษีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าหรือมีรายได้น้อยกว่า

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้จัดเก็บภาษีต่อไปนี้เป็นข้อค้นพบที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่อาจทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาปัจจัยเหล่านี้เพิ่มขึ้นต่อไป ได้แก่

- (1) แหล่งรายได้ พบว่าผู้เสียภาษีที่มีรายได้จากเงินเดือนแหล่งเดียวมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (2) ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ พบว่าผู้เสียภาษีในเขตที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ภาษีระดับต่ำมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (3) ประเภทธุรกิจของนิติบุคคล พบว่าธุรกิจบริการมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (4) การมีบริษัทในเครือ พบว่านิติบุคคลที่ไม่มีบริษัทในเครือมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า
- (5) การขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล พบว่านิติบุคคลที่ไม่ได้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า

- (6) การมีประวัติเสียภาษีไม่ถูกต้อง พบว่านิติบุคคลที่ไม่เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้องมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมพึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่า

10.2.6 แรงจูงใจในการเสียภาษี

แนวคิดทางวิชาการในเรื่องการสร้างแรงจูงใจในการเสียภาษีได้กล่าวไว้ว่าการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับประชาชนในการเสียภาษีจะช่วยกระตุ้นพฤติกรรมเชิงบวกได้ดีกว่าการสร้างแรงจูงใจเชิงลบ เช่น การลงโทษหรือการบังคับอย่างเข้มงวด (Nuttin & Greenwald, 1968) ผลจากการศึกษาในเรื่องแรงจูงใจในการเสียภาษีสะท้อนออกมาทางพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีซึ่งพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว และอาจยืนยันแนวคิดทางวิชาการดังกล่าวด้วย

โดยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผู้จัดเก็บภาษีมีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีอย่างไม่จ้องจับผิดสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 60 ซึ่งจัดเป็นการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับผู้เสียภาษี เปรียบเทียบกับผู้จัดเก็บภาษีเงินได้ในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมไม่จ้องจับผิดผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่เพียงร้อยละ 6.7 เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมตรวจแบบแสดงรายการภาษีผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างจ้องจับผิดสูงถึงร้อยละ 93.3 ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจเชิงลบให้กับผู้เสียภาษีมากกว่า

เมื่อพิจารณาร่วมกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เสียภาษีในระบบภาษี เช่น ยื่นแบบแสดงรายการภาษีถูกต้อง แสดงรายได้สุทธิครบถ้วน และไม่ขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่ ทำให้พบว่าในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้เสียภาษีมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระบบภาษีที่น่าจะสูงกว่าผู้เสียภาษีในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ดังที่ผู้วิจัยแสดงไว้ในแผนภาพที่ และ ในบทที่ 9 ข้างต้น

10.3 ข้อเสนอแนะ

ในส่วนของการข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยขอเสนอใน 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีวิจัย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้

10.3.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีวิจัย

ข้อเสนอแนะประการแรกจะเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดอ่อนของวิธีการวิจัย โดยในงานวิจัยครั้งนี้พบว่ามีความจุดอ่อนในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อจำกัดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เนื่องด้วยประชากรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายผู้เสียภาษีที่มีจำนวนมาก จำนวนเป็นหลักล้านคน จึงเป็นจุดที่อาจถูกห้วงดังได้มากถึงความเป็นตัวแทนของข้อมูล แม้ว่าผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่รัดกุมแล้วก็ตาม หาก

มีการต่อยอดงานวิจัยในลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยชิ้นนี้ อาจพิจารณาการเพิ่มกลุ่มตัวอย่างผู้เสียภาษีในแต่ละระบบภาษีให้มากขึ้น

2. เครื่องมือวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแบบสำรวจพฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ควรมีการเพิ่มข้อคำถามเกี่ยวกับจำนวนภาษีที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้จ่ายจริง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เสียภาษี ตลอดจนรายได้ที่อยู่นอกระบบภาษีของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล เพื่อที่จะนำมาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในเรื่องการแสดงรายได้สุทธิได้แม่นยำมากยิ่งขึ้น และควรเพิ่มการวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีให้มากขึ้น

3. วิธีวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบจุดอ่อนของวิธีวิเคราะห์ในส่วนของผู้จัดเก็บภาษี ในเรื่องของการสรุปแบบแผนพฤติกรรมของผู้เสียภาษี ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นในเชิงกลุ่ม (Collective data) เช่น ข้อมูลสะท้อนจากผู้เสียภาษีเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดเก็บภาษีของผู้จัดเก็บภาษีในแต่ละเขตภาษีย่อย ทำให้ข้อมูลที่ได้มีลักษณะเป็นความเห็นของผู้เสียภาษีต่อกลุ่มผู้จัดเก็บภาษีในเขตภาษีย่อยนั้นๆ และข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัว (Individual data) เช่น ข้อมูลในเรื่องทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษีแต่ละคนที่มีต่อผู้เสียภาษี ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล ที่ไม่อาจถามความคิดเห็นของผู้เสียภาษีที่มีต่อผู้เสียภาษีแต่ละคนที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ เนื่องจากผู้เสียภาษีอาจไม่ได้ติดต่อกับผู้จัดเก็บภาษีรายนั้นๆ ดังนั้นในงานวิจัยต่อไปควรพิจารณาถึงวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีด้วยข้อมูลที่มีลักษณะเดียวกัน จะทำให้ความแม่นยำตรงของผลการวิเคราะห์สูงขึ้น

10.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

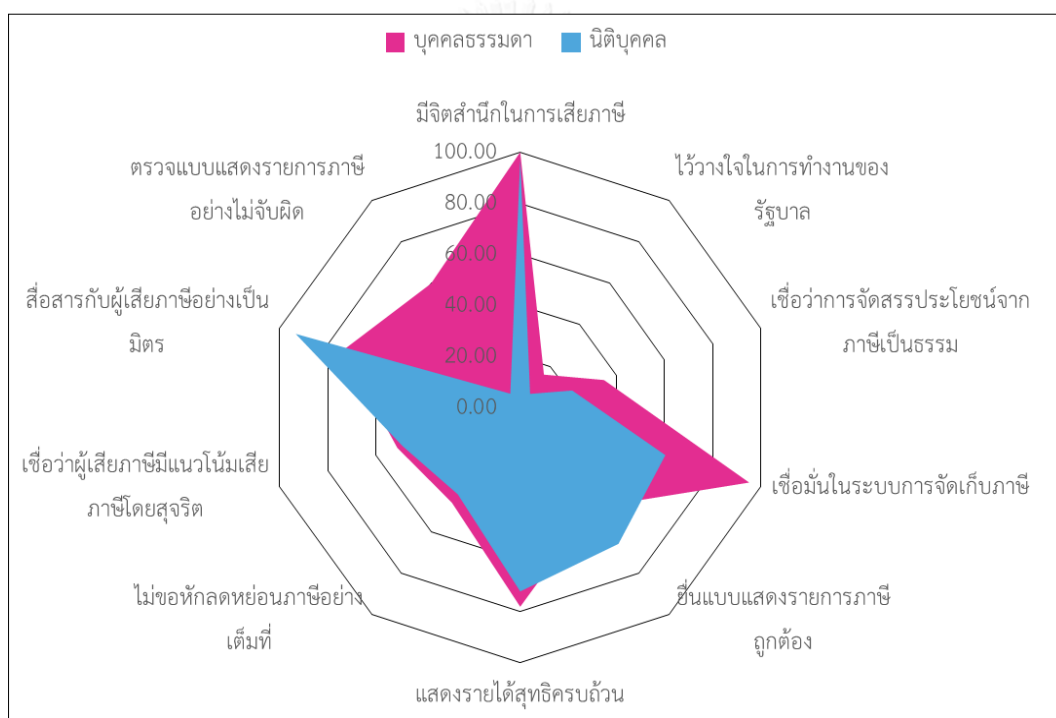
วัฒนธรรมในระบบภาษีเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีซึ่งเป็นรายได้หลักของรัฐ กล่าวอีกนัยหนึ่งการที่วัฒนธรรมการเสียภาษีและ การจัดเก็บภาษีเป็นไปในทางที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของรัฐ ยิ่งส่งผลให้รัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย มีรายได้จากภาษีมากขึ้น และสามารถนำรายได้ไปใช้พัฒนาประเทศ จัดบริการสาธารณะต่างๆ ให้กับประชาชนได้ต่อไป

จากผลการวิจัยที่เสนอไว้ในส่วนก่อนหน้า ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยในปัจจุบันยังมีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ทัศนคติที่ไม่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอยู่ค่อนข้างมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน จากแผนภาพที่ 10.1 จะพบว่าผู้เสียภาษีเงินได้ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลยังขาดความไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลในระดับที่สูง นอกจากนี้ยังเชื่อว่าการจัดสรรประโยชน์จากภาษีไม่มีความเป็นธรรมอยู่มากด้วย แต่ผู้เสียภาษีกลับมีพฤติกรรมแสดงรายได้สุทธิต่อรัฐบาลในระดับที่มากเช่นกัน ในขณะที่ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีแนวโน้มจะสื่อสารอย่างเป็นทางการกับผู้เสียภาษี

มากกว่าผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลก็มีพฤติกรรมการตรวจแบบแสดงรายการอย่างจ้องจับผิด ซึ่งจากบริเวณที่เป็นจุดพ้องในแผนภาพที่ 10.1 จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมในระบบภาษีของไทยเป็นแบบ compulsory compliance หรือยินยอมเสียภาษีด้วยความจำเป็น ซึ่งอาจทำให้รัฐบาลมีต้นทุนในการบังคับจัดเก็บภาษีสูง นอกจากนี้ยังทำให้ระบบการจัดเก็บภาษีขาดประสิทธิภาพ ผู้เสียภาษีในระบบภาษีมีแนวโน้มจะหลบเลี่ยงหรือหนีภาษีสูง สะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมการขอหักลดหย่อนภาษีที่มักจะขอหักลดหย่อนภาษีอย่างเต็มที่

แผนภาพที่ 10.1 วัฒนธรรมในระบบภาษีของไทย

ผู้วิจัยใคร่เสนอแนวทางสำหรับกรมสรรพากร ซึ่งเป็นหน่วยจัดเก็บภาษีหน่วยสำคัญของประเทศ ในการบริหารจัดการเก็บภาษีเพื่อให้วัฒนธรรมในระบบภาษีส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีให้มากขึ้นดังนี้

(ก) การปรับปรุงด้านท่าทีพฤติกรรมของผู้เสียภาษี

พฤติกรรมของผู้เสียภาษี ทั้งในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดาและระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ยังพบว่ามีความประพฤติไม่พึงประสงค์อยู่ค่อนข้างมาก เกือบครึ่งหนึ่งของผู้เสียภาษีทั้งหมด ทั้งนี้

กรมสรรพากรควรมีทั้งแนวนโยบายเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เสียภาษีหลบเลี่ยงภาษี และเสริมสร้างความสมัครใจให้ผู้เสียยินยอมเสียภาษีมากขึ้นได้ดังนี้

1. แนวนโยบายป้องกัน

1.1 มอบหมายนโยบายให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีใช้ความระมัดระวัง ละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบตราเข้มงวดเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มว่าจะมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในระบบภาษีมากกว่ากลุ่มอื่น เช่น

- (ก) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปีซึ่งจัดเป็นวัยทำงานและเริ่มสร้างครอบครัว
- (ข) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป
- (ค) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เป็นโสดหรือหม้าย
- (ง) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้อยู่ในระดับต่ำโดยเฉพาะระดับต่ำกว่า 20,000 บาท
- (จ) ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีเงินได้จากหลายแหล่งรายได้ ไม่ได้มีเงินได้จากแหล่งเดียว
- (ฉ) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่อยู่ในเขตภาษีที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง
- (ช) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจการผลิต
- (ฌ) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีบริษัทในเครือ
- (ฎ) ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล

1.2 จัดทำบัญชีเฝ้าระวังสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เคยมีประวัติการเสียภาษีไม่ถูกต้อง เคยมีการค้างชำระภาษี มีหนี้ภาษีค้างชำระกับกรมสรรพากร ตลอดจนกลุ่มที่ถูกดำเนินคดีทางภาษีอากร เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการตรวจสอบ

1.3 ใช้นโยบายบูรณาการความร่วมมือทางข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ ตลอดจนหน่วยงานเอกชนอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 พัฒนาระบบการจัดเก็บภาษี โดยเน้นที่การตรวจสอบแหล่งเงินได้ของผู้เสียภาษีให้ครอบคลุม ทั้งแหล่งเงินได้ที่เป็นการและไม่เป็นการ เพื่อป้องกันการแสดงรายได้สุทธิไม่ครบถ้วนในการนำมาคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.4 ผลักดันการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ และข้อสั่งการ ตลอดจนกฎหมายในประมวลรัษฎากรให้ทันสมัย รองรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สรรพากรในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต

2. แนวนโยบายเสริมสร้าง

2.1 จัดทำเอกสารเผยแพร่ สื่อต่างๆ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เสียภาษีมองเห็นถึงประโยชน์จากการเสียภาษี ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ผู้เสียภาษีตระหนักว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่ของพลเมือง เพื่อโน้มน้าวให้ผู้เสียภาษีเกิดความยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจในระดับที่สูงขึ้น

2.2 ประกาศเจตจำนงของผู้เสียภาษีที่เสียภาษีอย่างครบถ้วน ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อทำให้ผู้เสียภาษีเกิดความภาคภูมิใจและมีแรงจูงใจในการเสียภาษีมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติต่อกรมสรรพากรและรัฐที่ดีขึ้น

2.3 สร้างค่านิยมให้กับผู้มีหน้าที่เสียภาษีทุกกลุ่ม ว่าการเสียภาษีเป็นหน้าที่อันพึงปฏิบัติของพลเมืองไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความมั่นคง เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ไม่ใช่มองว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา

2.3 สร้างและปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของกรมสรรพากรใหม่ ให้ผู้เสียภาษีไม่มองว่ากรมสรรพากรเป็นเสือล่าเนื้อ คอยขูดรีด จัดเก็บภาษีจากประชาชนอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนอันมีต่อกรมสรรพากร อันเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้ผู้เสียภาษีมียุติธรรมยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากยิ่งขึ้น

(ข) การปรับปรุงด้านทำที่พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษี

พฤติกรรมของผู้จัดเก็บภาษีในระบบภาษีของไทยพบว่า ผู้จัดเก็บภาษีเงินได้ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีพฤติกรรมที่จูงใจผู้เสียภาษีให้ยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากกว่าในระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล ทั้งนี้กรมสรรพากรควรวางแนวนโยบายในด้านของผู้จัดเก็บภาษี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น ดังนี้

1. ปรับโครงสร้างการทำงานของกรมสรรพากร ให้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในเรื่องการเสียภาษีไปสู่ผู้เสียภาษีมากขึ้น ให้โอกาสผู้เสียภาษีในการตัดสินใจ ตลอดจนให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในเรื่องการเสียภาษีของตน เพื่อทำให้ผู้เสียภาษีเกิดความรู้สึกว่าภาษีมีความเป็นธรรม ได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม ซึ่งอาจโน้มน้าวให้ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้น

2. สร้างค่านิยมในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้เสียภาษีอย่างยุติธรรม ไม่ใช้การข่มขู่ วางอำนาจเหนือผู้เสียภาษี เพื่อให้ผู้เสียเกิดทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีและรัฐมากขึ้น อันจะส่งผลให้เกิด

การเสียภาษีโดยสมัครใจมากขึ้นไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้จัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในทุกภูมิภาค ควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการตรวจแบบแสดงรายการภาษีให้เป็นไปในทางที่ส่งเสริม พฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้น นอกจากนี้ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเฝ้าระวังผู้เสียภาษีของผู้จัดเก็บ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตภาษีกรุงเทพมหานครและภาคกลางด้วย

3. ปรับทัศนคติของผู้จัดเก็บภาษี ให้มองผู้เสียภาษีในแง่ดี มีความเห็นอกเห็นใจ เต็มใจ ให้บริการ อันจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของกรมสรรพากร โดยเฉพาะผู้จัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติงานในเขต ภาษีภาคใต้ ควรมีการดำเนินการปรับทัศนคติให้มีความรู้สึกในแง่ดีต่อผู้เสียภาษีมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Adams, J.S. (1965) . Inequity in social exchange, In L. Berkowitz (ed.) , *Advances in Experimental Social Psychology* (167-299) . New York: Academic Press.
- Administración Federal de Ingresos Públicos (AFIP) . (1997) . *Tax statistics (Estadísticas tributarias)* . Buenos Aires: AFIP.
- Allingham, M.G. & Sandmo, A. (1972) . Income tax evasion: A theoretical analysis. *Journal of Public Economics*, 1, 323-338.
- Alm, J. & Torgler, B. (2006) . Culture differences and tax morale in the United States and in Europe. *Journal of Economic Psychology*, 27(2006) , 224-246.
- Alm, J., Jackson, B. & McKee, M. (1992) . Deterrence and beyond: Toward a kinder, gentler IRS. In J. Slemrod (Ed.) , *Why people pay taxes* (pp. 311-329) . Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Alm, J., Sanchez, I. & Juan, A.D. (1995) . Economic and noneconomic factors in tax compliance. *KYKLOS*, 48, 3-18.
- Alm, J., G.H. McClelland and W.D. Schulze (1999) , ‘Changing the social norm of tax compliance by voting’, *KYKLOS*, 52, 141-71.
- Atuguba, R. (2006) . *The tax culture of Ghana: A research report prepared for the Revenue Mobilisation Support (RMS)* . Accra: German Development Cooperation (GTZ) , Revenue Mobilisation Support (RMS) , Ghana.
- Baldwin, J. R., Faulkner, S. L., Hecht, M. L., & Lindsey, S. L. (Eds.) . (2006) . *Redefining culture perspectives across the discipline*. Mahwah, NJ: Laurence Erlbaum Associates.
- Bazart, C. & Pickhardt, M. (2011) . Fighting income tax evasion with positive rewards. *Public Finance Review*, 39, 124-149.

- Belkaoui, A.R. (2004) . Relationship between tax compliance internationally and selected determinants of tax morale. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 13, 135-143.
- Bergman, M. 2003. Tax reforms and tax compliance: The divergent paths of Chile and Argentina. *Journal of Latin American Studies*, 35,593-624.
- Bajada, C. & Schneider.F (2005) . The shadow economies of the Asia Pacific. *Pacific Economic Review*, 10, 379-401
- Beedle, P. & Taylor-Gooby, P. (1983) . Ambivalence and Altruism: Public Opinion about Taxation and Welfare. *Policy & Politics*, 11(1) , 15-39.
- Bobek , D.D., Roberts, R.W. & Sweeney, J.T. (2007) . The social norms of tax compliance: Evidence from Australia, Singapore, and the United States. *Journal of Business Ethics*, 74, 49 – 64.
- Braithwaite,V. (2001, March) . The Community Hopes, Fears and Actions Survey: Goals and measures (Centre for Tax System Integrity Working Paper No. 2) . Retrieved from the Australian National University website: <http://vab.anu.edu.au/pubs/wp2.pdf>
- Braithwaite, V. (2003) . *Taxing democracy: Understanding tax avoidance and evasion*. Farnham, UK: Ashgate Publishing Limited.
- Braithwaite, V. & Reinhart, M. (2005, November) . *Preliminary findings and codebook for the Australian Tax System – Fair or Not Survey* (Centre for Tax System Integrity Working Paper 79) . Retrieved from Regulatory Institutions Network, the Australian National University website: <http://regnet.anu.edu.au/sites/default/files/CTSI-WorkingPaper79-full.pdf>
- Brätigam, D. (2008) . Introduction: taxation and state-building in developing countries. In Brätigam, D., Fjeldstad, O. and Moore (Eds.) , *Taxation and State-Building in Developing Countries: Capacity and Consent*. London: Cambridge University Press.

- Chan, K.H. & Mo, P.L.L. (2000) . Tax holidays and tax noncompliance: An empirical study of corporate tax audits in China's developing economy. *The Accounting Review*, 75 (4) , 469-484.
- Cowell, F.A. & Gordon, J.P.F. (1988) . Unwillingness to pay: Tax evasion and public good provision. *Journal of Public Economics*, 36, 305–21.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985) . *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York, NY: Plenum Press.
- Durant, W. (1926) . *The story of philosophy*, New York, NY: Pocket Books.
- Edling, H. & Nguyen, D. (2006) . *Public finance and administrative reform study taxes and culture – Tax reforms for sustainable development*. State and Democracy Public Finance and Administrative Reform, Fiscal Studies No. 5: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) .
- Feld, L.P. & Frey, B.S. (2002) . Trust breeds trust: How taxpayers are treated. *Economics of Governance*, (3) , 87–99.
- Feld, L.P., Frey, B. S. & Torgler, B. (2007) . Rewarding honest taxpayers. In H. Elffers, P. Verboon and W. Huisman (Eds.) , *Managing and maintaining compliance*. (pp. 45–61) . The Hague: Boom Legal Publisher.
- Feld, L.P. & Tyran, J.R.(2002) . Tax evasion and voting: An experimental analysis. *KYKLOS*, 55, 197–222.
- Frey, L.R. and B. Torgler (2002) . Entwicklung und Stand der Steuermoralforschung, *WiSt*, 3, 130–35.
- Frey, B. S. (1997) . *Not just for the money: An economic theory of personal motivation*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Frey, B.S. (2003) . The role of deterrence and tax morale in taxation in the European Union. Jelle Zijlstra Lecture, Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences (NIAS) .
- Friedland, N., Matital, S. & Rutenbert, A. (1978) . A simulation study of income tax evasion. *Journal of Public Economics*, 10, 107–16.

- Gale, W.G. & Holtzblatt, J. (2002) . The role of administrative issues in tax reform: Simplicity, compliance, and administration. In G.R. Zodrow and P. Mieszkowski (Eds.) , *United States tax reform in the 21st century* (pp.179-214) . Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Gold, S.D. (1988) . The unfinished agenda for state tax reform. *National Conference of State Legislatures*. Denver, Colo. : National Conference of State Legislatures.
- Goswami, O., Sanyal, A. & Gang, I.N. (1991) . Taxes, corruption, and bribes: A model of Indian public finance. In M. Roemer and C. Jones (Eds.) , *Markets in developing countries: Parallel, fragmented, and black* (pp. 201-213, 252-253) . San Francisco: ICS Press.
- Grasmick, H.G., Bursik, R.J. & Cochran, J.K. (1991) . Render unto Caesar what is Caesar's: Religiosity and taxpayers' inclinations to cheat. *Sociological Quarterly*, 32, 251–66.
- Guth, W., Levati, V. & Sausgruber, R. (2005) . Tax morale and (de-) centralization: An experimental study. *Public Choice*, 125(1-2) , 171-188.
- Hall, E.T. & Hall, M.R. (1990) . *Understanding cultural differences: Germans, French and Americans*. Yarmouth, ME: Intercultural Press.
- Hartner, M., Rechberger, S., Kirchler, E. & Schabmann, A. (2008) . Procedural fairness and tax compliance. *Economic Analysis and Policy*, 38(1) , 137-152.
- Homans, G.C. (1961) , *Social Behavior: its Elementary Form*, New York: Harcourt, Brace and World.
- Hyun, J. K. (2005) . *Tax compliances in Korea and Japan: Why are they different?*. Policy Research Institute, Ministry of Finance, Japan.
- Jairaj, A. & Harriss-White, B. (2006) . Social structure, tax culture and the state: The case of Tamil Nadu. *Economic and Political Weekly*, 41(51) , 5247-5256.
- Job, J., Stout, A. & Smith, R. (2007) . Culture change in three taxation administrations: From command-and-control to responsive regulation. *Law & Policy*, 29 (1) , 84-101.

- Kirchler, E. & Hoelzl, E. (2006) . Modelling taxpayers behaviour as a function of interaction between tax authorities and taxpayers. In Elffers, H., Verboon, P. & Huisman, W. (Eds.) . *Managing and maintaining compliance*. (pp.1-24) The Hague: Boom Legal Publishers,
- Kirchler, Erich. 2007. *The Economic Psychology of Tax Behaviour*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Kroeber, A.L. & Kluckhohn, C. (1952) . *Culture: A critical review of concepts and definitions*. Cambridge, MA: The Museum.
- Lewis, A. (1982) . *The psychology of taxation*. Oxford: Martin Robertson.
- Majken, S. (1994) . *On studying organizational cultures: Diagnosis and understanding*. Berlin: W. de Gruyter.
- Martinez-Vazquez, J. & McNab, R.M. (2000) . The tax reform experiment in transitional countries. *National Tax Journal*, 53(2) , 273- 298.
- McGee, R.W., Ho, S.S.M., & Li, A.Y.S.(2008) . A comparative study on perceived ethics of tax evasion: Hong Kong vs. the United States. *Journal of Business Ethics*, 77, 147-158.
- Mobley, W.H., Wang, L. & Fung, K. (2005) . Organizational culture: Measuring and developing IT in your organization. *The Link*. China Europe International Business School (CEIBS) . CHULALONGKORN UNIVERSITY
- Molero, J.C. & Pujol, F. (2012) . Walking inside the potential tax evader's mind: Tax morale does matter. *Journal of Business Ethics*, 105, 151-162.
- Mori, E. (1998) . *Investigation of taxpayers' behaviors against tax liabilities [Investigacion del comportamiento de los contribuyentes frente a la obligacion tributaria]*. SII Santiagode Chile: Internal Revenue Service [Servicio de Impuestos Internos].
- Murphy, K. (2004) . *The role of trust in nurturing compliance: A study of accused tax avoiders*. Working Paper 49. Centre for Tax System Integrity, Research School of Social Sciences, Australian National University.

- Nerre, B. (2001, August) . The emergence of a tax culture in Russia. Paper presented at the 57th Congress of the International Institute of Public Finance: The Role of Political Economy in the Theory and Practice of Public Finance. Linz, Austria.
- Newbery, D. (1987) . Taxation and Development. *The Theory of Taxation for Developing Countries*, eds. David Newbery and Nicholas Stern. New York: Oxford University Press for the world bank
- Nuttin, J. and A.G. Greenwald (1968) , *Reward and Punishment in Human Learning*, New York: Academic Press.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2010, November) . Understanding and influencing taxpayers' compliance behavior. Information note from the Forum on Tax Administration: Small/Medium Enterprise (SME) . OECD.
- Ott, J.S. (1989) . *The organizational culture perspective*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing.
- Peters, B. G. (1991) . *The politics of taxation: A comparative perspective*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Richardson, G. (2008) . The relationship between culture and tax evasion across countries: Additional evidence and extensions. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 17, 67-78.
- Rubin, I. (1998) . *Class, Taxes, and Power*. New Jersey : Chatam House Publishers, Inc.
- Sanyal, A., Gang, I.N. & Goswami, O. (2000) . Corruption, tax evasion and the Laffer Curve. *Public Choice*, 105(1-2) , 61-78.
- Sinkuniene, K. (2005) . Taxation principles in tax culture: Theoretical and practical aspects. *Management of Organizations: Systematic Research [Organizacijø Vadyba: Sisteminiai Tyrimai]*, 35,177-192.
- Skelton, T. & Allen, T. (Eds.) . (1999) . *Culture and global change*. London : Routledge.
- Slemrod, J.B. (1985) . An empirical test for tax evasion. *The Review of Economics and Statistics*, 67(2) , 232-238.
- Spicer, M.W. & Becker, L.A. (1980) . Fiscal inequity and tax evasion: An experimental approach. *National Tax Journal*, (33) , 171-175.

- Smith, K.W. (1992) . Reciprocity and fairness: Positive incentives for tax compliance. In J. Slemrod (Ed.) , *Why people pay taxes: Tax compliance and enforcement* (pp. 223–258) . Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Song, Y. & Yarbrough, Y.E. (1978) . Tax ethics and taxpayer attitudes: A survey. *Public Administration Review*, 38, 442–57.
- Smith, K.W. and L.J. Stalans (1991) , ‘Encouraging tax compliance with positive incentives: a conceptual framework and research directions’, *Law and Policy*, 13, 35–53.
- Srinivasan, T.N., 1973, Tax evasion: A model, *Journal of Public Economics*, 2, 339-346.
- Tanzi, V. (1999) . Transition and the changing role of government. *Finance and Development*, 36(2) .
- Tittle, C. (1980) , *Sanctions and Social Deviance: the Question of Deterrence*, New York: Praeger.
- Taylor, N. (2003) . Understanding taxpayer attitudes through understanding taxpayer identities. In V. Braithwaite, *Taxing democracy: Understanding tax avoidance and evasion* (pp.71-92) . Farnham, UK: Ashgate Publishing Limited.
- Torgler, B.(2003) . Tax morale and tax evasion: Evidence from the United States. *Economic Science Center of University of Basel [Wirtschaftswissenschaftliches Zentrum (WWZ) der Universität Basel]*, Discussion Paper 03/01, Basel: WWZ.
- Torgler, B. (2007) . *Tax compliance and tax morale: A theoretical and empirical analysis*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing Limited.
- Torgler, B., Demir, I.C., Macintyre, A. & Schaffner, M. (2008) . Causes and consequences of tax morale: An empirical investigation. *Economic Analysis and Policy*, 38(2) . 314-339.
- Trivedi, V.U., Shehata, M. & Lynn, B. (2003) . Impact of personal and situation factors on taxpayer compliance: An experimental analysis. *Journal of Business Ethics*, 47(3) , 175-197.
- Tylor, E.B. (1871) . *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom (Vol. 2)* . London: J. Murray.

- Tyler, T. R., & Blader, S. L. (2000) . *Cooperation in groups: Procedural justice, social identity, and behavioral engagement*. Philadelphia: Psychology Press.
- Vijay, S. (1983) . Implications of corporate culture: A manager's guide to action. *Organizational dynamics*, 12(2) , 5-23.
- Walsh, K. (2012) . Understanding taxpayer behaviour – New opportunities for tax administration. *The Economic and Social Review*, 43(3) , 451-475.
- Watkins, M. (2013) . *What is organizational culture? And why should we care?* Harvard Business Review Blog Network. Retrieved from <http://blogs.hbr.org/2013/05/what-is-organizational-culture/>
- Wenzel, M. (2003) . Tax compliance and the psychology of justice: Mapping the field. In V. Braithwaite, *Taxing democracy: Understanding tax avoidance and evasion*. (pp. 41-69) . Farnham, UK: Ashgate Publishing Limited.
- William, R. (1961) . *Culture and society: 1750-1950*. New York: Penguin.
- Witte, A.D. & Woodbury, D.F. (1985) . The effect of tax laws and tax administration on tax compliance. *National Tax Journal*, 38, 1-14.
- Xiao Yan, Shao. (2008) . On taxation culture again. *Northern Economy and Trade*, 1, 027.
- Yamane, T. (1973) . *Statistics: An Introductory Analysis*. New York : Harper and Row Publication.
- Yankelovich, Skelly and White, Inc.. (1985) . *Taxpayer attitudes study : final report*, Public opinion survey prepared for the Public Affairs Division, Internal Revenue Service.
- Yitzhaki, S. (1974) . A note on income tax evasion: A theoretical analysis. *Journal of Public Economic Theory*, 3(2) , 225-233.

ภาษาไทย

จรัส สุวรรณมาลา. (2553) . *ประชาธิปไตยทางการคลังไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรัส สุวรรณมาลา. (2555) . *การคลังภาครัฐว่าด้วยการแข่งขัน หักหลัง และล่มเสี่ยง ภาค 3 : รายได้ภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุยลักษณ์ ตราชูธรรม. (2550) . *หลักกฎหมายภาษีอากร*. กรุงเทพฯ : สถาบัน T.Training Center.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, สังคิต พิริยะรังสรรค์ และนวนลน้อย ตรีรัตน์. (2543) . *ห่วย ช่อง บ่อน ยาบ้า : เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ, โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.

ไพจิตร โรจนวานิช. (2536) . *ภาษีสรรพากร : คำอธิบายประมวลรัษฎากร*. กรุงเทพฯ : บริษัทสามเจริญการพิมพ์.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2541) . *การบริหารนโยบายเสถียรภาพเศรษฐกิจในอนาคต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงบประมาณ. (2558) . *งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558* (ออนไลน์) .

แหล่งที่มา http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/d081857-03.pdf.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก 1

เขต/อำเภอ _____

จังหวัด _____

แบบสอบถามความคิดเห็น
เรื่อง ทักษะคดีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
ที่มีต่อการเสียภาษี

คำชี้แจง:

แบบสอบถามความคิดเห็นนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกี่ยวกับระบบจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ปัญหาในการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตลอดจนพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่สรรพากร โดยมุ่งประโยชน์เพื่อนำไปพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของท่านนี้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่าน กรุณาตอบคำถามในแบบสอบถามให้ครบถ้วนและตรงตามความเป็นจริง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ลักษณะของกิจการ รายได้ของกิจการ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklists)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklists) และ/หรือเติมคำลงในช่องว่างที่กำหนด

ส่วนที่ 3 ทักษะคดีของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. ผู้กรอกแบบสอบถามเป็น

- ( ) บุคคลธรรมดา
 ( ) ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคล

2. เพศ

- ( ) ชาย ( ) หญิง

3. อายุ

- ( ) ต่ำกว่า 30 ปี ( ) 30-40 ปี
 ( ) 40-50 ปี ( ) 50 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา

- ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี ( ) ปริญญาตรี
 ( ) ปริญญาโท ( ) สูงกว่าปริญญาโท

5. สถานภาพสมรส

- ( ) โสด ( ) สมรส ( ) หม้าย

6. อาชีพ

- ( ) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ( ) พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน
 ( ) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ( ) รับจ้างทั่วไป
 ( ) เกษตรกร ( )

อื่นๆ _____

สำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคล กิจกรรมที่ท่านดำเนินการ
 เป็นประเภท

- ( ) กิจกรรมผลิต ( ) กิจกรรมการค้า ( ) กิจกรรมบริการ

6. รายได้ต่อเดือน _____ บาท

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. ท่านมีรายได้จาก

- ( ) เงินเดือนอย่างเดียว ( ) เงินเดือนและเงิน

ได้อื่นๆ

- ( ) การประกอบธุรกิจ/กิจการ ( ) อื่นๆ

2. แบบแสดงรายการที่ท่านยื่น (ตอบได้มากกว่าหนึ่ง)
- ( ) ภ.ง.ด.90 ( ) ภ.ง.ด.91
( ) ภ.ง.ด.94 ( ) อื่นๆ _____
3. ท่านคำนวณภาษีและกรอกแบบแสดงรายการด้วยวิธีการ
- ( ) ทำด้วยตนเอง ( ) ให้เจ้าหน้าที่สรรพากรทำให้
( ) จ้างบุคคลอื่นหรือสำนักงานบัญชีทำให้ ( ) หน่วยงานที่ท่านทำงานทำให้
4. ท่านมีรายได้อื่นๆ เช่น รายได้จากการทำงานพิเศษนอกเหนือจากงานประจำ รายได้จากค่าเช่า รายได้จากเงินปันผล รายได้จากดอกเบี้ย ฯลฯ ซึ่งท่านไม่ได้ยื่นในแบบแสดงรายการภาษีหรือไม่
- ( ) มี ( ) ไม่มี
5. ในช่วง 1-3 ปีที่ผ่านมา ท่านยื่นชำระภาษีเพิ่มขึ้นจากที่เคยยื่นในครั้งก่อนๆหรือไม่
- ( ) ใช่ เนื่องจาก _____ ( ) ไม่ใช่
6. ในช่วง 1-3 ปีที่ผ่านมา ท่านยื่นชำระภาษิลดลงจากที่เคยยื่นในครั้งก่อนๆหรือไม่
- ( ) ใช่ เนื่องจาก _____ ( ) ไม่ใช่
7. ท่านมีภาษีค้างชำระกับกรมสรรพากรหรือไม่
- ( ) มี เนื่องจาก _____ ( ) ไม่มี
8. ข้อความต่อไปนี้ตรงกับกิจกรรมของท่านหรือไม่

กิจกรรม	ใช่	ไม่ใช่
1. รัฐบาลชุดปัจจุบันมาจากพรรคการเมืองที่ท่านเลือก		
2. ท่านลงคะแนนเลือกตั้งให้กับพรรคการเมืองที่มีนโยบายลดหย่อนภาษี		
3. ท่านซื้อเบี้ยประกันชีวิต/เบี้ยประกันสุขภาพให้บิดามารดา เพื่อจะนำมาหักลดหย่อนภาษี		
4. ท่านเป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ / กองทุนประกันสังคมกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ / กองทุนสงเคราะห์ครูโรงเรียนเอกชน เพื่อจะนำมาหักลดหย่อนภาษี		
5. ท่านลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) / กองทุนรวมหุ้นระยะยาว (LTF) เพื่อจะนำมาหักลดหย่อนภาษี		

กิจกรรม	ใช่	ไม่ใช่
6. ท่านกั๊ยืมเงินเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อจะนำมาหักลดหย่อนภาษี		
7. ท่านบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษา / วัด / คนพิการ / ผู้ประสบอุทกภัย เพื่อจะนำมาหักลดหย่อนภาษี		
8. ท่านเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อนำค่าใช้จ่ายโรงแรมและมัคคุเทศก์มาหักลดหย่อนภาษี		

9. เมื่อพิจารณาถึงรายได้และค่าลดหย่อนที่ท่านได้แสดงในแบบแสดงรายการชำระภาษีในท่าน.....

- ( ) มั่นใจว่ารายได้และค่าลดหย่อนที่แสดงถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด
- ( ) ไม่แน่ใจในบางรายการที่แสดงว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่
- ( ) ไม่แน่ใจในรายการส่วนใหญ่ที่แสดงว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่
- ( ) มั่นใจว่ามีรายได้และค่าลดหย่อนที่แสดงไม่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด แต่คนอื่นก็ทำกัน

ตอนที่ 3 ทศนคติต่อการเสียภาษี

คำชี้แจง ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้หรือไม่ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	การเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน					
2	เงินภาษีเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า					
3	การหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน					
4	การว่าจ้างสำนักงานบัญชีตัวแทนในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีจะช่วยให้ท่านประหยัดภาษีได้มากขึ้น					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5	การจ่ายเงินใต้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง					
6	รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง					
7	ท่านจะไม่เสียภาษีเพราะท่านมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้					
8	หากมีการติดสินบนเจ้าหน้าที่หรือมีความสนิทคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่สรรพากร จะช่วยให้ได้รับความสะดวกและประโยชน์ทางภาษีมากขึ้น					
9	เจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าทีเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี					
10	ท่านพยายามหาช่องทางในการลดหย่อนภาษีเพื่อให้เหลือยอดชำระภาษีน้อยที่สุด					
11	ในความเป็นจริงไม่มีใครเสียภาษีให้รัฐได้อย่างถูกต้องครบถ้วนทั้งหมด					
12	รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง					
13	ท่านไม่อยากเสียภาษีให้รัฐบาล เพราะรัฐบาลนำเงินภาษีไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ					
14	ท่านเชื่อว่าหากท่านจ่ายภาษีไม่ถูกต้องครบถ้วน จะต้องถูกเจ้าหน้าที่สรรพากรตรวจสอบพบและเรียกเก็บภาษีย้อนหลังอย่างแน่นอน					
15	ระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรม เพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี					
16	มีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
17	การขอคืนภาษีคือการเชิญเจ้าหน้าที่สรรพากรมา ตรวจสอบเพื่อเก็บภาษีเพิ่มจากท่าน					
18	ท่านจะไม่จ่ายภาษีให้กับรัฐ เพราะรัฐบาลใช้เงินภาษี อย่างไม่คุ้มค่า					
19	นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรม ทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงิน ภาษีของประชาชน					
20	การหนีภาษีไม่ถือเป็นอาชญากรรมและไม่ใช่เรื่อง ใหญ่โตอะไร					
21	เจ้าหน้าที่สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อท่านยื่น แบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ท่านพบประเด็นปัญหาและสิ่งที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาใน
เรื่องอื่นๆหรือไม่

ขอขอบพระคุณอย่างสูง
ผู้วิจัย

ภาคผนวก 2

เขต/อำเภอ _____

จังหวัด _____

แบบสอบถามความคิดเห็น
เรื่อง ทศนคติของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล
ที่มีต่อการเสียภาษี

คำชี้แจง:

แบบสอบถามความคิดเห็นนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเกี่ยวกับระบบจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล ปัญหาในการยื่นภาษีเงินได้นิติบุคคล ตลอดจนพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่สรรพากร โดยมุ่งประโยชน์เพื่อนำไปพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของท่านนี้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่าน กรุณาตอบคำถามในแบบสอบถามให้ครบถ้วนและตรงตามความเป็นจริง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ลักษณะของกิจการ รายได้ของกิจการ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklists)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklists) และ/หรือเติมคำลงในช่องว่างที่กำหนด

ส่วนที่ 3 ทศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. ผู้กรอกแบบสอบถามเป็น

☐ เจ้าของกิจการ / ทายาทธุรกิจ	☐ ผู้รับมอบอำนาจ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____	
2. กิจการของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ต่อปี

☐ ต่ำกว่า 50 ล้านบาท	☐ 50-100 ล้านบาท
☐ 100 ล้านบาทขึ้นไป	
3. กิจการที่ท่านดำเนินการเป็นธุรกิจประเภท

☐ ธุรกิจการผลิต	☐ ธุรกิจการค้า
☐ ธุรกิจบริการ	
☐ อื่นๆ _____	
4. กิจการของท่านมีบริษัทลูกหรือบริษัทในเครือด้วยหรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. แบบแสดงรายการที่ท่านยื่น (ตอบได้มากกว่าหนึ่ง)

☐ ภ.ง.ด. 50	☐ ภ.ง.ด. 51
☐ อื่นๆ _____	
2. ท่านคำนวณภาษีและกรอกแบบแสดงรายการด้วยวิธีการ

☐ ทำด้วยตนเอง	☐ ให้เจ้าหน้าที่สรรพากรทำ
☐ จ้างบุคคลอื่นหรือสำนักงานบัญชีทำ	
3. กิจการของท่านเคยได้รับการตรวจสอบสภาพกิจการจากเจ้าหน้าที่สรรพากรหรือไม่

☐ เคย	☐ ไม่เคย
4. ท่านมีรายรับในส่วนที่ไม่ได้นำไปยื่นแบบชำระภาษีหรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 11)
5. รายรับดังกล่าวคิดเป็นมูลค่าประมาณร้อยละเท่าใดของรายได้ทั้งหมด _____

6. ท่านไม่ได้นำค่าใช้จ่ายในส่วนดังกล่าวไปยื่นแบบชำระภาษีเนื่องจาก
- ( ) ความยุ่งยากของระบบการจัดเก็บภาษีและเจ้าหน้าที่สรรพากร
 ( ) กิจกรรมที่ทำไม่เอื้อต่อการนำไปยื่นแบบชำระภาษี
 ( ) อื่นๆ _____
7. ในช่วง 1-3 ปีที่ผ่านมา ท่านยื่นชำระภาษีเพิ่มขึ้นจากที่เคยยื่นในครั้งก่อนๆหรือไม่
- ( ) ใช่ เนื่องจาก _____ ( ) ไม่ใช่
8. ในช่วง 1-3 ปีที่ผ่านมา ท่านยื่นชำระภาษีลดลงจากที่เคยยื่นในครั้งก่อนๆหรือไม่
- ( ) ใช่ เนื่องจาก _____ ( ) ไม่ใช่
9. ท่านมีภาษีค้างชำระกับกรมสรรพากรหรือไม่
- ( ) มี เนื่องจาก _____ ( ) ไม่มี
10. กิจการของท่านได้ขอรับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เพื่อให้ได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและอื่นๆหรือไม่
- ( ) ใช่ ( ) ไม่ใช่
11. รัฐบาลชุดปัจจุบันมาจากพรรคการเมืองที่ท่านเลือก
- ( ) ใช่ ( ) ไม่ใช่
12. ท่านลงคะแนนเลือกตั้งให้กับพรรคการเมืองที่มีนโยบายลดหย่อนภาษี
- ( ) ใช่ ( ) ไม่ใช่
13. กิจการของท่านเคยถูกหักท้วงจากหน่วยงานสรรพากรเกี่ยวกับการเสียภาษีไม่ถูกต้องหรือไม่
- ( ) เคย ( ) ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 19)
14. กิจการของท่านถูกหักท้วงในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่าหนึ่ง)
- ( ) จดทะเบียนผิดประเภท ( ) จัดทำรายงานผิด
 ( ) มีภาษีซื้อต้องห้าม ( ) มียอดขาย ณ จุดขายขาด
 ( ) มีสินค้าเกินหรือขาดจากรายงานสินค้าและวัตถุดิบ ( ) บันทึกรายการบัญชีไม่ถูกต้อง
 ( ) ออกใบกำกับภาษีไม่ถูกต้อง/ไม่ออกใบกำกับภาษี/ไม่จัดเก็บใบกำกับภาษี
 ( ) ไม่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี/ไม่ยื่นแจ้งการเปลี่ยนแปลงในแบบ ภ.พ. 09
 ( ) อื่นๆ (ระบุ) _____
15. กิจการของท่านได้เคยใช้สิทธิประโยชน์ในการหักจ่ายประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่าหนึ่ง)
- ( ) ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมลูกจ้าง ( ) ค่าใช้จ่ายทำวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี
 ( ) ค่าใช้จ่ายสนับสนุนการศึกษาของลูกจ้าง ( ) ค่าใช้จ่ายสนับสนุนด้านสหภาพการ

- ( ) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการ
- ( ) ค่าใช้จ่ายเพื่อการได้มาซึ่งทรัพย์สินประเภทอุปกรณ์ที่มีผลต่อการประหยัดพลังงาน ซึ่งเป็น
การปรับเปลี่ยนแทนอุปกรณ์เดิม
- ( ) อื่นๆ _____

16. เมื่อพิจารณาถึงรายได้และค่าลดหย่อนที่ท่านได้แสดงในแบบแสดงรายการชำระภาษีใน ท่าน.....

- ( ) มั่นใจว่ารายได้และค่าลดหย่อนที่แสดงถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด
- ( ) ไม่แน่ใจในบางรายการที่แสดงว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่
- ( ) ไม่แน่ใจในรายการส่วนใหญ่ที่แสดงว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่
- ( ) มั่นใจว่ามีรายได้และค่าลดหย่อนที่แสดงไม่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด แต่คนอื่นก็ทำกัน

ตอนที่ 3 ทศนคติต่อการเสียภาษี

คำชี้แจง ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้หรือไม่ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ
ความเห็นของท่าน

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	การเสียภาษีเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน					
2	เงินภาษีเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า					
3	การหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา ใครๆก็ทำกัน					
4	รัฐบาลเก็บภาษีสูงและเพิ่มขึ้นทุกปีโดยไม่ดูสภาพที่แท้จริง					
5	ท่านไม่เสียภาษีเพราะท่านมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่สรรพากรไม่สามารถตรวจเจอหลักฐานได้					
6	หากมีการติดสินบนเจ้าหน้าที่หรือมีความสนิทคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่สรรพากร จะช่วยให้ได้รับความสะดวกและประโยชน์ทางภาษีมากขึ้น					
7	การหนีภาษีไม่ถือเป็นอาชญากรรมและไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไร					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
8	การว่าจ้างสำนักงานบัญชีตัวแทนในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีจะช่วยให้ท่านประหยัดภาษีได้มากขึ้น					
9	การรวมกลุ่มกับสมาคมธุรกิจทำให้เกิดอำนาจต่อรองกับรัฐบาลเพื่อขอยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีบางประเภทได้					
10	การจ่ายเงินใต้โต๊ะให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะทำให้เจ้าหน้าที่สรรพากรช่วยให้ท่านชำระภาษีได้น้อยลง					
11	เจ้าหน้าที่สรรพากรแสดงท่าทีเป็นมิตรกับผู้เสียภาษี					
12	ท่านพยายามหาช่องทางในการลดหย่อนภาษีเพื่อให้เหลือยอดชำระภาษีน้อยที่สุด					
13	ท่านเชื่อว่าหากท่านจ่ายภาษีไม่ถูกต้องครบถ้วน จะต้องถูกเจ้าหน้าที่สรรพากรตรวจสอบพบและเรียกเก็บภาษีย้อนหลังอย่างแน่นอน					
14	ระบบภาษีไม่มีความเป็นธรรม เพราะคนที่ประกอบอาชีพเหมือนกันบางคนก็ไม่ต้องจ่ายภาษี					
15	มีคนได้ประโยชน์จากภาษีเฉพาะกลุ่ม สังคมส่วนรวมได้ประโยชน์ในส่วนที่น้อยกว่า					
16	สรรพากรคอยจ้องจับผิดท่านเมื่อท่านยื่นแบบแสดงรายการเพื่อชำระภาษี					
17	การขอคืนภาษีคือการเชิญสรรพากรมาตรวจสอบเพื่อเก็บภาษีเพิ่มจากท่าน					
18	รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินตัวและสุ่มเสี่ยง					
19	ท่านจะไม่จ่ายภาษีให้กับรัฐ เพราะรัฐบาลใช้เงินภาษีอย่างไม่คุ้มค่า					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
20	ในความเป็นจริงไม่มีใครเสียภาษีให้รัฐได้อย่างถูกต้องครบถ้วนทั้งหมด					
21	ท่านไม่ยอมเสียภาษีให้รัฐบาล เพราะรัฐบาลนำเงินภาษีไปใช้จ่ายกับกลุ่มคนจนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ					
22	นักการเมืองและข้าราชการส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ขาดประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ท่านพบประเด็นปัญหาและสิ่งที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในเรื่องอื่นๆหรือไม่

ขอขอบพระคุณอย่างสูง
ผู้วิจัย

ภาคผนวก 3

ประเด็นสัมภาษณ์ผู้จัดเก็บภาษี

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ :

1. เพศ _____ อายุ _____ ปี
2. ระดับการศึกษาสูงสุด _____
3. สถานภาพสมรส _____
4. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง/ปฏิบัติงานในตำแหน่ง _____
5. ปัจจุบันท่านเป็นข้าราชการระดับ _____ อายุราชการ _____ ปี
6. ท่านปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดสายงานใด _____
7. ท่านมีอายุการปฏิบัติงานด้านนี้ _____ ปี

คำถาม :

1. เจ้าหน้าที่สรรพากรคิดว่าสาเหตุใดทำให้ผลการจัดเก็บภาษีได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็นหรือไม่ได้ตามเป้าหมาย
2. ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีพฤติกรรมอย่างไร?
3. เจ้าหน้าที่สรรพากรปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างไร?
4. ผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีพฤติกรรมอย่างไร?
5. เจ้าหน้าที่สรรพากรปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างไร?

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวปะการัง ชื่นจิตร เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ศึกษาในระดับชั้น ประถมถึงมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) ด้วยเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2552 ปัจจุบันได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาเอก ได้แก่ ทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา และ ทุนการศึกษาโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

